

În acest număr:

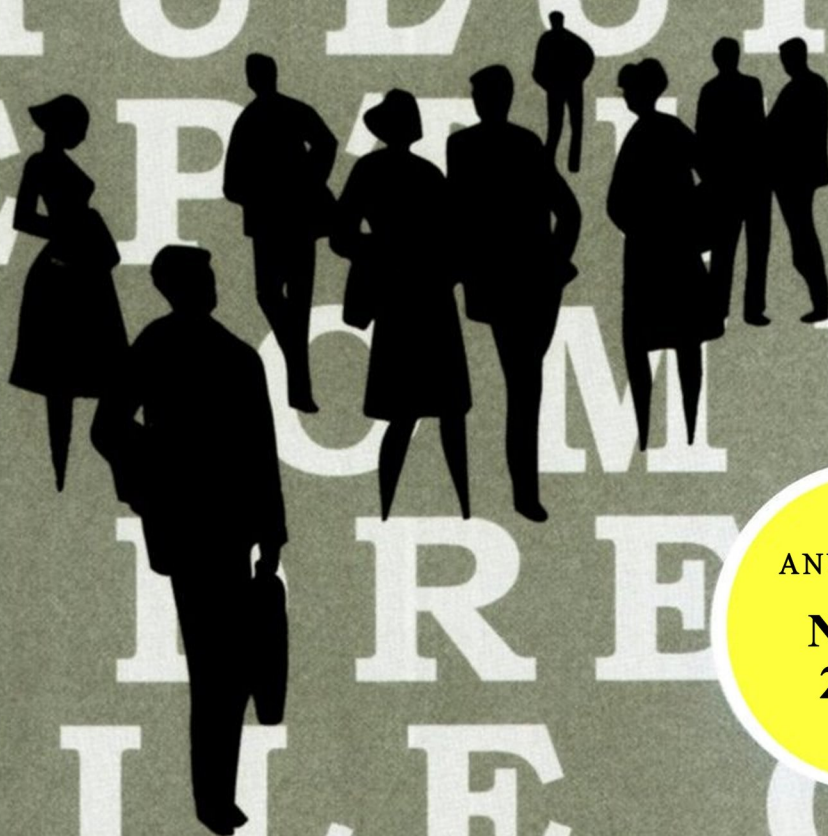
- O ROMÂNIE ACCESIBILĂ ÎNTR-O EUROPĂ FĂRĂ BARIERE
- ASPECTE PRIVIND REFORMA SERVICIILOR MEDICALE SPITALICEȘTI DIN ROMÂNIA
- STRATEGIA NAȚIONALĂ "O SOCIETATE FĂRĂ BARIERE PENTRU PERSOANELE CU DIZABILITĂȚI", 2016-2020
- JURISPRUDENȚĂ • SEMNAL • REMEMBER

DREPTURILE OMULUI

revistă editată de

INSTITUTUL ROMÂN PENTRU DREPTURILE OMULUI I.R.D.O.

HUMAN RIGHTS DROITS DE L'HOMME

ANUL XXVI

NR. 3
2016

DREPTURILE OMULUI
ANUL XXVI
NR. 3
2016

INSTITUTUL ROMÂN PENTRU DREPTURILE OMULUI

DREPTURILE OMULUI

Revistă clasificată de Consiliul Național al Cercetării Științifice
din Învățământul Superior

Înregistrată la OSIM sub numărul de marcă 109255/2010

Consiliul științific

Prof.univ.dr. **Monna-Lisa Belu Magdo**, membru titular al Academiei de Științe Juridice din România; Prof. univ. dr. **Jean Marie Bernard**, director de cercetare CNRS, Prof. univ. dr. **Raluca Miga Beșteliu** ; Prof.univ.dr. **Bogdan Ciucă**, membru titular al Academiei de Științe Juridice din România; Prof.univ.dr. **Gérard Conac**, membru de onoare al Academiei Române; Prof.univ.dr. **Ioan Leș**, membru titular al Academiei de Științe Juridice din România; Prof.univ.dr. **Christine Desouche**, Universitatea Paris I-Panthéon-Sorbonne ; Prof.univ.dr. **Nicole Guimezanes**, Membru al Academiei Internaționale de Drept Comparat; Prof.univ.dr. **Irina Moroianu Zlătescu**, membru titular al Academiei Internaționale de Drept Comparat; Prof. univ.dr. **Dumitra Popescu** ; Prof.univ.dr. **Ovidiu Predescu** membru titular al Academiei de Științe Juridice din România; Prof. univ. dr. **Dominique Rousseau**, Universitatea Paris I Prof.univ.dr. **Vasile Stănescu**, membru al Academiei Române; Prof.univ.dr. **Gheorghe Vlăduțescu**, membru al Academiei Române.

Colegiul de redacție

Conf.univ.dr. **Gheorghe Bârlea**; Prof.univ.dr. **Monna-Lisa Belu Magdo**, membru titular al Academiei de Științe Juridice din România; Prof.univ.dr. **Jean Marie Bernard**, director de cercetare CNRS; Prof.univ.dr. **Raluca Beșteliu**; Prof.univ.dr. **Dominique Rousseau**, Universitatea Paris I; Conf.univ.dr. **Elena-Mihaela Fodor**; Prof.univ.dr. **Nicole Guimezanes**, Membru al Academiei Internaționale de Drept Comparat; Prof.univ.dr. **Gheorghe Iancu**, Prof.univ.dr. **Ioan Leș**, membru titular al Academiei de Științe Juridice din România; **Emil Marinache**; Prof.univ.dr. **Irina Moroianu Zlătescu**, membru titular al Academiei Internaționale de Drept Comparat, editor; Prof. **Ioan Oancea** ; Prof.univ.dr. **Nicolae Popa**; Prof.univ.dr. **Dumitra Popescu**; **Valeriu Rendec**; Dr. **Ianfred Silberstein**; Dr. **Rodica Șerbănescu**; Prof.univ.dr. **Laurențiu Șoitu**.

Realizarea acestui număr a fost coordonată de:

Marius Mocanu

Mihaela Scarlat

Traduceri: Valeriu Rendec, Daniela Albu

Institutul Român pentru Drepturile Omului
București, B-dul Nicolae Bălcescu, nr. 21
Tel. +40 21 3114921
e-mail: office@irdo.ro
www.irdo.ro

Tipărit la R.A. Monitorul Oficial

SUMAR

I. STUDII, CERCETĂRI, ARTICOLE	7
● O Românie accesibilă într-o Europă fără bariere – prof. univ. dr. Irina Moroianu Zlătescu	7
● Prezumția de nevinovăție și societatea controlată– dr. Mihai –Bogdan Marian	13
● Aspecte privind reforma serviciilor medicale spitalicești din România – Mircea Ciocan	18
● Aspecte privind încălcarea dreptului la respectarea vieții private și de familie, precum și a domiciliului în jurisprudența CEDO– Grațian Urechiatu Burian	27
II. DOCUMENTAR JURIDIC	31
● Strategia națională – „O societate fără bariere pentru persoanele cu dizabilități”, 2016 – 2020	31
III. JURISPRUDENȚĂ	55
● Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Răzvan Laurențiu Constantinescu împotriva României	55
● Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Bălțeanu împotriva României.....	64
● Hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene în cauza Smaranda Bara și alții împotriva Președintelui Casei Naționale de Asigurări de Sănătate și alții.....	73
● Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 37/2015 privind examinarea sesizării formulate de Curtea de Apel Constanța – Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal, în Dosarul nr. 8.392/118/2014	80
IV. SEMNAL	87
V. REMEMBER.	106

CONTENTS

I. STUDIES, RESEARCH, ARTICLES	7
● An accessible Romania in a Europe without barriers – Prof. Irina Moroianu Zlătescu Ph.D....	7
● The presumption of innocence and controlled society – Mihai Bogdan Marian Ph.D.....	13
● Aspects of medical and hospital services reform in Romania – Mircea Ciocan	18
● Aspects regarding infringement to one's privacy family and domicile, in the jurisprudence of the European Court of Human Rights – Grațian Urechiatu Burian	27
II. JURIDICAL DOCUMENTATION	31
● National Strategy – „A society without barriers for people with disabilities”, 2016 – 2020	31
III. JURISPRUDENCE	55
● Decision by the European Court of Human Rights in the case Răzvan Laurențiu Constantinescu vs. Romania	55
● Decision by the European Court of Human Rights in the case Bălțeanu vs. Romania	64
● Decision of the European Union Court of Justice in the case Smaranda Bara and others vs. President of the National Health Insurance House and Others	73
DREPTURILE OMULUI	3

● Decision of the High Court of Cassation and Justice no. 37/2015 concerning the examination of referral to the Court of Appeal Constanta – Section II of civil, administrative and fiscal contentious, in case no. 8392/118/2014.....	80
IV. SIGNAL	87
V. REMEMBER	106

SOMMAIRE

I. ETUDES, RECHERCHES, ARTICLES	7
● Une Roumanie accessible dans une Europe sans barrières – prof. dr. Irina Moroianu Zlătescu	7
● La présomption d'innocence et la société contrôlée – dr. Mihai Bogdan Marian	13
● Aspects de la réforme des services médicaux et hospitaliers en Roumanie – Mircea Ciocan	18
● Aspects relatifs à l'atteinte à la vie privée et au domicile de la personne, dans la jurisprudence de la Cour Européenne des Droits de l'Homme – Grațian Urechiatu Burian	27
II. DOCUMENTATION JURIDIQUE	31
● Stratégie nationale – «Une société sans barrières pour les personnes handicapées», 2016-2020	31
III. JURISPRUDENCE	55
● La décision du la Cour Européenne de Droits de l'Homme dans l'affaire Răzvan Laurențiu Constantinescu contre la Roumanie	55
● La décision du la Cour Européenne de Droits de l'Homme dans l'affaire Bălțeanu contre la Roumanie.....	64
● Décision de la Cour de Justice de l'Union Européenne dans l'affaire Smaranda Bara et autres contre le Président de la Maison Nationale des Assurances Maladie et d'autres	73
● Décision de la Haute Cour de Cassation et de Justice n. 37/2015 concernant l'examen du renvoi à la Cour d'appel Constanta – Section II de litige civil, administratif et fiscal, dans le cas no. 8392/118/2014	80
IV. SIGNAL	87
V. REMEMBER	106

ABREVIERI

AEP	Autoritatea Electorală Permanentă
AICHR	Comisia interguvernamentală pentru drepturile omului a Asociației Națiunilor din sud-estul Asiei

ABREVIERI

AEP	Autoritatea Electorală Permanentă
AICHR	Comisia interguvernamentală pentru drepturile omului a Asociației Națiunilor din sud-estul Asiei
AIDC	Academie Internationale de Droit Compare – Academia internațională de Drept Comparat
alin.	alineat
ANC	Autoritatea Națională pentru Calificări
ANMCS	Autoritatea Națională de Management al Calității în Sănătate
ANOFM	Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă
ANPD	Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Dizabilități
ANPDCA	Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție
ANPIS	Agenția Națională pentru Plăți și Inspecție Socială
ANR	Agenția Națională pentru Romi
ANSPDCP	Autoritatea Națională de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal
ANUROM	Asociația pentru Națiunile Unite din România
APL	Autorități publice locale
art.	articolul
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations – Asociația Națiunilor din sud-estul Asiei
asist. univ. dr.	asistent universitar doctor
CDPD	Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități
CE	Consiliul European
CEDO	Convenția europeană a drepturilor omului
cercet. st.	cercetător științific
Cit.supra.	citatul de deasupra
CJUE	Curtea de Justiție a Uniunii Europene
cf.	conform
CMBRAE	Centrul Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională
coord.	coordonator
CSCE	Conference for Security and Cooperation in Europe
C.pen.	Codul penal
CtEDO	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
DGASPC	Direcții Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului
DNA	Direcția Națională Anticorupție
dr.	doctor
EASO	Biroul European de Sprijin pentru Azil
Ed.	editura
EHMA	European Health Management Association – Asociația Europeană de Management în Sănătate
ELI	European Law Institute – Institutul de Drept European
ENAR	Rețeaua europeană de combatere a rasismului
etc	(et caetera) și celelalte
E-uri	aditivi alimentari

EU-MIDIS	European Union minorities and discrimination survey Studiul de tip sondaj privind minoritățile și discriminarea din Uniunea Europeană
EUROSUR	Sistemul European de Supraveghere a Frontierelor
EUROSTAT	Biroul de Statistică a Uniunii Europene
FRA	European Union Agency for Fundamental Rights – Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene
FRONTEX	Agenția Europeană pentru Gestionarea Cooperării Operative la Frontierele Externe ale Statelor Membre ale Uniunii Europene
HG	Hotărâre de Guvern
ICAR	Forumul internațional privind responsabilitatea corporatistă
IDDO	Institutul Danez pentru Drepturile Omului
IDEF	Institutul internațional de drept de expresie și inspirație franceze
infra.	dedesubt, mai jos
IRDO	Institutul Român pentru Drepturile Omului
ISJ	Inspectoratul Școlar Județean
lit.	litera
loc.cit.	locul citat
MFE	Ministerul Fondurilor Europene
M.Of.	Monitorul Oficial al României
MMFPSV	Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice
nr.	numărul
OG	Ordonanță de Guvern
OMS	Organizația Mondială a Sănătății
ONG	organizație neguvernamentală
ONU	Organizația Națiunilor Unite
op.cit.	opera citată
OSCE	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
OUG	Ordonanța de Urgență a Guvernului
p.	pagina
parag.	paragraful
pct.	punctul
pp.	paginile
Rec	recomandare
SECA	Sistemul european comun de azil
SNSPA	Școala Națională de Studii Politice și Administrative
SNPAB	Strategia Națională și Planul de Acțiune privind Conservarea Biodiversității
supra.	deasupra, mai sus
ș.a.	și alții (altele)
UE	Uniunea Europeană
UNESCO	Organizația Națiunilor Unite pentru Educație și Cultură
urm.	următoarele
vol.	volumul
vs.	(versus) contra, împotriva

I. STUDII, CERCETĂRI, ARTICOLE

O ROMÂNIE ACCESIBILĂ ÎNTR-O EUROPĂ FĂRĂ BARIERE

IRINA MOROIANU ZLĂTESCU*

Abstract:

The dimensions of the International Convention on the rights of persons with disabilities and the range of issues brought into discussion, as well as its monitoring, implementation strategy and related operational plans, developed at international, regional and national level, represent a challenge for the human rights specialists, all the more so, since the acceptance of discrimination on grounds of disability is deeply rooted in many societies.

Keywords: disability, dignity, human rights, protection and advocacy, monitoring, strategy, operational plan.

Résumé:

Les dimensions de la Convention internationale relative aux droits des personnes handicapées et l'éventail des questions débattues ainsi que son suivi, sa stratégie de mise en œuvre et ses plans opérationnels connexes, élaborés au niveau international, régional et national, représentent un défi pour les spécialistes des droits de l'homme, puisque, de toute évidence, l'acceptation de la discrimination fondée sur le handicap est profondément enracinée dans de nombreuses sociétés.

Mots-clés: handicap, dignité, droits de la personne, protection et plaidoyer, suivi, stratégie, plan opérationnel.

La 13 decembrie 2016 se împlinesc zece ani de la adoptarea de către Organizația Națiunilor Unite a Convenției internaționale privind drepturile persoanelor cu dizabilități (CDPD)¹, care până în prezent a fost semnată de 160 de state. Adoptarea acestui document a avut loc la 61 de ani de la adoptarea Cartei ONU, în al cărei preambul se reafirma credința în „drepturile omului, demnitate, valoarea persoanei umane și în egalitatea în drepturi a bărbaților și a femeilor”, la 58 de ani de la adoptarea Declarației Universale a Drepturilor Omului, la 51 de la adoptarea Convenției internaționale privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială², la 40 de ani de la semnarea și, respectiv, la 30 de la intrarea în vigoare a Pactelor internaționale ale drepturilor omului și a altor convenții care priveau persoanele cu dizabilități. Omenirea avea să facă un pas înainte sub aspectul recunoașterii demnității

umane prin adoptarea unui instrument juridic cu forță obligatorie și valoare universală.

Din păcate, cele mai multe încălcări ale drepturilor omului au ca victime persoanele care nu pot lupta total sau parțial pentru drepturile lor. Este vorba, de sigur, de persoanele cu dizabilități.

În același timp credem că ar fi cazul să menționăm și de adoptarea de către Adunarea generală a ONU a Declarației privind drepturile persoanelor cu dizabilități, prin Rezoluția 3447 (XXX), din 9 decembrie 1975. Prin acest document se preciza, în art. 3 și respectiv art. 10, că „persoanele cu dizabilități au dreptul inerent la respectarea demnității lor umane”, acestea, „indiferent de originea, natura și gravitatea dizabilității lor, au aceleași drepturi fundamentale ca și concetățenii de aceeași vârstă, care implică în primul rând dreptul de a se bucura de o viață decentă, la fel de normală și completă pe pe cât posibil”³. Totodată, persoanele cu dizabilități „sunt protejate împotriva oricărei exploatari, a tuturor reglementărilor și tratamentelor cu un caracter discriminatoriu, abuziv sau degradant”⁴.

Un pas înainte la reprezentat declararea Deceniului persoanelor cu dizabilități 1982–1992,

* Prof. univ.dr., director Institutul Român pentru Drepturile Omului, membru titular AIDC.

¹ Adoptată de Adunarea Generală a ONU la 13 decembrie 2006. Ratificată de România prin Legea nr. 221/2010 pentru ratificarea Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, publicată în M. Of. I, nr. 792 din 26 noiembrie 2010.

² A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, Emil Marinache, Rodica Șerbănescu (coord.), *Documente internaționale privind combaterea torturii și a tratamentelor inumane sal degradante*, IRDO, 2002, p. 42 și urm.

³ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, Anna Maria Neagoe, Marius Mocanu, *Drepturi egale și mediu accesibil*, IRDO, București, 2014, p. 17.

⁴ Ibidem, p. 18.

prilej cu care ONU a precizat că anumite persoane nu se mai află în situația de a fi egalul celuilalt din cauza unor dizabilități atunci când apar obstacole culturale materiale și sociale la care anumite persoane nu pot avea acces în diverse sisteme ale societății care sunt la îndemâna celorlalți indivizi din comunitate. Această definiție a adus pentru prima oară în plin plan elemente importante ale raporturilor dintre persoanele cu dizabilități și mediul în care acestea activează. Acest deceniu s-a încheiat prin adoptarea de către Adunarea generală a ONU a Regulilor standard privind egalizarea șanselor pentru persoanele cu dizabilități, prin Rezoluția 48/96 din 20 decembrie 1993⁵.

Este vorba de 22 de reguli care au la bază principiul potrivit căruia egalitatea în drepturi înseamnă că nevoile tuturor au o importanță egală, că în funcție de aceste nevoi societățile trebuie să funcționeze, iar toate resursele trebuie utilizate în așa fel încât să garanteze tuturor posibilitatea de a participa în mod egal la viața comunității. Egalitatea de șanse desemnând procesul prin care diverse sisteme ale societății, cadrul material, serviciile, activitățile și informațiile să fie accesibile tuturor și, desigur, în mod special persoanelor cu dizabilități.

La 10 ani după publicarea acestor reguli, Adunarea generală a Consiliului Economic și Social a ONU a prezentat raportul intitulat: Examen și evaluare a programului de acțiune mondial privind persoanele cu dizabilități⁶. În acest raport se evidențiază că la sfârșitul celui de-al doilea deceniu consacrat de ONU persoanelor cu dizabilități guvernele s-au angajat în mod ferm în egalizarea șanselor persoanelor cu dizabilități și promovarea drepturilor lor. Credem că ar trebui menționat și faptul că la Conferința mondială împotriva rasismului, discriminării rasiale, xenofobiei și a intoleranței asociate acestora, de la Durban din septembrie 2001, s-a recomandat Adunării generale ONU să elaboreze o convenție internațională privind drepturile persoanelor cu dizabilități. În acest scop Adunarea generală a aprobat prin Rezoluția 56/168 din decembrie 2001

⁵ Ibidem, pp. 70-105.

⁶ A se vedea raportul raportorului special al Comisiei de dezvoltare socială asupra modului de aplicare a Regulilor standard privind egalizarea șanselor pentru persoanele cu dizabilități, la finalul celui de-al treilea mandat (2000-2002) E/CN.5/20002/4.

crearea unui comitet special pentru elaborarea acestei convenții.

Trei ani mai târziu, un proiect de supliment la cele 22 de reguli menționate mai sus a fost suspus examinării Adunării generale a Consiliului Economic și Social a ONU. Preocupări pentru egalitatea în drepturi și nediscriminarea persoanelor cu dizabilități au existat și la nivelul Organizației Internaționale a Muncii⁷, Organizației Mondiale a Sănătății și UNESCO, dovadă fiind documentele în materie elaborate de acestea.

La nivel regional european a existat o preocupare permanentă pentru crearea unei lumi fără bariere pentru toate persoanele. Menționăm mai întâi reglementările din cadrul Consiliului European. Încă de la începutul acestuia demnitatea persoanei s-a aflat în atenția Consiliului. Astăzi, după cum arată declarațiile, cartele, convențiile elaborate la nivelul său, acestea se bazează pe integritatea ființei umane și inviolabilitatea persoanei.

Astfel, Convenția europeană a drepturilor omului consacră art. 1, dreptului la viață și prevede că dreptul la viață al oricărei persoane este protejat de lege.

Protocolul 12 la Convenție reafirmă principiul fundamental potrivit căruia toate persoanele sunt egale în fața legii și au dreptul la o protecție egală. Același protocol precizează egalitatea tuturor prin garanția colective a unei interziceri generale a discriminării, nu împiedică statele membre să ia toate măsurile ce se impun pentru a promova o egalitate deplină și efectivă cu condiția să răspundă unei justificări obiective și rezonabile.

Mai amintim dintre documentele adoptate în cadrul Consiliului European: Planul de acțiune pentru promovarea drepturilor și a deplinei participări a persoanelor cu dizabilități în societate: îmbunătățirea calității vieții persoanelor în Europa 2006–2015 și Recomandarea (2011) 14 cu privire la participarea persoanelor cu dizabilități în viața politică și publică⁸. Totodată, se regăsesc prevederi speciale și în reglementările cu caracter

⁷ A se vedea Andrei Popescu, Mircea Duțu, Organizația Internațională a Muncii: bilanț și perspective, în Convențiile Organizației Internaționale a Muncii ratificate de România, IRDO, 1997, pp. 4-20; Irina Moroianu Zlătescu, *Drepturile Omului – Un sistem în evoluție*, IRDO, 2008, p. 70.

⁸ A se vedea Irina Morianu Zlătescu (coord.), *Rights of persons with disabilities in Romania. Recent developments*, IRDO, 2014, p. 6.

general: Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante, Convenția europeană pentru protecția drepturilor omului și a demnității ființei umane față de aplicațiile biologiei și medicinei, Convenția privind drepturile omului și biomedicina, Carta Socială Europeană, Carta Socială Europeană Revizuită, aceasta din urmă reluând ideea interzicerii oricăror forme de discriminare.⁹ Această carte, care de altfel reprezintă pandantul Convenției europene a drepturilor omului în materie de drepturi economice și sociale, acționează pentru promovarea, protejarea și dezvoltarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și păstrarea caracterului indivizibil și interdependent al tuturor drepturilor omului, indiferent dacă este vorba de drepturi civile, politice, economice sau culturale. Nu trebuie omis faptul că articolul 15 se referă direct la autonomia, integrarea socială și participarea la viața comunității a persoanelor cu dizabilități. Acest articol stă la baza interzicerii oricărei discriminări a persoanelor cu dizabilități și demonstrează, o dată în plus, că problema dizabilității/handicapului ține de drepturile omului și nu de domeniul medical.

La nivelul Biroului Instituțiilor Democratice și de Drepturile Omului (BIDDO) al Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa există, de asemenea, un interes special legat de participarea la viața politică a persoanelor cu dizabilități și privind elaborarea unor indicatori referitori la dreptul de participare la viața politică a acestora.

Uniunea Europeană a fost și ea, la rândul ei, preocupată de problema persoanelor cu dizabilități, dar pentru a îndepărta nedreptățile cu care se confruntă aceste persoane avea nevoie să elaboreze un cadru legal. Astfel art. 13 din Tratatul de la Amsterdam reprezintă baza legală care permite Uniunii să lupte împotriva oricăror forme de discriminare. De altfel, acest tratat recunoaște oficial că nu este suficient să se pună în aplicare măsuri specifice pentru asigurarea egalității și nediscriminării ci se impun politici și măsuri de ordin general pentru egalitatea de șanse. Mai

⁹ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Human Rights a Dynamic and Evolving Process*, Ed. Pro Universitaria, 2015, p. 298.

târziu, la 17 iunie 1999, Consiliul Uniunii Europene a adoptat o rezoluție prin care invită statele membre să-și întărească politicile naționale în domeniul ocupării forței de muncă și, în colaborare cu partenerii sociali și organizațiile neguvernamentale ale persoanelor cu dizabilități, să pună accentul în mod special pe posibilitățile de angajare în muncă a persoanelor cu dizabilități, să elaboreze măsuri politice pozitive și preventive adecvate pentru a contribui la inserția acestora pe piața muncii, în sectorul public și privat, și desigur a activităților independente, și să asigure o atenție specială condițiilor oferite de dezvoltarea societății, de informare asupra noilor posibilități pentru persoanele cu dizabilități, dar și asupra încălcărilor drepturilor omului la care aceste persoane sunt supuse.

Amintim, de asemenea tot la nivelul Uniunii Europene, Tratatul de funcționare a Uniunii Europene (TFUE) care solicită Uniunii, potrivit art. 10, să combată orice discriminare pe motiv de dizabilități în definirea și punerea în aplicare a politicilor și acțiunilor sale. Totodată, i se conferă Uniunii, potrivit art. 19 din Tratat, puterea de a adopta o legislație care să contribuie la combaterea unei astfel de discriminări¹⁰.

De altfel, Uniunea Europeană a făcut din demnitatea umană un principiu fundamental. Astfel, Carta drepturilor fundamentale prevede în art. 1 că „Demnitatea umană este inviolabilă. Ea trebuie să fie respectată și protejată”, Carta continuă cu prezentarea componentelor acestui principiu pentru ca în art. 21 să interzică discriminarea pe motiv de dizabilități, iar în art. 26 să prevadă că: „Uniunea recunoaște și respectă dreptul persoanelor cu dizabilități de a beneficia de măsuri care să le asigure autonomia, integrarea socială și profesională, precum și participarea la viața comunității”¹¹.

Menționăm, de asemenea, Carta Comunitară privind drepturile sociale fundamentale ale lucrătorilor, Regulamentul (CE) nr. 1107/2006 din 5.07.2006 privind drepturile persoanelor cu handicap și ale persoanelor cu mobilitate redusă pe durata călătoriei pe calea aerului, Regulamentul

¹⁰ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Discriminarea multiplă și lupta împotriva ei*, în „Drepturile Omului”, nr. 3/2014, pp. 9–10.

¹¹ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Human Rights a Dynamic*. op. cit., p. 298 și urm.

(CE) nr. 1371/2007 din 23.10.2007 privind drepturile și obligațiile călătorilor din transportul feroviar, Regulamentul (U.E.) nr. 1177/2010 din 24.11. 2010 privind drepturile pasagerilor care călătoresc pe mare și pe căi navigabile interioare și de modificare a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 și Strategia europeană 2010-2020 pentru persoanele cu handicap: un angajament reînnoit pentru o Europă fără bariere¹² ș.a.

Dar, modul în care sunt respectate și aplicate reglementările Uniunii Europene privind drepturile omului de către statele membre reprezintă una din activitățile esențiale ale Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene¹³. Ca membru în mecanismul de promovare și monitorizare a implementării Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități la nivelul Uniunii Europene¹⁴, potrivit art. 33.2 din Convenție¹⁵, Agenția a realizat o serie de studii și cercetări privind capacitatea juridică a persoanelor cu dizabilități intelectuale, accesul la servicii medicale a persoanelor cu dizabilități, drepturile copiilor cu dizabilități, dreptul la viață independentă ș.a.¹⁶. De asemenea, Agenția desfășoară ample activități legate de indicatorii referitori la participarea politică a persoanelor cu dizabilități și colaborează cu BIDDO al OSCE pe acest domeniu.

La nivel național, drepturile persoanelor cu dizabilități au fost reglementate, în primul rând în Constituția României¹⁷. Dar, în această materie au fost adoptate o serie de legi, ordonanțe și hotărâri de guvern dintre care cităm cu titlu de exemplu de Hotărârea de Guvern nr. 1175/2005 privind

¹² Ibidem.

¹³ În legătură cu Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene și activitățile sale a se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Agenția Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene*, în „Drepturile Omului”, nr. 3/2008, pp. 3–6.

¹⁴ Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități este primul document internațional din domeniul drepturilor omului ratificat de Uniunea Europeană.

¹⁵ Mecanismul de promovare și monitorizare a implementării Convenției constituit la nivelul Uniunii Europene este format din Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, Parlamentul European, Ombudsmanul European și Forumul European al Dizabilității.

¹⁶ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Promovarea și protecția drepturilor fundamentale în Uniunea Europeană (I)*, în „Drepturile Omului”, nr. 1/2013, pp. 7-19.

¹⁷ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Constitutional Law in Romania*, Ed. Kluwer, London, 2013, p. 15.

aprobarea Strategiei naționale pentru protecția, integrarea și incluziunea socială a persoanelor cu handicap în perioada 2006 – 2013; Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, Hotărârea de Guvern nr. 268/2007 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, Hotărârea de Guvern nr. 430/2008 pentru aprobarea Metodologiei privind organizarea și funcționarea comisii de evaluare a persoanelor adulte cu handicap, Hotărârea de Guvern nr. 23/2010 privind aprobarea standardelor de cost pentru serviciile sociale, Hotărârea de Guvern nr. 787/2007 privind stabilirea unor măsuri pentru asigurarea aplicării Regulamentului (CE) nr. 1.107/2006 din 5.07.2006 privind drepturile persoanelor cu handicap și ale persoanelor cu mobilitate redusă care călătoresc pe calea aerului, Hotărârea de Guvern nr. 425 din 26 iunie 2013 privind stabilirea unor măsuri pentru asigurarea aplicării Regulamentului (UE) nr. 181/2011 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 februarie 2011 privind drepturile pasagerilor care călătoresc cu autobuzul și autocarul și de modificare a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004, Hotărârea de Guvern nr. 1061/2013 privind stabilirea unor măsuri pentru asigurarea aplicării Regulamentului (UE) nr. 1.177/2010 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 noiembrie 2010 privind drepturile pasagerilor care călătoresc pe mare și pe căi navigabile interioare și de modificare a Regulamentului (CE) nr. 2.006/2004, Legea nr. 292/2011 privind asistența socială și Ordinul ministrului muncii, familiei, protecției sociale și persoanelor vârstnice nr. 67/2015 privind aprobarea Standardelor minime de calitate pentru acreditarea serviciilor sociale destinate persoanelor adulte cu dizabilități. Menționăm, de asemenea, de Hotărârea de Guvern nr. 655/2016 pentru aprobarea Strategiei naționale „O societate fără bariere pentru persoanele cu dizabilități” 2016 – 2020 și a Planului operațional privind implementarea Strategiei naționale „O societate fără bariere pentru persoanele cu dizabilități” 2016 – 2020.

¹⁷ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Constitutional Law in Romania*, Ed. Kluwer, London, 2013, p. 15.

În aplicarea dispozițiilor legale, un rol esențial revine instituțiilor naționale pentru drepturile omului și organizațiilor neguvernamentale în domeniu. Institutul Român pentru Drepturile Omului (IRDO), prima instituție națională pentru drepturile omului creată în România după 1989, este singura instituție națională din țara noastră care a fost recunoscută ca având această calitate, de către Comitetul de Coordonare a Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului din sistemul ONU. IRDO își desfășoară activitatea potrivit Principiilor de la Paris, formulate în 1991 la Conferința consacrată instituțiilor naționale de drepturile omului, principii devenite document oficial al Adunării Generale ONU în 1993. Acestea au în vedere: un mandat „cât mai larg posibil”, care să aibă la bază standardele universale ale drepturilor omului și care să includă dubla responsabilitate de a promova și de a proteja drepturile omului, totodată acoperind toate drepturile; independență față de guvern; independență garantată prin Constituție sau prin lege; putere adecvată de investigare; pluralism, inclusiv prin structura personalului și/sau cooperare efectivă și resurse umane și financiare adecvate¹⁸. De altfel, Institutul corespunde cerințelor formulate și de Consiliul Europei prin Recomandarea Comitetului de Miniștri privind înființarea de instituții naționale independente pentru promovarea drepturilor omului¹⁹.

Institutul Român pentru Drepturile Omului, ca instituție națională de drepturile omului, și în calitate sa de mecanism independent pentru monitorizarea implementării Convenției, potrivit art. 33.2 din CDPD, a analizat modul în care sunt respectate drepturile persoanelor cu dizabilități în țara noastră prin rapoartele realizate privind *Evoluția protecției și promovării drepturilor persoanelor cu dizabilități în România*. Astfel, s-a procedat la o cercetare obiectivă a modului în care prevederile Convenției ONU sunt reflectate în legislația din România. De asemenea, prin cercetări proprii sau prin investigații ale unor instituții publice sau ale unor ONG-uri cu care s-a colaborat, s-a analizat modul în care

¹⁸ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *20 de ani de la adoptarea Principiilor de la Paris*, în „Drepturile Omului”, nr. 3/2013, p. 92.

¹⁹ A se vedea *Romanian Institute for Human Rights annual report – 2015*, în „Drepturile Omului”, nr. 1/2016, p. 53.

prevederile Convenției sunt respectate în țara noastră²⁰.

Amintim faptul că Institutul Român pentru Drepturile Omului, a realizat la nivel național, în afara rapoartelor independente din anii 2013 – 2015, numeroase cercetări științifice, concretizate în volumele „Egalitatea de șanse pentru persoane cu handicap, Instrumente Internaționale și jurisprudență” (2004), „Nediscriminare, Autonomie, Incluziune” (2012), „Evoluția protecției și promovării drepturilor persoanelor cu dizabilități în România” (2013), „Rights of persons with disabilities in Romania. Recent Developments” (2014), „Drepturi egale și mediu accesibil” (2014), dar și în studii prezentate în diferite conferințe naționale și internaționale la alcătuirea cărora au contribuit personalități ale vieții științifice internaționale, cercetători IRDO, cadre didactice.

De asemenea, Institutul este implicat, alături de ceilalți parteneri, din cadrul Rețelei Europene de Instituții Naționale pentru Drepturile Omului, în proiectul privind „Drepturile persoanelor vârstnice și îngrijirea de lungă durată”.

Dimensiunile Convenției și gama de probleme pe care aceasta o pune în discuție, fac din monitorizarea și punerea în aplicare a acesteia o provocare pentru specialiștii din domeniul drepturilor omului. Mai ales ținând seama de faptul că acceptarea discriminării pe criteriu de dizabilitate este adânc înrădăcinată în multe societăți. Ea se bazează în mare parte pe ignorantă, nu pe recredință. Punerea în aplicare a Convenției presupune, pe lângă resurse financiare și angajament, creativitate și colaborare, aspecte cheie explorate în cadrul raportului și care necesită o atenție imediată.

Având în vedere că, după statisticile europene, la nivelul Uniunii Europene o persoană din șase, adică în total cca 80 de milioane de persoane, suferă de o dizabilitate și că nivelul de sărăcie al acestor persoane este de 70% mai mare decât media populației, Uniunea Europeană a adoptat „Strategia europeană 2010–2020 pentru persoanele cu dizabilități: un angajament reînnoit pentru o Europă fără bariere”, care urmărește îmbunătățirea situației economice și sociale a acestor persoane. Strategia are în vedere furnizarea, la nivel regional

²⁰ A se vedea Rapoartele IRDO din anii 2013, 2014, 2015.

europăean, a unui cadru de acțiune care să abordeze, împreună cu acțiunile ce se vor desfășura la nivel național, diversele probleme ale persoanelor cu dizabilități de toate vârstele. Se urmărește participarea deplină a acestor persoane la întreaga viață economică și socială, prin promovarea unei creșteri durabile a incluziunii, astfel încât viața fiecărui individ să fie mai bună, să aducă beneficii însemnate societății și economiei.

Pentru eliminarea barierelor existente, Comisia europeană a identificat ca domenii principale: accesibilitatea, participarea, egalitatea, ocuparea forței de muncă, educația și formarea, protecția socială, sănătatea și acțiunile externe.

Așa cum se arată în nota de fundamentare a Hotărârii de Guvern nr.655/2016, strategia adoptată de Guvernul României „își propune să dea coerență politicilor din domeniul dezabilității și între diferite niveluri și mecanisme de guvernare” în concordanță cu prevederile tratatelor și convențiilor internaționale la care țara noastră este parte. Așa cum s-a arătat mai sus, această Hotărâre a venit pe un fond deja existent continuând strategia elaborată în 2005.

Hotărârea de Guvern nr. 655/2016 aprobă Strategia națională „O societate fără bariere pentru persoanele cu dizabilități”, 2016-2020 și Planul operațional privind implementarea strategiei menționate care au fost publicate în anexele 1 și respectiv 2 ale Hotărârii de Guvern. Strategia cuprinde douăsprezece capitole. În primul capitol se arată că Strategia își propune să asigure implementarea în țara noastră a Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități. În continuare, este prezentat procesul de elaborare a Strategiei, se dă definiția termenilor, expresiilor și sintagmelor utilizate în cadrul Strategiei pentru ca în capitolul următor care cuprinde informații generale relevante să fie descrisă situația actuală din țara noastră și să se arate care sunt beneficiarii direcți și indirecti ai Strategiei. Apoi, într-un capitol aparte, sunt prezentate prioritățile Programului de guvernare, reglementările internaționale, regionale și naționale în materie. Capitolul următor este consacrat definirii termenilor de „handicap” și „dizabilitate” de exemplu, faptul că în Constituție se utilizează termenul de handicap²¹ iar în Convenția ONU ratificată de România folosește termenul de

²¹ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *International Encyclopaedia for Constitutional Law*, Romania, Wolters Kluwer, 2016, p.14.

handicap și, așa cum recunoșteam și noi, cu altă ocazie, dacă „literatura de specialitate abordează problema handicapului și a dizabilităților din perspectiva modelului social imperfect, care comportă inechități și abuzuri față de unele persoane”²², „totuși, în reglementările internaționale, uneori, se face încă deosebirea dintre dizabilitate și handicap în funcție de raportarea la modelul medical sau la cel social sau la domeniile de reglementare juridică, în legislația antidiscriminare, în legislația din domeniul asistenței sociale”²³. Dorim să menționăm că încercări de definiții și de clarificări a termenilor de mai sus se regăsesc în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții de Justiție a Uniunii Europene în cazurile care privesc nediscriminarea, dar și în jurisprudența națională în materie.²⁴

Un alt capitol, capitolul V privește obiectivele și scopul strategiei, subliniindu-se că scopul este de protecție, promovare și asigurare a exercitării drepturilor omului de către persoanele cu dizabilități și promovare a respectului demnității umane.

Capitolul următor este consacrat principiilor generale ale strategiei și anume: respectarea demnității, a autonomiei și independenței persoanelor cu dizabilități, nediscriminarea, participarea și integrarea deplină și efectivă în societate, respectul pentru diversitate și acceptarea persoanelor cu dizabilități ca parte a diversității umane și a umanității, egalitatea de șanse, accesibilitatea, egalitatea între femei și bărbați, respectul pentru capacitățile de dezvoltare a copiilor cu dizabilități și pentru dreptul copiilor cu dizabilități de a-și păstra identitatea, consultarea și implicarea persoanelor cu dizabilități, a reprezentanților și a organizațiilor lor.

În continuare, în următorul capitol sunt prezentate direcțiile de acțiune pentru implementarea Convenției ONU în țara noastră, pornind de la situația actuală, și anume accesibilitatea, participarea, egalitatea, ocuparea forței de muncă, educația și formarea profesională, protecția socială, sănătatea, precum și statistici și colectarea

²² A se vedea Cuvânt înainte Irina Moroianu Zlătescu, în Irina Moroianu Zlătescu, Anna Maria Neagoe, Marius Mocanu, *Drepturi egale și mediu accesibil*, IRDO, București, 2014, p. 5.

²³ Ibidem.

²⁴ A se vedea Cuvânt înainte Erik Fribergh, Morten Kjaerum, în *Manual de drept european privind nediscriminarea*, Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, Consiliul European, 2010, p. 3.

datelor. Următorul capitol se referă la rezultatele strategiei, evidențiindu-se faptul că strategia reprezintă un document programatic ce asigură crearea cadrului normativ în privința promovării principiilor și obiectivelor Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități pentru perioada 2016 – 2020 în scopul asigurării exercitării depline și în condiții de egalitate a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului de către toate persoanele cu dizabilități.

În continuare, în capitolul următor, consacrat indicatorilor, se precizează că indicatorii din Planul operațional sunt indicatori de rezultat, și că anumiți indicatori nu sunt încă disponibili, dar că se impune cunoașterea lor care se poate realiza prin dezvoltarea sistemului de statistici și colectare a datelor.

Strategia are în vedere, consacrandu-le câte un capitol, atât implicațiile de buget cât și implicațiile juridice. De remarcat, că finanțarea obiectivelor prevăzute în Strategia națională „O societate fără bariere pentru persoanele cu dizabilități” 2016-2020 se va face în limita fondurilor aprobate. Este vorba de fonduri de la bugetul de stat și de la bugetele locale, dar și din fonduri europene.

Ultimul capitol al noii strategii, capitolul al XII-lea, se referă la coordonare și monitorizare. Se precizează că într-un termen de 120 de zile de la aprobarea Strategiei se va aproba prin ordin al ministrului muncii, familiei, protecției sociale și persoanelor vârstnice și la propunerea Autorității Naționale pentru Persoane cu Dizabilități, instrumentul de monitorizare pentru implementarea Strategiei naționale „O societate fără bariere pentru persoanele cu dizabilități 2016 – 2020”.

Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Dizabilități va face anual un raport privind implementarea, iar rapoartele se prezintă în al doilea semestru al anului următor celui pentru care se face raportul. Primul va fi efectuat la sfârșitul celui de al doilea semestru al anului 2017.

Se poate constata că atât Strategia cât și Planul operațional aferent urmăresc asigurarea cadrului normativ corespunzător standardelor internaționale privind promovarea principiilor și obiectivelor Convenției ONU pentru persoanele cu dizabilități.

PREZUMȚIA DE NEVINOVĂȚIE ȘI SOCIETATEA CONTROLATĂ

MIHAI-BOGDAN MARIAN*

Abstract:

In the EU Directive 2016/343 of the European Parliament and of the Council, additions were made regarding the presumption of innocence and the right to be present in criminal proceedings. The new regulation comes to reaffirm EU commitment to meeting the individual rights and freedoms, but in terms of its necessity is likely to signal some slippage in the evolution of contemporary society, liable to jeopardize the effective operation of the presumption of innocence. Some of these slippages may include certain side effects related to redefining relations between the public and private sphere as well as developments in telecommunications technology, which expose the contemporary society to the exercise of absolute control.

Keywords: presumption of innocence, disciplined society, controlled society, public, private.

Résumé:

Dans la directive européenne 2016/343 du Conseil et du Parlement européens, des ajouts ont été faits en ce qui concerne la présomption d'innocence et le droit d'être présent dans les procédures pénales. Le nouveau règlement vient de réaffirmer l'engagement de l'UE à respecter les droits et libertés individuels, mais, en termes de sa nécessité, il est susceptible de signaler un certain dérapage dans l'évolution de la société contemporaine, de nature à compromettre le bon fonctionnement de la présomption d'innocence. Certains de ces dérapages peuvent inclure certains effets secondaires liés à la redéfinition des relations entre la sphère publique et privée, ainsi que l'évolution de la technologie des télécommunications, qui exposent la société contemporaine à l'exercice du contrôle absolu.

Mots-clés: présomption d'innocence, la société disciplinée, société contrôlée, public, privé.

* Dr.

Introducere

La nivelul Uniunii Europene a fost adoptată Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului *privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent în cadrul procedurilor penale*.¹ În acord cu principiile asumate de Uniunea Europeană, prin care aceasta se dorește a fi un spațiu al libertății, securității și justiției, documentul vine să reafirme atașamentul Uniunii față de imperativul respectării prezumției de nevinovăție și a dreptului la un proces echitabil. În acest sens, după cum rezultă din chiar preambulul Directivei, aceasta își propune să continue și să întărească la nivelul statelor membre linia de conduită consacrată prin art. 47 și 48 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 6 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (CEDO), art. 14 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (PIDCP) și art. 11 din Declarația Universală a Drepturilor Omului.²

Deși reprezintă o inițiativă de reafirmare și susținere a drepturilor și libertăților individuale, motiv pentru care se constituie ca un demers laudabil din toate punctele de vedere, în același timp, însă, Directiva este și un semnal de alarmă, de natură a naște o puternică îngrijorare. Astfel, prin faptul că la nivelul Uniunii Europene s-a considerat necesar a fi adoptat un document care își propune să **consolideze** anumite aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent în cadrul procedurilor penale, în mod indirect, se afirmă că în rândul statelor membre au fost înregistrate anumite derapaje în această materie, care sunt de natură a greva caracterul de spațiu al libertății, securității și justiției, pe care și-l asumă Uniunea, derapaje ce necesită a fi sancționate și corectate prin adoptarea unei Directive.

Prin urmare, dacă ținem cont că între norma juridică și realitatea socială există o indisolubilă corelație, norma juridică fiind o rezultată a nevoii de reglementare a unor fapte și situații sociale, putem spune că adoptarea Directivei 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului vine să

¹ Textul Directivei este disponibil în limba română la adresa <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32016L0343>, accesat la data 12.10.2016.

² Principiul obligativității respectării prezumției de nevinovăție este consacrat și prin Constituția României, la art. 23 *Libertatea individuală*, alin. (11) după cum urmează: „Până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești de condamnare, persoana este considerată nevinovată”.

reglementeze/să sancționeze anumite aspecte înregistrate în realitatea socială și practica judiciară de pe teritoriul Uniunii, ce s-au îndepărtat de la principiile consacrate anterior prin documentele cadru mai sus-menționate referitoare la respectarea prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent în cadrul procedurilor penale.

Unele aspecte subliniate de Directiva (UE) 2016/343 în referire la prezumția de nevinovăție

În sensul celor ce preced, printre aspectele referitoare la prezumția de nevinovăție, pe care Directiva consideră necesar a le sublinia la punctele 16 – 22 din preambulul său și a le reglementa în art. 3 – 7 din textul propriu-zis, se numără:

– *faptul că autoritățile publice trebuie să se abțină de la declarații³ sau decizii judiciare, altele decât cele privind stabilirea vinovăției, care sunt de natură a expune publicului o persoană suspectată sau acuzată ca fiind vinovată, atât timp cât vinovăția respectivei persoane nu a fost dovedită conform legii;*

– *faptul că autoritățile publice atunci când comunică informații mass-mediei nu trebuie să se refere la persoanele acuzate sau suspectate ca fiind vinovate, atât timp cât nu s-a dovedit conform legii că sunt vinovate;*

– *faptul că autoritățile competente ar trebui să se abțină de la prezentarea persoanelor suspectate sau acuzate ca fiind vinovate, în instanță sau în public, prin utilizarea unor măsuri de constrângere fizică, cum ar fi cătușele pentru mâini sau pentru picioare, boxele de sticlă sau cuștile⁴;*

³ Directiva definește declarațiile publice ale autorităților la punctul 17 din preambul, astfel: „Noțiunea de „declarații publice ale autorităților publice” ar trebui înțeleasă ca fiind orice declarații care se referă la o infracțiune și care emană fie de la o autoritate implicată în procedurile penale legate de infracțiunea respectivă, cum ar fi autoritățile judiciare, poliția și alte autorități de aplicare a legii, fie de la o altă autoritate publică, cum ar fi miniștrii și alți funcționari publici, fără a se aduce atingere dreptului intern în materia imunității.”

⁴ Aici Directiva face referire și la o serie de excepții, după cum urmează (pct. 20 din preambul): „(...) cu excepția situațiilor în care aceste măsuri sunt necesare din motive specifice cauzei, fie legate de securitate, inclusiv împiedicarea persoanelor suspectate sau acuzate de a se răni sau de a-i răni pe alții ori de a distruge bunuri de orice tip, fie legate de împiedicarea persoanelor suspectate sau acuzate de a se sustrage urmăririi sau de a avea contact cu persoane terțe, cum ar fi martorii sau victimele. Posibilitatea de a aplica măsuri de constrângere fizică nu înseamnă că autoritățile competente trebuie să ia vreo decizie formală cu privire la utilizarea acestui tip de măsuri.”

– *faptul că pentru stabilirea vinovăției persoanelor suspectate sau acuzate, sarcina probei revine organelor de urmărire penală, iar orice îndoială ar trebui interpretată în favoarea persoanei suspectate sau acuzate*⁵.

Dar ceea ce subliniază și reglementează Directiva (UE) 2016/343 nu reprezintă până la urmă decât consecințele sau, mai bine spus, reflexia unor derapaje înregistrate în evoluția relației dintre planul social și practica judiciară aferentă, care se situează acum într-o profundă disonanță. Această situație pare a nu își mai găsi o acoperire legală prin raportare la cadrul normativ de referință, motive pentru care și acesta din urmă necesită a fi adaptat și consolidat pentru ca drepturile și libertățile individuale să poată fi protejate în continuare în mod real, și nu numai la nivel declarativ și principial.⁶ Când și cum s-au produs aceste derapaje? Cu scopul de a încerca unele răspunsuri la aceste întrebări, în cele ce urmează ne propunem o scurtă analiză, atât cu privire la originile și evoluția prezumției de nevinovăție, cât și în ceea ce privește emergența acelor realități sociale susceptibile a împiedica respectarea prezumției de nevinovăție.

Originile și parcursul prezumției de nevinovăție

Încă din Antichitate, Dreptul Latin a statuat două reguli fundamentale, respectiv „*el incumbit*

⁵ Directiva precizează în acest sens la pct. 22 din preambul și următoarele: „*Prezumția de nevinovăție ar fi încălcată atunci când sarcina probei este inversată de la organele de urmărire penală la apărare, fără a se aduce însă atingere competențelor ex officio ale instanței de stabilire a faptelor, independenței autorităților judiciare atunci când evaluează vinovăția persoanei suspectate sau acuzate și utilizării prezumțiilor de fapt și de drept privind răspunderea penală a persoanei suspectate sau acuzate. Aceste prezumții ar trebui să se încadreze în limite rezonabile, ținând seama de importanța mizei și menținând dreptul la apărare, iar mijloacele folosite ar trebui să fie rezonabil proporționale cu scopul legitim urmărit. Presumțiile ar trebui să fie relative și, în orice caz, acestea ar trebui să fie utilizate numai cu condiția ca dreptul la apărare să fie respectat.*” Prin contrast cu aceste aspecte subliniate de textul Directivei, în realitatea socială autohtonă au devenit de acum antologice declarațiile făcute în spațiul public de unele persoane suspectate sau acuzate, însă nedovedite încă a fi vinovate potrivit legii, conform cărora *ele vor merge în fața instanțelor de judecată pentru a-și proba nevinovăția.*

⁶ Conform normelor Uniunii, statele membre au obligativitatea ca în termen de doi ani de la intrarea în vigoare a Directivei (20 de zile de la publicarea în Jurnalul Oficial al UE) să implementeze la nivel național reglementările aduse prin aceasta.

probatio qui dicit, non qui negat”, potrivit căreia sarcina probei revine celui care declară și nu celui care neagă, și „*in dubio pro reo*”, potrivit căreia orice îndoială se interpretează ca fiind în favoarea acuzatului.

Ca un corolar al acestor reguli, peste secole, la cumpăna dintre Evul mediu și Modernitate, în Franța revoluționară a anului 1789, prin art. 9 al *Declarației Drepturilor Omului și Cetățeanului* se consacră un principiu de drept care, ulterior, va căpăta caracter de universalitate: „*Orice om trebuie considerat nevinovat până la probarea culpabilității sale. Dacă se consideră indispensabil să fie arestat, orice severitate care n-ar fi necesară pentru a se asigura de persoana sa, trebuie să fie în mod riguros reprimată prin lege*”. Acest principiu de sorginte umanistă va fi internaționalizat prin art. 11, pct. (1) din *Declarația Universală a drepturilor Omului*⁷, adoptată de ONU la 10 decembrie 1948, care stipulează că „*Orice persoană acuzată de comiterea unui act cu caracter penal are dreptul să fie presupusă nevinovată până când vinovăția sa va fi stabilită în mod legal în cursul unui proces public în care i-au fost asigurate toate garanțiile necesare apărării sale.*” În același sens, prin art. 14 pct. 2 din *Pactul internațional al drepturilor civile și politice*⁸, se prevede că „*Orice persoană acuzată de comiterea unei infracțiuni penale este prezumată a fi nevinovată cât timp culpabilitatea sa nu a fost stabilită în mod legal*”.

La nivel european, prezumția de nevinovăție se regăsește reglementată prin art. 48 al *Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene*⁹, potrivit căruia „(1) *Orice persoană acuzată este prezumată nevinovată până ce vinovăția va fi stabilită în conformitate cu legea.* (2) *Oricărei persoane acuzate îi este garantată respectarea dreptului la apărare.*” și prin art. 6, pct. 2 *CEDO*¹⁰,

⁷ O variantă integrală a textului Declarației, în limba română, poate fi vizualizată online la adresa http://www.anr.gov.ro/docs/legislatie/internationala/Declaratia_Universa_la_a_Drepturilor_Omului.pdf, accesată la 13.10.2016.

⁸ Textul integral al Pactului, varianta în limba română, poate fi consultat online la adresa http://www.irido.ro/file.php?fisiere_id=80&inline, accesată la data de 13.10.2016.

⁹ Textul integral al Cartei este disponibil în limba română online la adresa <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A12012P%2FTXT>, accesată la 13.10.2016.

¹⁰ Textul integral al Convenției poate fi vizualizat în limba română online, la adresa http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ROM.pdf, accesată la 13.10.2016.

care prevede că „Orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată până ce vinovăția sa va fi legal stabilită”.

După cum lesne se poate observa din cele de mai sus, prezumția de nevinovăție se bucura de o largă recunoaștere din punct de vedere legal, atât în plan internațional, cât și european, și anterior adoptării Directivei (UE) 2016/343, motive pentru care această ultimă reglementare, cel puțin dintr-o perspectivă strict juridică, poate apărea ca fiind redundantă. Ea capătă sens și utilitate, însă, imediat ce faptul juridic ajunge să fie corelat cu faptul social.

Prezumția de nevinovăție și raporturile dintre public și privat

În sensul celor ce preced, la data de 10 februarie 1995, prin Decizia CEDO pronunțată în cauza *Allenet de Ribemont* contra Franței, Curtea a statuat că „o încălcare a prezumției de nevinovăție poate să provină nu numai din partea unor judecători sau a unui tribunal, ci și din partea altor autorități publice”¹¹. Prin respectiva Decizie, Curtea sancționează prejudiciul cauzat persoanei individuale de către un reprezentant al autorității care a formulat în public acuzații la adresa acesteia, fără ca vinovăția persoanei să fi fost stabilită anterior printr-o procedură legală.

Decizia dată de CEDO în speța mai sus amintită vine să extindă aplicabilitatea prezumției de nevinovăție dincolo de granițele procesului penal, în chiar spațiul public, arătând că persoana poate fi prejudiciată nu numai prin pronunțarea unei soluții juridice care nu respectă prezumția de nevinovăție, ci și prin atragerea opoziției publice ca urmare a formulării de către o autoritate de acuzații nefondate la adresa sa. Totodată, această decizie vine să releve faptul că prezumția de nevinovăție trebuie înțeleasă și interpretată în contemporaneitate ca fiind mai mult decât un simplu corolar al principiilor latine de drept „*el incumbit probatio qui dicit, non qui negat*” și, respectiv, „*in dubio pro reo*”, sens în care, ea trebuie acordată și cu principiul inviolabilității persoanei, care presupune inclusiv respectarea dreptului acesteia la a-i fi protejată imaginea.

¹¹ Pentru detalii despre cauză, a se vedea <http://jurisprudentacedo.com/ALLENET-DE-RIBEMONT-c.-FRANTEI-Persoana-retinuta-desemnata-ca-vinovata-de-catre-inalti-functionari-ai-politiei-in-timpul-unei-conferinta-de-presa-tinuta-cu-ministrul-de-interne.html>, accesată la 13.10.2016.

Astfel, dacă luăm ca referință momentul Revoluției Franceze de la 1789 și idealurile de „*Libertate, egalitate, fraternitate!*”, care au animat demersul revoluționar, vom observa că rațiunile care s-au aflat la baza consacării prezumției de nevinovăție prin *Declarația drepturilor omului și cetățeanului* adoptată de Adunarea Constituantă a Franței rezidă în principal în dezideratul îngrădirii posibilității de manifestare discreționară a puterii monarhice în spațiul public, respectiv, în dorința de a împiedica pentru viitor săvârșirea de abuzuri ale reprezentanților autorității în raport cu ceilalți membri ai națiunii. Prin urmare, Revoluția Franceză de la 1789 se edifică drept un moment de cumpănă ce a marcat tranziția de la Evul mediu către Modernitate, prin sancționarea drastică a absolutismului monarhic și restabilirea unui echilibru între puterea publică, care se aflase până de curând sub autoritatea discreționară a monarhului, și persoana individuală. În același sens, se poate reține și faptul că spațiului privat, aferent manifestării libere a personalității individuale, i s-a recunoscut și statuat autonomia în raport cu spațiul public, atât timp cât această manifestare nu aduce prejudicii în sfera de reglementare publică.

Dintr-o perspectivă socio-istorică, acest moment de tranziție, marcat de Revoluția Franceză de la 1789, poate fi asociat cu ceea ce pentru Max Weber ar însemna trecerea de la un model de organizare a puterii publice pe principii tradiționale la un model de organizare a acesteia pe principii logico-raționale, specific teoriilor contractualiste avansate de Modernitate. Din aceeași perspectivă, putem asocia acest moment cu trecerea de la societatea medievală, unde exercițiul suveranității, și prin urmare al autorității publice, revenea monarhului, la societatea modernă, unde exercițiul suveranității ajunge să fie transferat națiunii. În același sens, putem spune că este vorba despre tranziția de la o societate dominată de figura și puterea monarhului absolut, către o societate disciplinată în virtutea împărțirii raționale a suveranității între toți membrii națiunii.

Dar, dacă inițial preocuparea a constat în restabilirea unui echilibru între reprezentanții autorității publice și cetățean, având ca referință exclusiv cadrul procesual în interiorul căruia anterior autoritatea publică se putea manifesta în mod abuziv în raport cu cetățeanul, după ce suveranitatea a ajuns atributul tuturor cetățenilor, încetul cu încetul, a devenit evident că pentru a

opera efectiv și a nu regresa către o simplă formă fără de conținut, prezumția de nevinovăție trebuie să fie asumată și respectată nu doar în cadrul procesual oficial, de către magistrați, ci și dincolo de acesta, de către ceilalți reprezentanți ai autorității și chiar de ansamblul societății. Iar această evidență a căpătat o putere izbitoare odată cu următorul moment de tranziție, de la Modernitate către Postmodernitate, când, în virtutea inovațiilor în materie de tehnologia informațiilor și telecomunicațiilor, putem spune că am asistat la transformarea societăților disciplinate ale Modernității în adevărate societăți controlate ale prezentului. Tot astfel, procedura judiciară a ajuns să fie devansată, prin intermediul mijloacelor mass-media, de procesul de configurare a vinovățiilor, reale sau imaginate, la nivelul reprezentărilor mentale ce operează în rândul membrilor societății. Iar în acest sens, după cum a relevat însăși realitatea socială, odată ce la nivelul societății o persoană a fost etichetată drept vinovată, această vinovăție de ordin perceptiv cu greu mai poate fi răsturnată, chiar și printr-o procedură judiciară a cărei finalitate poate constata din punct de vedere legal că respectiva persoană nu se face vinovată de acuzațiile ce i s-au adus în lipsa unei decizii judecătorești definitive. Prin urmare, putem spune că astăzi destinul prezumției de nevinovăție nu mai depinde doar de cadrul procesual, ci a ajuns să se afle la discreția cadrului social de ansamblu.

Pe cale de consecință, deși la nivel principial se statuează și se afirmă recunoașterea prezumției de nevinovăție, în fapt, aceasta a ajuns în contemporaneitate să fie răsturnată cu brutalitate de o prezumție de vinovăție, pe cât de relativă, pe atât de puternică însă, care s-a dovedit a fi mult mai atractivă din punct de vedere emoțional la nivel de percepție pentru membrii societății, în detrimentul rigurozității și raționalității pe care o presupune stabilirea vinovăției printr-o procedură judiciară. În lumina acestor evoluții, individualitatea persoanei a devenit extrem de expusă publicului, această realitate reprezentând o consecință directă a unei invadări tot mai pronunțate a spațiului privat de către zona publică, reprezentată pe de o parte de către autoritate, iar pe de altă parte de către mass-media, care prin fluxul informațional pe care îl gestionează ajunge să contureze imaginea, mai mult sau mai puțin deformată, a sferei publice de referință pentru societate.

În loc de concluzii

Răsturnarea de paradigmă socială adusă de transferul de suveranitate către întregul corp al națiunii, coroborată cu impactul evoluțiilor tehnologiilor în materie de telecomunicații și cu rolul pe care mass-media a ajuns să îl joace în societățile prezentului, se constituie în provocări uriașe la adresa respectării prezumției de nevinovăție. Toate aceste evoluții se traduc pe fond într-o răsturnare a raporturilor dintre public și privat, care reflectă o intruziune tot mai agresivă și excesivă a publicului în sfera privatului. Astfel, reducerea tot mai accentuată pe parcursul Modernității a sferei alocate vieții private, datorită industrializării și urbanizării care au modificat complet regimul de viață al indivizilor, s-a completat într-un sens profund negativ, în ceea ce privește principiul inviolabilității persoanei, cu expansiunea publicului, care a ajuns practic să invadeze astăzi și unele dintre acele zone care în trecut țineau de sfera intimă a vieții private. Pe această cale, unele dintre aspectele care la începutul Modernității încă reprezentau piloni de rezistență pe care prezumția de nevinovăție se putea sprijini, respectiv, intimitatea asociată vieții private, clar delimitate de viața publică, și confidențialitatea cadrului procesual, astăzi practic au fost anulate de o expansiune tot mai agresivă a publicului, care a erodat întregul eșafodaj pe care anterior era constituită sfera privată.

Iar această răsturnare de paradigmă, care pe fond reflectă trecerea de la societățile disciplinate ale Modernității la societățile controlate¹² ale Postmodernității, marchează o răsturnare de ordin epistemic în ceea ce privește existența și afirmarea prezumției de nevinovăție. Dacă în societățile disciplinate prezumția de nevinovăție își găsea cadrul de manifestare deplină, atât pe formă, cât și pe fond, fiind garantată de însăși separația existentă între spațiul public și cel privat, în

¹² Când ne referim la societățile controlate de astăzi avem în vedere în special impactul asupra planului social pe care îl au evoluțiile tehnologice în materie de telecomunicații, care fac posibilă exercitarea unor forme de supraveghere uniformă, pe scară largă, atât a spațiilor publice, cât și a celor private, care tocmai în virtutea acestor câștiguri tehnologice au ajuns să se deschidă reciproc, până într-acolo încât privatul aproape că a fost asimilat publicului. Iar aceste posibilități de control au fost operaționalizate astăzi în fapt și reglementate în drept din necesitatea asigurării securității sociale în detrimentul libertăților individuale sub spectrul tot mai deselor amenințări teroriste.

societățile controlate ale prezentului, ea își vede răsturnate chiar premisele existențiale, deoarece realitatea unui control absolut supra societății, fie el mai mult sau mai puțin voit, dar care este cât se poate de real, presupune în mod implicit existența unei premise latente de vinovăție care operează în mod virtual asupra tuturor membrilor societății.

În aceste condiții, reglementarea adusă prin Directiva (UE) 2016/343, care își propune să consolideze anumite aspecte ale prezumției de nevinovăție și ale dreptului de a fi prezent în

cadrul procedurilor penale, se dovedește a fi mai mult decât necesară și binevenită. În același timp, însă, se dovedește a fi și un puternic semnal de alarmă, care practic atrage atenția asupra faptului că evoluțiile planului social au înregistrat anumite derapaje, care au erodat cadrul de referință în care prezumția de nevinovăție putea opera în bune condiții. Nu ne rămâne decât să sperăm că această nouă reglementare va fi în măsură să corecteze aceste derapaje și să repună prezumția de nevinovăție în drepturile ce i se cuvin.

ASPECTE PRIVIND REFORMA SERVICIILOR MEDICALE SPITALICEȘTI DIN ROMÂNIA

MIRCEA CIOCAN*

Abstract:

The right to health is conditioned by the health system. The organization of the health system is a key determinant of individual and community health, putting its mark on the whole human life starting with birth (a safe maternity) and ending with the specific care of the elderly. The performance of a health system depends on the flow of the fundraising for health and its distribution to the suppliers.

Keywords: human rights, the right to health, the health system

Résumé:

Le droit à la santé est conditionné par le système de santé. Le mode d'organisation du système de santé est un facteur déterminant de la santé de l'individu et de la collectivité, influençant la vie des individus, dès leur naissance (la sécurité de la maternité) et jusqu'aux soins spécifiques des gens âgés. La performance d'un système de santé est déterminée par le mode de collecte des fonds destinés à la santé, ainsi que par le mode de distribution de ces fonds aux fournisseurs.

Mots clés: droits de l'homme, droits à la santé, système de santé

Sistemul public de sănătate, constituie garanția calității vieții și unul dintre cele mai importante angajamente politice pe care guvernarea trebuie să și le asume pentru a asigura standarde sociale ridicate populației pe care o reprezintă.

În contextul actual, în care se preconizează modificări profunde ale reglementărilor privind legislația din domeniul sănătății din România, este necesar ca propunerile care vor sta la baza elaborării acestor importante legi să vină din rândul cetățenilor, personalului medical, autorităților publice locale, județene și regionale deopotrivă, pentru ca impactul acestora să aibă un grad cât mai mare de acceptare din partea populației.

Problematica drepturilor omului prezintă o preocupare continuă a tuturor statelor având în vedere complexitatea și originalitatea acestei instituții juridice, dar și a faptului că fără aceste drepturi nu se poate pretinde existența unei societăți democratice – condiție firească a afirmării demnității fiecărei persoane -, și nici nu se poate realiza cadrul juridic în baza căruia colaborează statele. Dreptul la viață al fiecărui cetățean este condiționat de starea sa de sănătate. Atunci când cetățenii nu-și pot permite accesul la serviciile de sănătate datorită costurilor acestora „dreptul la viață” așa cum este definit în articolul 3 din Declarația Universală a Drepturilor Omului („orice ființă umană are dreptul la viață, la libertate și la securitatea sa”) devine un principiu lipsit de conținut. Societatea internațională a

* Cercetător științific

încercat, prin adoptarea la nivelul Organizației Națiunilor Unite și la nivel european a unor documente consacrand principii ale protecției drepturilor omului, să-și îndeplinească angajamentul asumat după cel de-al doilea război mondial și să impună o viziune coerentă, solidară și universală a acestora, corespunzătoare unui standard internațional general de protecție a lor.¹ Sănătatea este un drept fundamental al omului, reprezentând o resursă esențială pentru individ, comunitate și societate. Sănătatea este definită în diverse moduri, toate aceste definiții având la bază multiple criterii. Cele utilizate mai frecvent sunt: bunăstarea funcțională, capacitatea organismului de a se adapta la condițiile variate de viață și de muncă, condiția umană care îl face pe individ creativ².

Definirea sănătății a fost conturată de către Organizația Mondială a Sănătății (OMS) în anul 1946 ca fiind „bunăstare completă fizică, psihică și socială și nu doar absența bolii sau infirmității”³. Exprimarea succintă, surprinde în definiție o abordare complexă a sănătății, regăsind pe de o parte caracterul pozitiv al conceptului de sănătate, iar pe de altă parte dimensiunea negativă de absență a bolii, ce conferă serviciilor medicale un rol primordial în menținerea stării de sănătate. Starea de bine a individului reprezintă un aspect important care ține de calitatea vieții⁴.

Dreptul la sănătate atrage atenția asupra determinantilor economici și socio-culturali ai stării de sănătate și, în general, ai bunăstării. Astfel, devine mai clară legătura dintre sărăcie și boală și dintre dezvoltare și sistemele de sănătate publică⁵. Alți autori subliniază că apelul la un

drept la sănătate, deși nu ne ajută să rezolvăm problemele complexe de alocare, separă problema accesului la un nivel minim adecvat de îngrijiri de sănătate de impreviziunile pieței și de inechitățile izvorâte din inegală distribuire a veniturilor⁶.

Dreptul la sănătate este condiționat de sistemul de sănătate. Modul de organizare a sistemului de sănătate este un factor determinant al sănătății individului și colectivității, punându-și amprenta de-a lungul întregii vieții a omului, încă de la venirea pe lume (siguranța unei maternități) până la îngrijirile specifice vârstnicilor. Performanța unui sistem de sănătate este dată de modul în care are loc strângerea fondurilor pentru sănătate precum și de modul de distribuire a acestora către furnizori. Analiza evoluției sistemelor de sănătate la nivelul continentului european ne relevă o serie de specificități și particularități în schimbările survenite. Sănătatea umană privită în conceptul sănătății publice, are la bază sănătatea individului ca o componentă a sănătății populației. Domeniile de abordare sunt diverse și pornesc de la problemele sanitare existente cum ar fi: starea mediului ambiant, dezvoltarea socio-economică sau guvernarea politică. Pentru a asigura protecția sănătății, guvernele lumii tind să includă sănătatea în programele de dezvoltare prin intermediul politicii publice⁷. În anul 2007, Comisia Europeană, în „Carte Albă – Împreună pentru sănătate: O abordare strategică pentru UE 2008-2013”, propune integrarea sănătății în toate politicile (abordare HIAP)⁸. În conformitate cu posibilitățile practice și financiare, măsurile administrative adoptate au dus inevitabil la reformarea sistemelor.

Sistemul de sănătate din România a trecut printr-o lungă perioadă de tranziție, în sensul că dacă până în 1989 sistemul sanitar era aproape în totalitate în proprietatea statului, coordonat de Ministerul Sănătății și de Direcțiile de Sănătate

¹ A se vedea Mircea Ciocan, *Sănătatea o problemă a drepturilor omului*, în „Drepturile Omului”, nr. 3/2014, p. 38.

² A se vedea Enăchescu D., Marcu M., 1998, *Sănătate publică și management sanitar*, Editura All, București.

³ A se vedea Rosen G. 1958. *A History of Public Health*, New York: MD Publications. Republished as Expanded Edition. Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press, 1993.

⁴ Centers for Disease Control, 1991, Consensus set of health status indicators for the general assessment of community health status. *Morbidity and Mortality Weekly Reports*, 40:449-451; Editorial. 1991. What's new in public health. *Lancet*, 337:1381-1383; Editorial. 1994. Population health looking upstream. *Lancet*, 343:429-430.

⁵ A se vedea Benjamin Mason Meier & Ashley M. Fox, *Development as Health: Employing the Collective Right to Development to Achieve the Goals of the Individual Right to Health*, „Human Rights Quarterly” 30(2) (2008), pp. 259-355.

⁶ A se vedea John D. Arras & Elisabeth M. Fenton, *Bioethics & Human Rights: Access to Health-Related Goods*, „The Hastings Center Report” 39 (5) (2009), pp. 27-38.

⁷ A se vedea Ncayiyana D., Goldstein G., Goon E., Yach D., 1995, *New Public Health and WHO's Ninth General Program of Work: A Discussion Paper*. Geneva: World Health Organization.

⁸ Comisia Europeană, Direcția Generală Sănătate și Consumatori, 2008, *Carte Albă – Împreună pentru sănătate: O abordare strategică pentru UE 2008-2013*, www.bookshop.europa.eu

Județene, în prezent se află sub incidența unui proces amplu de descentralizare care vizează întreaga administrație publică. Modificările care au avut loc în sistemul de sănătate în ultimii ani, au vizat accentuarea avantajelor în sistem, încercând să corespundă așteptărilor populației și realizarea unei finanțări cât mai echitabile care să reflecte capacitatea de plată și nu riscul de îmbolnăvire. Dreptul la sănătate, cu referiri la alocarea echitabilă a resurselor medicale, dreptul la îngrijiri medicale de bază, reprezintă pilonul principal în deciziile statului de asigurare a unui minim de resurse⁹. Politicile de sănătate publică se bazează pe înțelegerea conceptului de sănătate și boală, având în vedere faptul că menținerea stării de sănătate și îngrijirile de sănătate, necesită alocarea de resurse importante¹⁰.

Dacă încercăm să reprezentăm modalitatea în care sunt astăzi furnizate serviciile, se poate observa că marea parte a serviciilor din sănătate sunt acordate la nivelul spitalului, mulți pacienți beneficiind de aceste servicii, care în mare parte dintre ele ar putea fi acordate de medicul de familie, la domiciliul bolnavului, sau în ambulatoriul de specialitate printr-o urmărire atentă a pacientului de către medicul specialist în colaborare cu medicul de familie. La polul opus regăsim serviciile/îngrijirile acordate în comunitate, unde lipsa unor structuri multidisciplinare determină furnizarea acestor servicii mult sub nevoile reale și practic o finanțare redusă. În ultimii ani un interes din ce în ce mai crescut se acordă calității serviciilor medicale oferite de spitale prin implementarea de regulamente, proceduri, protocoale și ghiduri clinice, dar și monitorizarea atentă a calității. Acreditarea spitalelor devine astfel o condiție obligatorie în funcționarea spitalelor¹¹.

Majoritatea clasamentelor ce vizează performanța sistemului de sănătate dintr-un stat au în componență indicatori cum ar fi: venitul național brut, PIB/capita, cheltuielile cu sănătatea ca % din

PIB, speranța de viață la naștere. Alți indicatori urmăriți sunt: stilul de viață (consumul de calorii, activitatea fizică, consumul de alcool și droguri, fumatul, etc.), accesul populației la servicii medicale sau numărul de persoane asigurate medical. În topul clasamentelor regăsim statele dezvoltate care pe lângă banii alocați sănătății, au acoperire crescută cu asigurare medicală și au un sistem de promovare a sănătății bine implementat¹². Acest aspect explică faptul că nu există o corelație directă între banii alocați pentru sănătate și performanța sistemului de sănătate. Media cheltuielilor publice cu serviciile medicale în Regiunea Europeană a oscilat între 6,2% și 7,9%, în perioada 2000-2013. Media alocată de statele din Uniunea Europeană este mai mare, înregistrând valori cuprinse între 7,96% și 9,48% din PIB. Statul cu cea mai redusă pondere a cheltuielilor pentru sănătate ca % din PIB, din Uniunea Europeană a fost România (cu ponderi între 3,5-4,4% din PIB). La polul opus regăsim state ca Olanda (11,9%, 2011), Franța (11,6%, 2011), Germania (11,3%, 2011), Danemarca (11%, 2012)¹³. Tendințele principalilor indicatori de mortalitate și de morbiditate ne pot indica direcțiile înspre care vor trebui îndreptate politicile de sănătate publică pe viitor, dar mai ales măsurile de prevenție a unor îmbolnăviri. Indicatorii de calitate ai sistemului vor putea servi ca repere în activitatea administrativă și legislativă viitoare ceea ce va da un caracter practic prezentului demers de cercetare științifică.

Nu se poate vorbi despre asigurarea unor servicii de calitate dacă nu sunt bine definite limitele responsabilității profesionale pentru fiecare tip de furnizor de servicii în parte. Acuzațiile de malpraxis sunt destul de frecvente în ultimul timp, medicilor creindu-li-se o imagine negativă chiar și atunci când aceste acuzații nu sunt soluționate în defavoarea lor. Asistăm azi la dezvoltarea unei medicini defensive cu repercursiuni negative nu numai asupra personalului medical și pacienților, cât mai ales asupra întregului sistem de sănătate. Cazurile de malpraxis de multe ori sunt judecate în presă înainte de dezbaterile din sala de judecată, și

⁹A se vedea Allen E. Buchanan, *The Right to a Decent Minimum of Health Care*, Philosophy & Public Affairs”13(1) (1984), pp. 55-78

¹⁰Strategia Națională de Sănătate Publică, 2004, Ministerul Sănătății, București.

¹¹A se vedea Marinescu A, 2006, *Ghid pentru elaborarea documentației sistemului de management al calității – tehnici și metode de creștere a calității serviciilor medicale*, Editura CNI Coresi, București.

¹²A se vedea Tanasescu P., 2001, *Managementul financiar al activității sanitare*, Ed.Tribuna Economica, București; Luchian M, 2005, *Management sanitar*, Iași.

¹³ Sursă WHOEurope, European HFA Database, decembrie 2015.

chiar dacă de multe ori din punct de vedere juridic medicul este nevinovat, presa nu revine asupra subiectului pentru a corecta informația inițială. În practica medicală, sunt cazuri care din păcate se soldează cu eșec pentru pacient. Acest lucru însă nu trebuie confundat cu reaua intenție a medicului sau asistentului medical, cele două noțiuni nu trebuie confundate și judecate ca și cum ar fi echivalente.

Tema sănătății publice este de strictă actualitate în prezentul context politic, deoarece presiunea venită din cercurile de interese economice a generat dorința de schimbare a actualului mod de organizare a sistemului sanitar. La solicitarea instituției prezidențiale, Ministerul Sănătății a inițiat la sfârșitul anului 2011 un proiect de Lege privind reforma în sistemul sanitar din România. Acesta prevedea reorganizarea spitalelor sub forma unor asociații sau fundații ori a unor societăți comerciale, într-un cuvânt privatizarea spitalelor publice, după ce în cursul aceluiași an 2011, au fost închise un număr de 65 de spitale declarate ca fiind nerentabile. Această teză a fost reluată recent de către Ministerul Sănătății și introdusă în agenda publică.

Protestele spontane ale populației din ianuarie 2012, în lipsa unei reacții ferme din partea societății civile, și motivul pentru care ele au fost declanșate, au demonstrat că sănătatea și funcționarea sistemului public de asistență medicală se numără printre preocupările principale și imediate ale cetățenilor. Cetățenii și-au manifestat în mod democratic opțiunea privitoare la sistemul public de sănătate, iar politicienii au obligația de a ține cont de aceasta și de a veni cu soluții ca sistemul public de sănătate din România să asigure accesul tuturor la servicii de calitate medicale.

Un act medical de calitate se poate obține, atât printr-un management riguros și eficient al calității actului medical în sine, cât și printr-o calitate crescută a managementului resurselor umane și materiale implicate în asigurarea sănătății populației. În contextul descentralizării administrării spitalelor și, prin aceasta, expunerii lor în fața influențelor politice locale și deciziilor, uneori discreționare, ale managerilor (care, din păcate, nu se dovedesc întotdeauna a fi în concordanță cu ce este necesar pentru un act medical de calitate), se simte nevoia existenței unui organism centralizat care să îndeplinească acest, putem să-l numim, control exercitat de către autoritatea centrală din domeniu, respectiv, Ministerul Sănătății.

Nu doar țările din fostul bloc comunist au realizat reforme în sectorul sanitar; măsuri de reformă, de mai mică sau mai mare anvergură au fost luate, practic, în ultimele două decenii, în toate țările membre ale Uniunii Europene. Studii recente legate de percepția populației asupra acestor reforme arată că, dintre toate reformele, oamenii sunt conștienți, în cea mai mare măsură, de cea din domeniul sanitar. Acest lucru se întâmplă probabil și pentru că se simt afectați personal în mod negativ de schimbările din acest domeniu mai mult decât de altele. Așadar, reformele din domeniul sanitar se află nu doar pe agenda guvernelor, ci constituie o preocupare importantă și pentru populația țărilor în care au loc¹⁴.

Conținutul reformelor actuale și propuse, este în concordanță cu procesul general de tranziție din România.

De-a lungul timpului au fost descrise mai multe tipuri de sisteme de sănătate cu anumite caracteristici organizatorice și de finanțare, având în vedere modul de colectare a fondurilor, plata medicilor și plata spitalelor¹⁵. Regăsim astfel în țările Europei Centrale și de Est sisteme de sănătate care au fost inspirate după ideile lui Semashko, datând din anii '20. În prezent, majoritatea țărilor din fostul bloc socialist sunt în perioada de tranziție spre sisteme de sănătate alternative. În Europa de Vest există două tipuri de sisteme de sănătate din Comunitatea Europeană și Asociația Europeană a Liberului Comerț: Sistemul de Sănătate tip „Beveridge” și de tip „Bismark”. În SUA, funcționează un alt model de sisteme de sănătate, bazat pe asigurări private, voluntare¹⁶.

¹⁴ Popa Adela Elena, *Medici și Pacienți – Două perspective asupra reformei și descentralizării din sistemul sanitar*, <http://www.revistacalitateavietii.ro>, p. 4.

¹⁵A se vedea Constantinescu, D. A., Ungureanu, A. M., Ghenoiu, A., Rotaru, A., Popescu, D., Stoica, A., 2000, *Management comparat*, Ed. Colecția Națională, București; Hidoș, C., Hidoș, S., Hidoș, F., 1992, *Management-teorie și practică*, Ed. Romcart S.A. București; Busoi C.S., 2010, *Sisteme de sănătate*, Rev. Management în sănătate, XIV/2/2010.

¹⁶A se vedea Văidean V.L., Mașca S., Cumpănașu E., 2010, *Studiu privind metodele clasice de finanțare a serviciilor de sănătate*, Revista de Studii și Cercetări Economice Virgil Madgearu, Anul III, Nr.1, Cluj-Napoca; Nistor I., 2008, *Sisteme de sănătate – studiu comparativ*, vol. Reforma sistemului asigurărilor sociale din România în vederea aderării la Uniunea Europeană, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca; Murthy N.R.V., Ukpolo V., 1994, *Aggregate health care expenditure in the United States: evidence from cointegration tests*, Applied Economics 26 (8).

În România, domeniul sănătății este guvernat de o bogată legislație cu rol de reglementare. Sistemul legislativ de norme juridice se bazează pe prevederile constituționale naționale. De asemenea, sistemul legislativ național este completat și armonizat cu reglementări interne în concordanță cu regulamentele Parlamentului European și al Consiliului Europei, incidente domeniului. Uniunea Europeană completează și sprijină eforturile naționale ale țărilor membre în ceea ce privește cooperarea dintre state, iar Organizația Mondială a Sănătății oferă suport tehnic activității din domeniul medical prin sporirea gradului de complementaritate a serviciilor de sănătate.

Organismele cu rol hotărâtor în planificarea, coordonarea și finanțarea sistemului medical românesc sunt coordonate, subordonate sau se află sub autoritatea Ministerului Sănătății. Alți actori independenți Ministerului Sănătății, participanți în sistemul de sănătate sunt: Ministerul Justiției, ministerul Administrației și Internelor, Ministerul Apărării Naționale, Ministerul Agriculturii, Ministerul Transporturilor, Ministerul Educației Naționale, etc.

Alături de Ministerul Sănătății și Direcțiile de Sănătate Publică Județene, principalele structuri organizatorice implicate în sistemul de îngrijiri de sănătate sunt:

- Casa Națională de Asigurări de Sănătate, Casele de Asigurări de Sănătate Județene și Casele de Asigurări ale unor ministere cu rețea proprie de unități medicale (Casa Asigurărilor de Sănătate a Apărării, Ordinii Publice, Siguranței Naționale și Autorității Judecătorești, Casa Asigurărilor de Sănătate a Ministerului Transporturilor, Construcțiilor și Turismului),

- Colegiul Medicilor din România și colegiile județene ale medicilor, precum și alte organizații profesionale similare (Colegiul Medicilor Dentişti, Colegiul Farmaciştilor, Ordinul Asistenților Medicali Generalişti, Moaşelor și Asistenților Medicali din România, Ordinul Biochimiştilor, Biologilor și Chimiştilor),

- furnizori de servicii de sănătate individuale: cabinete medicale, spitale, centre de diagnostic și tratament, farmacii, laboratoare, alți furnizori (de asistența medicală de recuperare-reabilitare, de îngrijiri medicale la domiciliu, de servicii medicale de urgență și transport sanitar, furnizori de dispozitive medicale destinate recuperării unor deficiențe organice sau funcționale în ambulatoriu).

Responsabilitatea Ministerul Sănătății este de a dezvolta politica națională de sănătate, iar ca misiune are rolul de a implementa strategia și politica guvernului în domeniul asigurării sănătății și a reformei în sectorul sanitar.

În România, din analiza principalilor indicatori demografici se desprind următoarele concluzii:

- Populația României este în scădere și îmbătrânită; această tendință este înregistrată și în celelalte țări ale Uniunii Europene;

- Populația continuă să scadă constant încă din 1990 (de la 23 milioane de locuitori), ajungând în anul 2014 la 19,6 milioane de locuitori;

- Îmbătrânirea populației din România este consecința scăderii natalității, fertilității și mortalității;

- Natalitatea a înregistrat uşoare fluctuații, tendința generală marcând o scădere accentuată în perioada analizată;

- Afecțiunile cardiovasculare reprezintă principala cauză de mortalitate din România (507,85‰ – 2012), în scădere în ultimii ani având în vedere intervențiile în sănătate;

- Mortalitatea prin tumori înregistrează valori relativ mari ale acestui indicator, 182,18‰ (2012), tendința fiind în creștere, în timp ce în majoritatea țărilor Uniunii Europene acest indicator are un trend descendent;

- Mortalitatea prin cancer de col uterin este cea mai crescută din UE, având o tendință ascendentă semnificativă;

- Speranța de viață este considerabil mai mică decât media UE, cu toate că pe parcursul ultimelor trei decenii acest indicator a crescut continuu; la nivelul Uniunii Europene valoarea medie este de 80,58 ani în 2013, iar în România 74,69 (2012); diferența dintre femei și bărbați în ceea ce privește speranța de viață la naștere este mare în țările foste comuniste, printre care și România – 7,38 ani¹⁷.

Calitatea serviciilor medicale reprezintă o prioritate pentru toți actorii implicați în sistemul de sănătate: furnizorii de servicii medicale; consumatorii de servicii medicale; terț plătorii (instituții/organizații guvernamentale).

Conceptul de calitate include trei dimensiuni fundamentale:

- Calitatea profesională (standarde de practică) – profesioniștii din domeniul medical stabilesc condițiile pe care trebuie să le îndeplinească

¹⁷ Sursa WHO/Europe, European HFA Database.

produsul sau serviciul, implică competența tehnică (ghiduri de practică, protocoale clinice, măsuri de control al infecțiilor, integrarea serviciilor de sănătate);

– Satisfacția pacientului (așteptările pacientului), criteriu mai mult subiectiv, analizat din prisma pacientului: cum se simte, cum a fost tratat, cum i-au fost îndeplinite așteptările, dacă a avut posibilitatea să pună întrebări, etc.);

– Managementul calității totale (însurează calitatea serviciilor și calitatea sistemului) permite gestionarea resurselor în cadrul limitelor stabilite de autorități;

Responsabilizarea pacientului în păstrarea propriei sănătăți, prin obligativitatea efectuării controalelor medicale periodice și dezvoltarea serviciilor preventive, pot să ducă la o mai bună stare de sănătate a pacienților dar și la depistarea unor afecțiuni în stadiu incipient. Prin implementarea unor programe de screening derulate prin medicii de familie și medicii specialiști, dar și monitorizarea corectă a pacienților cu afecțiuni cronice, pot să rezolve principalele probleme de sănătate pe care azi le regăsim în sistemul de sănătate. Toate aceste servicii implică costuri mult mai mici decât cele pe care le regăsim în sistemul spitalicesc. Se impune cu precădere continuarea integrării și corelării serviciilor de sănătate prin dezvoltarea asistenței medicale primare, medicinei școlare, asistenței comunitare și a unităților medico-socială, în vederea degrevării spitalelor cu cazuri simple, care ar putea fi rezolvate în aceste unități, mult mai ieftin și cu aceeași eficacitate. Spitalele ar putea astfel gestiona mult mai bine, din punct de vedere financiar, cazurile grave, serioase, ce pun în pericol viața pacientului.

La noi în țară spitalele au suferit profunde modificări după anul 1990, ce au vizat restructurarea, descentralizarea, concomitent cu reducerea costurilor. Cele mai importante reforme la nivelul spitalelor au avut loc între 2009-2013.

Numărul de spitale publice în țara noastră a suferit minime modificări în perioada 1990-2010, când regăsim o medie de 425 de spitale. O scădere bruscă, de aproximativ 15% a numărului de spitale are loc în anul 2010, odată cu ampla reformă de restructurare a serviciilor spitalicești prin desființarea a 67 de spitale.

Numărul spitalelor private din România a cunoscut un trend ascendent după anul 2000.

Modificarea legislației, posibilitatea contractării de servicii cu CNAS, au dus în ultimii ani la creșterea numărului spitalelor private, dar și la o dezvoltare a acestor spitale. Numărul crescut al spitalelor private din ultimii doi ani analizați (2012-2014), este datorat restructurării spitalelor publice, regăsind unități din sistemul public care au trecut în sistemul privat. Numărul de spitale și Numărul de paturi în spitale este în continuă scădere atât în România cât și în țările UE. Comparativ cu țările UE, numărul personalului medical din România este redus însă acoperirea cu medici în România are o tendință de creștere în ultimii ani în ciuda masivei migrații a cadrelor medicale calificate către țări din occident. Durata medie de spitalizare înregistrează la nivel european un trend descendent la toate statele luate în studiu.

Centrarea sistemului de sănătate pe cetățean este un concept relativ nou pus în practică de câțiva ani și permite existența unui sistem de structuri dinamice și integrate care se pot adapta la nevoile populației luată ca întreg (comunitate) sau individual (pacient)¹⁸. Principiul acestui concept este personalizarea serviciilor medicale de sănătate furnizate și include:

– serviciile medicale sunt adaptate nevoilor de sănătate ale populației;

– sistemul de sănătate trebuie să fie capabil să încurajeze procesul de luare în comun a deciziilor, consumatorul de servicii devenind astfel un partener în stabilirea politicilor de sănătate;

– pacientul să nu mai fie un simplu utilizator de servicii de sănătate ci un consumator care să decidă ce este mai bine pentru propria lui sănătate, dar în același timp și o responsabilizare mai mare a acestuia.

Dezvoltarea în cadrul sistemului de sănătate a unei culturi a calității, va permite o îmbunătățire continuă a calității prin identificarea deficiențelor, corectarea și monitorizarea acestora. Calitatea înseamnă și existența unui sistem informațional care să permită asigurarea de feedback personalului medical, autorităților sanitare, dar și organizațiilor de pacienți. În acest sens se impune realizarea unei analize a percepției acestor categorii de persoane privind serviciile medicale.

¹⁸A se vedea Björnberg A., 2012, *Health Consumer Powerhouse*, Euro Health Consumer Index, 2012, disponibil online la www.healthpowerhouse.com/ehci.

Satisfacția angajaților este un important factor în obținerea unui comportament motivant (atitudine, convingere) al acestora. Cea mai importantă resursă în management este resursa umană, de aceea gestionarea optimă a resurselor umane reprezintă o adevărată provocare.

În prezent problema principală în managementul resurselor umane o reprezintă menținerea angajaților, personalului medico-sanitar în sistem, înțelegerea motivelor pentru care ei părăsesc organizația și soluțiile ce pot fi implementate pentru ca acești angajați să rămână în organizație¹⁹.

Climatul organizațional generat de misiunea, profilul, mediul intern sau extern al organizației, influențează de asemenea deciziile manageriale. În organizațiile medicale predomină stilul logic de învățare caracterizat prin rigurozitate și expertiză tehnică, ceea ce explică faptul că prin oferirea unor metode potrivite tipologiei angajaților poate fi modificat comportamentul organizațional.

Percepția pacientului în privința calității serviciilor medicale este una eminentă de ordin subiectiv. Pacientul, în cele mai multe cazuri, nu dispune de calificare și expertiza necesare unei evaluări obiective în privința calității intrinseci a actului medical privită din punct de vedere profesional. Pacientul evaluează serviciul medical în funcție de gradul său de confort psihic avut pe parcursul acordării serviciilor respective. Cel mai important factor pentru câștigarea încrederii pacientului în corpul medical este comunicarea.

În scopul eficientizării asistenței medicale spitalicești sunt realizate o serie de studii în vederea evidențierii principalelor probleme din sănătate și elaborarea de măsuri corespunzătoare. Am efectuat, de asemenea, un astfel de demers, pentru a pune la dispoziția factorilor decidenți, informații privind calitatea și accesibilitatea serviciilor de sănătate, problemele existente, impactul politicilor și al intervențiilor din domeniul sănătății, privite din prisma managerilor de spital, personalului medical și al pacienților.

S-a realizat o analiză a percepției actorilor implicați în acordarea serviciilor medicale: personal medical, pacienți, autorități publice cu responsabilități în domeniu. Astfel, efectuat o

cercetare sociologică privind sondarea încrederii populației în calitatea serviciilor medicale, așteptările referitoare la nevoile cărora trebuie să răspundă sistemul sanitar din perspectiva autorităților responsabile, din perspectiva cetățenilor beneficiari ai serviciilor de sănătate publică dar și a personalului medical. S-a analizat în ce măsură reformarea sistemului de sănătate reprezintă o prioritate la acest moment în țara noastră și în ce fel a fost percepută descentralizarea serviciilor medicale de către stakeholderii mai sus amintiți. Cercetarea și-a propus să afle un răspuns la întrebarea: trebuie continuate măsurile de descentralizare a serviciilor de sănătate publică? ori dimpotrivă ar fi mai eficientă revenirea la sistemul centralizat pentru oferirea acestor servicii.

Scopul principal al studiului a fost identificarea celor mai relevante obiecții ale managerilor de spital, personalului medical și ale pacienților, în raport cu serviciile medicale.

Obiectivele principale ale studiului, în evidențierea factorilor care determină performanța funcțională a spitalelor precum și principalele probleme, au fost:

- identificarea accesibilității și adresabilității la unitatea spitalicească
- evaluarea principalelor aspecte privind calitatea serviciilor acordate/primate
- analiza unor aspecte privind îmbunătățirea cadrului legislativ
- evaluarea gradului de satisfacție al furnizorului și consumatorului de servicii de sănătate
- compararea percepției asupra serviciilor medicale public-privat.

Cercetarea sociologică a fost bazată pe un studiu de tip cantitativ, tip chestionar, administrat de operatorul de interviu.

Studiul s-a efectuat în perioada februarie 2014 – august 2015. Selecția participanților pentru cercetare a fost parțial randomizată. Au fost distribuite 1500 de chestionare: 56 personalului de conducere; 722 personalului medical; 722 pacienților.

Din cele 1500 de chestionare au fost completate corect doar 1.240 de chestionare astfel analiza a fost efectuată pe cele 1.240 chestionare valide. Personalul medical interviuat lucrează în proporție de 93,60% în spitale de stat, cei cu vârsta sub 40 ani au reprezentat 42,05% din totalul personalului medical. Vârsta medie a fost de

¹⁹A se vedea Aubrey C., Daniels M., 2007, *Managementul performanței: strategii de obținere a rezultatelor maxime de la angajați*, Ed. Polirom, Iași; a se vedea și Ciobanu I. 2009, *Managementul strategic al resurselor umane*, Ed. Polirom Iași.

44,32±8,41 ani. Raportul bărbați/femei a fost de 1:1,6, iar cel urban/rural de 3,0:1.

Aproape jumătate dintre personalul medical au avut studii universitare sau postuniversitare (48,45%), din care 192 sunt medici, 68 asistenți medicali și 5 biologi și biochimisti.

Pacienții intervievați au provenit în procent de 93,56% din spitalele publice.

Aproape 70% dintre pacienți au avut vârste peste 50 ani (68,76%), vârsta medie fiind de 58,49±9,33 ani. Rapoartele bărbați/femei și urban/rural au fost de 1,1:1. Jumătate dintre pacienți au avut studii liceale (50,08%) și peste 50% au fost pensionari (51,49%).

Din analiza acestor chestionare putem structura câteva tipuri de percepții semnificative pentru valoarea lor științifică întrucât interpretarea acestor rezultate poate să ne ofere o imagine relevantă privită din perspectiva tuturor celor trei tipuri de actori implicați:

– motivele pentru care au ales spitalul în care lucrează/s-au internat, au fost:

– reputația spitalului (60,71%) pentru personalul de conducere;

– loc de muncă stabil (91,04%) și reputația spitalului (57,95%) pentru personalul angajat;

– localizarea (64,52%), recomandarea medicului (48,82%) și competența personalului (34,69%), pentru pacienți;

– prestigiul spitalului, aspectul clădirii sunt considerate importante și foarte importante de aproximativ 80% din personalul medical și doar aproximativ 35-50% pentru pacienți.

Din punct de vedere al dotării spitalului, am obținut următoarele răspunsuri:

– majoritatea personalului de conducere (57,14%) nu au achiziționat aparatură performantă în ultimul an; asigură materiale consumabile (64,29%), asigură medicamente (85,71%) și reactivi pentru analizele medicale (89,29%), iar 71,43% consideră că nivelul prețului este rezonabil în raport cu calitatea primită.

– personalul medical acordă o importanță deosebită riscurilor minime profesionale (76,79%), existența de medicamente și materiale sanitare (70,38%) și aparaturii medicale moderne (42,41%).

– pacienții acordă importanță promptitudinii analizelor și examinărilor (86,87%), existența de materiale sanitare (83,99%), servicii de calitate

indiferent de acordarea de atenții personalului medical (76,14%).

Percepția în privința condițiilor igienico-sanitare și serviciilor acordate a fost:

– pentru personalul de conducere curățenia este bună și foarte bună (71,43%), există substanțe dezinfectante (64,28%) și lenjeria de pat corespunzătoare (78,36%);

– personalul medical apreciază bune și foarte bune serviciile medicale acordate pacienților (79,97%), 66% ar apela în calitate de pacient la serviciile spitalului;

– pacienții apreciază pozitiv curățenia din spital și aspectul saloanelor (80%), fiind însă mai puțini mulțumiți cu lenjeria de pat (48,51%) și promptitudinea servirii mesei (5,49%)

Din punct de vedere financiar am obținut următoarele răspunsuri:

– 64,29% din personalul de conducere consideră finanțarea insuficientă, autoritățile locale nu au contribuit semnificativ la finanțarea unității; 64,28% declară depunerea de proiecte în vederea obținerii de fonduri europene, iar 28,57% l-au implementat;

– personalul medical consideră important și foarte important nivelul salarizării (87,93%), acordarea tichetelor de masă (94,15%);

În ceea ce privește îmbunătățirea cadrului legislativ, am obținut următoarele rezultate:

– 75,56% din personalul de conducere, 80,26% din personalul medical și 90,89% din pacienți, consideră că nu ar fi mai eficientă administrarea privată a fondurilor publice de asigurări de sănătate;

– 75% din personalul de conducere, 7,86% din personalul medical și 35,32% din pacienți, consideră că ar fi utilă transformarea spitalelor în fundații de interes public,

– 53,58% din personalul de conducere, 87,02% din personalul medical și 81,95% din pacienți, nu sunt de acord cu privatizarea unităților sanitare publice,

– 92,86% din personalul de conducere, 16,63% din personalul medical și 19,47% din pacienți, sunt de acord cu desființarea unităților sanitare neperformante;

– aproximativ 75% din personalul de conducere și medical consideră că nivelul de salarizare este un factor de stabilizarea personalului medical într-o unitate sanitară;

– personalul medical este mulțumit și foarte mulțumit cu privire la serviciile acordate în spital (95%), au încredere în spital (91,04%) și ar apela la serviciile spitalicești în calitate de pacient (81,17%);

– pacienții sunt mulțumiți și foarte mulțumiți de serviciile acordate în spital (80%), au încredere în spital (81,79%) și ar apela la serviciile spitalicești în viitor (84,46%);

– 96,43% din personalul de conducere, 87,02% din personalul medical și 64,05% din pacienți, declară că drepturile pacienților sunt respectate.

Percepția asupra îngrijirilor medicale din instituțiile private este următoarea:

– 78,57% din personalul de conducere și 88,12% din personalul medical consideră că spitalele private care au contract cu CNAS fac o concurență inadecvată spitalelor publice;

– majoritatea consideră faptul că conlucrarea asigurărilor private cu cele obligatorii de asistență medicală ar aduce beneficiu unităților medicale (96,43% – personal de conducere, 80,62% – personal medical);

– 75% din personalul de conducere și doar 40% din personalul medical, consideră că asigurările private de sănătate pot soluționa unele probleme din unitățile sanitare;

– pacienții recomandă spitalele private în proporție de 15,54%, datorită în special costurilor crescute, cu toate că evaluează aceste servicii ca fiind bune și mult mai bune (70%).

Pe baza cercetărilor efectuate, coroborate cu cele mai recente date din literatura de specialitate, considerăm utilă formularea unor recomandări în vederea îmbunătățirii acordării asistenței medicale spitalicești. Aceste intervenții trebuie să vizeze principalele domenii de activitate economico-socială, efectuându-se în plan legislativ, coroborat cu cel educațional, socio-economic și medical. Strategiile de intervenție trebuie conturate la toate nivelele de resurse disponibile ale spitalului: umane, financiare și materiale.

Principalele probleme identificate în urma analizei efectuate sunt: modificările legislative

frecvente, care fac imposibilă elaborarea unei strategii pe termen lung a spitalului; autonomia managerială scăzută, care duce la scăderea capacității spitalului de a răspunde prompt la schimbările sociale și de piață ce se află în continuă schimbare; finanțarea activității spitalicești nu stimulează utilizarea eficientă a fondurilor alocate și a creșterii calității serviciilor medicale; migrarea personalului medical datorită veniturilor reduse generate de lipsa unor criterii clare pentru aprecierea performanței și a unor politici coerente de personal pe termen mediu și lung; dotarea tehnică a unităților spitalicești datorită lipsei unui plan național pe termen mediu și lung a serviciilor medicale spitalicești.

Pentru a rezolva aceste probleme se impune adaptarea legislației existente, dar și accelerarea procesului de finalizare a proiectelor aflate deja în curs. Principalul act normativ vizat este Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății.

Propunerile de ordin general care vizează îmbunătățirea serviciilor medicale spitalicești ar putea fi concluzionate astfel: crearea unor clustere în sănătate (spitale, universități de medicină, autorități publice locale) în vederea creerii unor politici locale sau regionale cu scopul de a acorda servicii de sănătate specifice populației deservite; integrarea serviciilor medicale pe toate nivelele și dezvoltarea serviciilor de asistență medicală comunitară integrată și asigurarea acestor servicii de furnizori de servicii comunitari (echipă multidisciplinară); modificarea statutului spitalului public, pentru o mai mare autonomie și flexibilitate în asigurarea unui management eficient; salarizarea personalului medical pe criterii de performanță; organizarea de achiziții publice centralizate în vederea combaterii fraudei în procedura de achiziții publice; precum și responsabilizarea pacientului privind propria sănătate, prin introducerea de obligații și responsabilități în Legea 46/2003 privind drepturile pacientului și modificarea titlului acestei legi, în sensul de a reflecta aceste responsabilități, spre exemplu Legea drepturilor și responsabilităților pacientului.

ASPECTE PRIVIND ÎNCĂLCAREA DREPTULUI LA RESPECTAREA VIEȚII PRIVATE ȘI DE FAMILIE PRECUM ȘI A DOMICILIULUI ÎN JURISPRUDENȚA CEDO

GRAȚIAN URECHIATU-BURIAN*

Abstract:

Within the evolution of human society more and more human needs have taken shape. However, regardless of the period in which we lived in, man has always sought to satisfy at least two needs: food and housing. The need for a home is in a close connection with the existence of a family. We can say that having a family depends on the existence of family homes. If until recently, the notion of „family home” was a doctrinal notion, we see that the current Civil Code expressly states the institution of the family home. In its case-law, the European Court of Human Rights gave an autonomous interpretation of the notion of family, family-home and home.

Keywords: home, family-home, demolition, human rights.

Résumé:

Dans l'évolution de la société humaine, de plus en plus de besoins humains émergents ont pris forme. Cependant, indépendamment de la période historique, l'humanité a toujours cherché à satisfaire au moins deux besoins: la nourriture et le logement. La nécessité d'un foyer est étroitement liée à l'existence d'une famille. On peut dire ainsi que le fait de posséder une famille dépend de l'existence de maisons familiales. Si, jusqu'à récemment, la notion de «foyer familial» était une notion doctrinale, on observe que le Code civil actuel énonce expressément l'institution du foyer familial. La Cour européenne des droits de l'homme dans sa jurisprudence a donné une interprétation autonome de la notion de famille, de foyer familial et de foyer.

Mots-clés: maison, maison familiale, démolition

1. Considerații introductive

În cadrul evoluției societății umane, s-au cristalizat tot mai multe nevoi ale omului. Totuși, indiferent de perioada¹ în care ne-am aflat, omul a căutat mereu să își satisfacă cel puțin două trebuințe: aceea de hrană și de locuință. Nevoia de locuință este într-o strânsă legătură cu cea de existență a unei familii. Putem spune că existența unei familii depinde de existența unei locuințe de familie. Dacă până nu de mult, noțiunea de „locuință de familie” era o noțiune doctrinară, observăm că actualul Cod civil reglementează expres această instituție a locuinței de familie.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în jurisprudența sa, a dat o interpretare autonomă asupra noțiunii de familie, locuință de familie și domiciliu.

Articolul analizează problematica dreptului la respectarea vieții private și de familie precum și a domiciliului cu referire la cauza Ivanova &

Cherkezov v. Bulgaria, 2016. În speța analizată, petiționarii au reclamat faptul că autoritățile din Bulgaria urmăresc să le demoleze unica locuință pe care o au motiv pentru care s-ar încălca art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului² precum și art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție³.

Noutatea adusă de această cercetare vizează modul în care Curtea Europeană a analizat cererea reclamanților din perspectiva principiului proporționalității, ajungând la concluzia că, demolarea unicei locuințe a reclamanților ar aduce atingere prevederilor art. 8 ale Convenției Europene, chiar dacă locuința este construită fără autorizație de construire cu mențiunea că reclamanta este coproprietar asupra terenului.

2. Starea de fapt

Reclamanții Mavruda Dimitrova Ivanova și Ivan Yankov Cherkezov, ambii cetățeni bulgari, locuiesc în satul Sinemorets, Bulgaria. Inițial aceștia au locuit în Burgas, Bulgaria, dar datorită pierderii locului de muncă, a cheltuielilor tot mai mari și a stării precare de sănătate, au decis să se mute în satul Sinemorets iar cu economiile pe care

* Student doctorand, Școala Națională de Studii Politice și Administrative (SNSPA) din București, Facultatea de Administrație Publică.

¹ A se vedea V. D. Zlatescu, I. Moroianu-Zlătescu, *Repere pentru o filosofie a drepturilor omului*, ed. a 2-a, IRDO, București, 2003.

² Privind dreptul la respectarea vieții private și de familie.

³ Privind protecția proprietății.

le au să construiască o casă. Astfel, în anul 2005, aceștia s-au mutat și au construit pe terenul deținut în calitate de coproprietar de Mavruda Dimitrova Ivanova o casă din cărămidă cu un etaj fără a avea autorizație de construire.

În anul 2006, ceilalți coproprietari ai terenului au anunțat-o pe Mavruda Dimitrova Ivanova că nu sunt de acord cu realizarea construcției și au somat-o să oprească lucrările, în caz contrar se vor adresa autorităților publice în vederea demolării construcției.

La sesizarea celorlalți coproprietari, în anul 2011, autoritățile publice din Bulgaria au constatat existența construcției și lipsa autorizației de construire. Autoritățile publice, au dispus printr-un act administrativ demolarea construcției.

Reclamanta Mavruda Dimitrova Ivanova s-a adresat instanțelor naționale care i-au respins cererea de anulare a actului administrativ de demolare ajungând până la Curtea Supremă Administrativă fără a avea succes.

Reclamanții susțin că locuiesc în casa cu pricina în mod pașnic, de aproape 7 ani, iar autoritățile publice cunoșteau foarte bine faptul că imobilul a fost construit fără autorizație. Reclamanții au arătat că imobilul există în evidența autorităților publice, aceștia și-au plătit mereu taxele și impozitele și în plus domiciliul acestora era stabilit în actele de identitate ca fiind în respectivul imobil. Evident domiciliul lor apare și în registrele autorităților publice ca fiind în respectivul imobil. În plus, reclamanții susțin că multe din construcțiile din satul Sinemorets nu au autorizație de construire iar situația este bine cunoscută de localnici și autoritățile publice.

Reclamanții arată că nu este afectat nici un interes public iar situația lor nu prezintă o stare de pericol. De asemenea reclamanții arată că au o vârstă înaintată și au multe probleme de sănătate. În plus, demolarea unicei locuințe va pune pe drumuri 2 oameni bătrâni și bolnavi care în cele din urmă vor fi nevoiți să solicite sprijin și protecție socială din partea instituțiilor statului și deci realizarea unor cheltuieli din partea statului.

Astfel, reclamanții susțin că măsura demolării unicei lor locuințe nu este proporțională raportat la situația de fapt existentă. În plus, reclamanta Mavruda Dimitrova Ivanova a subliniat că măsura demolării construcției încalcă art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție.

3. Reglementări internaționale

Potrivit prevederilor art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, „Dreptul la respectarea vieții private și de familie” stabilește prin alin. 1 regula: „Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale”. Alin. 2 al art. 8 stabilește situațiile în care se pot realiza restrângeri ale dreptului la respectarea vieții private și de familie: „Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acesta este prevăzut de lege și constituie, într-o societate democratică, o măsură necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protecția sănătății, a moralei, a drepturilor și a libertăților altora”.

La nivelul Organizației Națiunilor Unite, Declarația Universală a Drepturilor Omului⁴, prevede la art. 12 că „nimeni nu va fi supus la imixțiuni arbitrare în viața sa personală, în familia sa, în domiciliul lui sau în corespondența sa, nici la atingeri aduse onoarei și reputației sale” și „orice persoană are dreptul la protecția legii împotriva unor asemenea imixțiuni sau atingeri”.

De asemenea, Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, stabilește în art 17 faptul că „Nimeni nu va putea fi supus vreunor imixțiuni arbitrare sau ilegale în viața particulară, în familia, domiciliul sau corespondența sa, nici la atingeri ilegale aduse onoarei și reputației sale”⁵.

4. Aspecte generale privind sfera protecției oferită de art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului

Convenția Europeană a Drepturilor Omului, prin art. 8 protejează o sferă foarte largă și importantă de interese de natură personală privind dreptul la viața privată, viața de familie, corespondența și domiciliul. În literatura de specialitate s-a subliniat faptul că toate aceste drepturi se circumscriu noțiunii de „drept la intimitate”⁶.

⁴ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, Emil Marinache, Rodica Șerbănescu, Ion Oancea (coordonatori), *Principalele instrumente internaționale privind drepturile omului la care România este parte, vol. I, Instrumente universale*, ed. a 4-a, revizuită și adăugită, IRDO, 1999, p. 8.

⁵ Ibidem, p. 30.

⁶ J.F. Renucci, *Droit europeen des droits de l'homme*, 3e edition, LGDJ, Paris, 2002, p. 150

Convenția Europeană a Drepturilor omului nu a definit noțiunile de dreptul la viața privată, viața de familie, corespondența și domiciliul, aceste noțiuni fiind interpretate de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului în mod concret în funcție de situația de fapt supusă judecării.

În cele care urmează vom prezenta sintetic sfera dreptului la viața privată, viața de familie, corespondența și domiciliul.

Astfel, dreptul la viața privată cuprinde: dreptul la secretul vieții private⁷; dreptul la identitate personală, identitate sexuală⁸; dreptul la imagine⁹; dreptul la nume¹⁰; dreptul la un mediu sănătos; dreptul la integritate fizică și psihică; dreptul la identitate etnică; dreptul la respectul vieții private și modul de viață tradițională al minorităților.

Totodată, dreptul la respectul vieții familiale cuprinde: dreptul la căsătorie și dreptul de a întemeia o familie; egalitatea în drepturi a soților; drepturile copilului natural; relațiile dintre părinți și copii ca parte a vieții de familie; menținerea vieții familiale;

Dreptul la protejarea domiciliului și a corespondenței are în vedere protecția domiciliului¹¹ și protecția corespondenței.

5. Demolarea unicei locuințe construite fără autorizație de construire și restrângerile aduse dreptului la respectul vieții private, de familie și a domiciliului.

Așa cum am menționat, art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului stabilește în alin 1 drepturile protejate iar în art. 2 stabilește situațiile în care ingerințele statului pot fi efectuate, situațiile în care se pot realiza restrângeri ale dreptului la respectul vieții private

și de familie. Așadar, finalitatea art. 8 din Convenție este aceea de a-l proteja pe individ de numai de ingerințele statului. Prin urmare sarcina probei în dovedirea ingerinței cade în sarcina reclamantului.

O primă condiție este ca ingerința să fie prevăzută de o lege. În acest sens, noțiunea de lege privește orice act normativ intern, act normativ precis, accesibil, previzibil și clar¹².

Așadar, termenul de „lege” este o noțiune autonomă utilizată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului¹³.

O lege este accesibilă atunci când textele normative sunt publicate într-o publicație oficială, ori le sunt aduse la cunoștință destinatarilor acestora. O lege este previzibilă atunci când este clară, iar destinatarii acesteia conștientizează că legea îi privește și că au obligația de a avea o conduită conform legii.

Pe lângă această condiție, ingerința trebuie să fie necesară într-o societate democratică și trebuie să aibă un scop legitim.

În ceea ce privește speța de față, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat că ambii reclamânți locuiesc în fapt în mod concret în imobilul care ar urma să fie demolat și ambii își justifică dreptul la un domiciliu chiar dacă, strict din punct de vedere juridic doar reclamanta Mavruda Dimitrova Ivanova are drepturi legale asupra terenului, fiind coproprietar.

Sub aspectul temeiului legal în ingerința statului, Curtea constată că există o bază legală clară în legislația din Bulgaria¹⁴, iar actul administrativ prin care s-a dispus demolarea a fost emis în temeiul legii interne și anume Legea privind organizarea teritoriului din anul 2001. În plus Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat că reclamanta Mavruda Dimitrova Ivanova a parcurs în cadrul sistemului de drept din Bulgaria două căi de atac împotriva actului administrativ prin care s-a dispus demolarea iar cererea acesteia a fost analizată pe fond în

⁷ A se vedea B. Selejan-Gutan, *Protecția europeană a drepturilor omului*, ed. a 4-a, ED. C.H. Beck, București, 2011, p. 157; cauza Leander c Suediei (1987) <http://jurisprudencedo.com/LEANDER-c.-SUEDIEI-Folosire-de-informatii-consemnate-intr-un-registru-secret-al-politiei-pentru-a-evalua-aptitudinile-unui-candidat-la-un-post-important-pentru-securitatea-nationala.html> accesat în data de 20.10.2016 ora 22:15.

⁸ A se vedea B. Selejan-Gutan, *op. cit.* pp. 158-160.

⁹ A se vedea cauza Von Hannover c Germaniei, 2004 disponibilă la <http://www.lhr.md/news/304.html> accesat în data de 21.10.2016 ora 24:00; A se vedea B. Selejan-Gutan, *op. cit.* pp. 160-161.

¹⁰ A se vedea B. Selejan-Gutan, *op. cit.* p. 161.

¹¹ A se vedea cauza Gillow c. Regatul Unit, în V. Berger, *Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului*, ed. a 6-a, IRDO, București, 2008, pp. 482-487.

¹² A se vedea B. Selejan-Gutan, *op. cit.*, p.179

¹³ A se vedea cauza Sunday Times c. Marii Britanii, 1979.

¹⁴ 50. „*The interference was lawful. The demolition order had a clear legal basis in section 225(2)(2) of the Territorial Organisation Act 2001 (see paragraphs 12 and 26 above). It was upheld, following fully adversarial proceedings, by two levels of court (see paragraphs 14 and 16 above), and there is nothing to suggest that it was not otherwise „in accordance with the law” within the meaning of Article 8 § 2 of the Convention*”.

concordanță cu Legea privind organizarea teritoriului din anul 2001.

În ceea ce privește scopul legitim al măsurii demolării, Curtea amintește că problema construcțiilor ilegale este larg răspândită în Bulgaria, iar scopul demolării este acela de a asigura respectarea legii și ordinea în construcții¹⁵.

În ceea ce privește condiția ca ingerința să fie necesară într-o societate democratică, Curtea a constatat că locuința care ar urma să fie demolată este unica locuință a reclamanților, existând așadar riscul concret și efectiv ca aceștia să rămână fără un domiciliu. De asemenea, Curtea a reținut că guvernul bulgar le-a propus reclamanților sprijin și asistență socială într-un centru de adăpost, însă, totuși acest fapt arată și mai mult că reclamanții au doar o speranță la un domiciliu.

Reclamanții arată că nu este afectat nici un interes public, iar situația lor nu prezintă o stare de pericol. De asemenea, aceștia susțin că au o vârstă înaintată și au multe probleme de sănătate. În plus, demolarea unicei locuințe va pune pe drumuri 2 oameni bătrâni și bolnavi care în cele din urmă vor fi nevoiți să solicite sprijin și protecție socială din partea instituțiilor statului și deci realizarea unor cheltuieli din partea statului.

Astfel, reclamanții arată că măsura demolării unicei lor locuințe nu este proporțională raportat la situația de fapt existentă.

Așadar, observăm că instanțele din Bulgaria au efectuat o analiză sumară a cererii reclamanților, instanțele rezumându-se numai la textul de lege care reglementează condițiile și cerințele privind autorizațiile de construire, acestea constatând că reclamanta nu deține o autorizație de construire.

Curtea mai reține că reclamanta a susținut în fața instanțelor naționale faptul că imobilul este unica ei locuință dar instanțele nu au analizat aceste apărări.

6. Concluzii

În cauza de față, observăm că judecătorii Curții Europene a Drepturilor Omului au avut de analizat ingerința statului raportat la protecția oferită de art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Așa cum am observat statul a avut o ingerință care a respectat în principiu exigențele Convenției Europene a Drepturilor Omului, mai puțin condiția ca aceasta să fie necesară într-o societate democratică. În speța de față măsura demolării unicei locuințe a reclamanților ar aduce atingere prevederilor art. 8 ale Convenției Europene, chiar dacă locuința a fost construită fără autorizație de construire.

¹⁵ 51. „The Court is satisfied that the demolition would pursue a legitimate aim. Even if its only purpose is to ensure the effective implementation of the regulatory requirement that no buildings can be constructed without permit, it may be regarded as seeking to re-establish the rule of law (see, *mutatis mutandis*, *Saliba v. Malta*, no. 4251/02, § 44, 8 November 2005), which, in the context under examination, may be regarded as falling under „prevention of disorder” and as promoting the „economic well-being of the country”. This is particularly relevant for Bulgaria, where the problem of illegal construction appears to be rife”.

II. DOCUMENTAR JURIDIC

STRATEGIA NAȚIONALĂ „O SOCIETATE FĂRĂ BARIERE PENTRU PERSOANELE CU DIZABILITATI”, 2016–2020*

CUPRINS

CAPITOLUL I – INTRODUCERE	
I.1. Procesul de elaborare a <i>Strategiei</i>	
I.2. Concepte și terminologie	
CAPITOLUL II – INFORMAȚII GENERALE RELEVANTE	
II.1. Descrierea situației actuale	
II. 2. Grup țintă	
CAPITOLUL III – PRIORITĂȚI, POLITICI ȘI CADRU JURIDIC EXISTENTE	
III.1. Prioritățile Programului de Guvernare	
III.2. Politici și cadru juridic existente	
CAPITOLUL IV – DEFINIREA PROBLEMEI	
CAPITOLUL V – OBIECTIVE	
V.1. Viziunea	
V.2. Scopul	
V.3. Obiectivele generale	
CAPITOLUL VI – PRINCIPII GENERALE	
CAPITOLUL VII – DIRECȚII DE ACȚIUNE	
VII.1. Accesibilitate	VII.4. Ocuparea forței de muncă
Analiza situației actuale	Analiza situației actuale
Obiectiv general	Obiectiv general
Obiective specifice	Obiective specifice
VII.2. Participare	VII.5. Educație și formare profesională
Analiza situației actuale	Analiza situației actuale
Obiectiv general	Obiectiv general
Obiective specifice	Obiective specifice
VII.3. Egalitate	VII.6. Protecție socială
Analiza situației actuale	Analiza situației actuale
	Obiectiv general
	Obiective specifice
	VII.7 Sănătate
	Analiza situației actuale
	Obiectiv general
	Obiective specifice
	VII.8 Statistici și colectarea datelor
	Analiza situației actuale
	Obiectiv general
	Obiective specifice
	CAPITOLUL VIII – REZULTATELE STRATE- GIEI
	VIII.1. Rezultatele politicii publice
	VIII.2. Rezultatele acțiunilor
	CAPITOLUL IX – INDICATORI
	CAPITOLUL X– IMPLICAȚII PENTRU BUGET
	CAPITOLUL XI – IMPLICAȚII JURIDICE
	CAPITOLUL XII – COORDONARE ȘI MONI- TORIZARE

* Publicată în M. Of. I, Nr. 737 bis/22 septembrie 2016.

CAPITOLUL I – INTRODUCERE

Strategia națională „O societate fără bariere pentru persoanele cu dizabilități”, 2016–2020, denumită în continuare *Strategia*, își propune să asigure implementarea *Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități* ratificate de România prin Legea nr. 221/2010 pentru ratificarea Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, adoptată la New York de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 13 decembrie 2006, deschisă spre semnare la 30 martie 2007 și semnată de România la 26 septembrie 2007, cu modificările ulterioare, denumită în continuare *Convenția*, prin seturi de măsuri coerente, integrate și interinstituționale.

Convenția oferă un cadru de elaborare a politicilor publice și de modernizare a practicilor, instrumentelor și modalităților de sprijin în comunitate, care să conducă la participarea deplină a persoanelor cu dizabilități în societate, la o viață demnă și împlinită în comunitate.

România se angajează să mobilizeze resursele necesare pentru eliminarea barierelor astfel încât nicio persoană cu dizabilități să nu fie discriminată, marginalizată, exclusă sau abuzată, iar alegerile și aspirațiile ei să fie respectate și sprijinite, transpunând astfel în realitate principalele priorități în domeniul politicilor pentru persoanele cu dizabilități ale Programului de Guvernare, asigurând coerența politicilor în domeniul dizabilității precum și între diferite nivele și mecanisme de guvernare, dar și concordanța acestora cu principiile și obiectivele stabilite în tratatele și convențiile internaționale la care România este parte.

I.1. Procesul de elaborare a *Strategiei*

Pe parcursul anului 2013, Direcția Protecția Persoanelor cu Dizabilități din cadrul MMFPSPV a demarat procesul de elaborare a proiectului de *Strategie*, luând în considerare faptul că Hotărârea Guvernului nr. 1175/2005 privind aprobarea Strategiei naționale pentru protecția, integrarea și incluziunea socială a persoanelor cu handicap în perioada 2006-2013 își finaliza perioada de implementare. Proiectul a fost realizat în colaborare și în urma consultărilor desfășurate prin dezbateri publice cu reprezentanți ai autorităților publice centrale și locale, precum și

cu reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale din domeniul dizabilității.

În luna decembrie 2013, a fost organizată o primă dezbatere publică cu sprijinul Institutului pentru Politici Publice și în prezența reprezentanților următoarelor instituții publice și organizații neguvernamentale: Ministerul Transporturilor, Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, Agenția Națională de Plăți și Inspecție Socială, Direcția Protecția Copilului din cadrul Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice (MMFPSPV), Direcții Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului, Consiliul Național al Dizabilității din România, Fundația HHC România, Open Society Foundation, Asociația Pro ACT Support, Federația ONPHR, Asociația Nevăzătorilor din România, Asociația Alternativa 2003, Asociația Ceva de Spus, Fundația Estuar, Asociația Hans Spalinger, Asociația 1 Iunie 2001, Asociația Autism România, UNICEF, World Vision România, Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile, Asociația Națională a Surzilor din România, Asociația Handicapaților Neuromotori din România, Asociația Caritas București.

De asemenea, și în lunile martie și iulie 2014, au fost organizate ample dezbateri publice la care au luat parte reprezentanți ai Primului Ministru, MMFPSPV, Ministerului pentru Societatea Informațională, Ministerului Sănătății, Ministerului Tineretului și Sportului, Ministerului Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, Ministerului Justiției, Ministerului Transporturilor, Ministerului Finanțelor Publice, Ministerului Afacerilor Externe, Ministerului Fondurilor Europene, Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale, Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție – ANPDCA, Institutului de Științe ale Educației, Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului (DGASPC) Vaslui, DGASPC Argeș, DGASPC Neamț, DGASPC Maramureș, DGASPC Iași, UNICEF, Fundației SERA România, Federației Organizațiilor Neguvernamentale pentru Protecția Copilului (FONPC), Rețelei Prestatorilor pentru Persoane cu Dizabilități – Dizabnet, ASSOC Baia Mare, Consiliului Național al Dizabilității din România, Institutului pentru Politici Publice, CRJ,

Federației ONPHR, Asociației Pro ACT Suport, Centrului European pentru Drepturile Copilului.

Odată cu înființarea Autorității Naționale pentru Persoanele cu Dizabilități, prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 86/2014 privind stabilirea unor măsuri de reorganizare la nivelul administrației publice centrale și pentru modificarea și completarea unor acte normative, procesul de elaborare a *Strategiei* a fost continuat.

În luna ianuarie 2015, MMFPSPV a postat pe site-ul propriu proiectul de Hotărâre de Guvern pentru aprobarea Strategiei naționale „O societate fără bariere pentru persoanele cu dizabilități, 2016 – 2020”.

Au fost primite observații și recomandări, în vederea analizei și includerii acestora în cuprinsul proiectului de *Strategie*.

Având în vedere diversitatea și amploarea observațiilor formulate, cu sprijinul UNICEF, a continuat procesul de analiză de situație și de restructurare a priorităților, principiilor și obiectivelor, iar în data de 21 aprilie 2015, documentul a fost supus dezbaterii în Consiliul de analiză a problemelor persoanelor cu handicap, organizat de ANPD.

În procesul consultativ s-a subliniat importanța elaborării Planului operațional pentru implementarea *Strategiei*, denumit în continuare *Planul operațional*, concomitent cu definitivarea proiectului de *Strategie*.

Cu sprijinul tehnic și financiar din partea reprezentanței UNICEF în România, s-a constituit un grup de lucru format din experți, care, împreună cu ANPD a prezentat proiectul de *Plan operațional*, care, în data de 3 august 2015, a fost supus dezbaterii în Consiliul de analiză a problemelor persoanelor cu handicap.

I.2. Concepte și terminologie

În sensul prezentei *Strategii*, termenii, expresiile și sintagmele de mai jos au următoarea semnificație:

a) abilitarea și reabilitarea reprezintă acele măsuri eficiente și adecvate, personalizate, inclusiv prin punerea la dispoziție a tehnologiilor și dispozitivelor asistive și sprijinul reciproc între persoane cu aceleași probleme, care permit persoanelor cu dizabilități să obțină și să-și mențină maximum de autonomie și să-și dezvolte potențialul fizic, mintal, social, educațional și

profesional, în vederea deplinei integrări și participări în toate aspectele vieții. Se promovează sintagma «abilitare și reabilitare», cu distincția că abilitarea se referă la formarea de abilități prin mecanisme de compensare, în cazul funcțiilor care nu mai pot fi recuperate. Totodată, din perspectiva prezentei *Strategii*, sintagma *abilitare și reabilitare* aplicabilitate în domeniul sănătății, încadrării în muncă, educației și serviciilor sociale și reprezintă un concept mai larg decât conceptul de reabilitare medicală.

b) activitatea este executarea unei sarcini sau acțiuni de către un individ; reprezintă funcționarea la nivel individual.

c) autonomia constă, pe de o parte, în capacitatea de autodeterminare a individului, în abilitatea de a lua singur decizii cu privire la propria viață și în capacitatea sa de a duce la îndeplinire aceste decizii, prin inițierea, organizarea, supervizarea și revizuirea acțiunilor proprii fără a fi controlat de forțe externe sau de constrângeri, evaluând opțiunile existente și luând în considerare propriile interese, nevoi și valori, iar pe de altă parte, în percepția pe care o are persoana că dispune atât de abilitatea de a face alegeri cu privire la direcția acțiunilor sale, cât și de libertatea de a duce la îndeplinire aceste alegeri.

d) barierele sau obstacolele sunt factori din mediul unei persoane care, prin absență sau prezență, limitează funcționarea și creează dizabilitatea. Posibile bariere pot fi mediul fizic inaccesibil, lipsa unor tehnologii și dispozitive asistive, atitudinile negative ale oamenilor față de dizabilitate, precum și serviciile, sistemele și politicile care, fie nu există, fie ridică obstacole în calea implicării persoanelor cu o problemă de sănătate în toate domeniile existenței.

e) dizabilitatea este un termen generic pentru deficiențe/afectări, limitări ale activității și restricții în participare. Termenul denotă aspectele negative ale interacțiunii dintre individ, care are o problemă de sănătate, și factorii de mediu și personali în care se regăsește.

f) educația incluzivă este procesul permanent de îmbunătățire a instituției școlare, pe dimensiunile de politici, practici și cultură ale respectivei instituții, având ca scop exploatarea resurselor existente, mai ales a resurselor umane, pentru a susține participarea la procesul de învățământ a tuturor persoanelor din cadrul unei

comunități. Educația incluzivă se referă la școli, centre de învățare și sisteme de educație care sunt deschise tuturor copiilor și fiecăruia în parte. Educația incluzivă înseamnă, de asemenea, un proces de identificare, diminuare și eliminare a barierelor care împiedică învățarea, din școală și din afara școlii, în contexte nonformale și informale de educație.

g) **factorii de mediu** compun mediul fizic, social și atitudinal în care oamenii trăiesc și își duc existența.

h) **facilitatorii** sunt factori din mediul unei persoane care, prin absență sau prezență, au un rol important în funcționarea persoanei. Printre aceștia se numără aspecte cum ar fi: un mediu fizic accesibil, disponibilitatea unor tehnologii și dispozitive asistive, atitudinile pozitive ale oamenilor față de dizabilitate, precum și serviciile, sistemele și politicile al căror scop este creșterea nivelului de implicare, în toate domeniile existenței, a persoanelor. Și absența unui factor poate avea un efect de facilitare, cum ar fi absența atitudinilor negative. Facilitatorii pot împiedica o deficiență/afectare sau o limitare în activitate să devină factori de restricție în participare, deoarece facilitatorii îmbunătățesc modul concret de realizare a acțiunii, în ciuda problemelor cu care se confruntă persoana în cauză din punct de vedere al capacității de acțiune.

i) **funcționarea** este un termen generic pentru funcțiile organismului, structurile corpului, activități și participare; denotă aspectele pozitive ale interacțiunii dintre individ, care are o problemă de sănătate, și factorii de mediu și personali în care se regăsește.

j) **limitările de activitate** sunt dificultăți cu care se poate confrunta un individ în executarea activităților. Limitarea activității poate fi de scurtă sau lungă durată, ușoară sau gravă, din punct de vedere calitativ sau cantitativ, înregistrată în executarea unei activități, față de modul sau măsura în care se așteaptă executarea acelei activități de către persoane care nu au o problemă de sănătate.

k) **mobilitatea personală** presupune libertatea de mișcare a persoanei cu dizabilități, în modul și momentul ales de aceasta; include facilitarea accesului la mijloace, dispozitive de mobilitate, tehnologii și dispozitive de asistare și alte forme active de asistență și de intermediere, de calitate și la un cost accesibil.

l) **participarea** este implicarea unei persoane într-o situație de viață; reprezintă funcționarea la nivel social.

m) **restricțiile în participare** reprezintă probleme cu care se poate confrunta un individ în implicarea sa în situații existențiale. Prezența unei restricții în participare este determinată prin compararea participării unui anumit individ cu ceea ce se așteaptă, în cultura sau societatea respectivă, de la un individ care nu are o dizabilitate.

n) **sistemul de cotă** reprezintă procentul obligatoriu, stabilit prin legea specială, al persoanelor cu dizabilități angajate raportat la numărul total de angajați din cadrul unei structuri publice sau private; nerespectarea cotei atrage sancțiuni asupra angajatorilor.

o) **tehnologii de acces** se referă la echipamentele hardware și aplicațiile software cu ajutorul cărora o persoană cu deficiențe/afectări poate utiliza tehnologia informațională cu tot ceea ce ține de aceasta. Cele mai cunoscute echipamente aferente tehnologiilor de acces sunt: afișajul Braille, sintetizatorul de voce hardware, imprimanta Braille, optaconul, magnificatorul sau lupa, dispozitivele de recunoaștere a textului și citire a acestuia cu voce sintetizată.

p) **tehnologii și dispozitive asistive** reprezintă orice articol, echipament sau produs care este utilizat în scopul de a crește, menține sau îmbunătăți capacitățile funcționale ale persoanelor cu dizabilități. Termenul este echivalent cu alți termeni din legislație sau din literatura de specialitate, precum: dispozitive sau mijloace ajutătoare, dispozitive de mobilitate, tehnologii de asistare, mecanisme de compensare și alții.

q) **viața independentă** presupune autonomie, dreptul la alegere, dreptul de a lua decizii cu privire la propria viață și la relația cu ceilalți.

În folosirea termenilor sau în procesul de introducere sau definire a unor termeni noi, se va urmări eliminarea tendințelor discriminatorii sau a celor care induc riscul de stigmatizare prin conotațiile negative, categoriale sau depersonalizatoare, discriminare multiplă, intervenție timpurie, servicii de sprijin.

CAPITOLUL II – INFORMAȚII GENERALE RELEVANTE

II.1. Descrierea situației actuale

La 30 iunie 2015, numărul total de persoane cu dizabilități¹ din România era de 752.931 persoane. Dintre acestea, 97,7 % (735.364 persoane) se află în îngrijirea familiilor și/sau trăiesc independent și 2,3 % (17.567 persoane) sunt asistate în instituțiile publice rezidențiale de asistență socială pentru persoanele adulte cu dizabilități coordonate de Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice prin Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Dizabilități.

La 30 iunie 2015, rata persoanelor cu dizabilități, calculată la populația României², era de 3,38%.

Regiunile Sud-Vest Oltenia și regiunea București-Ilfov înregistrează cea mai mare, respectiv, cea mai mică rată de persoane cu dizabilități.

Conform Legii nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități, republicată, cu modificările și completările ulterioare, tipurile de handicap sunt: fizic, vizual, auditiv, surdocecitate, somatic, mintal, psihic, HIV/SIDA, asociat, boli rare, iar gradele de handicap sunt: grav, accentuat, mediu și ușor.

La aceeași dată, la nivelul întregii țări, se înregistra un număr de 174.386 persoane cu handicap fizic, din care 4.931 copii, 148.318 persoane cu handicap somatic, din care 12.149 copii, 23.415 persoane cu handicap auditiv, din care 1.654 copii, 103.214 persoane cu handicap vizual, din care 2.978 copii, 121.518 persoane cu handicap mintal, din care 11.230 copii, 89.245 persoane cu handicap psihic, din care 10.731 copii, 81.923 persoane cu handicap asociat, din care 15.339 copii, 6.778 persoane cu HIV/SIDA, din care 181 copii, 4.018 persoane cu boli rare din care 1.032 copii și 116 persoane cu surdocecitate, din care 24 copii.

¹ Toate datele statistice prezentate în acest capitol au ca sursă direcțiile generale de asistență socială și protecția copilului județene, respectiv ale sectoarelor municipiului București și sunt interpretate de către Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Dizabilități, cu excepția celor care au precizată o altă sursă.

² Institutul Național de Statistică – „Populația României pe localități”.

Femeile reprezintă 53,34% din totalul persoanelor cu dizabilități.

52% din totalul persoanelor cu dizabilități trăiesc în mediul urban, iar 48% în mediul rural. Din numărul total al persoanelor cu handicap, cele cu handicap grav reprezintă 35,64%, cele cu handicap accentuat 52,68% iar cele cu handicap mediu și ușor 11,68%.

La 30 iunie 2015, numărul instituțiilor publice de asistență socială pentru persoanele adulte cu dizabilități era de 418, dintre care: 362 rezidențiale și 56 nerezidențiale (de zi).

O treime din instituțiile rezidențiale sunt centre de îngrijire și asistență, având 6.445 de beneficiari, respectiv 36,69% din numărul total de 17.567 persoane aflate în instituțiile rezidențiale.

Un număr semnificativ de beneficiari există și în cele 62 de centre de recuperare și reabilitare neuropsihiatrică, respectiv 5.938 persoane.

În ceea ce privește copiii cu dizabilități aflați în evidențele Serviciilor de Evaluare Complexă ale DGASPC județene, respectiv ale sectoarelor municipiului București, la data de 31.12.2014, potrivit datelor centralizate de ANPDCA, aceștia erau în număr de 70.493, dintre care: 35.545 copii încadrați în grad de handicap grav, 14.267 copii încadrați în grad de handicap accentuat și 19.128 copii încadrați în grad de handicap mediu.

În ceea ce privește copiii cu dizabilități pe grupe de vârstă, potrivit aceleiași surse, la data de 31.12.2014, aceștia erau distribuiți astfel: 9.866 în grupa de vârstă 0–2 ani, 15.590 în grupa de vârstă 3–6 ani, 29.324 în grupa de vârstă 7–13 ani, 15.713 în grupa de vârstă 14–17 ani.

Date despre beneficiarii serviciilor de sănătate, educație, ocupare, reprezentare juridică, alte drepturi dezagregate pe criteriul dizabilității nu sunt publicate la nivel național cu o frecvență care să sprijine definirea politicilor sectoriale în domeniile menționate. *Strategia* își propune să sprijine procesul de dezvoltare a instrumentelor și a capacității administrative și instituționale de culegere a acestor date operaționale și statistice.

II.2. Grup țintă

Persoanele cu dizabilități includ acele persoane care au deficiențe fizice, mentale, intelectuale sau senzoriale de durată, deficiențe care, în interacțiune cu diverse bariere, pot îngreuna participarea deplină și efectivă a persoanelor în societate, în

condiții de egalitate cu ceilalți. Ele constituie beneficiarii direcți ai prezentei *Strategii*.

Beneficiarii indirecti sunt familiile sau membrii familiilor care au în îngrijire persoane cu dizabilități, reprezentanții legali, specialiștii și membrii comunității. De asemenea, crearea condițiilor care asigură participarea deplină a persoanelor cu dizabilități este indirect în beneficiul tuturor membrilor societății.

CAPITOLUL III – PRIORITĂȚI, POLITICI ȘI CADRU JURIDIC EXISTENTE

III.1. Prioritățile Programului de Guvernare

Strategia se realizează cerințelor Cartei Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene³ și Cartei sociale europene revizuite⁴, afirmând astfel o abordare a politicilor publice din perspectiva drepturilor omului.

De asemenea, *Strategia* își propune să îndeplinească, în România, obiectivele prioritare fixate de Strategia Europeană 2010–2020 „Un angajament reînnoit pentru o Europă fără bariere”⁵.

Prioritățile stabilite prin Acordul de Parteneriat 2014 – 2020 în domeniul protecției și promovării drepturilor persoanelor cu dizabilități au constituit totodată repere importante în elaborarea acestei *Strategii*.

III.2. Politici și cadru juridic existente

Cadrul general al protecției și promovării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în vederea asigurării exercitării depline și în condiții de egalitate a acestora de către toate persoanele cu dizabilități are la bază tratate și convenții internaționale, directive și recomandări

³ Uniunea Europeană – (2000/C 364/01), Jurnalul Comunităților Europene, 18.12.2000, înlocuită de Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene (2012/C 326/02), prin Tratatul de la Lisabona la data de 26.10.2012.

⁴ Ratificată prin Legea nr. 74/1999 pentru ratificarea Cartei sociale europene revizuite, adoptată la Strasbourg la 3 mai 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 193 din 4 mai 1999.

⁵ Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Social și Economic European și Comitetul Regiunilor, Strategia Europeană în domeniul Dizabilității 2010-2020, un angajament reînnoit pentru o Europă fără bariere, COM(2010) 636 final, Bruxelles, adoptată la 15 mai 2010.

europene, acte normative naționale, dintre acestea, cele mai importante fiind:

a) Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene 2007/C 303/01⁶;

b) Comunicarea COM(2010) 636 final „Strategia europeană 2010 – 2020 pentru persoanele cu handicap: un angajament reînnoit pentru o Europă fără bariere”, Bruxelles, 15 noiembrie 2010;

c) Regulile Standard privind egalizarea șanselor pentru persoanele cu handicap, adoptate de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite prin Rezoluția 48/96;

d) Clasificarea Internațională a Funcționării, Dizabilității și Sănătății, 2001 și Clasificarea Internațională a Funcționării, Dizabilității și Sănătății, versiunea pentru copii și tineri, OMS, 2007;

e) Carta socială europeană revizuită, adoptată la Strasbourg la 3 mai 1996, ratificată de România prin Legea nr. 74/1999;

f) Directiva Consiliului 2000/78/EC de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă, 27 noiembrie 2000, transpusă prin Ordonanța Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată în anul 2014;

g) Directiva Consiliului 2000/43/CE privind aplicarea principiului egalității de tratament între persoane, fără deosebire de origine rasială sau etnică, publicată în Jurnalul Oficial al Comunităților Europene (JOCE) nr. L180 din 19 iulie 2000;

h) Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene;

i) Recomandarea Rec(2006)5 a Comitetului Miniștrilor al Consiliului Europei – Planul de Acțiune pentru promovarea drepturilor și a deplinei participări a persoanelor cu handicap în societate: îmbunătățirea calității vieții persoanelor cu handicap în Europa, 2006 – 2015;

j) Recomandarea Rec(2011)14 a Comitetului Miniștrilor către statele membre privind participarea persoanelor cu dizabilități la viața politică și publică;

⁶ Articolul 26 recunoaște ca drept fundamental „dreptul persoanelor cu handicap de a beneficia de măsuri care să le asigure autonomia, integrarea socială și profesională, precum și participarea la viața comunității”.

k) Directiva COM (2014) 638 final privind încheierea Tratatului de la Marrakesh pentru facilitarea accesului la operele publicate al persoanelor nevăzătoare, cu deficiențe de vedere sau cu dificultăți de citire a materialelor imprimate;

l) Rezoluția Consiliului Uniunii Europene nr. 2003/C175/01 referitoare la promovarea angajării în muncă și integrarea socială a persoanelor cu handicap, 15 iulie 2003;

m) Rezoluția Consiliului Uniunii Europene nr. 2003/C134/04 referitoare la accesibilitatea infrastructurii așezămintelor culturale și la activitățile culturale pentru persoanele cu handicap, 5 mai 2003;

n) Rezoluția Consiliului European nr. 2003/C39/03 referitoare la „eAccesibilitatea-în vederea îmbunătățirii accesului persoanelor cu handicap în societatea bazată pe cunoaștere;

o) Legea nr. 448/2006 republicată, cu modificările și completările ulterioare

p) Legea nr. 221/2010 pentru ratificarea Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, adoptată la New York de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 13 decembrie 2006, deschisă spre semnare la 30 martie 2007 și semnată de România la 26 septembrie 2007.

Din perspectiva documentelor mai sus menționate, statul are obligația de a respecta și sprijini diversitatea umană prin crearea condițiilor care permit participarea deplină și activă a tuturor persoanelor, inclusiv a persoanelor cu dizabilități.

CAPITOLUL IV – DEFINIREA PROBLEMEI

Convenția recunoaște explicit dizabilitatea ca pe o problemă a drepturilor omului și, de asemenea, faptul că „este un concept în evoluție și că acesta rezultă din interacțiunea dintre persoanele cu deficiențe și barierele de atitudine și de mediu care împiedică participarea lor deplină și efectivă în societate în condiții de egalitate cu ceilalți”. Acele condiții sociale, economice, juridice, politice și de mediu care acționează ca bariere în exercitarea deplină a drepturilor persoanelor cu dizabilități trebuie să fie identificate și eliminate pentru ca persoana cu dizabilități să-și poată îndeplini rolurile în societate, la fel ca toți ceilalți.

Persoanele cu dizabilități trebuie să fie informate, consultate și să beneficieze de

oportunități de participare activă și de măsuri adecvate pentru exercitarea sau revendicarea drepturilor lor. În acest sens, actorii sociali, economici și politici implicați în promovarea, protecția și asigurarea exercitării drepturilor persoanelor cu dizabilități trebuie să lucreze în parteneriat și să prevină apariția de noi bariere în toate aspectele vieții, astfel încât să se asigure valorificarea cât mai eficientă a resurselor existente.

În România, înțelegerea conceptelor, definirea și abordarea problematicii au trecut prin mai multe etape. Termenul utilizat în legislația națională sau în traducerea documentelor internaționale a fost constant cel de „handicap” iar argumentația s-a bazat pe existența unui articol distinct în Constituția României. Totuși, *Convenția* a fost ratificată folosind termenul de «dizabilitate», dezvoltarea și generalizarea conceptului și a abordării implicate începând cu prezenta *Strategie*.

În momentul de față, cei doi termeni, „handicap” și „dizabilitate”, sunt utilizați cu accepțiuni similare. În etapa următoare, având ca referință în mod deosebit articolul 1 din *Convenție*, vor fi clarificate elementele care determină starea de dizabilitate în interacțiunea dintre persoana cu deficiență/afectare și barierele de atitudine și de mediu, astfel încât intervenția să corespundă nevoii corect și real identificate, să fie centrată pe respectarea drepturilor omului și să fie eficace.

CAPITOLUL V – OBIECTIVE

V.1. Viziunea

Exercitarea deplină și efectivă de către persoanele cu dizabilități a drepturilor și libertăților fundamentale pe care le garantează Constituția României și tratatele internaționale la care România este parte.

V.2. Scopul

Prezenta *Strategie* are ca scop promovarea, protejarea și asigurarea exercitării depline și în condiții de egalitate a tuturor drepturilor și libertăților fundamentale ale omului de către toate persoanele cu dizabilități, precum și promovarea respectului pentru demnitatea lor intrinsecă.

Strategia își propune să devină un cadru unificator al tuturor direcțiilor de acțiune abordate

în domeniul dizabilității, inclusiv prin implementarea programelor operaționale subsecvente Acordului de parteneriat 2014-2020.

V.3. Obiectivele generale

Obiectivele generale ale *Strategiei* sunt următoarele:

1. Promovarea accesibilității în toate domeniile vieții pentru asigurarea exercitării de către persoanele cu dizabilități a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

2. Asigurarea participării depline a persoanelor cu dizabilități în toate domeniile vieții.

3. Eliminarea discriminării și asigurarea egalității pentru persoanele cu dizabilități.

4. Asigurarea accesului persoanelor cu dizabilități la un mediu de lucru deschis, inclusiv și accesibil, atât în sectorul public cât și în cel privat, concomitent cu asigurarea accesului lor efectiv la servicii de sprijin pentru creșterea ocupării pe piața muncii.

5. Promovarea educației și formării profesionale favorabile incluziunii la toate nivelurile și a învățării de-a lungul vieții pentru persoanele cu dizabilități.

6. Promovarea și protecția dreptului persoanelor cu dizabilități la condiții de trai decente pentru îmbunătățirea continuă a calității vieții lor.

7. Asigurarea accesului echitabil al persoanelor cu dizabilități la servicii și facilități de sănătate, de calitate, care acordă atenție problemelor specifice de gen, la un cost rezonabil și cât mai aproape posibil de comunitățile în care acestea trăiesc.

8. Fundamentarea de politici pentru persoanele cu dizabilități pe baza informațiilor și datelor statistice și de cercetare colectate din toate domeniile de activitate.

Obiectivele specifice fiecărui domeniu se regăsesc în capitolele corespunzătoare.

CAPITOLUL VI – PRINCIPII GENERALE

Prezenta *Strategie* se fundamentează pe următoarele principii:

1. **Respectarea demnității inalienabile, a autonomiei individuale, inclusiv a libertății de a face propriile alegeri, și a independenței persoanelor** se referă la valoarea pe care fiecare

persoană, indiferent de deficiența/afectarea ei, o poate aduce în cadrul societății. Perspectiva persoanelor cu dizabilități trebuie inclusă în experiența globală de viață. Principiul stă la baza procesului de identificare și eliminare a barierelor pentru a permite persoanelor cu limitări de activitate sau restricții de participare să-și exercite, conform consimțământului liber și informat, drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

2. **Nediscriminarea.** Aplicarea acestui principiu presupune luarea de măsuri pentru prevenirea, identificarea și sancționarea oricărei forme de discriminare, inclusiv a discriminării multiple la care pot fi supuși copiii, fetele și femeile sau persoanele vârstnice. Principiul conduce la necesitatea adoptării unor măsuri specifice care sunt necesare pentru a accelera sau a obține egalitatea *de facto* a persoanelor cu dizabilități.

3. **Participarea și integrarea deplină și efectivă în societate** a persoanelor cu dizabilități este condiționată de existența unui cadru social, economic, juridic, politic, cultural și de mediu care acționează ca factor facilitator și contribuie la exercitarea deplină a drepturilor. Participarea deplină și efectivă în societate presupune atât identificarea și eliminarea restricțiilor, cât și adoptarea unor măsuri active și eficiente pentru garantarea exercitării depline a drepturilor fundamentale. Participarea se referă, de asemenea, și la luarea de măsuri eficiente în scopul schimbării de atitudini și comportamente care pot duce la stigmatizare, marginalizare sau excludere a persoanelor cu diverse deficiențe/afectări. Persoanele cu dizabilități trebuie să fie informate, să aibă oportunități de participare activă și măsuri adecvate pentru revendicarea drepturilor lor. Principiul privind participarea și integrarea deplină și efectivă în societate este legat de conceptele: „design universal” și „adaptare rezonabilă”.

4. **Respectul pentru diversitate și acceptarea persoanelor cu dizabilități ca parte a diversității umane și a umanității** presupune recunoașterea dizabilității ca dimensiune universală, inevitabilă, a diversității umane. Acest principiu implică, de asemenea, recunoașterea contribuțiilor valoroase, existente și de perspectivă, aduse de persoanele cu dizabilități la bunăstarea generală și a diversității comunităților din care fac parte. Persoanele cu dizabilități sunt titulare de drepturi.

Societatea are obligația de a crea condițiile care să permită atât cunoașterea cât și recunoașterea nevoilor lor specifice pentru a le asigura participarea deplină și activă, fără discriminare.

5. **Egalitatea de șanse** este rezultatul procesului de egalizare a șanselor prin care diferitele structuri din societate și de mediu, de exemplu: infrastructura, serviciile, informarea, au devenit disponibile inclusiv persoanelor cu dizabilități. Principiul implică recunoașterea persoanelor cu dizabilități ca participanți cu drepturi egale în cadrul societății.

6. **Accesibilitatea** este rezultatul procesului care presupune luarea în considerare, încă din faza de proiectare, în toate politicile, programele, serviciile, produsele și resursele din comunitate destinate persoanelor cu dizabilități, a aspectelor referitoare la cost, disponibilitate, adaptare, proximitate, pentru a preîntâmpina crearea de noi bariere precum și identificarea și eliminarea barierelor existente care limitează accesul persoanelor cu dizabilități la toate domeniile vieții.

7. **Egalitatea între bărbați și femei** se referă la necesitatea de a respecta și integra egalitatea de gen, în special pentru fetele și femeile cu dizabilități supuse discriminării multiple, în toate politicile și măsurile ce susțin deplina exercitare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, de către toate persoanele cu dizabilități.

8. **Respectul pentru capacitățile de dezvoltare a copiilor cu dizabilități și pentru dreptul copiilor cu dizabilități de a-și păstra identitatea** promovează încrederea în potențialul de dezvoltare și în autonomia copilului, concomitent cu identificarea și acoperirea diferitelor nevoi specifice care, progresiv, pot apărea la un moment în evoluția sa. Pe tot parcursul evoluției lor, copiii cu dizabilități trebuie consultați și implicați în mod activ în procesele de luare a deciziilor referitoare la problemele privind persoanele cu dizabilități.

9. **Consultarea și implicarea persoanelor cu dizabilități, a reprezentanților și a organizațiilor lor**, în acord cu principiul „Nimic pentru noi, fără noi!” în procesele de luare a deciziilor, în elaborarea de politici, programe, acțiuni și măsuri, presupune recunoașterea contribuțiilor persoanelor cu dizabilități la bunăstarea generală. Promovarea exercitării depline a drepturilor omului și a libertăților

fundamentale de către persoanele cu dizabilități și deplina participare a acestora la viața comunităților din care fac parte vor avea ca rezultat dezvoltarea semnificativă a societății în plan uman, social și economic, precum și eradicarea sărăciei. Respectarea acestui principiu asigură implicarea și participarea persoanelor cu dizabilități și a organizațiilor care le reprezintă în procesul de monitorizare a implementării *Convenției*.

CAPITOLUL VII – DIRECȚII DE ACȚIUNE

Prezenta *Strategie* se focalizează pe opt principale direcții de acțiune vizând implementarea *Convenției* în România. Acestea sunt: accesibilitate, participare, egalitate, ocuparea forței de muncă, educație și formare profesională, protecție socială, sănătate și statistici și colectarea datelor.

În cadrul fiecărei direcții de acțiune se regăsesc: analiza situației actuale, obiectivul general și obiectivele specifice. În *Planul operațional* (Anexa 2), obiectivele specifice sunt detaliate în măsuri, rezultatele așteptate fiind măsurate în indicatorii de rezultat. Termenele de realizare a măsurilor, responsabilii⁷ pentru implementarea măsurilor și resursele financiare necesare sunt stabilite pentru fiecare măsură în *Planul operațional*.

VII. 1. Accesibilitate

Analiza situației actuale

Încă din preambulul *Convenției* se subliniază importanța accesibilității domeniului politic, economic, social, cultural, civil sau al altor domenii ale vieții, pentru a da posibilitatea persoanelor cu dizabilități să se bucure pe deplin de toate drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

Accesibilitatea este unul dintre cele opt principii generale care stau la baza *Convenției*, fiind strâns legată de conceptele de „design universal” și de „adaptare rezonabilă”. Aplicarea principiilor designului universal previne apariția de noi bariere încă din faza de proiectare a produselor, mediului, programelor și serviciilor

⁷ Prima instituție menționată este cea responsabilă de implementarea măsurii, iar următoarele contribuie ca parteneri.

astfel încât acestea pot fi utilizate de toate persoanele cu dizabilități, pe cât este posibil fără să fie nevoie de adaptare ulterioară și fără a exclude dispozitivele de asistare, atunci când este necesar. La fel de important este și conceptul de „adaptare rezonabilă”, promovat de *Convenție* pentru a identifica și elimina barierele existente.

Accesibilitatea reprezintă, în egală măsură, o obligație generală și un domeniu specific de intervenție privind mediul fizic, transportul public, informația și mijloacele de comunicare, inclusiv tehnologiile și sistemele informatice și de comunicații, precum și alte facilități și servicii deschise sau furnizate publicului, în zone urbane sau rurale.

La nivel național, există o serie de politici și reglementări care susțin, în general, accesibilitatea și protecția împotriva discriminării pe criterii de dizabilitate. Totuși, nevoile persoanelor cu dizabilități sunt diferite și necesită o atenție suplimentară din partea factorilor de decizie politică și de reglementare, în special cu privire la asigurarea tuturor condițiilor necesare pentru a da acestora posibilitatea de a se bucura pe deplin de toate drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

Provocările cu care se confruntă persoanele cu dizabilități în viața de zi cu zi țin de mai multe aspecte pe care prezenta *Strategie* le abordează în domeniile următoare, precum:

Acces limitat la mediul fizic – clădiri civile și spațiu urban:

a) Majoritatea blocurilor de locuințe și a clădirilor de utilitate publică rămâne inaccesibilă persoanelor cu dizabilități datorită lipsei rampelor, a ușilor de acces și a grupurilor sanitare dimensionate adecvat; spațiul urban este adesea inadecvat proiectat și/sau echipat limitând accesul;

b) Nu există un angajament ferm al autorităților locale și centrale pentru asigurarea accesului la mediul fizic într-o perioadă de timp determinată;

c) Acțiunile de conștientizare privind importanța identificării și eliminării barierelor pe care le întâmpină persoanele cu dizabilități în exercitarea drepturilor lor sunt extrem de reduse.

Acces limitat la sistemul de transport public-mijloace de transport și infrastructură tehnico-edilitară aferentă:

a) Serviciile de transport public local, interjudețean și național au un grad scăzut de accesibilitate, cel mai puțin accesibil fiind transportul feroviar iar cel mai accesibil fiind transportul aerian, ca urmare a implementării reglementărilor și standardelor comune aflate în vigoare în toate statele membre UE.

b) Nevoile persoanelor cu dizabilități nu sunt cunoscute de operatorii de transport iar mijloacele de transport și serviciile prestate de operatorii din domeniu sunt aproape lipsite de accesibilitate cu excepția unui segment din transportul aerian;

c) Nu există un dialog consistent între factorii decizionali, operatorii și persoanele cu dizabilități și organizațiile acestora, pentru asigurarea unui transport accesibil, precum și lipsa planurilor-cadru de accesibilitate la nivel de municipiu sau oraș.

Acces limitat la informație și mijloace de comunicare, inclusiv la tehnologii și sisteme informatice și de comunicații:

a) Accesul la tehnologia de acces și la tehnologiile și dispozitivele asistive chiar dacă acestea au caracteristicile necesare pentru a permite persoanelor cu dizabilități o utilizare eficientă, este limitat de bariere privind costurile sau de lipsa serviciilor de instruire a utilizatorilor;

b) Ghidul privind realizarea paginilor WEB pentru administrația publică centrală și locală din România, elaborat încă din 2008, nu a condus la asigurarea accesului la serviciile electronice de utilitate publică;

c) Conținutul programelor de televiziune, de internet sau a altor mijloace electronice nu este disponibil în formate accesibile decât sporadic;

d) Persoanele cu dizabilități nu au acces la un sistem coerent de informații privind bunurile, serviciile, echipamentele pentru tehnologia de acces și nici nu sunt încurajate să le utilizeze;

e) Nu există un sistem de colectare a informațiilor pentru cunoașterea nevoilor pieței, în mod deosebit pentru furnizarea de tehnologii de acces adaptate nevoilor specifice dizabilității; f) Interesele utilizatorilor de comunicații din România sunt protejate de Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații dar „accesibilitatea” nu se regăsește în mandatul acestei instituții.

Ca probleme comune în domeniile denumite mai sus, putem enumera:

a) Conceptele „accesibilitate”, „design universal” și „adaptare rezonabilă” nu sunt luate în considerare în planurile și strategiile de dezvoltare specifice fiecărui domeniu; consultarea persoanelor cu dizabilități nu constituie un mod de lucru pentru elaborarea politicilor publice în domeniu;

b) Programele de formare inițială și continuă nu conțin module obligatorii privind accesibilitatea și alte concepte de bază din perspectiva respectării drepturilor omului și a libertăților fundamentale pentru persoanele cu dizabilități;

c) Organizațiile profesionale nu promovează conceptele de bază; nu există dialog între aceste organizații și persoanele cu dizabilități sau organizațiile care le reprezintă;

d) Cercetarea privind proiectarea și realizarea mediului fizic, a transportului public, a informației și mijloacelor de comunicare, a tehnologiilor și sistemelor informatice și de comunicații accesibile pe baza principiilor designului universal și adaptării rezonabile este aproape inexistentă;

e) La nivelul întregii societăți nu se conștientizează faptul că asigurarea accesibilității va fi în beneficiul tuturor membrilor societății, printre care persoanele cu limitări temporare sau ocazionale de mobilitate.

Aceste probleme sunt tratate cu prioritate de prezenta *Strategie* întrucât de rezolvarea acestora depinde accesul persoanelor cu dizabilități la educație, sănătate, viață culturală, activități recreative, timp liber și sport. Celelalte aspecte specifice legate de accesibilitatea serviciilor de educație, sănătate, culturale și altele vor fi abordate prin intermediul Planului național de accesibilitate.

În concluzie, deși au fost înregistrate progrese, analiza situației actuale în ceea ce privește accesibilitatea determină măsuri concertate și eficiente în vederea creșterii participării persoanelor cu dizabilități la viața societății.

Obiectiv general

Promovarea accesibilității în toate domeniile vieții pentru asigurarea exercitării de către persoanele cu dizabilități a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Obiective specifice

OS.1 – Asigurarea accesului persoanelor cu dizabilități, în condiții de egalitate cu ceilalți, la mediul fizic – clădiri civile și spațiul urban și rural.

OS.2 – Asigurarea accesului persoanelor cu dizabilități, în condiții de egalitate cu ceilalți, la sistemul de transport public – mijloace de transport și infrastructură tehnico-edilitară aferentă.

OS.3 – Asigurarea accesului persoanelor cu dizabilități, în condiții de egalitate cu ceilalți, la informație și mijloace de comunicare, inclusiv la tehnologii și sisteme informatice și de comunicații.

OS.4 – Coordonarea și monitorizarea la nivel național a procesului de promovare și implementare a accesibilității în toate domeniile vieții, în concordanță cu principiile „designului universal”.

VII.2. Participare

Analiza situației actuale

Participarea persoanelor cu dizabilități la viața publică este strâns legată de autonomia acestora, care, la rândul său, trebuie analizată în legătură cu: capacitatea juridică, mobilitatea personală și dreptul de a trăi independent.

Capacitatea juridică este în mod special importantă deoarece afectează toate domeniile vieții: alegerea domiciliului, alegerea partenerului de viață și încheierea căsătoriei, semnarea contractului individual de muncă, gestionarea banilor și proprietății, administrarea tratamentului medical sau internarea în spital, exprimarea votului. Persoanele cu deficiențe mentale, lipsite de capacitate de exercițiu, sunt private de dreptul de a lua decizii care privesc viața lor personală, în cazul lor aplicându-se substituirea luării deciziilor de către tutorii lor, în procesul aplicării căreia s-a ajuns, de multe ori, la neglijarea voinței acestor persoane și chiar la abuzuri.

Cât privește accesul deplin al persoanelor cu dizabilități la actul de justiție, acesta este limitat din cauza accesibilizării reduse a instituțiilor și sălilor de judecată, a lipsei tehnologiilor de acces sau a tehnologiilor și dispozitivelor asistive și a serviciilor de sprijin.

Nu sunt identificate măsuri de adaptare rezonabilă în justiție. Limitarea exercitării

capacității juridice prin punerea sub interdicție este un proces ce implică multă birocrație și pe parcursul căruia nu se cunoaște modul în care se respectă drepturile, voința și preferințele persoanei, nu există informații despre adaptarea măsurilor la situația persoanei și, mai ales, despre revizuirea periodică a acestor măsuri.

Sprrijinul pe care persoanele cu dizabilități îl primesc pentru exercitarea capacităților juridice este limitat. Din punct de vedere al serviciilor directe, nu sunt identificate și reglementate încă măsuri de protecție proporționale cu gradul în care acestea ar putea afecta drepturile și interesele persoanelor.

La fel ca toți cetățenii, persoanele cu dizabilități au posibilitatea de a solicita sprijin din partea instituției Avocatul Poporului în respectarea drepturilor lor în relația cu instituțiile autorităților publice centrale și locale.

Dreptul la **viață independentă și integrare în comunitate** este reglementat încă din Constituție. Aceasta statuează dreptul persoanei fizice de a dispune de ea însăși, dacă nu încalcă drepturile și libertățile altora, ordinea publică sau bunele moravuri. Potrivit actelor normative referitoare la evidență, domiciliu, reședință și acte de identitate, cetățenii români au dreptul să-și stabilească sau să-și schimbe, în mod liber, domiciliul ori reședința.

Susținerea dezinstituționalizării persoanelor cu dizabilități concomitent cu dezvoltarea măsurilor de prevenire a instituționalizării și de susținere a traiului în comunitate reprezintă o prioritate pentru România. Atât prin finanțare de la bugetul de stat, cât și prin atragerea de fonduri europene, se va extinde infrastructura pentru servicii sociale dezvoltate în comunitate, corespunzătoare nevoilor persoanelor cu dizabilități, în scopul de a le îmbunătăți abilitățile și capacitatea de a fi participanți activi pe piața forței de muncă și la viața socială. Prin urmare, pentru perioada de programare 2014–2020, România își ia angajamentul să asigure tranziția de la un sistem bazat pe îngrijiri de tip rezidențial la unul bazat pe servicii alternative comunitare, care, în prezent, sunt insuficient dezvoltate.

Mobilitatea personală, așa cum este tratată în *Convenție*, reprezintă în egală măsură o obligație generală a statelor părți și un domeniu specific de intervenție.

Legislația națională actuală nu definește și, implicit, nu tratează asigurarea mobilității personale prin măsurile necesare astfel că, pentru prima dată, conceptul este tratat, inclusiv cu măsurile aferente, în prezenta *Strategie*. Totuși, Legea nr. 448/2006, republicată, cu modificările și completările ulterioare și legislația din domeniul sănătății prevăd dreptul persoanelor cu dizabilități de a beneficia de dispozitive medicale gratuite.

În prezent, formarea abilităților de utilizare a unui echipament care asigură mobilitatea este asigurată în special de organizații neguvernamentale. Nevoile foarte diverse ale persoanelor cu dizabilități nu sunt suficient de bine cunoscute de profesioniști, la fel nici domeniul privind asigurarea mobilității personale. Obligația informării și/sau a instruirii persoanelor cu dizabilități cu privire la tehnicile asistive nu este susținută prin decontarea din Fondul național unic de asigurări sociale de sănătate și nu este asigurată într-un cadru coerent.

În domeniul libertății de exprimare și opinie și al accesului la informație, Constituția garantează libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor și libertatea creațiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, și, de asemenea, dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit.

Informația în format accesibil este rar disponibilă. În anul 2010, a fost desființat singurul institut de cercetare din domeniul dizabilității, Institutul Național pentru Prevenirea și Combaterea Excluziunii Sociale a Persoanelor cu Handicap, iar cercetarea privind tehnologiile și dispozitivele asistive sau formele alternative de exprimare și informare este aproape inexistentă.

Legea nr. 448/2006, republicată, cu modificările și completările ulterioare, garantează accesul fără limitări sau restricții la mediul fizic, informațional și comunicațional, definind tehnologia asistivă și de acces ca fiind tehnologia care asigură accesul cu șanse egale al persoanelor cu dizabilități la mediul fizic, informațional și comunicațional.

În ceea ce privește domeniul comunicațiilor electronice, comunicațiilor audiovizuale și al serviciilor poștale, Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații

(ANCOM) are drept rol punerea în aplicare a politicilor naționale, inclusiv prin reglementarea pieței și reglementarea tehnică în aceste domenii.

Un alt element ce poate fi amintit cu referire la problematica utilizatorilor finali cu dizabilități privește procedura de consultare publică pe care ANCOM o parcurge atunci când intenționează să adopte măsuri cu impact semnificativ pe piață. Astfel, în cadrul acestei proceduri, ANCOM consultă în mod activ utilizatorii cu dizabilități și asociațiile ce reprezintă interesele acestora.

Dreptul la viață personală este garantat de Constituția României care afirmă faptul că „autoritățile publice respectă și ocrotesc viața intimă, familială și privată, domiciliul și reședința sunt inviolabile (...). Nimeni nu poate pătrunde sau rămâne în domiciliul ori în reședința unei persoane fără învoirea acesteia, cu excepțiile prevăzute de lege”.

Este garantat secretul corespondenței, al convorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace legale de comunicare. Codul Civil interzice utilizarea, în orice mod, a corespondenței, manuscriselor sau a altor documente personale, precum și a informațiilor din viața privată a unei persoane, fără acordul acesteia ori fără respectarea anumitor limite prevăzute de lege, iar Codul Penal sancționează violarea de domiciliu și a secretului corespondenței.

Legea nr. 677/2001 pentru protecția persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date, cu modificările și completările ulterioare, are ca scop garantarea și protejarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanelor fizice, în special a dreptului la viață intimă, familială și privată, cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal.

Orice prelucrare a datelor cu caracter personal, prin mijloace automate sau neautomate, se poate face numai în cazurile și condițiile prevăzute de lege.

Legea reglementează respectarea dreptului la viața privată, nicio persoană neputând fi supusă vreunor imixțiuni în viața intimă, personală sau de familie, nici la domiciliul, reședința sau în corespondența sa, fără consimțământul său.

Legea cu privire la actele de stare civilă reglementează utilizarea interpretului de limbaj mimico-gestual la încheierea căsătoriei în cazul în care unul sau ambii viitori soți sunt surdomuți.

Pentru a-și dezvolta pe deplin potențialul fizic, mintal, social, și profesional și a realiza o deplină integrare și participare în toate aspectele vieții, persoana cu dizabilități trebuie să beneficieze de servicii și programe de **abilitare și reabilitare** complexe, adaptate nevoilor, pentru care, de asemenea, este necesară formarea inițială și continuă pentru personalul acestora.

În ceea ce privește participarea la viața politică și publică, Constituția României garantează egalitatea în drepturi a tuturor cetățenilor români, fără privilegii și discriminări. Constituția și Legea nr. 14/2003 a partidelor politice, republicată, asigură un cadru legal nediscriminatoriu pentru toți cetățenii și permite participarea activă a persoanelor cu dizabilități la activitățile și administrarea partidelor politice.

Restricțiile referitoare la participarea persoanelor cu dizabilități în procesul electoral provin din proceduri și practici neconforme precum și din lipsa accesibilității.

Participarea la viața culturală, activități recreative, timp liber și sport este garantată de *Constituție*, alături de libertatea persoanei de a-și dezvolta spiritualitatea și de a accede la valorile culturii naționale și universale. Statul trebuie să asigure păstrarea identității spirituale, sprijinirea culturii naționale, stimularea artelor, protejarea și conservarea moștenirii culturale, dezvoltarea creativității contemporane, promovarea valorilor culturale și artistice ale României în lume.

Legea specială obligă autoritățile competente ale administrației publice să faciliteze accesul persoanelor cu dizabilități la valorile culturii, la obiectivele de patrimoniu, turistice, sportive și de petrecere a timpului liber.

Legea educației fizice și sportului nr. 69/2000 cu modificările și completările ulterioare obligă autoritățile administrației publice să asigure condiții pentru practicarea educației fizice și sportului de către persoane cu handicap fizic, senzorial, psihic și mixt, în scopul dezvoltării personalității lor și integrării în societate, precum și mijloacele care să permită sportivilor cu handicap participarea la competiții naționale și internaționale destinate lor. În România există în prezent un număr de 26 de structuri sportive, membre ale Comitetului Național Paralimpic.

În general, participarea persoanelor cu dizabilități este în multe cazuri limitată sau chiar inexistentă, nu din cauza deficienței sau afectării,

ci din cauza barierelor de mediu, comunicare, de atitudine.

Obiectiv general

Asigurarea participării depline a persoanelor cu dizabilități în toate domeniile vieții.

Obiective specifice

OS.1 – Promovarea participării efective și depline a persoanelor cu dizabilități la procesele de luare a deciziilor publice.

OS.2 – Asigurarea de sprijin pentru exercitarea de către persoanele cu dizabilități a capacității juridice.

OS.3 – Asigurarea de sprijin pentru accesul efectiv al persoanelor cu dizabilități la actul de justiție.

OS.4 – Asigurarea de sprijin pentru exercitarea de către persoanele cu dizabilități a dreptului la vot.

OS.5 – Îmbunătățirea cadrului de furnizare a informațiilor destinate publicului larg în formate accesibile și cu tehnologii adecvate diverselor tipuri de handicap.

OS.6 – Asigurarea de sprijin și asistență adecvată pentru exercitarea deplină și efectivă de către persoanele cu dizabilități a dreptului la alegere, libertate individuală, control al vieții personale și pentru îndeplinirea responsabilităților ce le revin în creșterea copiilor lor.

OS.7 – Asigurarea de servicii de sprijin diversificate, accesibile, pentru facilitarea incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități, furnizate în comunitate, atât în mediul urban cât și în mediul rural.

OS.8 – Dezinstituționalizarea și prevenirea instituționalizării persoanelor cu dizabilități, concomitent cu dezvoltarea serviciilor alternative de sprijin pentru viață independentă și integrare în comunitate.

OS.9 – Asigurarea accesului și participării persoanelor cu dizabilități la programe și contexte de educație nonformală, activități culturale, sportive, de timp liber și recreative, adecvate intereselor și cerințelor specifice.

OS.10 – Asigurarea mobilității personale astfel încât persoanele cu dizabilități să aibă posibilitatea să trăiască independent și să participe pe deplin la toate aspectele vieții.

VII.3 Egalitate

Analiza situației actuale

Constituția României garantează egalitatea cetățenilor în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări.

Ordonanța Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată definește discriminarea ca fiind orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenența la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice.

Legislația antidiscriminare nu oferă o definiție a discriminării pe criteriul dizabilității, limitându-se doar la a enumera dizabilitatea printre criteriile de excludere, restricție sau preferință. De asemenea, termenul „adaptare rezonabilă” este definit doar în contextul angajării în muncă.

În ceea ce privește drepturile și libertățile fundamentale ale omului, acestea sunt garantate de Constituția României și tratatele internaționale la care România este parte. Articolul 50 din Constituție, afirmă că persoanele cu handicap se bucură de protecție specială iar Statul asigură realizarea unei politici naționale de egalitate a șanselor, de prevenire și de tratament ale handicapului, în vederea participării efective a persoanelor cu handicap în viața comunității, respectând drepturile și îndatoririle ce revin părinților și tutorilor.

Constituția României prevede dreptul la vot pentru toți cetățenii români care au împlinit vârsta de 18 ani, cu excepția persoanelor puse sub interdicție. Alegătorii cu dizabilități au mai multe opțiuni pentru a-și putea exercita dreptul de vot, dar există bariere în domeniul procedurilor de lucru, al accesibilizării secțiilor de vot, al traseelor stradale și al informării în formate adaptate.

Noul Cod Civil republicat, intrat în vigoare începând cu 1 octombrie 2011, cu modificările și completările ulterioare, a adus elemente de noutate referitoare la includerea unor reglementări

specifice privind ocrotirea dreptului la viață, dreptului la sănătate și la integritate fizică și psihică, a dreptului la viață privată și la demnitatea persoanei. Totuși, Codul Civil nu prevede, în sistemul de luare a deciziilor pentru persoanele cu dizabilități, suficiente măsuri de sprijin pentru ca acestea să-și exercite pe deplin capacitatea lor juridică. Mai mult, în ceea ce privește instituția tutelei, nu există proceduri și practici corespunzătoare pentru contestare și administrare.

Prin dispozițiile Codului de Procedură Penală cu modificările și completările ulterioare, este sancționată conduita persoanelor care acționează discriminatoriu dar nu sunt prevăzute circumstanțe agravante pentru persoanele supuse discriminării multiple. Garanțiile procesuale cuprinse în Codul de Procedură Penală se aplică în desfășurarea procesului penal tuturor persoanelor, inclusiv celor cu dizabilități, fără privilegii și fără discriminări.

Cadrul legislativ actual prevede că nicio persoană nu poate fi supusă torturii și niciunui fel de pedeapsă sau de tratament crud, inuman sau degradant. Începând cu anul 2014, instituția Avocatul Poporului îndeplinește atribuțiile specifice de Mecanism național de prevenire a torturii în locurile de detenție, în sensul Protocolului Opțional la Convenția împotriva torturii și a altor tratamente cu cruzime, inumane sau degradante.

Prevederile legale interzic de asemenea prelevarea de organe, țesuturi și celule de origine umană de la minori, precum și de la persoanele puse sub interdicție.

Totuși, lipsa unui sistem coerent de monitorizare, a analizelor și rapoartelor tematice, absența datelor statistice referitoare la respectarea drepturilor și libertăților contribuie la necunoașterea tuturor aspectelor care pot duce la încălcări grave ale drepturilor omului.

Obiectiv general

Eliminarea discriminării și asigurarea egalității pentru persoanele cu dizabilități.

Obiective specifice

OS.1 – Eliminarea discriminării pe criterii de dizabilitate.

OS.2 – Asigurarea exercitării drepturilor civile și politice de către toate persoanele cu dizabilități, inclusiv de cele care au nevoie de mai mult sprijin.

OS.3 – Protejarea persoanelor cu dizabilități împotriva actelor de violență, exploatare, neglijare, abuz, împotriva rețelilor tratamente, torturii, tratamentelor sau pedepselor crude, inumane și degradante, precum și a traficului de persoane.

OS.4 – Asigurarea protecției și securității persoanelor cu dizabilități în situații de risc, urgențe umanitare și dezastre naturale.

OS.5 – Monitorizarea respectării drepturilor omului și a libertăților fundamentale pentru persoanele cu dizabilități.

VII.4. Ocuparea forței de muncă

Analiza situației actuale

La 31 decembrie 2014, rata de ocupare în muncă a persoanelor cu dizabilități era de 15,5%⁸, deși există prevederi legislative care încurajează angajarea unei persoane cu dizabilități ca, de exemplu: scutirea de impozit pe salariu pentru persoanele încadrate în gradul grav sau accentuat, posibilitatea cumulării beneficiilor de asistență socială cu veniturile realizate din salarii și altele.

De asemenea, potrivit Legii nr. 76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru șomaj și stimularea ocupării forței de muncă, cu modificările și completările ulterioare, angajatorii care încadrează în muncă pe durată nedeterminată absolvenții ai unor instituții de învățământ din rândul persoanelor cu handicap primesc lunar, pe o perioadă de 18 luni, pentru fiecare absolvent: a) o sumă egală cu valoarea indicatorului social de referință în vigoare la data încadrării în muncă, pentru absolvenții ciclului inferior al liceului sau ai școlilor de arte și meserii; b) o sumă egală cu de 1,2 ori valoarea indicatorului social de referință în vigoare la data încadrării în muncă, pentru absolvenții de învățământ secundar superior sau învățământ postliceal; c) o sumă egală cu de 1,5 ori valoarea indicatorului social de referință în vigoare la data încadrării în muncă, pentru absolvenții de învățământ superior.

Potrivit aceluiași act normativ, angajatorii care încadrează absolvenți, persoane cu handicap, sunt obligați să mențină raporturile de muncă sau de serviciu ale acestora cel puțin 18 luni, timp în care absolvenții pot urma o formă de pregătire

⁸ Sursa: Direcțiile Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului, iunie 2015.

profesională, organizată de către angajator, în condițiile legii.

În conformitate cu prevederile Codului Muncii, o persoană dobândește capacitate de muncă la împlinirea vârstei de 16 ani. Prin excepție, o persoană poate încheia un contract de muncă în calitate de salariat și la împlinirea vârstei de 15 ani, cu acordul părinților sau al reprezentanților legali, pentru activități potrivite cu dezvoltarea fizică, aptitudinile și cunoștințele sale, dacă astfel nu îi sunt periclitate sănătatea, dezvoltarea și pregătirea profesională. Persoanele care sunt încadrate în gradele I și II de invaliditate nu pot desfășura activități profesionale. Din aprilie 2013, persoanele încadrate în grad de handicap, care au obținut și decizie medicală de încadrare în grad de invaliditate pot beneficia de pensie de invaliditate dacă fac dovada că au/au avut calitatea de asigurat al sistemului public de pensii. Această modificare legislativă generează, paradoxal, efecte negative pe termen lung în privința angajării tinerilor cu handicap, care pot solicita pensie de invaliditate fără a mai accesa piața muncii.

Accesul limitat la ocuparea forței de muncă poate determina însă un nivel ridicat de risc de excluziune socială și de sărăcie pentru persoanele cu dizabilități. Față de cauzele evidențiate, alți factori determinanți sunt: dispariția de pe piața muncii a unor meserii tradiționale, practicate de persoane cu anumit tip de dizabilitate, accesibilitatea redusă până la și la locul de muncă, lipsa adaptării rezonabile și a tehnologiilor de acces, slaba informare privind avantajele pentru angajatori, limitele sistemului educațional care nu acoperă integral necesitățile de pregătire pentru muncă a persoanelor cu dizabilități și altele.

Una dintre principalele carențe identificate în privința accesului pe piața muncii este determinată de necunoașterea potențialului persoanelor cu dizabilități, în special din perspectiva activității și participării și, de aici, lipsa orientării profesionale corespunzătoare. Sistemul de evaluare a persoanelor cu dizabilități folosește încă criteriile medicale, barierele ce îngreșesc participarea în societate și, în mod deosebit, angajarea în muncă nu sunt definite, ceea ce, în consecință, nu dă posibilitatea intervențiilor prin servicii diversificate.

Numărul redus al serviciilor de sprijin pentru persoanele cu dizabilități, de tipul angajare asistată, adaptarea locului de muncă, transport adaptat, reprezintă o cauză importantă a menținerii

unei rate scăzute de ocupare. În plus, multe persoane cu dizabilități au nevoie de consiliere susținută pentru creșterea încrederii în sine, de instruire și dezvoltare a abilităților, de pregătire în vederea angajării.

În România, în domeniul ocupării persoanelor cu dizabilități, funcționează sistemul de cotă. Conform cadrului legislativ în vigoare, orice angajator public sau privat cu cel puțin 50 de angajați are obligația de a angaja persoane cu dizabilități, într-un procent de minim 4%. Statisticile arată însă că, de cele mai multe ori, angajatorii preferă celelalte opțiuni din lege: să plătească la bugetul de stat jumătate din salariul minim pe economie corespunzător fiecărei persoane cu dizabilități neangajate ori să achiziționeze bunuri sau servicii de la unitățile protejate. Astfel, deși inițiat ca o măsură activă, sistemul de cotă nu a dus la o rată crescută de ocupare pentru persoanele cu dizabilități de aceea, una dintre provocările viitoare se leagă de creșterea și diversificarea serviciilor aferente ocupării prin utilizarea sistemului de cotă într-un mod activ.

Cadrul legislativ actual consideră unitățile protejate ca una dintre formele protejate de angajare în muncă pentru persoanele cu dizabilități, în prezent fiind înregistrate circa 700⁹ de astfel de structuri, în creștere mai ales după implementarea proiectelor de economie socială.

În acest context strategic, o participare crescută a persoanelor cu dizabilități pe o piață a muncii incluzivă ar asigura valorificarea potențialului acestora ca forță de muncă și ar contribui la atingerea țintei naționale de ocupare.

Obiectiv general

Asigurarea accesului persoanelor cu dizabilități la un mediu de lucru deschis, incluziv și accesibil, atât în sectorul public cât și în cel privat, concomitent cu asigurarea accesului lor efectiv la servicii de sprijin pentru creșterea ocupării pe piața muncii.

Obiective specifice

OS.1 – Asigurarea accesului persoanelor cu dizabilități la un mediu de lucru deschis, incluziv și accesibil.

⁹ Sursa datelor: Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Dizabilități, http://www.mmuncii.ro/j33/images/buletin_statistic/dizabilitati_2014.pdf

OS.2 – Asigurarea accesului persoanelor cu dizabilități la programe vocaționale, de pregătire pentru muncă, de tip antreprenoriat și viață independentă.

OS.3 – Promovarea contribuțiilor valoroase pe care le pot aduce persoanele cu dizabilități comunității, prin ocupare în muncă.

OS.4 – Coordonarea și monitorizarea procesului de promovare și protejare a dreptului la viață independentă și muncă al persoanelor cu dizabilități.

VII.5 Educație și formare profesională

Analiza situației actuale

Legislația românească în domeniul educației cuprinde o serie de acte normative care reglementează situația și drepturile persoanelor cu dizabilități. Prin Constituție, statul asigură cetățenilor României drepturi egale de acces la toate nivelurile și formele de învățământ preuniversitar și superior, precum și la învățarea pe tot parcursul vieții, fără nicio discriminare.

Politica României în domeniul educației copiilor/elevilor cu dizabilități s-a axat pe câteva direcții de acțiune prioritare în vederea cuprinderii și menținerii tuturor copiilor/elevilor/tinerilor cu cerințe educaționale speciale, în general și a celor cu dizabilități în special, într-o formă de învățământ:

– debutul școlar al tuturor copiilor în școala de masă cea mai apropiată de domiciliul copilului;

– Înscrierea elevilor într-o unitate de învățământ, indiferent că este școală de masă sau specială exclusiv la cererea scrisă a părintelui;

– menținerea copiilor/elevilor în școala de masă prin acordarea serviciilor educaționale, a terapiilor logopedice și consiliere psihopedagogică a celor care prezintă dificultăți de învățare, de adaptare, de integrare sau care au abateri comportamentale;

– transferul în școala de masă a elevilor din școala specială care nu fac obiectul acestui tip de învățământ sau a aceluia care, fie că au avut un diagnostic greșit, fie că prezintă un progress evident în urma activității de educație;

– orientarea/reorientarea către școlile speciale numai în cazul în care elevul nu poate să se integreze în colectivul clasei din școala de masă și numai cu acordul familiei (art. 54 alin.(2) din

Legea educației naționale nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare);

– consiliere și orientarea profesională ca un serviciu integrat al instituțiilor de educație și formare și a celor cu responsabilități pentru asistența persoanelor cu dizabilități astfel încât aceste persoane să se poată integra social și profesional.

MENCS a inițiat și derulează programe educaționale destinate reducerii abandonului școlar și susținerii participării școlare a elevilor din întreg sistemul de învățământ preuniversitar. Legislația din domeniul învățământului special a fost astfel concepută încât să răspundă unui spectru larg și foarte variat de situații speciale. Ținând cont de această realitate, învățământul special, special integrat și cel incluziv a fost organizat la toate nivelurile învățământului preuniversitar, în funcție de tipul și gradul dizabilității.

În ceea ce privește legislația aplicabilă copiilor/elevilor cu dizabilități sunt necesare, în continuare, măsuri pentru armonizarea terminologiei utilizate.

Probleme importante sunt legate de numărul insuficient de servicii de educație timpurie, astfel că accesul copiilor cu dizabilități la această formă de educație este deficitar; sunt totodată deficitare identificarea timpurie și, implicit, orientarea școlară la vârste mici.

O provocare majoră a sistemelor de educație și formare din România este monitorizarea persoanelor cu dizabilități care au acces la diferite forme de educație și formare. Principalele surse de informații statistice la nivel național referitoare la persoanele cu dizabilități sunt ANPD, ANPDCA, INS, MENCS. Informațiile statistice sunt însă colectate în diferite momente ale anului calendaristic, utilizând criterii diferite, ca urmare apar diferențe semnificative iar datele nu sunt comparabile și nu pot fi utilizate complementar între sistemul educațional și sistemul de protecție socială.

Studiile¹⁰ indică o participare redusă la școală a copiilor cu dizabilități, reliefată prin sub-

10 Stanciu, M., *Copiii cu dizabilități*, Reprezentanta UNICEF în România, București, 2013 (referințe la pagina 7, 37, 38, 42, 54 etc.) + alte surse citate în acest raport *Situație copii cu dizabilități aflați în evidențele Serviciilor de Evaluare Complexă ale DGASPC*, la data de 31.12.2013, disponibil la http://www.copii.ro/alte_categorii.html.

<http://www.ise.ro/raport-asupra-starii-sistemului-national->

înregistrarea acestora la diferite niveluri de educație, precum și printr-o amploare a fenomenelor de neșcolarizare și de abandon școlar. Informațiile furnizate de INS evidențiază, în ultimii cinci ani, relativa constanță a efectivelor de copii și elevi din învățământul preuniversitar special – de la învățământul preșcolar la cel posticeal care cuprindea 25.302 persoane la nivelul anului școlar 2013/2014. Datele MENCS referitoare la copiii și elevii cu dizabilități și CES din învățământul de masă remarcă o creștere constantă, dar lentă, a acestei categorii: 17037 elevi cuprinși în servicii educaționale de sprijin; 4754 elevi cu certificat de orientare școlară, dar care nu beneficiază servicii de sprijin în același an școlar.

Date referitoare la participarea persoanelor cu dizabilități la învățământul superior nu sunt colectate la nivel național, dar diferite studii din domeniu apreciază că valoarea acestui indicator este foarte scăzută¹¹.

Insuficiența resurselor financiare constituie o barieră importantă în școlarizarea copiilor cu dizabilități în învățământul de masă. Studii recente¹² privind finanțarea sistemului de învățământ preuniversitar pe baza standardelor de

de-învatamant http://www.ipp.ro/wp-content/uploads/2015/07/IPP_Funda%C8%9Bia-Speran%C8%9Ba-Raport-educatie-induziva-pentru-copiii-cu-dizabilitati.pdf
<http://maspa.raa.ro/studiu-asupra-discriminarii-si-excluderii-sociale-a-persoanelor-cu-autism-si-toolkit-uri-cu-interventii-practice-non-discriminare-pilotate-in-3-iudete-ale-tarii/>

¹¹ Mitulescu, S., Florian, B., *Condiții sociale și economice ale vieții studenților din România, eurostudent V 2012-2014*, Institutul de Științe ale Educației, 2015 disponibil la adresa <http://www.ise.ro/wp-content/uploads/2016/02/eurostudent.pdf> (referințe la paginile 12, 13, 14)
Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. eurostudent V 2012-2014* disponibil la adresa http://www.eurostudent.eu/download_files/documents/EVSynopsifIndicators.pdf (referințe la paginile 61, 68)

¹² „Fartusnic, C. (coord.), *Finanțarea sistemului de învățământ preuniversitar pe baza standardelor de cost: o evaluare curentă din perspectiva echității*, București: UNICEF; Vanemonde, 2014. Disponibil la adresa <http://www.ise.ro/wp-content/uploads/2015/02/Finantarea-sistemului-de-învatamant-preuniversitar-pe-baza-standardelor-de-cost-2014.pdf> (referințe la pagina 10) <http://www.unicef.ro/wp-content/uploads/Rezumato-studiu-%E2%80%9CCosturile-in-vestitiei-insuficiente-in-educatie-in-Romania%E2%80%9D-2014>

cost evidențiază situația de subfinanțare în care se află cu prioritate acele școli care au elevi aflați în risc de abandon școlar, inclusiv elevi cu dizabilități, a căror școlarizare presupune o paletă largă de intervenții educaționale și de susținere.

Alte aspecte problematice referitoare la educația copiilor cu dizabilități din învățământul special și special integrat fac referire la: insuficiența numărului de profesori de sprijin, absența altor categorii de resurse umane alocate serviciilor educative specializate și/sau accesul limitat la astfel de servicii în afara școlii, îndeosebi în mediul rural. O situație deficitară se înregistrează și în ceea ce privește formarea profesorilor din învățământul de masă în spiritul educației incluzive, precum și în domeniul strategiilor concrete de lucru cu copii cu dizabilități. Programele de formare inițială a cadrelor didactice cuprind elemente reduse referitoare la educația incluzivă, iar oferta de programe de formare continuă relevante pentru această problematică este încă limitată.

Infrastructura și resursele materiale ale sistemului de învățământ românesc constituie adesea bariere privind accesul persoanelor cu dizabilități la o educație de calitate. Lipsa tehnologiilor asistive, a accesibilizării spațiilor școlare și/sau a transportului adaptat generalizat conduc la situații de abandon școlar pentru copiii și tinerii cu dizabilități. Specificul dezvoltării rețelei școlare determină dificultăți de acces și inechități cu privire la accesul copiilor cu dizabilități la educație, în special a celor din mediul rural.

Totodată, sunt necesare măsuri care să permită o mai mare accesibilitate a învățământului profesional și tehnic, în general și a învățământului profesional pentru elevi/tineri cu dizabilități, cuprinși în sistemul de educație, în particular

Curriculumul pentru elevii cu dizabilități din învățământul special și special integrat, precum și practicile didactice necesită redimensionări din perspectiva educației incluzive. Abordarea curriculumului pentru elevii cu dizabilități din învățământul special nu valorifică viziunea non-categorială propusă de educația incluzivă. Din perspectiva incluziunii, adaptarea curriculară pentru copiii cu dizabilități integrați în școlile de masă -necesită, de asemenea, suport specific cu rol de ameliorare la nivelul practicilor didactice.

Cât privește procesul de evaluare și orientare școlară și profesională din învățământul special și

special integrat, legea educației a adus schimbări semnificative, prin noile roluri ale CJRAE/CMBRAE. Realitatea școlară semnalizează o serie de dificultăți referitoare la: insuficiența personalului de sprijin, în special în mediul rural, lipsa unei pregătiri a personalului pentru aplicarea noilor atribuții. Sunt necesare măsuri care să conducă la o mai bună informare cu privire la serviciile oferite de instituțiile de învățământ, pentru asigurarea dreptului la educație al copiilor cu dizabilități, precum și la dezvoltarea mecanismelor de colaborare cu alte instituții cu rol în evaluarea copiilor cu dizabilități.

Obiectiv general

Promovarea educației și formării profesionale favorabile incluziunii la toate nivelurile și a învățării de-a lungul vieții pentru persoanele cu dizabilități.

Obiective specifice

OS.1 – Asigurarea accesului persoanelor cu dizabilități la educație și formare profesională, în forme și contexte adaptate *la nevoile individuale*, în comunitățile în care trăiesc.

OS.2 – Dezvoltarea competențelor persoanelor cu dizabilități necesare participării depline și egale la educație și formare, ca membri activi ai comunității din care fac parte.

OS.3 – Asigurarea calității serviciilor de educație și de formare profesională, adaptate nevoilor persoanelor cu dizabilități și relevante din perspectiva incluziunii.

OS.4 – Creșterea gradului de conștientizare în familie, școală, comunitate și societate a importanței și nevoii respectării dreptului la educație și formare profesională pentru toate persoanele cu dizabilități.

VII.6 Protecție socială

Analiza situației actuale

Participarea redusă a persoanelor cu dizabilități la educație și pe piața forței de muncă poate duce la excluziune, sărăcie și izolare. Pentru a preîntâmpina aceste efecte, persoanele cu dizabilități au nevoie de protecție socială adecvată, de programe de orientare profesională, de programe de reducere a sărăciei, de asistență corespunzătoare dizabilității, de programe

speciale în ceea ce privește locuirea și alte servicii de sprijin.

Elementul-cheie pentru acordarea beneficiilor de asistență socială îl constituie gradul de handicap – grav, accentuat, mediu, ușor. Persoanele încadrate în gradul grav sau accentuat beneficiază de indemnizație lunară și buget personal complementar care se acordă indiferent de veniturile obținute din salarii sau pensii. Persoanele încadrate în gradul mediu beneficiază de bugetul personal complementar care se acordă, de asemenea, cumulativ cu veniturile obținute din salarii sau pensii și nu este luat în calcul la stabilirea altor drepturi și obligații. Persoanele încadrate în gradul ușor nu primesc prestații sociale directe.

Indemnizația și bugetul personal complementar se cumulează cu salariul și/sau cu pensia. În schimb, în situația în care indemnizația și bugetul personal complementar reprezintă singura sursă de venit, aceasta constituie o barieră în accesarea venitului minim de inserție. Acestea din urmă demonstrează faptul că respectivele beneficii de asistență socială nu sunt destinate cheltuielilor legate de dizabilitate, în sensul prevăzut de art. 28 din *Convenție*.

Încadrarea în fiecare dintre cele patru grade determină acordarea aceluiași beneficii și servicii tuturor persoanelor din acel grad, indiferent de nevoile lor individuale.

Serviciile sociale specializate, de zi, adaptate nevoilor, la care ar trebui să aibă acces persoanele cu dizabilități, sunt într-un număr extrem de redus și dispersate geografic neunitar. La nivelul întregii țări, existau la 31 decembrie 2014, numai un număr de 56 de servicii nerezidențiale, numărul persoanelor adulte cu dizabilități beneficiare fiind de 2673.

Strategia își propune să determine dezvoltarea rețelei de servicii nerezidențiale pentru persoanele cu dizabilități în comunitate, pe baza evaluării nevoilor individuale, servicii care să contribuie esențial la creșterea autonomiei, în paralel cu evitarea neglijării și marginalizării.

În ceea ce privește evaluarea persoanelor cu handicap, în prezent, aceasta este predominant medicală în cazul persoanelor adulte cu dizabilități și neunitară din punct de vedere al sistemelor de handicap și de invaliditate. În ultimii ani, au fost adăugate noi criterii medicale, fără o analiză a prevalenței afecțiunilor în populație și a

bugetului de stat în sensul susținerii beneficiilor de asistență socială pentru toate persoanele încadrate în grad de handicap.

Viziunea promovată de documentele OMS și ONU arată că prezența unei condiții de sănătate reprezintă o premisă dar nu conduce obligatoriu la dizabilitate. Diagnosticul medical în sine nu este, ca atare, suficient pentru a fundamenta încadrarea într-un grad de handicap, el trebuie corelat cu evaluarea psihosocială, ținând cont de vârstă, alți factori personali și de condițiile de mediu în care persoana trăiește.

Promovarea unei noi abordări și schimbarea de paradigmă în ceea ce privește evaluarea dizabilității, tratarea acestor teme dintr-o perspectivă multidimensională, prin colaborare interinstituțională și echipe multidisciplinare, constituie una din marile provocări în perioada 2016-2020.

Obiectiv general

Promovarea și protecția dreptului persoanelor cu dizabilitati la un standard adecvat de viață pentru îmbunătățirea continuă a calității vieții lor.

Obiective specifice

OS.1 – Îmbunătățirea continuă a condițiilor de viață a persoanelor cu dizabilitati, precum și protecția dreptului acestora la un standard adecvat de viață.

OS.2– Asigurarea accesului la protecție socială, în special în cazul copiilor, fetelor, femeilor și persoanelor vârstnice cu dizabilitati.

OS.3 – Asigurarea de servicii integrate în comunitate.

OS.4 – Conștientizarea și sensibilizarea opiniei publice pentru susținerea creșterii calității vieții persoanelor cu dizabilitati.

VII.7 Sănătate

Analiza situației actuale

La nivel mondial există circa un miliard de persoane care au o formă de dizabilitate. Dintre aceștia, între 110 – 190 de milioane de persoane se confruntă cu o limitare funcțională importantă. Se apreciază că numărul persoanelor cu dizabilitati va crește în viitor, având printre factorii cauzali fenomenul global de îmbătrânire a populației, creșterea duratei medii de viață și expansiunea bolilor netransmisibile.

Nevoile de îngrijiri de sănătate ale persoanelor cu dizabilitati pot fi foarte variate, de la aspecte specifice dizabilității, de exemplu, necesitatea unor dispozitive medicale, a unor îngrijiri sau tratamente specifice sau a accesului la servicii de reabilitare, la nevoi generale de servicii de sănătate ca, de exemplu, nevoia de acces la unele programe de screening pentru identificarea precoce a unor boli netransmisibile sau nevoia de servicii de educație pentru sănătate. În același timp, conform Raportului Mondial privind Dizabilitatea, realizat de OMS și Banca Mondială în anul 2011, este recunoscut faptul că persoanele cu dizabilitati au un acces mai redus la serviciile de sănătate iar multe dintre nevoile lor de îngrijiri de sănătate rămân nerezolvate. Această realitate există în condițiile în care statele lumii au aderat la *Convenție*, care prevede că persoanele cu dizabilitati au dreptul să „se bucure de cea mai bună stare de sănătate, fără discriminare pe criterii de dizabilitate” și că statele părți trebuie să adopte măsurile adecvate pentru a asigura accesul persoanelor cu dizabilitati la „toată gama de servicii de sănătate, inclusiv în domeniul sănătății sexuale și reproductive”, precum și la programele naționale de sănătate, la același nivel de calitate și standard de îngrijire cu populația generală. Totodată, serviciile de sănătate trebuie să fie gratuite sau să aibă prețuri accesibile și să fie furnizate cât mai aproape posibil de comunitatea în care trăiește persoana. În mod deosebit, serviciile de reabilitare trebuie să fie disponibile, astfel încât persoanele cu dizabilitati să își mențină maximum de autonomie, să își dezvolte pe deplin potențialul fizic, mintal, social și profesional și să realizeze o deplină integrare și participare în toate aspectele vieții.

Informații consistente privind nevoile de sănătate și accesul real la serviciile de sănătate al persoanelor cu dizabilitati la nivel național nu sunt colectate sistematic iar unele evidențe sugerează că acest acces este deficitar. Sistemul informațional din sănătate nu evidențiază indicatori de acces, precum consumul de servicii medicale la persoanele cu dizabilitati, nevoia de servicii medicale a acestora, cererea de servicii medicale sau intervalul de timp în care cererea este rezolvată.

În acest context, este dificil de estimat gradul de acces al persoanelor cu dizabilități la serviciile de sănătate furnizate prin sistemul de asigurări

sociale de sănătate și, implicit, măsura în care legislația este implementată.

Principalele probleme privind accesul persoanelor cu dizabilități la servicii de sănătate și de abilitare și reabilitare sunt reprezentate de:

a. cunoașterea fragmentară a nevoilor de servicii de sănătate pentru abilitare și reabilitare a persoanelor cu dizabilități, de exemplu, nevoia de servicii de reabilitare medicală sau de tratament balnear;

b. acoperirea deficitară cu servicii de sănătate de tip general sau cu servicii specifice nevoilor generate de dizabilitate, de exemplu, serviciile de sprijin și consiliere pentru persoanele cu dizabilități și pentru familiile acestora, în special la momentul și după anunțul dizabilității sunt aproape inexistente, există un număr insuficient de servicii de zi în scopul abilitării și reabilitării;

c. adaptarea insuficientă a serviciilor de sănătate generale și specifice la nevoile persoanelor cu dizabilități, în termeni de finanțare, tehnologie, infrastructură și pregătire a personalului;

d. existența unor bariere de acces de tip cultural, de exemplu atitudini pasive ale aparținătorilor și, uneori, chiar ale personalului medical, fizic, de tip operațional și economic, de exemplu, costuri pe care persoanele cu dizabilități nu și le pot permite;

e. lipsa continuității, a integrării între serviciile de sănătate furnizate la diferite niveluri de asistență medicală, ca și între serviciile de sănătate, și cele de asistență socială și de educație;

f. necunoașterea gradului de răspuns al sistemului de sănătate la problemele persoanelor cu dizabilități. Nu există analize privind gradul de răspuns adaptat al serviciilor de sănătate, din punct de vedere calitativ și cantitativ, la nevoile persoanelor cu dizabilități, sau de monitorizare a acordării serviciilor de sănătate pentru persoanele cu dizabilități, inclusiv în relație cu activitățile privind sănătatea reproducerii – administrarea de mijloace contraceptive și măsuri de planificare familială pe baza consimțământului liber exprimat și informat al persoanei cu dizabilități sau al reprezentantului său legal.

Obiectiv general

Asigurarea accesului echitabil al persoanelor cu dizabilități, la servicii și facilități de sănătate, de calitate, care acordă atenție problemelor

specifice de gen, la un cost rezonabil și cât mai aproape posibil de comunitățile în care acestea trăiesc.

Obiective specifice

OS.1 – Asigurarea accesului persoanelor cu dizabilități la aceeași gamă de servicii de sănătate, la același nivel de calitate, precum cele furnizate pentru celelalte persoane, inclusiv în domeniul sănătății sexuale și reproductive, al sănătății dentare și mentale.

OS.2 – Asigurarea accesului copiilor și persoanelor adulte cu dizabilități la diagnosticare și intervenție timpurie, la măsuri pentru prevenirea riscului apariției dizabilității.

OS.3 – Creșterea gradului de conștientizare al profesioniștilor din sănătate privind drepturile omului, demnitatea, autonomia, drepturile și nevoile specifice ale persoanelor cu dizabilități în materie de sănătate, abilitare și reabilitare, prin instruire și promovarea de standarde etice în domeniul serviciilor de sănătate publice și private.

OS.4 – Conștientizarea populației privind drepturile persoanelor cu dizabilități în materie de sănătate, abilitare și reabilitare.

VII.8 Statistici și colectarea datelor

Analiza situației actuale

În prezent, sunt colectate date despre persoanele cu dizabilități atât neinstituționalizate, cât și instituționalizate, pe regiuni de dezvoltare și pe județe. Datele culese sunt dezagregate pe grupe de vârstă și sex, pe grade de handicap (grav, accentuat, mediu și ușor) și pe tipurile de handicap prevăzute de Legea nr.448/2006 republicată, cu modificările și completările ulterioare. În ceea ce privește instituțiile, numărul, tipul, capacitatea acestora, precum și numărul de beneficiari din instituțiile publice de asistență socială pentru persoanele adulte cu dizabilități, rezidențiale și nerezidențiale, sunt centralizate și diseminate de către ANPD, iar numărul, tipul, capacitatea și numărul de beneficiari din instituțiile publice pentru copii cu dizabilități rezidențiale și nerezidențiale sunt culese și diseminate de către ANPDCA, din datele transmise de DGASPC, trimestrial.

Datele operaționale sunt colectate prin intermediul unor machete.

Datele primite de către ANPD sunt corelate și agregate la nivel național, prelucrate și interpretate în baza acestora fiind elaborate rapoartele statistice trimestriale și cele anuale.

A fost elaborat și implementat un sistem informatic național de gestiune și monitorizare a aplicării reglementărilor din domeniu și controlul activităților de protecție a persoanelor cu handicap, sub forma unui Registru electronic național cu privire la persoanele cu handicap¹³, denumit în continuare *Registru*.

Scopul *Registrului* este de a integra într-un depozit de date central toate informațiile existente în bazele de date ale DGASPC din subordinea consiliilor județene/locale ale sectoarelor municipiului București, de a fi un sistem informatic unitar de colectare și raportare a acestor date și de a oferi suportul informațional pentru deciziile și politicile cu impact asupra activităților a căror realizare se află în responsabilitatea beneficiarilor *Registrului*.

Aplicația informatică de la nivel central reprezintă, în ansamblul sistemului de colectare și raportare a datelor statistice MMFPSPV – DGASPC, componenta de analiză managerială și asigură printr-un set complet de instrumente și funcționalități, consolidarea datelor operaționale de la nivelul DGASPC, pentru analiza și luarea unor decizii. Aplicația include un generator de rapoarte, instrumente de analiză multidimensională și simulare.

Registru electronic național devine astfel un punct național unic de agregare a datelor, de informare și acoperire a multiplelor forme de raportare a activităților cu privire la protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități.

Obiectivul trebuie să devină monitorizarea respectării tuturor drepturilor omului pentru persoanele cu dizabilități și nu dizabilitatea. Astfel, monitorizarea ar trebui să vizeze ce are sau ce nu are de făcut societatea ca să nu obstrucționeze exercitarea deplină a drepturilor și nu cum deficiența afectează exercitarea acestora. Datele trebuie să fie segregate pe diverse criterii, de exemplu, grupe de vârstă, mediu de reședință, gen, condiție socială, nivel de sărăcie, etnie etc.

¹³ Ordinul ministrului muncii, familiei și protecției sociale nr. 1106 din 9 martie 2011 pentru constituirea registrelor electronice privind persoanele cu handicap, publicat în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 184 din 16 martie 2011

Este important să se optimizeze procesele instituționale, astfel încât să contribuie semnificativ la simplificarea procedurilor necesare în vederea accesării beneficiilor și serviciilor sociale, prin digitalizare și, în același timp, să ofere informații la nivel central în timp real.

De asemenea, este important ca monitorizarea să se facă împreună cu persoanele cu dizabilități și familiile lor, organizații ale persoanelor cu dizabilități și ONG-uri care lucrează pentru dizabilitate, inclusiv furnizori de servicii sociale publice și/sau privați.

Toate acestea presupun dezvoltarea capacității tuturor autorităților care vor contribui la furnizarea situației evidențelor persoanelor cu dizabilități.

Obiectiv general

Fundamentarea de politici pentru persoanele cu dizabilități pe baza informațiilor și datelor statistice și de cercetare colectate din toate domeniile de activitate.

Obiective specifice

OS.1 – Îmbunătățirea modalităților de colectare de informații cu privire la persoanele cu dizabilități și nevoile acestora.

OS.2 – Asigurarea transparenței informațiilor calitative și cantitative.

OS.3 – Îmbunătățirea colaborării pentru a asigura o abordare comună și unitară a statisticilor privind dizabilitatea.

CAPITOLUL VIII – REZULTATELE STRATEGIEI

VIII.1. Rezultatele politicii publice

Strategia se constituie într-un document programatic care asigură crearea unui cadru normativ în ceea ce privește promovarea principiilor și obiectivelor Convent/e/pentru perioada 2016-2020, respectiv pentru asigurarea exercitării depline și în condiții de egalitate a tuturor drepturilor și libertăților fundamentale ale omului de către toate persoanele cu dizabilități.

În egală măsură, aceasta reprezintă aceasta reprezenta și o condiționalitate ex-ante generală pentru statele membre, stabilită de Comisia Europeană, în accesarea fondurilor europene structurale și de investiții (FESI) aferente perioadei de programare 2014-2020.

Strategia include atât programele și intervențiile proprii ale ANPD cât și ale celorlalți actori importanți din domeniul protecției și promovării drepturilor persoanelor

cu dizabilități, cu impact în: încadrarea în muncă a persoanelor cu dizabilități, protecția socială, accesul la mediul fizic, informațional și comunicațional, la educație, cultură, sănătate, participare și egalitate.

VIII.2. Rezultatele acțiunilor

Principalele rezultate vizate a fi obținute prin implementarea *Strategiei* sunt următoarele:

1) creșterea gradului de accesibilizare a mediului fizic, transportului, informațiilor și mijloacelor de comunicare, inclusiv prin asigurarea de tehnologii și sisteme informatice și de comunicații astfel încât persoanele cu dizabilități să beneficieze de acestea în condiții egale cu ceilalți;

2) exercitarea deplină a tuturor drepturilor de către persoanele cu dizabilități în comunitate;

3) asigurarea și promovarea condițiilor pentru exercitarea deplină a drepturilor și libertăților cetățenești de către toate persoanele cu dizabilități, în condiții de egalitate cu ceilalți membri ai societății;

4) creșterea gradului de ocupare prin asigurarea unui mediu de lucru deschis, incluziv și accesibil, concomitent cu asigurarea accesului efectiv al persoanelor cu dizabilități la servicii de sprijin în vederea ocupării;

5) promovarea unei educații și formări profesionale favorabile incluziunii la toate nivelurile și a învățării pe tot parcursul vieții pentru persoanele cu dizabilități;

6) promovarea și protecția dreptului persoanele cu dizabilități la condiții de trai decente și la îmbunătățirea continuă a condițiilor de trai, fără discriminare pe criterii de dizabilitate;

7) creșterea gradului de asigurare de servicii sociale și de sprijin în comunitate, inclusiv prin dezvoltarea unui sistem integrat, incluziv, accesibil și de calitate de servicii;

8) asigurarea accesului persoanelor cu dizabilități la servicii și facilități de sănătate, de calitate, la un cost rezonabil și cât mai aproape posibil de comunitățile în care acestea trăiesc;

9) consolidarea mecanismelor de coordonare, monitorizare și evaluare.

CAPITOLUL IX – INDICATORI

Indicatorii prevăzuți în *Planul operațional* sunt indicatori de rezultat care vor fi operaționalizați în cadrul grupurilor de lucru.

Pentru anumiți indicatori care nu sunt disponibili în prezent, dar care trebuie să fie cunoscuți, este necesară dezvoltarea sistemului de statistici și colectarea datelor.

CAPITOLUL X – IMPLICAȚII PENTRU BUGET

Conform legislației în vigoare, sistemul de protecție a persoanelor cu dizabilități este susținut, preponderent, de la bugetul de stat, alte surse fiind bugetele locale ale comunelor, orașelor și municipiilor, bugetele locale ale județelor/sectoarelor municipiului București, contribuțiile lunare de întreținere a persoanelor cu handicap care beneficiază de servicii sociale în centre și donații, sponsorizări, în condițiile legii.

Plata asistențelor personali sau a indemnizațiilor lunare, în situația în care părinții sau reprezentanții legali ai copilului cu handicap grav, adulții cu handicap grav ori reprezentanții legali ai acestora, cu excepția celor cu handicap vizual grav, au optat pentru aceasta, este asigurată de la bugetul de stat, din sume defalcate din TVA și, în completare, din bugetele locale ale comunelor, orașelor și municipiilor.

Finanțarea centrelor publice de asistență socială pentru persoanele cu handicap este asigurată pe baza standardelor de cost de la bugetul de stat, și, în completare, de la bugetele locale ale județelor/sectoarelor municipiului București.

Îndeplinirea obiectivelor și măsurilor aferente acestora din cuprinsul *Strategiei* și realizarea susținerii financiare a programelor și activităților destinate promovării, protejării și asigurării exercitării depline și în condiții de egalitate a tuturor drepturilor și libertăților fundamentale ale omului de către toate persoanele cu dizabilități vor fi asigurate în principal prin:

1. alocarea echilibrată a surselor bugetare, prin legea bugetului de stat și legea bugetului asigurărilor sociale de stat, la nivelul tuturor instituțiilor/autorităților publice naționale și locale implicate;

2. atragerea și valorificarea optimă a fondurilor externe nerambursabile/rambursabile de la nivelul Uniunii Europene și a altor organisme internaționale.

Resursele financiare necesare implementării *Strategiei* provin, în principal, din fonduri de la bugetul de stat alocate fiecărui minister și fiecărei instituții cu competență în implementarea *Strategiei*, fonduri de la bugetele locale și fonduri europene.

CAPITOLUL XI – IMPLICAȚII JURIDICE

În plan legislativ, implementarea *Strategiei* impune evaluarea actelor normative aplicabile domeniului protecției și promovării drepturilor persoanelor cu dizabilități, demersurile legislative urmărind cu precădere clarificarea competențelor și responsabilităților structurilor cu atribuții în materie, corelarea domeniilor subsecvente, precum și conformitatea cu actele comunitare aferente.

Inițiativele legislative de modificare și/sau completare a unor acte normative de nivel superior și a celor de nivel inferior se vor realiza conform planurilor legislative anuale, fundamentate pe baza oportunităților reieșite din *Strategie*.

De asemenea, la nivel instituțional, implementarea *Strategiei* și a planului aferent presupune adoptarea de acte administrative în vederea realizării măsurilor prevăzute.

Strategia națională „O societate fără bariere pentru persoanele cu dizabilități”, 2016–2020 și Planul operațional pentru implementarea acesteia vor fi aprobate prin hotărâre de Guvern.

CAPITOLUL XII – COORDONARE ȘI MONITORIZARE

Monitorizarea implementării *Strategiei* va fi realizată la nivel național de ANPD, pe baza unei metodologii și a unor instrumente de lucru ce vor dezagrega indicatorii existenți pe diferite criterii și vor indica valorile de referință, acolo unde acestea sunt cunoscute. Activitatea de monitorizare va consta în colectarea de date despre stadiul implementării, analiza acestora și raportarea privind progresele intermediare și evoluția indicatorilor. Principalul scop al procesului de monitorizare este reprezentat de analiza fazelor de implementare a *Strategiei* și de identificarea posibilelor deviații de la scopurile stabilite inițial.

Metodologia și instrumentele de monitorizare a implementării *Strategiei* se aprobă prin ordin al ministrului muncii, familiei, protecției sociale și persoanelor vârstnice, la propunerea ANPD, în termen de 120 de zile de la aprobarea prezentei *Strategii*. Proiectul de metodologie va fi realizat prin consultarea organismelor guvernamentale implicate, pe baza indicatorilor cantitativi și va avea ca anexe instrumentele de lucru elaborate de tip chestionar, fișa de monitorizare, punctaj computerizat, model-cadru de raport de monitorizare.

Anual, ANPD va elabora un raport privind stadiul implementării *Strategiei* care va fi făcut public în al doilea trimestru al anului următor pentru anul precedent. O primă evaluare de etapă a implementării prezentei *Strategii* se va desfășura la sfârșitul anului 2017. Pe baza rezultatelor acestei evaluări de etapă se va decide cu privire la oportunitatea ajustării *Planului operațional*, astfel încât să poată fi amendate măsurile propuse și corectate deficiențele constatate să fie posibilă identificarea intervențiilor potrivite pentru perioadele următoare. Pe baza rezultatelor acestei evaluări de etapă se va decide cu privire la oportunitatea ajustării *Planului operațional*, astfel încât să poată fi amendate măsurile propuse și să fie posibilă identificarea intervențiilor potrivite pentru perioadele următoare.

Implementarea prezentei *Strategii* va fi realizată la nivelul fiecărei autorități/instituții prevăzută în *Planul operațional* pentru fiecare măsură. Pentru aceasta, în conformitate cu prevederile art. 33 pct.1 din *Convenție*, se vor desemna puncte de contact în cadrul ministerelor implicate pentru a facilita măsurile aferente în diferite sectoare și la diferite niveluri.

Coordonarea implementării fiecărei măsuri este îndeplinită de către prima instituție menționată la rubrica responsabili, cu sprijin tehnic din partea ANPD. Coordonarea implementării *Strategiei* se face la nivelul Autorității Naționale pentru Persoanele cu Dizabilități.

III. JURISPRUDENȚĂ

DECIZIA CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI ÎN CAUZA RĂZVAN LAURENȚIU CONSTANTINESCU ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI¹

Potrivit art. 3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale „nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante”.

I. Sub aspect procedural vom reține că²:

1. Domnul Răzvan Laurențiu Constantinescu (reclamantul), a sesizat Curtea la 12 septembrie 2013, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (Convenția).

2. Reclamantul susține, în special, că a fost supus la rele tratamente din partea poliției și că, ulterior, nu a beneficiat de o anchetă efectivă în această privință.

La 14 februarie 2014, cererea a fost comunicată Guvernului.

II. În fapt vom reține următoarele:

I. Circumstanțele cauzei

3. Reclamantul s-a născut în 1969 și locuiește în Pitești.

A. Incidentul din 2 septembrie 2009

4. În dimineața zilei de 2 septembrie 2009, în jurul orei 8, o persoană a sunat la poliție plângându-se de gălăgia pe care, alături de alt bărbat, o făcea reclamantul, care părea că se află în stare de ebrietate.

5. În aceeași zi, în jurul orei 8,30, o echipă formată din doi agenți ai poliției comunitare s-a deplasat la locul unde se afla reclamantul, în fața unui bloc de apartamente situat în cartierul Războieni, în Pitești. Agenții de poliție i-au solicitat să se legitimeze, iar acesta a refuzat. Echipajul de agenți de poliție comunitară s-a retras. La scurt timp, lucrători de poliție de la

Secția nr. 3 Poliție din Pitești au sosit la fața locului și i-au solicitat reclamantului să-i urmeze la secție. Ca urmare a refuzului acestuia, au folosit un spray iritant, l-au încătușat și l-au condus cu forța la secție, într-o mașină de poliție.

6. Hotărârea definitivă din 20 martie 2012 a Tribunalului Argeș descrie astfel acest episod:

„Conform susținerilor reclamantului, la acel moment a fost insultat, asupra sa a fost pulverizat gaz iritant, a fost imobilizat și urcat cu forța în mașina de poliție pentru a fi dus la Secția nr. 3 Poliție și pentru a-i fi aplicată o amendă.

Agentul de poliție M., în declarația anexată la dosar la fila 49 verso și fila 172 [admite că a folosit gaz iritant pentru a imobiliza partea vătămată, fapt confirmat de [agentul de poliție] P., conform căruia «l-am condus cu forța la secția de poliție»”.

7. Reclamantul afirmă că, odată ajunși la secție, poliștii care l-au adus, precum și alții ce li s-au alăturat au început să-l lovească cu pumnii și picioarele în timp ce era întins la pământ. Hainele reclamantului s-au rupt.

8. Soția reclamantului și fiul lor au ajuns la secția de poliție și au solicitat eliberarea acestuia.

9. Folosindu-se de documentele de identitate prezentate de familia reclamantului, agenții de poliție i-au aplicat o amendă contravențională pentru tulburarea liniștii publice. Procesul-verbal a fost întocmit în prezența a trei martori asistenți. A fost declanșată cercetarea penală față de reclamant pentru săvârșirea infracțiunii de ultraj. Reclamantul a contestat procesul-verbal de constatare și sancționare a contravenției și, prin Hotărârea din 19 martie 2010 a Judecătoriei Pitești, rămasă definitivă, s-a dispus anularea acestuia. În motivarea acestei hotărâri s-a reținut că procesul-verbal contestat nu a fost întocmit cu respectarea dispozițiilor legii, în principal ca urmare a faptului că agentul de poliție care l-a întocmit nu fusese prezent la fața locului la

¹ Decizia Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Răzvan Laurențiu Constantinescu împotriva României, C 59.254/13, din 15 iunie 2016.

² Pentru simplificarea lecturii au fost numerotate doar aspectele relevante.

momentul la care reclamantul a comis faptele de care era acuzat și, în aceste circumstanțe, nu a procedat la verificările necesare.

10. După aplicarea amenzii respective, polițiștii l-au lăsat pe reclamant să plece.

11. Hotărârea definitivă din 20 martie 2012 a Tribunalului Argeș descrie astfel cea de a doua secvență a incidentului din 2 septembrie 2009:

„Agentul de poliție S. (pag. . .) a precizat că partea vătămată a rămas la secția de poliție aproximativ 10-15 minute, timp în care a proferat injurii și amenințări «urlând și strigând». Martorul F. a declarat că nu a știut ce s-a petrecut înăuntru, însă după 20 de minute reclamantul a ieșit din secția de poliție.

Familia părții vătămate, respectiv fiul acestuia [...] și soția [...], ajunși la secția de poliție, l-au văzut întins la pământ, cu tricoul rupt, fața roșie și plângând.

Agentul de poliție S. a declarat că reclamantul fusese filmat cu o cameră video în timpul în care s-a aflat în secția de poliție și că a pus înregistrarea la dispoziția anchetatorilor.”

12. În Hotărârea definitivă din 25 martie 2013 s-a reținut că, imediat ce a ieșit din secția de poliție, reclamantul a început să profereze injurii la adresa polițiștilor. Atunci, agenții de poliție S. și G. au plecat în urmărirea sa pentru a-l readuce în interiorul secției.

13. Reclamantul susține că a fost prins din nou de către agenții de poliție, aceștia folosind iarăși un spray iritant și aplicându-l la nivelul feței reclamantului, l-au imobilizat și l-au lovit cu picioarele și pumnii, în timp ce oamenii care se aflau pe stradă le spuneau polițiștilor să înceteze lovirile. Unul dintre cei doi polițiști i-a blocat piciorul la bordura trotuarului și l-a lovit, cauzându-i o fractură de femur.

14. Hotărârea definitivă din 20 martie 2012 a Tribunalului Argeș descrie astfel ultima secvență a incidentului din 2 septembrie 2009:

„Al treilea episod al agresiunii pretinse de partea vătămată a avut loc în fața Secției nr. 3 de Poliție, în intersecția aflată în apropiere, când, după plecarea părții vătămate, care continua să amenințe și să profereze injurii, agentul de poliție S. și inspectorul G. au plecat în urmărirea sa, cu scopul de a-l readuce în incinta secției.

Intimatul P. a afirmat că aceștia, împreună cu agentul de poliție M., au luat mașina [de poliție] cu intenția de a facilita transportarea reclaman-

tului la secție; odată ajuns în stradă, a văzut partea vătămată căzută la pământ lângă stâlpul pentru semnalizare luminoasă destinat ghidării deplasării autovehiculelor.”

15. Readus în curtea secției de poliție, reclamantul a fost așezat la pământ, apoi prins de mâini și de picioare, în pofida faptului că acuza dureri foarte puternice la picior, și transportat în interior. În acest moment nu și-a mai putut controla sfînterele din cauza durerii și a resimțit un puternic sentiment de umilire. Soția sa a cerut polițiștilor să cheme o ambulanță pentru a-l duce la spital, însă aceștia au refuzat. Ulterior, agenții de poliție au permis familiei reclamantului să îl ducă la spital cu mașina lor personală.

B. Leziunile constatate în cazul reclamantului

16. Reclamantul a fost spitalizat în perioada 2-17 septembrie 2009 din cauza fracturii de femur stâng și a fost supus mai multor intervenții chirurgicale.

17. Raportul medico-legal întocmit la 28 septembrie 2009 a indicat, pe baza examinării medicale a reclamantului și pe baza documentelor întocmite la momentul internării acestuia, că erau necesare aproximativ 90 de zile de îngrijiri medicale dacă nu intervenea nicio complicație. Un supliment de expertiză medico-legală, realizat la o dată neprecizată din decembrie 2009, a mărit la 120 numărul de zile de îngrijiri medicale necesare pentru însănătoșirea reclamantului.

18. Raportul sus-menționat stabilește, de asemenea, că reclamantul prezenta leziuni traumatiche, printre care, în special, fractură cominutivă de femur stâng, tumefacție segment superior al membrului inferior stâng și crepitații osoase. Conform raportului, leziunile respective au fost produse prin lovire cu sau de un corp dur și ar fi putut data din 2 septembrie 2009.

19. La solicitarea avocatului reclamantului, la 12 decembrie 2012, a fost întocmit un raport de expertiză medico-legală extrajudiciară de către medicul legist A.F. Concluziile acestui raport excludeau ipoteza ca reclamantul să fi putut să își fractureze femurul singur, căzând și lovindu-se de pământ. Părțile relevante în speță ale acestui raport sunt redactate după cum urmează:

„Constantinescu Răzvan Laurențiu a prezentat, la 2 septembrie 2009, o fractură cominutivă la femurul stâng 1/3 distală.

Ținând cont de caracteristicile morfologice ale facturii respective descrise în documentele

medicale și vizibile la radiografiile prezentate de persoana interesată, această fractură s-a putut produce doar prin mecanism direct de lovire activă. Este exclus ca aceasta să se fi produs prin mecanismul de lovire de plan dur.

Femurul este un os cu rezistență deosebit de ridicată care nu cedează decât unor forțe cinetice de mare intensitate aplicate la nivelul unui anumit segment. În capitolul intitulat *Discuția cazului*, am prezentat toate modalitățile prin care puteau interveni fracturile; forțele care acționează asupra osului și modul în care reacționează acesta, precum și tratarea fracturii. Având în vedere datele teoretice și lucrările de specialitate, fractura prezentată de domnul Constantinescu la 2 septembrie 2009 a fost cauzată de aplicarea unei lovituri având o forță cinetică de mare intensitate, mult mai mare decât structura de rezistență a femurului, astfel încât acesta din urmă s-a fracturat printr-o linie cominutivă la nivelul de impact.

În teorie, singura posibilitate ca o fractură de tip cominutiv a femurului să poată rezulta dintr-o coliziune cu un obiect dur sau cu o suprafață rigidă, în urma unei căderi, o reprezintă cazul osului patologic (osteoporoza sau afecțiuni generate de către tumori). Or, acesta nu este cazul domnului Constantinescu, care nu suferă de nicio afecțiune de acest tip și care era în vârstă de 40 de ani la data incidentului. [...]”.

C. Procedura penală împotriva polițiștilor acuzați de reclamant

20. La 21 octombrie 2009, reclamantul a depus o plângere privind violențele la care a fost supus.

1. Prima ordonanță de neîncepere a urmăririi penale față de polițiști și admiterea contestației în instanță

21. Prin Ordonanța din 31 august 2010, Parchetul de pe lângă Tribunalul Argeș a dispus neînceperea urmăririi penale față de trei agenți de poliție (S., M. și P.), sub aspectul săvârșirii, în principal, a infracțiunii de purtare abuzivă, prevăzută la art. 250 din Codul penal în vigoare la momentul faptelor, reținându-se că reclamantul și-a fracturat piciorul căzând singur. Prin aceeași ordonanță, parchetul și-a declinat competența în privința celui de-al patrulea polițist, G., care avea grad superior. Plângerea reclamantului la procurorul ierarhic superior a fost respinsă.

22. Prin Ordonanța din 29 noiembrie 2010, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Pitești a dispus neînceperea urmăririi penale față de G., reținându-se că acesta, care pur și simplu plecase împreună cu agentul de poliție S. în urmărirea reclamantului pentru a-l readuce la secția de poliție, nu provocase în niciun mod leziunile constatate ulterior asupra reclamantului. Acesta din urmă se rănise accidental, căzând singur, fără a fi împins de cineva. Parchetul și-a fondat decizia pe declarația unuia dintre cei trei martori asistenți care au semnat procesul-verbal de constatare și sancționare a contravenției din 2 septembrie 2009 (supra, pct. 11), care a declarat că îl văzuse pe reclamant alergând, împiedicându-se de o bordură și căzând.

23. După respingerea plângerii introduse la procurorul ierarhic superior, reclamantul a contestat ordonanța de neîncepere a urmăririi penale în fața tribunalului, susținând că parchetul nu efectuase o anchetă serioasă privind plângerea sa.

24. Prin Hotărârea definitivă din 11 martie 2011, Tribunalul Argeș a admis plângerea și a retrimis cauza parchetului, considerând că ancheta nu fusese completă. Instanța a constatat că martorii propuși de reclamant nu fuseseră audiați, iar polițiștii acuzați nu fuseseră interogați cu privire la ansamblul faptelor denunțate. S-a reținut, de asemenea, că fuseseră încălcate normele privind citarea reclamantului și a martorilor propuși de acesta. Instanța a constatat, în special, că aceste citații pentru înfățișarea în instanță nu fuseseră trimise prin poștă sau înmânate de agenți procedurali anume desemnați în acest scop, în conformitate cu dispozițiile Codului de procedură penală în vigoare la momentul producerii faptelor, ci fuseseră înmânate de agenți din cadrul Secției nr. 3 de Poliție în cadrul căreia lucrează și polițiștii acuzați. S-a mai arătat că detaliul respectiv nu poate fi ignorat și s-a dispus ca reclamantul și martorii să fie citați și audiați cu respectarea normelor de procedură.

25. În cele din urmă, instanța a trimis cauza la parchetul de pe lângă tribunal în vederea începerii urmăririi penale față de făptuitori, urmând a fi efectuate mai multe acte de cercetare, în special audierea reclamantului, administrarea probelor cerute de acesta și interogatoriul polițiștilor cu privire la ansamblul faptelor din cauză.

2. Completarea cercetării penale, a doua ordonanță de neîncepere a urmăririi penale și

Hotărârea Tribunalului Argeș din 20 martie 2012 de desființare a ordonanței

26. În urma Hotărârii Tribunalului Argeș din 11 martie 2011, parchetul a completat cercetarea penală, folosind în principal, în scopul anchetei, conținutul înregistrărilor audiovideo depuse la dosar de agentul de poliție S. la 29 iunie 2010.

27. La 28 iulie 2011, reclamantul s-a plâns parchetului cu privire la lipsa de imparțialitate a anchetatorilor responsabili de dosarul său și care lucrau în aceeași secție de poliție cu făptuitorii.

28. La 12 august 2011 a fost întocmit un raport de constatare tehnico-științifică cu privire la conținutul numeric al unui CD-ROM, depus la dosar de agentul S. Conform acestui raport, discul respectiv conținea un fișier creat la 4 mai 2010, cu o durată de 11 minute și 33 secunde de înregistrare audio-video. Se făcea referire în raport și la transcrierea conversațiilor înregistrate și la 9 planșe fotografice rezultate din capturi de ecran la înregistrările video. Conform transcrierii din raport, schimbul verbal între reclamant și polițiști nu conținea injurii sau amenințări proferate de reclamant. Acesta din urmă le cerea polițiștilor să înceteze să îl mai lovească și afirma că nu poate să meargă, deoarece îl dureau piciorul stâng foarte tare, motiv pentru care implora ajutorul polițiștilor.

29. Extrasul transcrierii în cauză conținea un dialog, puțin după începutul înregistrării, astfel cum era conținut în fișier, între reclamant și agenți de poliție neidentificați de raportul respectiv:

„R.[L.]C.: *Da' ce-am făcut, oameni buni?*

– *Ne iei la mișto. . . te luăm și noi la mișto. . . e simplu.*

R.[L.]C.: *Și de asta mă loviți? Așa?*

– *Da. . . e și mai rău. [...]*

– *Te văicărești.*

R [L.]C. *De ce mă loviți?*

– *Te văicărești de zici că naști.*”

30. Prin Ordonanța din 18 august 2011, Parchetul de pe lângă Tribunalul Argeș a dispus neînceperea urmăririi penale față de unul dintre făptuitori, respectiv agentul P., în timp ce față de ceilalți doi, S. și M., și-a declinat competența în favoarea Parchetului de pe lângă Judecătoria Pitești. Ordonanța a fost confirmată, la 5 octombrie 2011, de procurorul ierarhic superior.

31. În urma plângerii reclamantului, prin Hotărârea Tribunalului Argeș din 20 martie 2012, Ordonanța din 18 august 2011 a fost desființată din cauza omisiunilor din anchetă și a motivării

insuficiente. Tribunalul a mai reținut că parchetul nu s-a conformat decât parțial instrucțiunilor date de instanță în Hotărârea definitivă din 11 martie 2011. Principala omisiune observată consta în faptul că raportul de constatare tehnico – științifică din 12 august 2011 nu identifica nicio persoană, cu excepția reclamantului, care vorbea în înregistrare. Prin urmare, considerând că raportul era incomplet, instanța a estimat că era necesară o expertiză criminalistică în această privință.

32. În plus, s-a reținut că parchetul nu a dispus efectuarea unei expertize medico-legale pentru stabilirea exactă a modului în care i-au fost cauzate reclamantului, la 2 septembrie 2009, leziunile traumatice.

33. În consecință, cauza a fost trimisă Parchetului de pe lângă Tribunalul Argeș în vederea începerii urmăririi penale și efectuării actelor de cercetare.

3. Completarea cercetării penale și cea de-a treia ordonanță de neîncepere a urmăririi penale

34. În urma Hotărârii din 20 martie 2012 a Tribunalului Argeș, reclamantul a denunțat lipsa de diligență a anchetatorilor după pronunțarea hotărârii respective. A mai susținut că nu a fost luată nicio măsură pentru ca ancheta să avanseze.

35. Prin Ordonanța din 2 iulie 2012, prim-procurorul Parchetului de pe lângă Tribunalul Argeș a admis plângerea reclamantului și a fixat termen pentru finalizarea cercetării la 10 august 2012.

36. Parchetul a realizat un supliment de anchetă (a completat cercetarea). La 14 august 2012, raportul de constatare tehnico-științifică din 12 august 2011 a fost completat în urma solicitării procurorului de caz. Parchetul a solicitat laboratorului de expertiză criminalistică să efectueze capturi de imagini asupra înregistrării video, după minutul 4, mai precis imagini captate în intervalul dintre 4 minute și 20 de secunde și 4 minute și 30 de secunde.

37. Prin Procesul-verbal din 18 septembrie 2012, cu excepția reclamantului, au fost identificate alte șapte persoane care apar în înregistrarea în cauză, printre care și agenții de poliție S., P. și G., împotriva cărora reclamantul formulase plângere. Au fost identificați pe înregistrare și șeful secției de poliție, precum și alți doi lucrători de poliție. Ca reacție la aceste dezvăluiri, reclamantul a solicitat audierea, de asemenea, a acestora cu privire la violențele denunțate. La 25

și 26 septembrie 2012, cei doi polițiști susmenționați au fost audiați de procuror. Printre cele șapte persoane identificate pe înregistrare, șase, în total, erau agenți de poliție. După completarea raportului, două alte persoane ce apăreau pe înregistrare nu au putut fi identificate.

38. Prin Ordonanța din 4 octombrie 2012, Parchetul de pe lângă Tribunalul Argeș a dispus neînceperea urmăririi penale față de făptuitori și și-a declinat competența în privința infracțiunii de ultraj de care era acuzat reclamantul, acuzație conexasă, între timp, anchetei împotriva agenților de poliție.

39. Ordonanța a fost confirmată de prim-procuror, la 25 noiembrie 2012, și ulterior prin Hotărârea definitivă din 25 martie 2013 a Tribunalului Argeș, motivând că forța aplicată de polițiști pentru prinderea reclamantului a fost necesară din cauza comportamentului său agresiv și că nu era exclus ca fractura suferită cu această ocazie să fi fost cauzată de căderea sa. Cu privire la cei șase martori oculari care au declarat că i-au văzut pe polițiști lovindu-l pe reclamant în stradă, instanța a considerat că declarațiile acestora nu pot fi reținute deoarece nu se coroborau cu alte mijloace de probă.

40. În ceea ce privește obligația parchetului de a respecta dispozițiile Hotărârii din 20 martie 2012 de a începe urmărirea penală, tribunalul a considerat, în Hotărârea din 25 martie 2013, că procurorul nu este obligat în mod automat să le respecte, ci numai în ipoteza în care acesta din urmă este în posesia tuturor elementelor prevăzute de lege pentru începerea urmăririi penale, ceea ce nu era cazul în speță.

III. În continuare, Curtea amintește în cuprinsul deciziei dispozițiile legale și practica din dreptul intern precum și standardele internaționale relevante. Ele sunt, în parte, rezumate în hotărârile Șercău împotriva României (nr. 41.775/06, pct. 53, 55 și 57, 5 iunie 2012), Antochi (nr. 36.632/04, pct. 28–31, 12 iulie 2011), Carabulea împotriva României (nr. 45.661/99, pct. 82, 13 iulie 2010) și Vereș împotriva României, nr. 47.615/11, pct. 40, 24 martie 2015).

De asemenea, se face referire la Avizul Comisarului pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei privind examinarea independentă și efectivă a plângerilor împotriva poliției, publicat la 12 martie 2009 [(CommDH (2009)4], precum și

la raportul întocmit în urma vizitei sale în România în perioada 31 martie-4 aprilie 2014, publicat la 8 iulie 2014, Comisarul pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei consideră că este crucial ca România să înființeze un mecanism independent și eficient de examinare a plângerilor împotriva poliției.

IV. ÎN DREPT

41. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 3 din Convenție, reclamantul se plânge că a fost supus la rele tratamente de către polițiști și nu a beneficiat de o anchetă efectivă în ceea ce privește plângerea depusă împotriva polițiștilor respectivi.

A. Cu privire la admisibilitate

42. Constatând că această cerere nu este în mod vădit nefondată în sensul art. 35 § 3 lit. a) din Convenție și că nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate, Curtea o declară admisibilă.

B. Cu privire la fond

43. Curtea arată că acest capăt de cerere se referă, pe de o parte, la tratamentele pe care reclamantul pretinde că le-a suferit la 2 septembrie 2009 și, pe de altă parte, la caracterul apreciat de reclamant ca fiind neefectiv, al cercetării penale realizate de autorități în privința tratamentelor respective. Curtea va examina separat aceste două capete de cerere din perspectiva a două aspecte – substanțial și procedural – ale art. 3 din Convenție.

1. Cu privire la acuzația de rele tratamente

a) Argumentele părților

44. Reclamantul afirmă că a fost victimă a relelor tratamente din partea polițiștilor în timpul reținerii sale, la 2 septembrie 2009: aceștia din urmă l-au supus la violențe, fracturându-i piciorul stâng și, în loc să cheme o ambulanță, l-au dus cu forța la secția de poliție în timp ce avea dureri foarte puternice. Reclamantul indică, în această privință, că mijloacele de probă administrate în cadrul procedurii interne în special rapoartele de expertiză medico-legală întocmite cu privire la leziunile constatate la 2 septembrie 2009, înregistrarea audiovideo anexată la dosar de către unul dintre agenții de poliție acuzați și declarațiile a numeroși martori converg către stabilirea existenței și a gravității relelor tratamente care i-au fost administrate.

45. Guvernul contestă acuzația de rele tratamente. Făcând referire la concluziile la care au ajuns autoritățile interne considerate cel mai bine

plasate pentru stabilirea stării de fapt, acesta susține că polițiștii făptuitori nu sunt răspunzători pentru leziunile constatate asupra reclamantului. Potrivit concluziilor procurorului, confirmate prin Hotărârea judecătorească din 25 martie 2013, fractura suferită de reclamant putea fi cauzată de căderea sa, în timp ce încerca să scape din secția de poliție. Această cădere nu a fost provocată de intervenția vreunei forțe exterioare.

46. De asemenea, Guvernul arată că, prin imobilizarea reclamantului pentru a-l readuce la secția de poliție, polițiștii au acționat cu respectarea nivelului de proporționalitate cerut pentru folosirea forței în asemenea circumstanțe, în scopul prevenirii acțiunilor antisociale și fără să se încalce cerințele art. 3 din Convenție. De altfel, Guvernul consideră că acest tratament, în special, nu atinge pragul de gravitate cerut pentru aplicarea art. 3 din Convenție.

b) Motivarea Curții

47. Curtea reamintește că, atunci când o persoană este rănită în timp ce se află în întregime sub controlul poliției, orice leziune suferită în această perioadă dă naștere unor puternice prezumții de fapt [a se vedea *Salman împotriva Turciei* (MC), nr. 21.986/93, pct. 100, CEDO 2000-VII]. Guvernului îi revine, așadar, obligația de a furniza o explicație plauzibilă asupra originilor acestor leziuni și de a aduce probe care să pună la îndoială acuzațiile victimei, în special dacă acestea sunt susținute de dovezi medicale [a se vedea, printre altele, *Selmouni împotriva Franței* (MC), nr. 25.803/94, pct. 87, CEDO 1999-V, și *Bursuc împotriva României*, nr. 42.066/98, pct. 80, 12 octombrie 2004].

48. Având în vedere obligația autorităților de a oferi explicații despre persoanele aflate sub controlul lor, Curtea reamintește, de asemenea, că achitarea polițiștilor în procesul penal nu exonerează statul pârât de răspunderea sa în temeiul Convenției (*Berktaş împotriva Turciei*, nr. 22.493/93, pct. 168, 1 martie 2001).

49. În prezenta cauză, Curtea observă că reclamantul a suferit violențe la 2 septembrie 2009, după care a fost dus la spital de către familia sa, în momentul în care polițiștii i-au permis să părăsească secția de poliție. Rapoartele medico-legale au confirmat că persoana în cauză prezenta leziuni traumatice, în special fractură cominutivă de femur stâng însoțită de tumefacție segment

superior al membrului inferior stâng, iar aceste leziuni au necesitat 120 de zile de îngrijiri medicale.

50. Citând ordonanța de neîncepere a urmăririi penale confirmată prin Hotărârea Tribunalului Argeș din 25 martie 2012, Guvernul afirmă că leziunile respective aveau ca origine căderea reclamantului.

51. Curtea constată, în această privință, că niciunul dintre rapoartele medico-legale întocmite cu privire la leziunile suferite de reclamant și prezentate în fața Curții nu afirmă că fractura de femur stâng ar fi putut rezulta în mod exclusiv dintr-o cădere. Dimpotrivă, constată că cel mai detaliat raport înlătura în mod special ipoteza ca fractura suferită de reclamant să fi fost cauzată de o cădere (a se vedea supra, pct. 21, și *Vereș*, citată anterior, pct. 51).

52. Pe de altă parte, Curtea observă că declarațiile care menționează o cădere accidentală a reclamantului, provenind de la polițiștii acuzați și de la un martor asistent care a semnat procesul-verbal de constatare și sancționare a contravenției prin care i-a fost aplicată o amendă reclamantului (supra, pct. 24), nu au fost confirmate de un număr important de martori audiați în cursul anchetei.

53. Prin urmare, în lipsa unei explicații plauzibile din partea Guvernului care să fie susținută de elemente de natură să pună la îndoială concluziile rapoartelor medico-legale necontestate, Curtea consideră stabilit, în speță, că leziunile ale căror urme au fost constatate asupra persoanei reclamantului au fost cauzate de un tratament pentru care statul pârât este răspunzător.

54. Curtea amintește în cele din urmă că, în cazul în care o persoană este condusă la poliție, polițiștii trebuie să consemneze imediat sau în termenul cel mai scurt și cât mai precis cu putință orice semn vizibil al unui traumatism suferit recent de această persoană. Este vorba de evitarea riscului disimulării relexor tratamentelor ce pot fi aplicate de către agenții statului după reținere [*Iambor împotriva României* (nr. 1), nr. 64.536/01, pct. 173, 24 iunie 2008].

55. În prezenta speță, chiar presupunând că leziunile reclamantului ar fi avut altă cauză decât acțiunile polițiștilor care l-au reținut, Guvernul nu a invocat niciun obstacol în calea consemnării

unor asemenea informații la momentul în care polițiștii ar fi perceput starea reclamantului.

56. Mai mult, Curtea observă că, în pofida leziunilor sale vizibile și a faptului că acesta se plângea de dureri puternice la nivelul piciorului, în loc să fie transportat la spital, reclamantul a fost adus pentru a doua oară în secția de poliție, la puțin timp după ce îi fusese aplicată amendă pentru tulburarea liniștii publice. Rezultă că agenții de poliție nu au luat măsuri adecvate în raport cu suferința reclamantului, neîndeplinind astfel obligația lor de a proteja sănătatea persoanelor aflate sub autoritatea lor. Curtea deduce de aici că autoritățile de poliție nu au făcut tot ce se putea aștepta în mod rezonabil de la ele pentru a asigura reclamantului nivelul de protecție prevăzut contra relelor tratamente.

Ținând cont în special de gravitatea leziunilor constatate la persoana în cauză și presupunând chiar că este vorba despre leziuni produse accidental, odată ce polițiștii au remarcat care era starea acestuia, ar fi trebuit în mod normal să acționeze cu promptitudine și diligență pentru a-l prezenta unui medic sau a-l duce la spital (Iambor, citată anterior, pct. 179; Cobzaru împotriva României, nr. 48.254/99, pct. 67, 26 iulie 2007).

57. Având în vedere considerentele anterioare, Curtea concluzionează că a fost încălcat art. 3 din Convenție sub aspect material.

2. Cu privire la acuzația privind insuficiența anchetei

a) Argumentele părților

58. Reclamantul susține că ancheta privind plângerea sa nu a fost efectivă. Acesta arată, în principal, că procurorul nu l-a audiat decât la 10 iunie 2011, după o primă trimitere a dosarului cauzei de la instanță la parchet. Mai mult, organele de urmărire penală nu i-au prezentat transcrierile conținute în raportul din 12 august 2011 pentru a-i putea identifica chiar el pe polițiștii care l-au agreat. Conform susținerilor reclamantului, cei trei procurori însărcinați consecutiv cu soluționarea dosarului său au realizat ancheta într-o manieră arbitrară deoarece nu au urmat indicațiile tribunalului. În plus, opinia medicului legist A.F. a fost total ignorată de autoritățile judiciare.

59. Reclamantul mai arată că poate fi identificată o perioadă de inactivitate totală în cursul anchetei. Această perioadă a debutat cu data la

care a formulat plângere, în octombrie 2009, și s-a încheiat în august 2010. Mai mult, acesta susține că a fost citat la parchet și, în loc să fie audiat, a fost lăsat să aștepte pe culoar deși nu era recuperat total după operația suferită la piciorul stâng și folosea cârje la mers.

60. Guvernul consideră că în speță a fost efectuată o anchetă efectivă și serioasă, fără perioade de pasivitate din partea organelor de urmărire penală, și că soluția de neîncepere a urmăririi penale decisă de procuror s-a bazat pe numeroase probe. Pe de altă parte, Guvernul arată că procurorii s-au conformat obligației de a respecta dispozițiile tribunalului, iar deficiențele din cadrul anchetei identificate inițial au fost corectate.

b) Motivarea Curții

61. Curtea amintește că, atunci când un individ afirmă, în mod întemeiat, că a suferit din partea poliției sau altor servicii similare ale statului tratamente contrare art. 3 din Convenție, această dispoziție, coroborată cu obligația generală impusă statului prin art. 1, de a recunoaște oricărei persoane ce ține de jurisdicția sa drepturile și libertățile definite în Convenție impune, implicit, să se efectueze o anchetă oficială efectivă. Această anchetă, în mod similar celei cerute de art. 2, trebuie să poată conduce la identificarea și pedepsirea vinovaților [Labita împotriva Italiei (MC), nr. 26.772/95, pct. 131, CEDO 2000-IV și Mocanu și alții împotriva României (MC), nr. 10.865/07, 45.886/07 și 32.431/08, pct. 315-319, 17 septembrie 2014].

62. Ancheta desfășurată nu trebuie să fie împiedicată nejustificat de acte sau omisiuni ale autorităților statului pârât. Aceasta trebuie să poată conduce la identificarea și sancționarea celor responsabili. Bineînțeles, nu este vorba despre o obligație de rezultat, ci despre o obligație de mijloace. Autoritățile trebuie să fi luat toate măsurile rezonabile de care dispuneau pentru a obține probele privind faptele în cauză, inclusiv, printre altele, declarația detaliată a victimei prezumate cu privire la obiectul acestor acuzații, declarații ale martorilor oculari, expertize și, după caz, certificate medicale suplimentare de natură să ofere un raport complet și precis privind leziunile și o analiză obiectivă a constatărilor medicale, în special a cauzei leziunilor. Orice deficiență în

cadrul anchetei care îi diminuează capacitatea de a stabili cauza leziunilor sau de a identifica persoanele responsabile riscă să nu se conformeze acestei cerințe (BatĂ” și alții împotriva Turciei, nr. 33.097/96 și 57.834/00, pct. 134, CEDO 2004-IV).

63. În cele din urmă, pentru a fi considerată efectivă o anchetă având ca obiect comiterea unor infracțiuni de omor sau rele tratamente săvârșite de agenți ai statului, în general, este necesar ca persoanele responsabile de efectuarea anchetei și cele care efectuează cercetările să fie independente de cele implicate în evenimente. Aceasta presupune nu numai lipsa oricărei legături ierarhice sau instituționale, ci și o independență practică (Bursuc, citată anterior, pct. 103).

64. În prezenta cauză, Curtea constată că a fost realizată o anchetă. Rămâne de apreciat caracterul efectiv al acesteia.

65. În speță, Curtea constată că ancheta a fost încredințată Parchetului de pe lângă Tribunalul Argeș, adică procurorilor care lucrează zilnic cu serviciile de poliție în cadrul cărora agenții urmăriți penal își exercitau atribuțiile. Or, această practică a făcut recent obiectul îngrijorărilor exprimate de Comisarul pentru Drepturile Omului al Consiliului European. Acesta a susținut că este crucial ca România să creeze un mecanism independent și eficient de examinare a plângerilor împotriva poliției. De asemenea a susținut că existența unui sistem independent și eficient de examinare a plângerilor împotriva poliției este esențială pentru asigurarea și menținerea încrederii publicului în poliție și că un astfel de sistem va reprezenta o protecție fundamentală împotriva relelor tratamente și a abuzurilor. În opinia Comisarului pentru Drepturile Omului al Consiliului European, un astfel de sistem impune să nu existe relații instituționale sau ierarhice între anchetatori și funcționarul vizat de plângere, precum și că e obligatoriu ca independența reală să prevaleze în practică (Anton, citată anterior, pct. 56). De altfel, Curtea observă preocupările exprimate în acest sens de Tribunalul Argeș, în Hotărârea din 11 martie 2011.

66. În ceea ce privește diligența cu care ar fi trebuit condusă ancheta, Curtea reține că Guvernul nu a prezentat niciun element pentru a explica perioada de inactivitate de la începutul anchetei, denunțată de reclamant. În plus, Curtea constată că termenul de 10 august 2012, fixat ca

urmare a admiterii de către procurorul superior ierarhic a plângerii reclamantului împotriva ordonanței de neîncepere a urmăririi penale, nu a fost respectat. Guvernul nu a explicat în niciun mod această vădită lipsă de diligență a organelor de urmărire penală în raport cu propriile lor dispoziții. Același lucru este valabil și pentru dispozițiile date de tribunal, de două ori, prin hotărârile definitive din 11 martie 2011 și 20 martie 2012, pentru începerea urmăririi penale față de polițiștii acuzați.

67. În această privință, Curtea nu este convinsă că s-au remediat corespunzător toate lacunele anchetei semnalate prin hotărârile Tribunalului Argeș din 11 martie 2011 și 20 martie 2012. În special, din probele aflate la dosar nu reiese că parchetul s-a conformat dispozițiilor tribunalului conținute în hotărârea din 20 martie 2012, de a solicita un supliment de expertiză medico-legală pentru stabilirea exactă a modului în care i-au fost cauzate reclamantului leziunile traumatiche.

68. Curtea mai observă că, abia după trei ani de la începutul anchetei și după două retrimiteri ale cauzei, de către instanță la procuror, anchetatorii au cercetat informații esențiale pentru cauză, respectiv identitatea polițiștilor prezenți la incident, informații care erau conținute în înregistrarea audiovideo depusă la dosar de către unul dintre polițiștii acuzați la 29 iunie 2010.

69. Pe de altă parte, consideră extrem de surprinzător că anchetatorii nu au fost preocupați de faptul că înregistrarea respectivă fusese extrasă dintr-un fișier electronic creat la 4 mai 2010 și nu au încercat să găsească suportul pe care înregistrarea inițială la data incidentului, adică 2 septembrie 2009, fusese stocată, pentru a verifica dacă tot conținutul său a fost pus la dispoziția anchetatorilor.

70. Curtea mai reține că Tribunalul Argeș nu a examinat, în Hotărârea din 25 martie 2013, concluziile conținute în raportul medicului legist A.F., întocmit la 12 decembrie 2012, cu privire la originea leziunilor relativ grave constatate pe corpul reclamantului, leziuni la care raportul medico-legal făcea referire (Cucu, citată anterior, pct. 97).

71. În cele din urmă, declarația detaliată a victimei și declarațiile martorilor oculari propuși de aceasta nu au fost consemnate la începutul anchetei, ci numai în urma Hotărârii judecătorești pronunțate la 11 martie 2011 prin care a fost

admisă plângerea reclamantului împotriva primei ordonanțe de neîncepere a urmăririi penale în cauză.

72. Ținând seama de cele de mai sus, Curtea consideră că autoritățile nu au efectuat o anchetă aprofundată și efectivă pe tema acuzației credibile a reclamantului potrivit căreia polițiștii l-au supus la rele tratamente.

73. În consecință, concluzionează că a fost încălcat art. 3 din Convenție sub aspect procedural.

II. Cu privire la aplicarea art. 41 din Convenție

A. Prejudiciu

74. Reclamantul solicită 1.600 euro (EUR) cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul material suferit. Conform acestuia, suma respectivă acoperă costul în valoare de 1.000 EUR al tijei de metal care i-a fost implantată pentru îngrijirea fracturii suferite, precum și costul tratamentului medical suportat, în valoare de 600 EUR.

75. Guvernul susține, în principal, că reclamantul nu și-a susținut cererea prin documente justificative adecvate și că, în orice caz, costul îngrijirilor medicale ar fi fost acoperit de sistemul public de asigurări de sănătate.

76. Curtea nu identifică nicio legătură de causalitate între încălcarea constatată și prejudiciul material pretins; prin urmare, respinge acest capăt de cerere.

77. Reclamantul mai solicită repararea prejudiciului moral suferit ca urmare a relor tratamente aplicate de agenți ai statului, care au implicat patru reprimări de intervenții chirurgicale însoțite de lungi perioade de spitalizare, dar și ca urmare a lipsei unei anchete efective, de natură să pună serios la îndoială încrederea sa în statul de drept. Cu acest titlu, solicită 200.000 EUR despăgubiri.

78. Guvernul consideră că simpla constatare a încălcării ar putea constitui o reparație echitabilă suficientă și, în subsidiar, face trimitere la sumele acordate de Curte în alte cauze similare, considerând excesivă suma solicitată de reclamant.

79. Curtea consideră că încălcarea art. 3 din Convenție atât sub aspect material, cât și procedural a cauzat persoanei în cauză un prejudiciu moral, plasând-o într-o situație de suferință și frustrare. Prin urmare, consideră că trebuie să i se acorde reclamantului suma de 12 000 EUR cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral.

B. Cheltuieli de judecată

80. De asemenea, reclamantul solicită 12.652,15 lei românești (RON), dintre care 8.082 RON pentru cheltuielile de judecată efectuate în fața instanțelor interne și 4.570,15 RON pentru cele efectuate în fața Curții.

81. Guvernul consideră că reclamantul nu și-a susținut suficient cererea, întrucât nu a prezentat contractele de asistență juridică și nu a probat că sumele plătite, conform chitanțelor atașate, erau efectiv în legătură cu procedura la originea prezentei cereri.

82. Potrivit jurisprudenței Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor sale de judecată decât în măsura în care se stabilesc caracterul real, necesar și rezonabil al quantumului lor. În speță, ținând seama de documentele de care dispune și de jurisprudența sa, Curtea consideră că este rezonabil să se acorde reclamantului suma de 2.300 EUR pentru toate cheltuielile.

C. Dobânzi moratorii

83. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE,

În unanimitate,

C U R T E A:

1. declară cererea admisibilă;

2. hotărăște că a fost încălcat art. 3 din Convenție sub aspect material și sub aspect procedural;

3. hotărăște:

a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din Convenție, următoarele sume, care trebuie convertite în moneda statului pârât, la rata de schimb aplicabilă la data plății:

(i) 1 2.000 euro (douăsprezece mii euro), la care se va adăuga orice sumă care poate fi datorată cu titlu de impozit, pentru prejudiciul moral;

(ii) 2.300 EUR (două mii trei sute euro), plus orice sumă care poate fi datorată cu titlu de impozit, pentru cheltuielile de judecată;

b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu

rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

4. respinge restul cererii de acordare a unei reparații echitabile. Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 15 martie 2016, în temeiul art. 77 § 2 și art. 77 § 3 din Regulament.

DECIZIA CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI ÎN CAUZA BĂLTEANU ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI¹

Potrivit art. 8 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale „orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale”. Amesecul unei autorități publice, în exercitarea acestui drept, este admis în măsura în care „este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei ori protejarea drepturilor și libertăților altora.”

I. Sub aspect procedural vom reține că²:

PROCEDURA

1. Domnul Viorel Bălțeanu („reclamantul”), a sesizat Curtea la 22 octombrie 2003, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția”).

2. Reclamantul a susținut, în special, că i-a fost încălcat dreptul la respectarea vieții sale private, că procesul penal împotriva sa nu a fost echitabil și că arestarea sa preventivă a fost prea lungă.

3. La 15 septembrie 2011, capetele de cerere menționate anterior au fost comunicate Guvernului. S-a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună (art. 29 § 1).

III. În fapt vom reține următoarele:

I. Circumstanțele cauzei

4. Reclamantul s-a născut în 1973 și locuiește în București. La momentul producerii faptelor, acesta era ofițer de poliție rutieră.

5. La 17 ianuarie 2003, reclamantul și colegul său l-au oprit în trafic pe M.D. și au verificat actele acestuia. Au observat că M.D. nu avea permis de conducere corespunzător pentru tipul de vehicul pe care îl conducea, ceea ce constituia infracțiune. Au confiscat actele de înmatriculare a mașinii și permisul de conducere al lui M.D.

6. La 20 ianuarie 2003, M.D. și R.J. (pasager în vehicul atunci când a fost oprit M.D.) au informat procurorul că reclamantul le ceruse să plătească suma de 10.000.000 lei românești (ROL) pentru a nu continua cercetarea penală împotriva lui M.D. La aceeași dată, procurorul a obținut autorizația Parchetului Național Anticorupție, în temeiul art. 91¹ și 91⁴ din Codul de procedură penală, de a intercepta convorbirile reclamantului. Acesta a marcat bancnotele pe care M.D. și R.J. le-au adus pentru a plăti mita.

7. R.J. i-a telefonat reclamantului pentru a stabili o întâlnire. Mai târziu, în ziua respectivă, R.J. și M.D. s-au întâlnit cu reclamantul în biroul acestuia (pe care îl împărțea cu alți cinci colegi și cu S.D., superiorul său). La momentul respectiv erau prezenți doar reclamantul și S.D. Au fost înregistrate atât convorbirea telefonică, cât și conversația din biroul reclamantului.

După ce au plecat R.J. și M.D., procurorul a ajuns la fața locului și a percheziționat biroul reclamantului. A găsit banii pentru mită, pe care îi marcaseră anterior. Reclamantul a negat că a luat bani de la R.J. și M.D. sau că a săvârșit vreo infracțiune.

8. La sfârșitul percheziției, procurorul l-a arestat pe reclamant sub învinuirea de luare de mită pentru a influența favorabil urmărirea penală. În aceeași zi, procurorul a dispus începerea urmăririi penale împotriva reclamantului.

9. La 21 ianuarie 2003, reclamantul a fost arestat preventiv pentru treizeci de zile, la ordinul procurorului. Decizia a fost confirmată de

¹ Decizia Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Bălțeanu împotriva României, C 142/04, din 16 iulie 2013.

² Pentru simplificarea lecturii au fost numerotate doar aspectele relevante.

Tribunalul București, prin Încheierea din 11 februarie 2003. Arestarea preventivă a reclamantului a fost ulterior prelungită de Tribunalul București la intervale regulate (la 20 martie 2003, 10 aprilie 2003, 8 mai 2003, 9 septembrie 2003 și 7 octombrie 2003) până la 21 noiembrie 2003, atunci când a fost pus în libertate în temeiul hotărârii asupra fondului, pronunțată de instanța de prim grad de jurisdicție.

Reclamantul a contestat fiecare încheiere privind arestarea sa preventivă și s-a opus tuturor cererilor procurorului de a i se prelungi perioada de detenție, dar recursurile sale au fost respinse de curtea de apel. Instanțele au ascultat argumentele prezentate de părți și au ținut seama de probele adunate de acuzare. Pe baza acestora au considerat că existau indicii serioase că reclamantul săvârșise infracțiunea de care fusese învinuit și că, având în vedere natura infracțiunii, gravitatea și impactul acesteia asupra ordinii publice, precum și faptul că reclamantul era ofițer de poliție și fusese învinuit de săvârșirea unei infracțiuni în legătură cu funcția sa, prelungirea detenției sale era justificată. Pe parcursul examinării fondului cauzei, instanțele au considerat faptul că prezentarea unor probe noi ar fi putut pune la îndoială modul în care a fost săvârșită pretinsa infracțiune nu influența gravitatea infracțiunii în sine sau impactul său asupra societății (hotărârea definitivă din 3 aprilie 2003 a Curții de Apel București cu privire la recursul împotriva încheierii din 20 martie 2003).

10. La 29 ianuarie 2003, reclamantului i s-a prezentat materialul de urmărire penală.

11. La 3 februarie 2003, procurorul l-a trimis pe reclamant în judecată.

12. În fața Tribunalului București, reclamantul a negat că a luat vreo sumă de bani. Instanța a audiat reclamantul și martorii citați atât de acuzare, cât și de apărare (ședințele din 11 martie și 10 aprilie). În ciuda eforturilor instanței, R.J. nu a putut fi găsită și adusă în instanță pentru a depune mărturie.

Reclamantul a contestat legalitatea înregistrărilor efectuate de procuror și a solicitat parchetului să prezinte autorizația de interceptare și casetele originale (în ședințele din 10 aprilie și 8 mai 2003). Acesta a susținut că, având în vedere că R.J. i-a denunțat procurorului pe „ofițerii de poliție”, era important ca aceasta să fie audiată pentru a clarifica dacă se referise în special la reclamant sau la altă persoană din biroul său.

Acesta a subliniat, de asemenea, că din transcrieri reieșea faptul că banii nu au fost găsiți unde se presupunea că i-a lăsat R.J.

13. La 25 aprilie 2003, parchetul a informat instanța că au fost anexate la rechizitoriu casetele și transcrierile acestora și, prin urmare, depozitate la grea instanței, într-un loc desemnat special. La 5 iunie 2003, procurorul a explicat, în plus, că autorizația emisă în cauză era un document clasificat și, în consecință, nu putea fi prezentată în instanță.

14. Prin hotărârea din 18 iunie 2003, Tribunalul București a examinat probele aflate la dosar, inclusiv transcrierile conversațiilor înregistrate, l-a găsit pe reclamant vinovat și l-a condamnat la o pedeapsă de patru ani închisoare cu suspendare.

Totuși, la 9 septembrie 2003, Curtea de Apel București a desființat hotărârea, deoarece unul dintre judecători a omis să o semneze, și a trimis cauza înapoi la Tribunalul București. Reclamantul a fost menținut în detenție.

15. Tribunalul București nu a considerat necesar să examineze din nou probele furnizate în primă instanță. Reclamantul și-a menținut poziția inițială și a contestat legalitatea interceptării autorizate de procuror la 20 ianuarie 2003. Prin intermediul avocaților apărării, acesta a reiterat solicitarea de a fi prezentată autorizația și de a fi ascultate casetele în ședință publică. Reclamantul a subliniat că vocile de pe înregistrări nu se puteau distinge una de cealaltă și că, în transcrierile conversațiilor înregistrate, atât cuvintele sale, cât și cele rostite de S.D. au fost marcate cu litera „Y”, ceea ce făcea imposibil să se stabilească dacă el sau S.D. era cel care cerea sau accepta mita. De asemenea a susținut că, în transcrieri, nu exista nicio referire explicită la vreo sumă de bani și că nici M.D., nici R.J. nu l-au menționat în declarațiile lor inițiale date poliției, ci mai degrabă au făcut referire la „ofițerii de poliție”.

16. La 18 noiembrie 2003, R.J. a depus mărturie în fața instanței. Aceasta a declarat că nu reclamantul, ci S.D. era cel care i-a cerut banii și i-a dat instrucțiuni unde să îi pună și că reclamantul nu era în birou când a scos banii din buzunar și i-a pus pe masă.

În aceeași ședință, instanța a luat act de faptul că părțile nu au mai solicitat depunerea de probe.

17. La 20 noiembrie 2003, Tribunalul București l-a condamnat pe reclamant pentru luare de mită la o pedeapsă de patru ani închisoare cu suspendare.

Instanța a stabilit faptele pe baza declarațiilor date de martori în ambele serii de proceduri în fața sa (în special de către M.D., R.J., al treilea pasager din vehicul la momentul controlului efectuat de poliție, colegul de echipaj al reclamantului de la acea vreme și S.D.) și a transcrierilor conversațiilor dintre reclamant, M.D. și R.J. Aceasta a constatat că reclamantul i-a invitat pe M.D. și R.J. în biroul lui, a vorbit cu aceștia o vreme și apoi l-a rugat pe M.D. să iasă din birou, în timp ce a continuat să discute cu R.J. R.J. i-a spus reclamantului că avea banii și reclamantul a răspuns „aprobat”. Apoi, aceasta l-a întrebat pe reclamant dacă puteau vorbi în birou și, după ce reclamantul a răspuns afirmativ, a scos banii. Reclamantul i-a spus să pună banii pe o masă de lângă biroul lui. S.D. a participat din când în când la discuție, dar se pare că nu se afla în birou când R.J. a lăsat banii. Atunci când procurorul a intrat în biroul reclamantului, banii fuseseră găsiți sub o față de masă, pe biroul reclamantului.

Instanța nu a oferit explicații privind propria apreciere a noilor declarații date de R.J. sau privind susținerile conform cărora transcrierile erau neclare.

18. Ambele părți au declarat apel. Reclamantul și-a menținut declarația de nevinovăție. Prin intermediul avocaților săi, acesta a reiterat faptul că, în ciuda cererilor sale repetate, procurorul nu prezentase în instanță autorizația de interceptare și a contestat, din nou, legalitatea înregistrărilor, pentru aceleași motive susținute anterior în fața primei instanțe. De asemenea, a solicitat audierea unui nou martor, dar, la 3 martie 2004, instanța i-a respins cererea, deoarece a considerat că probele prezentate deja erau suficiente.

19. Prin hotărârea din 11 martie 2004, Curtea de Apel București a dispus executarea pedepsei de către reclamant. A menținut restul dispozițiilor deciziei Tribunalului București. Instanța a considerat că faptele stabilite de prima instanță și hotărârea pronunțată de aceasta au fost susținute de probele aflate la dosar, în special de: declarațiile date de R.J., M.D. și cealaltă persoană care era în vehicul la momentul săvârșirii infracțiunii la regimul circulației rutiere; raportul întocmit de procuror la arestarea reclamantului și transcrierile conversațiilor înregistrate. Instanța a considerat că noile declarații date de R.J. nu se coroborau cu restul probelor, în special transcrierile conversațiilor și declarațiile date de M.D. A considerat, de asemenea, că, deoarece S.D. nu se

afla în birou atunci când R.J. a înmănat banii (fapt care fusese verificat prin intermediul transcrierilor), marcarea cu „Y” în transcrieri a ambilor agenți de poliție era irelevantă pentru stabilirea faptelor. În cele din urmă, instanța a subliniat că procesul-verbal întocmit de procuror cu privire la interceptări, împreună cu casetele înregistrate, au fost depuse la dosar, astfel cum prevede legea.

20. Reclamantul a formulat recurs. Acesta a reiterat faptul că înregistrarea conversațiilor fusese nelegală și că respectivele casete nu erau autentice și nu ar fi trebuit admise ca probe. De asemenea a declarat că, în niciuna din declarațiile date de M.D. și R.J., nu fusese desemnat ca fiind ofițerul care a primit mita; aceștia au făcut referire doar la „agenții de poliție”.

21. Prin Hotărârea definitivă din 15 iunie 2004, Înalta Curte de Casație și Justiție (fosta Curte Supremă de Justiție) a dispus din nou suspendarea executării pedepsei cu închisoarea la care a fost condamnat reclamantul. Înalta Curte nu a răspuns argumentelor reclamantului referitoare la pretinsa lipsă de legalitate a înregistrărilor.

III. În continuare, Curtea amintește în cuprinsul deciziei dispozițiile legale și practica din dreptul intern precum și standardele internaționale relevante.

22. Legislația în vigoare la momentul evenimentelor referitoare la interceptarea convorbirilor telefonice și modificările aduse legii, care au intrat în vigoare la 1 ianuarie 2004, sunt descrise în Dumitru Popescu împotriva României (nr. 2) (nr. 71.525/01, pct. 39-46, 26 aprilie 2007).

IV. ÎN DREPT

I. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 8 din Convenție, reclamantul s-a plâns că înregistrarea convorbirilor sale purtate cu terți a fost nelegală și nu a fost autorizată corespunzător.

A. Cu privire la admisibilitate

1. Obiectul cererii

23. Guvernul a susținut că reclamantul nu s-a plâns în mod expres de încălcarea dreptului său la respectarea vieții private, garantat de art. 8 din Convenție. Plângerea acestuia privea numai pretinsa lipsă de legalitate a înregistrărilor, lipsa unei autorizații corespunzătoare și procedura urmată pentru transcrierea conversațiilor înregistrate. În opinia sa, aceste argumente intră sub incidența art. 6 din Convenție.

24. Reclamantul a reiterat că s-a plâns, de asemenea, de maniera în care procurorul a emis autorizația de interceptare.

25. Curtea reamintește că, în hotărârea pronunțată în Cauza Dumitru Popescu, citată anterior, a examinat dreptul intern care reglementează interceptarea convorbirilor telefonice din perspectiva art. 8 din Convenție, inclusiv modul în care erau acordate autorizațiile de interceptare. De asemenea, Curtea observă că, în prezenta cauză, în scrisoarea sa inițială adresată Curții, reclamantul a citat în mod expres art. 8 și a menționat că plângerea sa privește interceptările nelegale ale convorbirilor telefonice.

26. Prin urmare, fără a aduce atingere fondului cauzei, Curtea este mulțumită că modul în care reclamantul a formulat plângerea sa, deși succint, permite Curții să examineze dacă drepturile reclamantului prevăzute la art. 8 au fost garantate efectiv de dreptul intern și respectate de autorități.

În consecință, excepția ridicată de Guvern va fi respinsă.

2. Excepția Guvernului privind nerespectarea termenului de șase luni

27. Guvernul a susținut că reclamantul ar fi trebuit să depună plângerea în termen de șase luni de la data la care a aflat prima dată de interceptare. El a arătat că reclamantul a aflat de interceptare cel mai târziu la 29 ianuarie 2003, deoarece aceasta era data la care i s-a prezentat materialul de urmărire penală. Prin urmare, depunând cererea la 22 octombrie 2003, acesta nu a respectat termenul de șase luni.

28. Reclamantul nu a formulat observații cu privire la acest aspect.

29. Curtea reiterează că, de regulă, termenul de șase luni începe de la data pronunțării hotărârii definitive în procedura de epuizare a căilor de atac interne. Totuși, în cazurile în care este evident de la început că, pentru reclamant, nu este disponibilă nicio cale de atac efectivă, termenul începe de la data actelor sau a măsurilor denunțate sau de la data luării la cunoștință despre actul în cauză sau efectul său asupra reclamantului ori prejudiciul adus acestuia. În plus, art. 35 § 1 nu poate fi interpretat într-o manieră care ar impune unui reclamant să sesizeze Curtea cu plângerea sa înainte ca poziția sa legată de cauză să fi fost stabilită definitiv la nivel intern [a se vedea Varnava și alții împotriva Turciei (MC), nr. 16.064/90, 16.065/90, 16.066/90, 16.068/90,

16.069/90, 16.070/90, 16.071/90, 16.072/90 și 16.073/90, pct. 157, CEDO 2009].

30. Curtea observă că, în conformitate cu dreptul intern al statului pârât, interceptările pot fi supuse unei expertize în cadrul procesului împotriva persoanei în cauză. Prin urmare, Curtea nu identifică niciun motiv pentru a exclude posibilitatea ca instanțele interne să declare o interceptare ca fiind nelegală. În acest caz, persoana interesată ar putea solicita despăgubiri în temeiul dispozițiilor generale privind răspunderea civilă delictuală, și anume art. 998-999 din vechiul Cod civil. Mai mult, după 1 ianuarie 2004, Codul de procedură penală a reglementat stocarea informațiilor obținute prin intermediul interceptării convorbirilor telefonice și a conferit instanțelor competența de a dispune distrugerea informațiilor interceptate care nu erau folosite ca probe în dosar. De asemenea, le impunea persoanelor implicate în interceptare și înregistrare obligația de a nu divulga detaliile operațiunii.

31. În plus, instanțele interne ale statului pârât au posibilitatea de a aplica direct dispozițiile Convenției și de a constata, într-o anumită situație, că o anumită dispoziție legală națională contravine art. 8 din Convenție (a se vedea Dumitru Popescu, citată anterior, pct. 101-103).

32. Curtea observă, de asemenea, că o persoană ale cărei drepturi sunt lezate de o interceptare poate solicita instanțelor, printr-o acțiune separată împotriva autorităților, cel puțin ulterior datei de 1 ianuarie 2004, să declare interceptarea nelegală și să îi acorde despăgubiri [a se vedea Patriciu împotriva României (dec.), nr. 43.750/05, pct. 86, 17 ianuarie 2012, și, mutatis mutandis, Tokarczyk împotriva Poloniei (dec.), nr. 51.792/99, 31 ianuarie 2002].

33. Curtea consideră că, în lipsa unor argumente specifice prezentate de Guvern, toate mijloacele de acțiune menționate anterior ar trebuie să fie considerate valabile și în cazul unei persoane care contestă legalitatea unei interceptări. În aceste circumstanțe, alegerea metodelor utilizate aparține în totalitate reclamantului, căruia, dacă a epuizat o cale de atac aparent efectivă și suficientă, nu i se poate reproșa că nu a încercat să facă uz și de alte căi pe care le avea la dispoziție, dar care probabil că nu aveau șanse mai mari de reușită [a se vedea Aquilina împotriva Maltei (MC), nr. 25.642/94, pct. 39, CEDO 1999-III].

34. În prezenta cauză, Curtea observă că reclamantul a contestat legalitatea înregistrărilor

și acuratețea transcrierilor pe tot parcursul procedurilor interne. În plus, atunci când, la 1 ianuarie 2004, au intrat în vigoare schimbări legislative care au sporit competențele instanțelor privind interceptarea, cauza reclamantului era pendinte în fața curții de apel, care avea competența deplină de a examina fondul plângerii sale (a se vedea supra, pct. 19 și următoarele).

În această privință, prezenta cauză diferă în mod esențial de Begu împotriva României (nr. 20.448/02, 15 martie 2011), în care Curtea a concluzionat că reclamantul, care fusese condamnat printr-o hotărâre definitivă din 22 decembrie 2003, adică înainte de intrarea în vigoare a noilor prevederi ale Codului de procedură penală, nu avea la dispoziție nicio cale de atac efectivă pentru a se plânde de interceptarea care l-a prejudiciat (a se vedea Begu, citată anterior, pct. 147).

35. Rezultă că alegerea făcută de reclamant în prezenta cauză, de a contesta în cursul procesului împotriva sa legalitatea interceptării și a înregistrării secrete a convorbirilor, constituia o cale de atac efectivă, în circumstanțele specifice cauzei. Prin urmare, era logic ca acesta să aștepte rezultatul procedurilor interne, înainte de a depune la Curte plângerea sa în temeiul art. 8.

Excepția preliminară a Guvernului privind nerespectarea termenului de șase luni va fi, așadar, respinsă.

3. Admisibilitatea generală a plângerii

36. Curtea observă că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 a) din Convenție. De asemenea, Curtea constată că nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, trebuie să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

37. Reclamantul a argumentat că procurorul care a dispus interceptarea și înregistrarea conversațiilor sale nu era un magistrat independent în sensul Convenției. Acesta a reiterat că nu a avut posibilitatea de a asculta casetele în ședință publică. Invocând hotărârile pronunțate în cauzele Dumitru Popescu (citată anterior) și Calmanovici împotriva României (nr. 42.250/02, 1 iulie 2008), acesta a subliniat că deja Curtea a constatat că sistemul de autorizare a interceptării comunicațiilor existent la momentul faptelor din prezenta cauză nu oferea garanții adecvate împotriva ingerinței arbitrare.

38. Guvernul a susținut că orice ingerință care ar fi putut rezulta în cauză a îndeplinit cerințele art. 8 § 2 din Convenție. În special, aceasta era prevăzută de lege, și anume de art. 91¹–91⁵ din Codul de procedură penală, urmarea scopul legitim de a preveni infracționalitatea și era proporțională cu acest scop legitim, având în vedere că interceptarea a fost dispusă pentru o perioadă de timp foarte scurtă și a privit doar două conversații. De asemenea, acesta a argumentat că autoritățile naționale beneficiau de o anumită marjă de apreciere în ceea ce privește maniera în care era folosit sistemul de supraveghere de către poliție.

2. Motivarea Curții

39. Curtea remarcă, în primul rând, că interceptarea și înregistrarea conversațiilor reclamantului cu R.J. și M.D. intră în sfera noțiunilor de „viață privată” și „corespondență” în sensul art. 8 [a se vedea, printre alte hotărâri, Craxi împotriva Italiei (nr. 2), nr. 25.337/94, pct. 57, 17 iulie 2003; Bykov împotriva Rusiei (MC), nr. 4.378/02, pct. 72, 10 martie 2009, și Draksas împotriva Lituaniei, nr. 36.662/04, pct. 52, 31 iulie 2012]. Aceasta observă și că, în prezenta cauză, conversațiile respective au fost înregistrate la 20 ianuarie 2003, pe baza unei autorizații emise de un procuror.

40. Curtea a constatat deja că sistemul de autorizare a interceptării comunicațiilor, existent la momentul faptelor din prezenta cauză, nu oferea garanții corespunzătoare și, prin urmare, nu respecta cerințele prevăzute la art. 8, în măsura în care procurorul care autoriza orice supraveghere nu era independent de executiv (a se vedea Dumitru Popescu, citată anterior, pct. 71); decizia unui procuror de a intercepta comunicațiile nu era supusă aprobării unui judecător înainte de a fi executată (idem, pct. 72); o persoană aflată sub supraveghere nu putea contesta în fața unei instanțe fondul interceptării (idem, pct. 74); și nu exista nicio mențiune în legislație privind circumstanțele în care ar trebui să fie distruse transcrierile (idem, pct. 79). Deși interceptările din cauzele Dumitru Popescu și Calmanovici, ambele citate anterior, au fost dispuse din motive de securitate națională, motiv ce nu a fost invocat în prezenta cauză, modul în care au fost efectuate era același în ambele situații. Prin urmare, Curtea consideră că, atunci când a fost inițiată în prezenta cauză, procedura de autorizare a interceptării

conversațiilor a fost lipsită de garanțiile corespunzătoare, prevăzute la art. 8.

41. Curtea reiterează că modificările Codului de procedură penală au intrat în vigoare în cursul procedurilor de apel din prezenta cauză și, astfel, permiteau supravegherea mai atentă de către instanțe a interceptărilor conversațiilor telefonice (a se vedea supra, pct. 32, și Dumitru Popescu, citată anterior, pct. 82-83). Sistemul existent stabilea o procedură mai riguroasă, cu garanții suplimentare pentru persoanele implicate. Prin urmare, Curtea va evalua doar modul în care aceste garanții au fost aplicate de autoritățile naționale în situația particulară a reclamantului (a se vedea Klass și alții împotriva Germaniei, 6 septembrie 1978, pct. 33, seria A nr. 28).

42. În acest sens ea observă că instanțele interne nu au oferit un răspuns complet la obiecțiile repetate ale reclamantului privind legalitatea autorizației și acuratețea transcrierilor. Acestea pur și simplu au remarcat că procesul-verbal întocmit de procuror privind înregistrările a fost anexat la dosar, împreună cu casetele. Instanțele au acceptat, fără a pune la îndoială, refuzul procurorului de a prezenta autorizația (a se vedea supra, pct. 14).

43. Procedând astfel, instanțele interne au lipsit de efect garanțiile prevăzute de noua legislație a statului. În plus, deoarece instanțele nu au examinat legalitatea înregistrărilor sau acuratețea transcrierilor, reclamantul nu s-a putut prevala de posibilitatea de a solicita distrugerea acestora, în temeiul dispozițiilor Codului de procedură penală care au intrat în vigoare de la 1 ianuarie 2004, sau de a solicita despăgubiri pentru interceptare nelegală, în temeiul dispozițiilor generale privind răspunderea civilă delictuală.

44. Pentru aceste motive, Curtea consideră că, în prezenta cauză, a fost încălcat art. 8 din Convenție.

II. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 6 din Convenție

45. În temeiul art. 6 § 1 și § 3 (d) din Convenție, reclamantul a susținut că instanțele nu au interpretat corect probele și nu și-au motivat hotărârile. În plus, acesta s-a plâns că acțiunile procurorului, care au culminat cu arestarea sa, au fost nelegale, că R.J. și M.D. au primit instrucțiuni din partea procurorului cum să se comporte și ce să spună în timpul anchetei, că suma pretins primită de acesta ca mită a fost plasată în biroul

său și că nu reieșea clar din conversațiile înregistrate de procuror dacă banii erau destinați acestuia sau lui S.D. De asemenea, acesta s-a plâns că procurorul nu a prezentat instanțelor autorizația de interceptare.

1. Argumentele părților

46. Guvernul a ridicat o excepție preliminară privind neepuizarea căilor de atac interne, susținând că reclamantul nu s-a plâns în fața instanțelor interne cu privire la negarea dreptului său de a prezenta proba cu martori. Acesta a argumentat, în continuare, că reclamantul nu a solicitat prezentarea de probe suplimentare în fața instanțelor de apel. De asemenea, a subliniat că reclamantul a profitat de oportunitățile oferite în cursul procedurilor de a contesta autenticitatea transcrierilor și de a se opune utilizării lor; totuși, acesta nu a solicitat efectuarea niciunei expertize a casetelor. În orice caz, acesta a remarcat că transcrierile nu erau singurele probe pe care instanțele și-au întemeiat deciziile.

47. În observațiile sale formulate drept răspuns la cele prezentate de Guvern, reclamantul a arătat că nu a fost audiat niciodată de instanțele care s-au pronunțat cu privire la fondul cauzei sale după casarea primei decizii. Instanțele nu au examinat legalitatea înregistrărilor și acuratețea transcrierilor. Acestea și-au întemeiat deciziile pe probele adunate de procuror sau admise de instanța de prim grad (a cărei hotărâre a fost casată) și nu au examinat probele în mod direct.

2. Motivarea Curții

(a) Principii generale

48. În primul rând, Curtea subliniază că garanțiile consacrate la art. 6 § 3 reprezintă o aplicare specifică a principiului general prevăzut la art. 6 § 1 și, din acest motiv, le va examina împreună (a se vedea, printre multe alte hotărâri, Deweer împotriva Belgiei, 27 februarie 1980, pct. 56, seria A nr. 35; Doorson împotriva Țărilor de Jos, 26 martie 1996, pct. 66, Culegere de hotărâri și decizii 1996-II; și Artico împotriva Italiei, 13 mai 1980, pct. 32, seria A nr. 37).

49. În continuare, Curtea reiterează că nu are competența de a soluționa o cerere în care se susține că instanțe interne au comis erori de fapt sau de drept, cu excepția cazurilor în care consideră că astfel de erori ar fi putut implica o posibilă încălcare a unui drept sau a unei libertăți prevăzute de Convenție (a se vedea Bykov, citată

anterior, pct. 88). În plus, aceasta nu are rolul de a analiza legislația în abstracto, ci de a examina modul în care aceasta îl afectează pe reclamant (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Klass și alții împotriva Germaniei*, 6 septembrie 1978, pct. 33, seria A nr. 28).

50. Deși art. 6 garantează dreptul la un proces echitabil, acesta nu prevede nicio normă privind admisibilitatea probelor ca atare, aspect care trebuie să fie reglementat în principal de dreptul național [a se vedea *Brualla Gomez de la Torre împotriva Spaniei*, 19 decembrie 1997, pct. 31, *Culegere 1997-VIII*, și *Garcia Ruiz împotriva Spaniei (MC)*, nr. 30.544/96, pct. 28, CEDO1999–I]. Prin urmare, nu este de competența Curții să stabilească, ca principiu, dacă anumite tipuri de probe – de exemplu, probe obținute nelegal în sensul dreptului intern – pot fi admise sau dacă reclamantul este într-adevăr vinovat sau nu. Întrebarea la care trebuie să se răspundă este dacă procesul în ansamblul său, inclusiv modul în care au fost obținute probele, era echitabil. Acest lucru implică examinarea „nelegalității” în cauză și, în cazul în care este vorba de o încălcare a unui alt drept prevăzut de Convenție, natura încălcării constatate.

51. La stabilirea caracterului echitabil al procesului în ansamblul său trebuie să se țină seama dacă au fost respectate drepturile apărării. Trebuie să se examineze în special dacă reclamantului i s-a oferit posibilitatea de a contesta autenticitatea probelor și de a se opune utilizării lor. În plus, trebuie să se țină seama de calitatea probelor, inclusiv dacă circumstanțele în care au fost obținute pun la îndoială fiabilitatea sau acuratețea acestora (a se vedea *Bykov*, citată anterior, pct. 90).

(b) Aplicarea acestor principii în cauza examinată

52. Curtea observă că, în temeiul dispozițiilor relevante ale Codului de procedură penală, instanțele interne au admis ca probe la dosarul cauzei transcrierile conversațiilor telefonice interceptate de procuror.

53. Curtea subliniază că probele nu au un rol prestabilit în cadrul normelor de procedură penală ale statului pârât. Instanțele au libertatea de a interpreta un mijloc de probă în contextul cauzei și în lumina tuturor celorlalte probe prezentate în fața acestora (a se vedea *Dumitru Popescu*, citată anterior, pct. 110). În prezenta cauză, înregistrările nu au fost considerate de instanțe drept o mărturisire clară sau o recunoaștere a faptelor de

natură a sta la baza constatării vinovăției (a se vedea *Bykov*, citată anterior, pct. 103).

54. Curtea este satisfăcută că instanțele interne și-au întemeiat deciziile pe elemente de probă solide: au ascultat mărturiile mai multor martori ai acuzării și ai apărării și au folosit ocazia de a analiza pozițiile contradictorii și de a-și explica opiniile cu privire la acestea în cursul examinării cauzei. De asemenea, acestea au motivat respingerea unor noi pretenții ale apărării.

55. În cele din urmă, Curtea constată că, în observațiile sale, reclamantul s-a plâns că nu a fost audiat în persoană de către instanțe în a doua etapă a procedurilor. Curtea ia act, în primul rând, de faptul că reclamantul nu a formulat acest argument în cadrul procedurilor interne sau în cererea inițială prezentată Curții.

56. Rezultă că acest capăt de cerere trebuie să fie respins în conformitate cu art. 35 § 3 (a) și § 4 din Convenție.

III. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 5 § 3 din Convenție

57. Reclamantul s-a plâns că a fost arestat preventiv o perioadă de peste zece luni, fără motive relevante și suficiente. În plus, acesta a considerat că instanțele interne nu au ținut seama de situația sa personală și de faptul acesta nu reprezenta niciun pericol pentru ordinea publică.

A. Argumentele părților

58. Invocând Hotărârea pronunțată în Cauza *Wemhoff împotriva Germaniei* (27 iunie 1968, seria A nr. 7), *B. împotriva Austriei* (28 martie 1990, seria A nr. 175) și *Labita împotriva Italiei (MC)* (nr. 26.772/95, CEDO 2000-IV), Guvernul a susținut că, în sensul art. 5 § 3 din Convenție, reclamantul a fost privat de libertate în perioadele 21 ianuarie 2003-18 iunie 2003 și 9 septembrie 2003 – 1 noiembrie 2003, adică o perioadă de șapte luni și nouă zile în total.

Acesta a declarat că detenția prelungită a reclamantului a fost justificată de probele solide împotriva acestuia, a fost revizuită la intervale regulate de timp de un judecător și nu a avut o durată nejustificat de mare. Guvernul a făcut trimitere la *Erimescu împotriva României* [(dec.), nr. 33.762/05, 18 ianuarie 2011].

59. Reclamantul a susținut că instanțele interne au prezentat un raționament sumar, în care au folosit o formulare standard pentru deciziile de

prelungire a detenției sale, care, în opinia sa, nu a îndeplinit cerințele art. 5 § 3 din Convenție.

B. Motivarea Curții

1. Principii generale

60. Curtea reiterează că o persoană învinuită de săvârșirea unei infracțiuni trebuie să fie eliberată întotdeauna în cursul procesului, cu excepția cazului în care statul poate demonstra că există motive „relevante și suficiente” care să justifice continuarea detenției. Justificarea oricărei perioade de detenție, indiferent cât de scurtă, trebuie să fie demonstrată în mod convingător de autorități. Prelungirea cvasiautomată a detenției contravine garanțiilor prevăzute la art. 5 § 3 (a se vedea Tase împotriva României, nr. 29.761/02, pct. 40, 10 iunie 2008).

61. De asemenea, aceasta reiterează că, în general, atunci când se determină durata privării de libertate pe parcursul procesului, în conformitate cu art. 5 § 3 din Convenție, perioada care trebuie luată în considerare începe de la data la care persoana învinuită este arestată și se încheie la data la care este pronunțată condamnarea, chiar și de către o instanță de prim grad de jurisdicție sau, posibil, la punerea în libertate a reclamantului în cursul procesului penal împotriva sa [a se vedea, pentru o hotărâre mai recentă, *Idalov împotriva Rusiei (MC)*, nr. 5.826/03, pct. 112, 22 mai 2012].

62. Curtea a dezvoltat în jurisprudența sa patru justificări fundamentale pentru arestarea preventivă: pericolul ca persoana în cauză să se sustragă, să altereze probele, să repete infracțiunea (infracțiunile) sau să tulbure ordinea publică [a se vedea *Calmanovici*, citată anterior, pct. 93; *Georgiou împotriva Greciei (dec.)*, nr. 8.710/08, 22 martie 2011; și cauzele citate în acestea]. În plus, problema privind caracterul rezonabil al unei perioade petrecute în arest preventiv nu poate fi apreciată în abstracto. Măsura în care este rezonabil ca un acuzat să rămână în detenție trebuie să fie evaluată în funcție de faptele fiecărei cauze, potrivit caracteristicilor speciale ale acesteia. Prelungirea poate fi justificată într-un anumit caz doar dacă există indicii clare privind o necesitate reală de interes public, care, sub rezerva prezumției de nevinovăție, este mai importantă decât norma privind respectarea libertății individuale, prevăzută la art. 5 din Convenție [a se vedea *Idalov*, citată anterior, pct. 139; *McKay împotriva Regatului Unit (MC)*, nr. 543/03, pct. 42 și 45,

CEDO 2006-X; și *Bujac împotriva României*, nr. 37.217/03, pct. 68, 2 noiembrie 2010].

2. Aplicarea principiilor în prezenta cauză

63. Curtea remarcă, în primul rând, că reclamantul a fost arestat preventiv pentru prima dată la 21 ianuarie 2003. A fost condamnat în primă instanță la data de 18 iunie 2003, dar condamnarea în cauză a fost desființată prin decizia din 9 septembrie 2003. Detenția reclamantului a fost ulterior prelungită la intervale regulate, până la adoptarea unei hotărâri în primă instanță, la 20 noiembrie 2003.

Prin urmare, presupunând că detenția a continuat în perioada 21 ianuarie 2003-21 noiembrie 2003 și intra sub incidența art. 5 § 3, reclamantul a petrecut în arest preventiv o perioadă de cel mult zece luni în total, în sensul acestei dispoziții (a se vedea *Wemhoff*, citată anterior, pct. 9).

64. Curtea va examina modul în care instanțele interne au prelungit această detenție și dacă au prezentat motive relevante și suficiente pentru deciziile lor.

65. În primul rând, Curtea observă că, în temeiul normelor prevăzute la nivel intern, instanțele au prelungit detenția reclamantului la intervale de treizeci de zile. Reclamantul a contestat sistematic aceste ordine de prelungire a arestului și a solicitat să fie eliberat în cursul procesului.

66. Curtea observă că instanțele interne și-au întemeiat deciziile de menținere în arest a reclamantului în principal pe impactul pretinselor infracțiuni asupra ordinii publice. În acest demers, instanțele au examinat circumstanțele particulare ale cauzei și au furnizat motive specifice, bazate pe situația personală a reclamantului și pe faptul că probele adunate sugerau că acesta săvârșise infracțiunea (a se vedea supra, pct. 10).

67. Trebuie remarcat faptul că motivele prezentate de instanțele interne au rămas aceleași pe întreg parcursul procedurilor (gravitatea infracțiunilor și impactul asupra ordinii publice). Totuși, Curtea consideră că acest lucru era legitim, în special având în vedere perioada relativ scurtă dintre două examinări efectuate de instanțele în cauză privind motivele pentru prelungirea privării de libertate a reclamantului [a se vedea *Medințu împotriva României (dec.)*, nr. 5.623/04, pct. 47, 13 noiembrie 2012, și *Georgiou (dec.)*, citată anterior]. În plus, raționamentul acestora nu a fost nici succint, nici formulat standard, și a ținut

seama de evoluția procesului (a se vedea, a contrario, Begu, citată anterior, pct. 86, și supra, pct. 10).

68. În lumina circumstanțelor specifice ale cauzei, Curtea consideră că autoritățile interne au furnizat motive relevante și eficiente pentru prelungirea arestării preventive a reclamantului, care, în total, nu a fost excesiv de lungă.

Rezultă că acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins în temeiul art. 35 § 3 (a) și § 4 din Convenție.

IV. Cu privire la alte pretense încălcări ale Convenției

69. În cele din urmă, reclamantul s-a plâns că procurorul nu avea competența, în temeiul art. 5 § 3 din Convenție, să îl aresteze la 20 ianuarie 2003. Totuși, Curtea observă că reclamantul a fost adus înaintea unui judecător care a examinat legalitatea privării sale de libertate la 11 februarie 2003. Prin urmare, depunând cererea la Curte în data de 22 octombrie 2003, reclamantul nu a respectat termenul de șase luni în ceea ce privește plângerea sa [a se vedea Mujea împotriva României (dec.), nr. 44.696/98, 10 septembrie 2002].

Rezultă că acest capăt de cerere a fost formulat tardiv și trebuie respins în conformitate cu art. 35 § 1 și § 4 din Convenție.

V. Cu privire la aplicarea art. 41 din Convenție A. Prejudiciu

70. Reclamantul a pretins 1.000.000 de euro (EUR) cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul material, reprezentând salariul care nu i-a fost plătit ca urmare a procesului penal, costul întreținerii familiei sale, cheltuielile efectuate pe durata privării sale de libertate și prejudiciul cauzat de imposibilitatea de a-și găsi un loc de muncă din cauza condamnării sale. De asemenea, acesta a solicitat 200.000 EUR cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral.

71. Guvernul a susținut că reclamantul nu și-a justificat pretențiile. Acesta a argumentat, de asemenea, că nu există nicio legătură de cauzalitate între pretensele încălcări și pretențiile sale pecuniare. A considerat că cererea sa de despăgubire pentru prejudiciul moral este exagerată și că doar constatarea unei încălcări ar putea constitui în sine o reparație suficientă.

72. Curtea nu identifică nicio legătură de cauzalitate între încălcarea constatată și preju-

diciul material pretins; prin urmare, respinge acest capăt de cerere. Pe de altă parte, aceasta acordă reclamantului suma de 4.500 EUR cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral.

B. Cheltuieli de judecată

73. Reclamantul a solicitat, de asemenea, suma de 9.000 EUR pentru cheltuielile de judecată efectuate în fața Curții, incluzând costul traducerilor, cheltuielile poștale și onorariul avocaților.

74. Guvernul a subliniat că reclamantul nu și-a justificat cererile.

75. Conform jurisprudenței Curții, un reclamant are dreptul la rambursarea cheltuielilor de judecată numai în măsura în care se stabilește caracterul real, necesar și rezonabil al acestora. În prezenta cauză, ținând seama de criteriile menționate anterior și de faptul că nu există niciun document care să justifice cheltuielile pretinse, Curtea respinge cererea.

PENTRU ACESTE MOTIVE,

În unanimitate,
C U R T E A:

1. declară cererea admisibilă în ceea ce privește art. 8 și inadmisibilă pentru celelalte capete de cerere;

2. hotărăște că a fost încălcat art. 8 din Convenție;

3. hotărăște

(a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din Convenție, suma de 4.500 EUR (patru mii cinci sute euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, pentru prejudiciul moral, care trebuie convertită în moneda națională a statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății;

b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, această sumă trebuie majorată cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

4. respinge cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

HOTĂRÂREA CURȚII DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE ÎN CAUZA SMARANDA BARA ȘI ALȚII ÎMPOTRIVA PREȘEDINTELUI CASEI NAȚIONALE DE ASIGURĂRI DE SĂNĂTATE ȘI ALȚII¹

Persoanele ale căror date cu caracter personal fac obiectul transmiterii și prelucrării între două autorități ale administrației publice a unui stat membru trebuie să fie informate în prealabil.

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 124 TFUE, precum și a articolelor 10, 11 și 13 din Directiva 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 24 octombrie 1995 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date (JO L 281, p. 31, Ediție specială, 13/vol. 17, p. 10).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între doamna Bara și alții, pe de o parte, și președintele Casei Naționale de Asigurări de Sănătate, Casa Națională de Asigurări de Sănătate (denumită în continuare „CNAS”) și Agenția Națională de Administrare Fiscală (denumită în continuare „ANAF”), pe de altă parte, privind prelucrarea anumitor date.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Potrivit articolului 2 din Directiva 95/46, intitulat „Definiții”:

„În sensul prezentei directive:

(a) «date cu caracter personal» înseamnă orice informație referitoare la o persoană fizică identificată sau identificabilă (persoana vizată); o persoană identificabilă este o persoană care poate fi identificată, direct sau indirect, în special prin referire la un număr de identificare sau la unul sau mai multe elemente specifice, proprii identității sale fizice, fiziologice, psihice, economice, culturale sau sociale;

(b) «prelucrarea datelor cu caracter personal» (prelucrare) înseamnă orice operațiune sau serie de operațiuni care se efectuează asupra datelor cu caracter personal, prin mijloace automate sau

neautomate, cum ar fi colectarea, înregistrarea, organizarea, stocarea, adaptarea sau modificarea, extragerea, consultarea, utilizarea, dezvăluirea prin transmitere, diseminare sau în orice alt mod, alăturarea ori combinarea, blocarea, ștergerea sau distrugerea;

(c) «sistem de evidență a datelor cu caracter personal» (sistem de evidență) înseamnă orice serie structurată de date cu caracter personal accesibile conform unor criterii specifice, fie ele centralizate, descentralizate sau repartizate după criterii funcționale sau geografice;

(d) «operator» înseamnă persoana fizică sau juridică, autoritatea publică, agenția sau orice alt organism care, singur sau împreună cu altele, stabilește scopurile și mijloacele de prelucrare a datelor cu caracter personal; atunci când scopurile și mijloacele prelucrării sunt stabilite prin acte cu putere de lege sau norme administrative interne sau comunitare, operatorul sau criteriile specifice pentru desemnarea acestuia pot fi stabilite prin dreptul intern sau comunitar;

[...]

4 Articolul 3 din această directivă, intitulat „Domeniul de aplicare”, are următorul cuprins:

„(1) Prezenta directivă se aplică prelucrării automate, în totalitate sau parțial, precum și prelucrării neautomate a datelor cu caracter personal, conținute sau care urmează să fie conținute într-un sistem de evidență a datelor cu caracter personal.

(2) Prezenta directivă nu se aplică prelucrării datelor cu caracter personal:

– puse în practică pentru exercitarea activităților din afara domeniului de aplicare a dreptului comunitar, cum ar fi cele prevăzute în titlurile V și VI din Tratatul privind Uniunea Europeană, și, în orice caz, prelucrărilor care au ca obiect siguranța publică, apărarea, securitatea statului (inclusiv bunăstarea economică a statului atunci când aceste prelucrări sunt legate de probleme de securitate a statului) și activitățile statului în domeniul dreptului penal;

¹ Din 1 octombrie 2015 în cauza C 201/14, având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Curtea de Apel Cluj (România), prin decizia din 31 martie 2014, primită de Curte la 22 aprilie 2014.

– efectuate de către o persoană fizică în cursul unei activități exclusiv personale sau domestice.”

5 Articolul 6 din directiva menționată, care privește principiile referitoare la calitatea datelor, prevede:

„(1) Statele membre stabilesc că datele cu caracter personal trebuie să fie:

(a) prelucrate în mod corect și legal;

(b) colectate în scopuri determinate, explicite și legitime și să nu mai fie prelucrate ulterior într-un mod incompatibil cu aceste scopuri. Prelucrarea ulterioară a datelor în scopuri istorice, statistice sau științifice nu este considerată incompatibilă atât timp cât statele membre prevăd garanții corespunzătoare;

(c) adecvate, pertinente și neexcesive în ceea ce privește scopurile pentru care sunt colectate și prelucrate ulterior;

(d) exacte și, dacă este necesar, actualizate; trebuie luate toate măsurile necesare pentru ca datele inexacte sau incomplete din punctul de vedere al scopului pentru care sunt colectate sau pentru care vor fi prelucrate ulterior să fie șterse sau rectificate;

(e) păstrate într-o formă care permite identificarea persoanelor vizate o perioadă nu mai lungă decât este necesar în vederea atingerii scopurilor pentru care au fost colectate sau pentru care vor fi prelucrate ulterior. Statele membre stabilesc garanțiile corespunzătoare pentru datele cu caracter personal care sunt stocate pe o perioadă mai mare decât cea menționată, în scopuri istorice, statistice sau științifice.

(2) Operatorul are obligația să asigure respectarea alineatului (1).”

6 Articolul 7 din aceeași directivă, care privește criteriile referitoare la legitimitatea prelucrării datelor, prevede:

„Statele membre prevăd ca datele cu caracter personal să fie prelucrate numai dacă:

(a) persoana vizată și-a dat consimțământul neechivoc sau

(b) prelucrarea este necesară pentru executarea unui contract la care subiectul datelor este parte sau în vederea luării unor măsuri, la cererea acesteia, înainte de încheierea contractului sau

(c) prelucrarea este necesară în vederea îndeplinirii unei obligații legale care îi revine operatorului sau

(d) prelucrarea este necesară în scopul protejării interesului vital al persoanei vizate sau

(e) prelucrarea este necesară pentru aducerea la îndeplinire a unei sarcini de interes public sau care rezultă din exercitarea autorității publice cu care este investit operatorul sau terțul căruia îi sunt comunicate datele sau

(f) prelucrarea este necesară pentru realizarea interesului legitim urmărit de operator sau de către unul sau mai mulți terți, cu condiția ca acest interes să nu prejudicieze interesul sau drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei vizate, care necesită protecție în temeiul articolului 1 alineatul (1).”

7 Articolul 10 din Directiva 95/46, intitulat „Informațiile în cazurile de colectare a datelor de la persoana vizată”, prevede:

„Statele membre prevăd ca operatorul sau reprezentantul său să furnizeze persoanei de la care colectează date care o privesc cel puțin informațiile menționate mai jos, cu excepția cazului în care persoana este deja informată cu privire la aceste date:

(a) identitatea operatorului și, dacă este cazul, a reprezentantului;

(b) scopul prelucrării căreia îi sunt destinate datele;

(c) orice alte informații suplimentare, cum ar fi:

– destinatarii sau categoriile de destinatari ai datelor;

– dacă răspunsurile la întrebări sunt obligatorii sau voluntare, precum și consecințele posibile ale evitării răspunsului;

– existența dreptului de acces la datele care o privesc și de rectificare a datelor cu caracter personal, în măsura în care, ținând seama de circumstanțele specifice în care sunt colectate datele, astfel de informații suplimentare sunt necesare pentru asigurarea unei prelucrări corecte a datelor cu privire la persoana vizată.”

8 Articolul 11 din această directivă, intitulat „Informații în cazul în care datele nu au fost obținute de la persoana vizată”, are următorul cuprins:

„(1) Atunci când datele nu au fost colectate de la persoana vizată, statele membre prevăd obligativitatea ca operatorul sau reprezentantul său, în momentul înregistrării datelor cu caracter personal sau, dacă se are în vedere o comunicare a datelor către terți, nu mai târziu de data la care datele sunt comunicate prima oară, să furnizeze persoanei vizate cel puțin informațiile menționate mai jos,

cu excepția cazului în care persoana vizată este deja informată cu privire la aceste date:

(a) identitatea operatorului și, dacă este cazul, a reprezentantului său;

(b) scopurile prelucrării;

(c) orice alte informații suplimentare, cum ar fi:

– categoriile de date în cauză;

– destinatarii sau categoriile de destinatari ai datelor;

– existența dreptului de acces la datele care o privesc și de rectificare a datelor cu caracter personal; în măsura în care, ținând seama de circumstanțele specifice în care sunt colectate datele, astfel de informații suplimentare sunt necesare pentru asigurarea unei prelucrări corecte a datelor cu privire la persoana vizată.

(2) Alineatul (1) nu se aplică atunci când, în special în cazul prelucrării în scopuri statistice sau de cercetare istorică ori științifică, informarea persoanei vizate se dovedește a fi imposibilă, implică eforturi disproporționate sau dacă legislația prevede expres înregistrarea ori comunicarea datelor. În aceste cazuri, statele membre prevăd garanții corespunzătoare.”

9 Potrivit articolului 13 din directiva menționată, intitulat „Excepții și restricții”:

„(1) Statele membre pot adopta măsuri legislative pentru a restrânge domeniul obligațiilor și drepturilor prevăzute la articolul 6 alineatul (1), articolul 10, articolul 11 alineatul (1), articolul 12 și articolul 21, dacă o astfel de restricție constituie o măsură necesară pentru a proteja:

(a) securitatea statului;

(b) apărarea;

(c) siguranța publică;

(d) prevenirea, investigarea, detectarea și punerea sub urmărire a infracțiunilor sau a încălcării eticii în cazul profesiunilor reglementate;

(e) un interes economic sau financiar important al unui stat membru sau al Uniunii Europene, inclusiv în domeniile monetar, bugetar și fiscal;

(f) o funcție de monitorizare, inspecție sau de reglementare legată, chiar și ocazional, de exercitarea autorității publice în cazurile menționate la literele (c), (d) și (e);

(g) protecția persoanei vizate sau a drepturilor și a libertăților altora.

(2) Sub rezerva garanțiilor legale corespunzătoare, în special în sensul că datele nu sunt

folosite pentru luarea unor măsuri sau decizii împotriva unei anumite persoane, statele membre pot, în cazul în care nu există în mod clar riscuri de încălcare a vieții private a persoanei vizate, să restrângă printr-o măsură legislativă drepturile prevăzute la articolul 12 atunci când datele sunt prelucrate exclusiv în scopul cercetării științifice sau sunt stocate sub formă de date cu caracter personal o perioadă care nu depășește perioada necesară în scopul unic de realizare a statisticilor.”

Dreptul românesc

Legea nr. 95/2006

10 Din decizia de trimitere reiese că articolul 215 din Legea nr. 95/2006 din 14 aprilie 2006 privind reforma în domeniul sănătății (*Monitorul Oficial al României*, partea I, nr. 372 din 28 aprilie 2006) prevede:

„(1) Obligația virării contribuției pentru asigurările sociale de sănătate revine persoanei fizice sau juridice care angajează persoane pe bază de contract individual de muncă ori în baza unui statut special prevăzut de lege, precum și persoanelor fizice, după caz.

(2) Persoanele juridice sau fizice la care își desfășoară activitatea asigurării sunt obligate să depună lunar la casele de asigurări alese în mod liber de asigurați declarații nominale privind obligațiile ce le revin față de fond și dovada plății contribuțiilor.

[...]”

11 Articolul 315 din legea menționată prevede:

„Datele necesare pentru stabilirea calității de asigurat vor fi transmise în mod gratuit caselor de asigurări de sănătate de către autoritățile, instituțiile publice și alte instituții pe bază de protocol.”

Ordinul președintelui CNAS nr. 617/2007

12 Articolul 35 din Ordinul președintelui CNAS nr. 617/2007 din 13 august 2007 pentru aprobarea Normelor metodologice privind stabilirea documentelor justificative pentru dobândirea calității de asigurat, respectiv asigurat fără plata contribuției, precum și pentru aplicarea măsurilor de executare silită pentru încasarea sumelor datorate la Fondul național unic de asigurări sociale de sănătate (*Monitorul Oficial al României*, partea I, nr. 649 din 24 septembrie 2007) prevede:

„[...] pentru obligațiile de plată față de fond ale persoanelor fizice care se asigură pe bază de contract de asigurare, altele decât cele pentru care

colectarea veniturilor se face de ANAF, titlul de creanță îl constituie, după caz, declarația [...], decizia de impunere emisă de organul competent al CAS [Casa de Asigurări de Sănătate], precum și hotărârile judecătorești privind debite datorate fondului. Decizia de impunere poate fi emisă de organul competent al CAS și pe baza informațiilor primite pe bază de protocol de la ANAF.”

Protocolul din 2007

13 Potrivit articolului 4 din Protocolul nr. P 5282/26.10.2007/95896/30.10.2007 încheiat între CNAS și ANAF (denumit în continuare „Protocolul din 2007”):

„După intrarea în vigoare a prezentului protocol, [ANAF], prin intermediul structurilor de profil subordonate, va furniza în format electronic baza de date inițială cu privire la:

a. veniturile persoanelor care fac parte din categoriile prevăzute la articolul 1 alineatul 1 din prezentul protocol, iar trimestrial actualizarea acestei baze de date, [către CNAS], pe mediu compatibil cu prelucrarea automată, conform anexei nr. 1 la prezentul protocol [...]

[...]”

Litigiul principal și întrebările preliminare

14 Reclamanții din litigiul principal sunt persoane care obțin venituri din activități independente. ANAF a transmis CNAS datele privind veniturile lor declarate. Pe baza acestor date, CNAS a solicitat plata restanțelor contribuțiilor la sistemul de asigurări de sănătate.

15 Reclamanții din litigiul principal au sesizat Curtea de Apel Cluj cu o acțiune prin care contestă legalitatea transferului datelor fiscale privind veniturile lor în raport cu prevederile Directivei 95/46. Aceștia susțin că, pe baza unui simplu protocol intern, datele menționate au fost transmise și utilizate în alte scopuri decât cele pentru care fuseseră comunicate inițial către ANAF, fără consimțământul lor expres și fără informarea lor prealabilă.

16 Din decizia de trimitere reiese că entitățile publice sunt abilitate, în temeiul Legii nr. 95/2006, să transmită date cu caracter personal caselor de asigurări de sănătate pentru a le permite acestora din urmă să stabilească calitatea de asigurat a persoanelor vizate. Datele respective privesc identificarea persoanelor (nume, prenume, număr de identificare personal, adresă), însă nu cuprind date privind veniturile obținute.

17 Instanța de trimitere urmărește să stabilească dacă prelucrarea datelor de către CNAS necesită informarea prealabilă a persoanelor vizate în ceea ce privește identitatea operatorului și scopul în care au fost transmise aceste date. Această instanță este de asemenea chemată să se pronunțe în legătură cu aspectul dacă transmiterea datelor pe baza Protocolului din 2007 încalcă dispozițiile Directivei 95/46 care impun ca orice restricție cu privire la drepturile persoanelor vizate să fie prevăzută de lege și însoțită de garanții, în special atunci când datele sunt utilizate împotriva acestor persoane.

18 În aceste condiții, Curtea de Apel Cluj a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Este autoritatea națională fiscală, ca reprezentant al ministerului de resort al unui stat membru, instituție financiară în înțelesul articolului 124 TFUE?

2) Este posibil ca pe calea unui act asimilat celor administrative, respectiv a unui protocol încheiat între autoritatea națională fiscală și o altă instituție a statului, să se reglementeze transferul bazei de date privind veniturile realizate de cetățenii unui stat membru de la autoritatea națională fiscală către o altă instituție a statului membru fără a ne afla în prezența unui acces preferențial astfel cum este definit în articolul 124 TFUE?

3) Transferul bazei de date făcut cu scopul stabilirii în sarcina cetățenilor statului membru a unor obligații de plată cu titlu de contribuție socială, către instituția statului membru în beneficiul căreia operează transferul, se circumscrie noțiunii de considerent de ordin prudential în înțelesul articolului 124 TFUE?

4) Pot fi prelucrate datele personale de către o autoritate căreia nu i-au fost destinate aceste date în condițiile în care această operațiune aduce, cu caracter retroactiv, prejudicii patrimoniale?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la admisibilitate

Cu privire la admisibilitatea primelor trei întrebări preliminare

19 Potrivit unei jurisprudențe constante, Curtea poate refuza să se pronunțe asupra unei întrebări preliminare adresate de o instanță națională atunci când este evident că interpretarea dreptului Uniunii solicitată nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema

este de natură ipotetică sau atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util întrebărilor care i-au fost adresate (a se vedea Hotărârea Preussen Elektra, C-379/98, EU:C:2001:160, punctul 39 și jurisprudența citată).

20 Toate observațiile prezentate Curții susțin teza că primele trei întrebări preliminare privind interpretarea articolului 124 TFUE sunt inadmisibile pentru motivul că nu au legătură cu obiectul litigiului principal.

21 În această privință, trebuie amintit că articolul 124 TFUE este inclus în partea a treia din titlul VIII din Tratatul FUE, referitor la politica economică și monetară. Acest articol interzice orice măsură care nu se întemeiază pe considerente de ordin prudential și care stabilește accesul preferențial la instituțiile financiare al instituțiilor, organelor, oficiilor sau agențiilor Uniunii, al autorităților administrațiilor publice centrale, al autorităților regionale sau locale, al celorlalte autorități publice sau al altor organisme ori întreprinderi publice din statele membre.

22 Interdicția menționată își are originea în articolul 104 A din Tratatul CE (devenit articolul 102 CE), care a fost introdus în Tratatul CE prin Tratatul de la Maastricht. Aceasta face parte dintre dispozițiile Tratatului FUE referitoare la politica economică și monetară care vizează să stimuleze statele membre să respecte o politică bugetară sănătoasă, evitând ca o finanțare monetară a deficitelor publice sau un acces preferențial al autorităților publice la piețele financiare să conducă la o îndatorare excesivă sau la deficite excesive ale statelor membre (a se vedea în acest sens Hotărârea Gauweiler și alții, C-62/14, EU:C:2015:400, punctul 100).

23 Este, așadar, evident că interpretarea articolului 124 TFUE solicitată nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, care privește protecția datelor cu caracter personal.

24 Rezultă că nu este necesar să se răspundă la primele trei întrebări.

Cu privire la admisibilitatea celei de a patra întrebări

25 CNAS și guvernul român susțin că a patra întrebare este inadmisibilă. Guvernul menționat susține că nu există nicio legătură între prejudiciul invocat de reclamantii din litigiul principal și

anularea actelor administrative atacate în cadrul procedurii principale.

26 Trebuie amintit în această privință că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, întrebările referitoare la interpretarea dreptului Uniunii adresate de instanța națională în cadrul normativ și factual pe care îl definește sub răspunderea sa și a cărui exactitate Curtea nu are competența să o verifice beneficiază de o prezumție de pertință. Curtea poate refuza să se pronunțe asupra unei cereri de decizie preliminară formulate de o instanță națională numai dacă este evident că interpretarea solicitată a dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică ori când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care îi sunt adresate (Hotărârea Fish Legal și Shirley, C-279/12, EU:C:2013:853, punctul 30 și jurisprudența citată).

27 Trebuie arătat că cauza principală privește legalitatea prelucrării datelor fiscale colectate de ANAF. Instanța de trimitere ridică problema interpretării dispozițiilor Directivei 95/46, în cadrul controlului legalității transferului acestor date la CNAS și al prelucrării lor ulterioare. A patra întrebare preliminară este, așadar, pertinentă și suficient de precisă pentru a permite Curții să răspundă în mod util. Prin urmare, cererea de decizie preliminară trebuie considerată admisibilă în ceea ce privește a patra întrebare.

Cu privire la fond

28 Prin intermediul celei de a patra întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolele 10, 11 și 13 din Directiva 95/46 trebuie interpretate în sensul că se opun unor măsuri naționale precum cele în discuție în litigiul principal, care permit unei autorități a administrației publice a unui stat membru să transmită date personale unei alte autorități a administrației publice și prelucrarea lor ulterioară, fără ca persoanele vizate să fi fost informate despre această transmitere și despre această prelucrare.

29 În această privință, este necesar să se constate, pe baza informațiilor oferite de instanța de trimitere, că datele fiscale transferate de ANAF către CNAS constituie date cu caracter personal în sensul articolului 2 litera (a) din directiva menționată, întrucât este vorba despre „informații

referitoare la o persoană fizică identificată sau identificabilă” (Hotărârea Satakunnan Markkinapörssi și Satamedia, C-73/07, EU:C:2008:727, punctul 35). Atât transmiterea lor de către ANAF, organism responsabil cu administrarea bazei de date care le include, cât și prelucrarea lor ulterioară de către CNAS prezintă, așadar, caracterul unei „prelucrări a datelor cu caracter personal” în sensul articolului 2 litera (b) din aceeași directivă (a se vedea în acest sens în special Hotărârea Österreichischer Rundfunk și alții, C-465/00, C-138/01 și C-139/01, EU:C:2003:294, punctul 64, precum și Hotărârea Huber, C-524/06, EU:C:2008:724, punctul 43).

30 Potrivit dispozițiilor capitolului II din Directiva 95/46, intitulat „Condițiile generale de legalitate a prelucrării datelor cu caracter personal”, sub rezerva derogărilor permise în temeiul articolului 13 din această directivă, orice prelucrare a datelor cu caracter personal trebuie, pe de o parte, să fie conformă cu principiile referitoare la calitatea datelor, enunțate la articolul 6 din directiva menționată, și, pe de altă parte, să respecte unul dintre criteriile privind legitimitatea prelucrării datelor, enumerate la articolul 7 din aceeași directivă (Hotărârea Österreichischer Rundfunk și alții, C-465/00, C-138/01 și C-139/01, EU:C:2003:294, punctul 65, Hotărârea Huber, C-524/06, EU:C:2008:724, punctul 48, precum și Hotărârea ASNEF și FECEMD, C-468/10 și C-469/10, EU:C:2011:777, punctul 26).

31 În plus, operatorul sau reprezentantul său are o obligație de informare, ale cărei condiții, prevăzute la articolele 10 și 11 din Directiva 95/46, variază în funcție de aspectul dacă aceste date sunt sau nu sunt colectate de la persoana vizată, sub rezerva derogărilor admise în temeiul articolului 13 din această directivă.

32 În ceea ce privește, în primul rând, articolul 10 din directiva menționată, acesta prevede că operatorul furnizează persoanei de la care colectează date care o privesc informațiile menționate la literele (a)-(c) ale acestui articol, cu excepția cazului în care această persoană este deja informată cu privire la datele respective. Aceste informații privesc identitatea operatorului, scopul prelucrării, precum și orice alte informații suplimentare necesare pentru asigurarea unei prelucrări corecte a datelor. Printre informațiile suplimentare necesare pentru a asigura o

prelucrare corectă a acestor date, articolul 10 litera (c) din aceeași directivă menționează expres „destinatarii sau categoriile de destinatari ai datelor”, precum și „existența dreptului de acces la datele care [...] privesc [persoana menționată] și de rectificare a datelor cu caracter personal”.

33 Astfel cum a arătat avocatul general la punctul 74 din concluzii, această cerință a informării persoanelor vizate de prelucrarea datelor lor cu caracter personal este cu atât mai importantă cu cât este o condiție necesară exercitării de către aceste persoane a dreptului lor de acces și de rectificare a datelor prelucrate, definit la articolul 12 din Directiva 95/46, și a dreptului de opoziție al acestora față de prelucrarea datelor respective, vizat la articolul 14 din această directivă.

34 În consecință, cerința prelucrării corecte a datelor personale prevăzută la articolul 6 din Directiva 95/46 obligă o autoritate a administrației publice să informeze persoanele vizate despre transmiterea acestor date unei alte autorități a administrației publice în vederea prelucrării de către aceasta din urmă în calitate de destinatar al datelor menționate.

35 Din explicațiile instanței de trimitere rezultă că reclamanții din litigiul principal nu au fost informați de ANAF despre transmiterea către CNAS a datelor personale care îi vizau.

36 Guvernul român susține totuși că ANAF are obligația, în temeiul articolului 315 din Legea nr. 95/2006, să transmită caselor regionale de asigurări de sănătate informațiile necesare pentru stabilirea de către CNAS a calității de asigurat a persoanelor care obțin venituri din activități independente.

37 Este adevărat că articolul 315 din Legea nr. 95/2006 prevede expres că „datele necesare pentru stabilirea calității de asigurat vor fi transmise în mod gratuit caselor de asigurări de sănătate de către autoritățile, instituțiile publice și alte instituții pe bază de protocol”. Cu toate acestea, din explicațiile oferite de instanța de trimitere rezultă că datele necesare pentru stabilirea calității de asigurat, în sensul dispoziției menționate, nu includ datele privind veniturile, legea recunoscând calitatea de asigurat și persoanelor fără venituri impozabile.

38 În astfel de condiții, articolul 315 din Legea nr. 95/2006 nu poate constitui, în sensul articolului 10 din Directiva 95/46, o informație prealabilă

care să permită scutirea operatorului de obligația de a informa persoanele de la care colectează date privind veniturile lor despre destinatarii acestor date. În consecință, nu se poate considera că transmiterea în cauză a fost efectuată cu respectarea dispozițiilor articolului 10 din Directiva 95/46.

39 Trebuie analizat dacă lipsa acestei informări a persoanelor vizate poate intra sub incidența articolului 13 din directiva menționată. Astfel, din alineatul (1) literele (e) și (f) al acestui articol 13 rezultă că statele membre pot restrânge domeniul obligațiilor și drepturilor prevăzute la articolul 10 din aceeași directivă dacă o astfel de restricție constituie o măsură necesară pentru a proteja „un interes economic sau financiar important al unui stat membru [...], inclusiv în domeniile monetar, bugetar și fiscal”, precum și „o funcție de monitorizare, inspecție sau de reglementare legată, chiar și ocazional, de exercitarea autorității publice în cazurile menționate la literele (c), (d) și (e)”. Cu toate acestea, același articol 13 impune expres ca astfel de limitări să fie adoptate prin măsuri legislative.

40 Or, în plus față de împrejurarea, indicată de instanța de trimitere, că datele privind veniturile nu fac parte dintre datele personale necesare stabilirii calității de asigurat, trebuie subliniat că articolul 315 din Legea nr. 95/2006 nu face decât să vizeze, în principiu, transmiterea acestor date personale deținute de autorități, de instituții publice și de alte instituții. Din decizia de trimitere rezultă de asemenea că definiția informațiilor transmisibile, precum și modalitățile de efectuare a transmiterii acestor informații au fost elaborate nu prin intermediul unei măsuri legislative, ci prin intermediul Protocolului din 2007 încheiat între ANAF și CNAS, care nu ar fi făcut obiectul unei publicări oficiale.

41 În aceste împrejurări, nu se poate considera că sunt îndeplinite condițiile prevăzute la articolul 13 din Directiva 95/46 pentru ca un stat membru să poată deroga de la drepturile și obligațiile care decurg din articolul 10 din această directivă.

42 În ceea ce privește, în al doilea rând, articolul 11 din directiva menționată, acesta prevede la alineatul (1) că operatorul care prelucrează date care nu au fost colectate de la persoana vizată trebuie să îi comunice aceste informații prevăzute la literele (a)-(c). Aceste informații privesc identitatea operatorului, scopul

prelucrării, precum și orice alte informații suplimentare necesare pentru a asigura o prelucrare corectă a datelor. Printre aceste informații suplimentare, articolul 11 alineatul (1) litera (c) din aceeași directivă menționează expres „categoriile de date în cauză”, precum și „existența dreptului de acces la datele care o privesc și de rectificare a datelor cu caracter personal”.

43 În consecință, conform articolului 11 alineatul (1) literele (b) și (c) din Directiva 95/46, în împrejurările din cauza principală, prelucrarea de către CNAS a datelor transmise de ANAF presupunea informarea persoanelor vizate de aceste date în legătură cu scopurile acestei prelucrări, precum și cu categoriile de date vizate.

44 Or, din explicațiile date de instanța de trimitere rezultă că CNAS nu a oferit reclamanților din litigiul principal informațiile prevăzute la articolul 11 alineatul (1) literele (a)-(c) din directiva menționată.

45 În plus, trebuie menționat că, conform articolului 11 alineatul (2) din Directiva 95/46, dispozițiile articolului 11 alineatul (1) din această directivă nu se aplică atunci când, printre altele, înregistrarea sau comunicarea datelor este prevăzută de lege, fiind necesar ca statele membre să prevadă în acest caz garanții corespunzătoare. Pentru motivele menționate la punctele 40 și 41 din prezenta hotărâre, dispozițiile Legii nr. 95/2006 invocate de guvernul român și Protocolul din 2007 nu pot intra nici sub incidența regimului derogatoriu instituit de articolul 11 alineatul (2), nici sub incidența celui care rezultă din articolul 13 din directiva menționată.

46 Având în vedere toate considerațiile precedente, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că articolele 10, 11 și 13 din Directiva 95/46 trebuie interpretate în sensul că se opun unor măsuri naționale precum cele în discuție în litigiul principal, care permit unei autorități a administrației publice a unui stat membru să transmită date personale unei alte autorități a administrației publice și prelucrarea lor ulterioară, fără ca persoanele vizate să fi fost informate despre această transmitere sau despre această prelucrare.

Cu privire la cheltuielile de judecată

47 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de

competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

Articolele 10, 11 și 13 din Directiva 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 24 octombrie 1995 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea

datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date trebuie interpretate în sensul că se opun unor măsuri naționale precum cele în discuție în litigiul principal, care permit unei autorități a administrației publice a unui stat membru să transmită date personale unei alte autorități a administrației publice și prelucrarea lor ulterioară, fără ca persoanele vizate să fi fost informate despre această transmitere sau despre această prelucrare.

**DECIZIA ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE NR. 37/2015
PRIVIND EXAMINAREA SESIZĂRII FORMULATE DE CURTEA DE APEL
CONSTANȚA – SECȚIA A II-A CIVILĂ, DE CONTENCIOS
ADMINISTRATIV ȘI FISCAL, ÎN DOSARUL NR. 8.392/118/2014**

Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept ia în examinare sesizarea formulată de Curtea de Apel Constanța – Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal, în Dosarul nr. 8.392/118/2014, privind pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarelor chestiuni de drept:

„Doar numele și prenumele unei persoane se încadrează în definiția dată «datelor cu caracter personal» de către Legea nr. 677/2001 pentru protecția persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestora, cu modificările ulterioare, în sensul în care numai ele reprezintă un element suficient care să permită identificarea unei persoane?

Existența unor date personale în cuprinsul unor documente din categoria informațiilor publice poate constitui un motiv de refuz de eliberare a fotocopiilor de pe aceste documente chiar și cu informațiile respective anonimizate (înnegrite cu markerul, acronimizate)?”

Magistratul-asistent prezintă referatul cauzei, arătând că la dosar au fost depuse practica judiciară comunicată de curțile de apel și raportul întocmit de judecătorul-raportor; de asemenea, se arată că raportul a fost comunicat părților, potrivit dispozițiilor art. 520 alin. (10) din Codul de procedură civilă, iar Neacșu Laurențiu, având calitatea de recurent-reclamant în dosarul de

sesizare, a formulat punct de vedere referitor la raport.

În urma deliberărilor, Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept rămâne în pronunțare asupra sesizării privind pronunțarea unei hotărâri prealabile.

ÎNALTA CURTE,

deliberând asupra chestiunii de drept cu care a fost sesizată, constată următoarele:

I. Titularul și obiectul sesizării

1. Curtea de Apel Constanța – Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal a dispus, prin Încheierea din 13 iulie 2015, pronunțată în Dosarul nr. 8.392/118/2014, aflat pe rolul acestei instanțe, sesizarea din oficiu a Înaltei Curți de Casație și Justiție, în temeiul dispozițiilor art. 519 din Codul de procedură civilă, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile cu privire la chestiunile de drept sus-menționate.

2. Instanța de sesizare se pronunță în ultimă instanță asupra recursului formulat împotriva Sentinței civile nr. 242 din 10 februarie 2015, pronunțată de Tribunalul Constanța în materia contenciosului administrativ într-un litigiu având ca obiect obligarea pârâtului Ministerul Educației și Cercetării Științifice la comunicarea de informații de interes public către reclamantul Neacșu Laurențiu.

II. Temeiul juridic al sesizării

3. Articolul 519 din Codul de procedură civilă: „Dacă în cursul judecării, un complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, constatând că o chestiune de drept, de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective, este nouă și asupra acesteia Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, va putea solicita Înaltei Curți de Casație și Justiție să pronunțe o hotărâre prin care să dea rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată.”

III. Expunerea succintă a procesului. Obiectul investirii instanței care a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile. Stadiul procesual în care se află pricina

4. Prin acțiunea înregistrată pe rolul Tribunalului Constanța, la data de 3 decembrie 2014, reclamantul Neacșu Laurențiu I-a chemat în judecată pe pârâțul Ministerul Educației Naționale, solicitând obligarea acestuia să îi comunice Raportul Corpului de control al primului-ministru nr. 1.356/GP din 18 iunie 2013 privind controlul realizat la Universitatea „Ovidius” din Constanța.

5. Tribunalul a respins acțiunea ca nefondată, cu motivarea că este suficient că i s-a comunicat reclamantului o sinteză a constatărilor și măsurilor dispuse prin raport și că pârâțul a procedat legal, având în vedere dispozițiile art. 12 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public, cu modificările și completările ulterioare (denumită în continuare Legea nr. 544/2001), refuzând comunicarea datelor cu caracter personal cuprinse în raport.

6. Împotriva acestei soluții a declarat recurs reclamantul, întemeiat pe dispozițiile art. 488 pct. 6 și 8 din Codul de procedură civilă, arătând, printre altele, că refuzul de comunicare justificat de dispozițiile art. 12 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 544/2001 aduce atingere substanței dreptului său la informare.

7. De asemenea, a susținut că prima instanță a încălcat și dispozițiile Legii nr. 677/2001, cu modificările și completările ulterioare (denumită în continuare Legea nr. 677/2001), deoarece pentru identificarea unei persoane nu sunt suficiente numele și prenumele acesteia, fiind necesare și

domiciliul și starea civilă. În plus, datele cu caracter personal ar fi putut fi protejate fie prin acoperirea lor cu marker, fie prin rescrierea raportului și omiterea acestora.

8. În acest context, reclamantul a cerut Curții de Apel Constanța sesizarea Înaltei Curți pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea celor două chestiuni de drept amintite.

IV. Normele de drept relevante

9. Legea nr. 544/2001:

„Art. 2.

(1) În sensul prezentei legi:

(...)

b) prin informație de interes public se înțelege orice informație care privește activitățile sau rezultă din activitățile unei autorități publice sau instituții publice, indiferent de suportul ori de forma sau de modul de exprimare a informației;

c) prin informație cu privire la datele personale se înțelege orice informație privind o persoană fizică identificată sau identificabilă.”

„Art. 6.

(1) Orice persoană are dreptul să solicite și să obțină de la autoritățile și instituțiile publice, în condițiile prezentei legi, informațiile de interes public.”

„Art. 12.

(1) Se exceptează de la accesul liber al cetățenilor, prevăzut la art. 1 și, respectiv, la art. 111, următoarele informații:

(...)

d) informațiile cu privire la datele personale, potrivit legii;”.

„Art. 14.

(1) Informațiile cu privire la datele personale ale cetățeanului pot deveni informații de interes public numai în măsura în care afectează capacitatea de exercitare a unei funcții publice.

(2) Informațiile publice de interes personal nu pot fi transferate între autoritățile publice decât în temeiul unei obligații legale ori cu acordul prealabil în scris al persoanei, care are acces la acele informații potrivit art. 2.”

10. Legea nr. 677/2001:

„Art. 3. Definiții

În înțelesul prezentei legi, următorii termeni se definesc după cum urmează:

a) date cu caracter personal – orice informații referitoare la o persoană fizică identificată sau identificabilă; o persoană identificabilă este acea persoană care poate fi identificată, direct sau indirect, în mod particular prin referire la un număr de identificare ori la unul sau la mai mulți factori specifici identității sale fizice, fiziologice, psihice, economice, culturale sau sociale;

b) prelucrarea datelor cu caracter personal – orice operațiune sau set de operațiuni care se efectuează asupra datelor cu caracter personal, prin mijloace automate sau neautomate, cum ar fi colectarea, înregistrarea, organizarea, stocarea, adaptarea ori modificarea, extragerea, consultarea, utilizarea, dezvăluirea către terți prin transmitere, diseminare sau în orice alt mod, alăturarea ori combinarea, blocarea, ștergerea sau distrugerea;”.

V. Punctul de vedere al completului de judecată care a formulat sesizarea

11. Instanța de trimitere a apreciat că sunt îndeplinite cerințele prevăzute de art. 519 din Codul de procedură civilă, reținând, în esență, că pricina este în curs de judecată, în faza de recurs, chestiunea de drept este determinantă pentru soluționarea pe fond a cauzei și nu a fost dezlegată de Înalta Curte, pe rolul căreia nu există un recurs în interesul legii cu acest obiect, și chestiunea de drept îndeplinește cerința noutății.

12. Curtea de Apel Constanța, bazându-se pe interpretarea prevederilor art. 12 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 544/2001 și ale Legii nr. 677/2001, pe opinii exprimate în doctrină și pe practica judiciară (Decizia nr. 549/2004 a Curții de Apel Alba Iulia), a apreciat că numele și prenumele reprezintă date cu caracter personal suficiente pentru identificarea unei persoane și că refuzul de comunicare a unui document, pentru motivul că ar conține astfel de date, nu este justificat în condițiile în care acestea ar fi protejate prin acoperire, ștergere etc.

VI. Punctul de vedere al părților cu privire la dezlegarea chestiunii de drept

13. Recurentul-reclamant susține că sunt întrunite condițiile de admisibilitate prevăzute de art. 519 din Codul de procedură civilă.

14. Intimatul-pârât Ministerul Educației și Cercetării Științifice susține că numai magistratul investit cu soluționarea unei pricini poate aprecia asupra necesității lămuririi înțelesului unor termeni prevăzuți de legislația incidentă.

VII. Jurisprudența instanțelor naționale și opiniile exprimate de acestea

A. Cu privire la prima întrebare:

15. În sensul că numele și prenumele unei persoane reprezintă „date personale” protejate de art. 12 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 544/2001 s-au pronunțat Curtea de Apel Brașov (Decizia nr. 2.143 din 23 septembrie 2015) și Tribunalul București (Sentința civilă nr. 4.630 din 20 decembrie 2012).

16. De asemenea, Tribunalul Botoșani a reținut încălcarea prevederilor art. 5 alin. (1) din Legea nr. 677/2001 în cazul comunicării de către o autoritate publică, Direcția Sanitar-Veterinară și pentru Siguranța Alimentelor Botoșani, către o societate comercială, a unei reclamații depuse la autoritate și care conținea datele personale ale unui cetățean, fără să existe consimțământul acestuia (Sentința civilă nr. 3.642 din 7 noiembrie 2004).

17. În sens contrar s-a pronunțat Curtea de Apel Brașov prin Sentința civilă nr. 1.238 din 13 martie 2013, stabilind că numele șoferilor care au condus un autovehicul folosit de o autoritate publică, menționate în cuprinsul unor documente conținând informații de interes public, nu sunt protejate de art. 12 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 544/2001.

18. În cazul dosarelor de achiziție publică, instanțele au avut în vedere prevederile art. 215 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 34/2006 privind atribuirea contractelor de achiziție publică, a contractelor de concesiune de lucrări publice și a contractelor de concesiune de servicii, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 337/2006, cu modificările și completările ulterioare, care stabilesc caracterul de document public al acestora, restricțiile privind doar informațiile care „sunt confidențiale, clasificate sau protejate de un drept de proprietate intelectuală, potrivit legii”. De exemplu, Curtea de Apel București, prin Decizia nr. 4.538 din 5 octombrie 2015, a reținut că numele evaluatorilor autorizați ANEVAR, menționate în documentația dosarului achiziției, nu sunt protejate de

art. 12 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 544/2001. În același sens, Tribunalul București, prin Sentința civilă nr. 3.903 din 26 mai 2015, a considerat că denumirea furnizorului dintr-un contract de achiziție publică reprezintă informație de interes public ce poate fi comunicată terților în condițiile Legii nr. 544/2001.

19. În ce privește opiniile exprimate de judecători, dominante au fost acelea potrivit cărora numele și prenumele reprezintă date cu caracter personal, protejate de art. 12 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 544/2001 (deși sfera noțiunii de date cu caracter personal este mai largă). În acest sens s-au exprimat curțile de apel Pitești și Iași, tribunalele Constanța, Ialomița, Neamț, Hunedoara, judecătoriile Mediaș, Săliște și Târgu Secuiesc.

20. Curtea de Apel București și Tribunalul București au considerat că numele și prenumele, deși reprezintă date cu caracter personal, nu sunt suficiente pentru identificarea persoanei.

B. Cu privire la cea de-a doua întrebare, nu au fost identificate hotărâri judecătorești relevante.

21. Opinia unanim exprimată a fost însă aceea că existența datelor cu caracter personal în cuprinsul unor documente cuprinzând informații de interes public nu reprezintă motiv justificat de refuz de comunicare a informațiilor, cu condiția ca datele personale să fie anonimizate. În plus, Curtea de Apel Iași a remarcat problematica legată de anonimizare, considerând că ar fi necesară instituirea unor norme care să reglementeze tehnicile corespunzătoare, și a făcut trimitere la Opinia nr. 5/2014 privind tehnicile de anonimizare, adoptată de Grupul de lucru format din reprezentanții autorităților de supraveghere a prelucrării datelor personale din statele membre ale Uniunii Europene.

VIII. Jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție

22. În jurisprudența Înaltei Curți nu a fost identificată jurisprudență relevantă cu privire la aspectele juridice supuse dezlegării. Acțiunile întemeiate pe dispozițiile Legii nr. 544/2001 se judecă, conform art. 22, în primă instanță de către tribunal, iar competența de judecată a recursului aparține curții de apel.

23. Cu titlu de excepție, problematica în discuție poate apărea în legătură cu alte chestiuni de drept de competența instanței supreme, în acest

sens fiind, de exemplu, Decizia nr. 3.699 din 9 octombrie 2014, în care Secția de contencios administrativ și fiscal a instanței supreme confirmă opinia instanței de fond, respectiv că datele personale ale participanților la un concurs sunt protejate de art. 12 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 544/2001.

IX. Jurisprudența Curții Constituționale

24. Dintre dispozițiile legale relevante în cauză au făcut obiectul verificării constituționalității art. 2 alin. (1) lit. b) și art. 12 din Legea nr. 544/2001, în ambele cazuri excepțiile de neconstituționalitate fiind respinse (deciziile nr. 1.175 din 11 decembrie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 56 din 24 ianuarie 2008, și nr. 220 din 9 mai 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 417 din 10 iulie 2013).

X. Legislație și jurisprudență europeană

25. Având în vedere că România participă la ordinea juridică europeană în dubla calitate de membră a Consiliului Europei și a Uniunii Europene, instanțele naționale sunt obligate să interpreteze și să aplice legile nr. 544/2001 și nr. 677/2001 în conformitate cu legislația internațională devenită parte a dreptului intern prin ratificare, conform art. 11 alin. (2) din Constituție, și cu legislația Uniunii Europene, relevante în cauză fiind:

– Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, ratificată prin Legea nr. 30/1994, în special art. 8 din Convenție;

– Convenția Consiliului Europei pentru protejarea persoanelor față de prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal, adoptată la Strasbourg la 28 ianuarie 1981, ratificată de România prin Legea nr. 682/2001;

– Directiva 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 24 octombrie 1995 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date;

– Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, care a dobândit caracter obligatoriu odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona la 1 decembrie 2009 [a se vedea art. 6 alin. (1) din Tratatul privind Uniunea Europeană].

XI. Răspunsul Ministerului Public – Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție

26. Prin Adresa nr. 2.528/C/4.483/III-2015 din 28 octombrie 2015, Ministerul Public – Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a comunicat că la nivelul Secției judiciare – Serviciul judiciar civil nu s-a verificat și nu se verifică în prezent practica judiciară, în vederea promovării unui recurs în interesul legii, cu referire la problema de drept ce formează obiectul sesizării. Ministerul Public nu a exprimat nicio opinie.

XII. Raportul asupra chestiunii de drept

27. Prin raportul întocmit în cauză, conform art. 520 alin. (7) din Codul de procedură civilă, s-a apreciat, referitor la admisibilitatea sesizării, în raport cu dispozițiile art. 519 din același cod, că sunt îndeplinite condițiile pentru declanșarea mecanismului privind pronunțarea unei hotărâri prealabile.

28. Pe fondul sesizării, soluția propusă este aceea că, în interpretarea și aplicarea art. 2 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 544/2001 și art. 3 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 677/2001, numele și prenumele unei persoane reprezintă informații referitoare la date cu caracter personal, indiferent dacă, într-o situație dată, sunt sau nu suficiente pentru identificarea persoanei.

29. În cazul cererilor de liber acces la informații de interes public întemeiate pe dispozițiile Legii nr. 544/2001, atunci când informațiile de interes public și informațiile cu privire la datele cu caracter personal sunt prezente în cuprinsul aceluiași document, indiferent de suportul ori de forma sau de modul de exprimare a informațiilor, accesul la informațiile de interes public se realizează prin anonimizarea informațiilor cu privire la datele cu caracter personal; refuzul de acces la informațiile de interes public, în condițiile în care informațiile cu privire la datele personale sunt anonimizate, este nejustificat.

XIII. Înalta Curte

30. Examinând sesizarea în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, raportul întocmit de judecătorul-raportor și chestiunea de drept ce se solicită a fi dezlegată, constată următoarele:

31. Chestiunea preliminară a admisibilității sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție este apreciată în raport cu prevederile art. 519 din Codul de procedură civilă, din care rezultă următoarele condiții de admisibilitate:

– existența unei chestiuni de drept; problema pusă în discuție trebuie să fie una veritabilă, susceptibilă să dea naștere unor interpretări diferite;

– chestiunea de drept să fie ridicată în cursul judecării în fața unui complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță;

– chestiunea de drept să fie esențială, în sensul că de lămurirea ei să depindă soluționarea pe fond a cauzei; noțiunea de „soluționare pe fond” trebuie înțeleasă în sens larg, incluzând nu numai problemele de drept material, ci și pe cele de drept procesual, cu condiția ca de rezolvarea acestora să depindă soluționarea pe fond a cauzei (în acest sens s-au pronunțat atât Înalta Curte de Casație și Justiție, de exemplu, prin Decizia nr. 1 din 18 noiembrie 2013 privind dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 43 din 20 ianuarie 2014, cât și doctrina);

– chestiunea de drept să fie nouă, respectiv să nu facă obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, iar Înalta Curte de Casație și Justiție să nu fi statuat deja asupra problemei de drept printr-o hotărâre obligatorie pentru toate instanțele.

32. În cazul de față toate condițiile legale sunt îndeplinite, după cum se va arăta în continuare:

33. Chestiunea de drept este una veritabilă. Astfel, în esență, Curtea de Apel Constanța ridică chestiunea interpretării art. 12 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 544/2001, care asigură echilibrul dintre două drepturi ale persoanei, dreptul de acces la informații de interes public și dreptul la protecția datelor cu caracter personal.

34. Instanțele au statuat diferit atunci când au trebuit să hotărască dacă numele și prenumele unei persoane care figurează într-un document conținând informații de interes public beneficiază sau nu de protecția oferită generic datelor cu caracter personal, iar, prima întrebare urmărește să lămurească tocmai această chestiune.

35. Cea de-a doua întrebare are o sferă mai largă deoarece se referă nu doar la nume și prenume, ci la noțiunea generală de „date cu caracter personal”, cuprinse într-un document care conține informații de interes public, și urmărește să lămurească dacă o astfel de situație constituie refuz justificat de comunicare către terți, care nu sunt autorizați să prelucreze date cu caracter personal, a tuturor informațiilor cuprinse în docu-

ment sau se impun cenzurarea informației prin anonimizarea datelor personale și comunicarea lor în această din urmă formă.

36. Celelalte condiții sunt, de asemenea, îndeplinite deoarece chestiunea de drept este ridicată în cursul judecății în fața unui complet al curții de apel investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, de lămurirea ei depinde soluționarea pe fond a cauzei și este nouă, nefăcând obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare și nefiind deja lămurită de Înalta Curte printr-o hotărâre pronunțată într-un recurs în interesul legii sau într-o altă cerere de hotărâre preliminară.

37. Asupra fondului sesizării, în primul rând trebuie distins între acțiunile întemeiate pe dispozițiile art. 22 din Legea nr. 544/2001, care urmăresc liberul acces la informații de interes public al oricărei persoane, și acțiunile întemeiate pe dispozițiile art. 18 și 26 din Legea nr. 677/2001, care urmăresc protecția drepturilor persoanei vizate și ale terților referitoare la datele cu caracter personal.

38. Acțiunea cu care au fost sesizate Tribunalul și Curtea de Apel Constanța se întemeiază pe dispozițiile art. 22 din Legea nr. 544/2001 și, deci, are ca obiect exclusiv accesul la informații de interes public.

39. Chestiunile de drept care au determinat sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție se datorează împrejurării că, deși în cea mai mare parte cele două legi au domenii de aplicare diferite, există și un domeniu comun, de intersecție, atunci când informațiile de interes public și informațiile cu privire la datele cu caracter personal sunt prezente în cuprinsul aceluiași document, indiferent de suportul ori de forma sau de modul de exprimare a informațiilor. În acest caz se pune problema unei abordări coerente și unitare, care să conducă la protecția tuturor drepturilor prevăzute de cele două legi și, în special, la justul echilibru, esențial într-o societate democratică, între dreptul la informare și dreptul la viață privată.

40. Noțiunile de „date cu caracter personal” (sau „informația cu privire la datele personale”) și de „informații de interes public” sunt definite de lege:

– prima, de dispozițiile art. 2 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 544/2001, potrivit căroră „prin informație cu privire la datele personale se înțelege orice informație privind o persoană fizică identificată sau identificabilă”, și de dispozițiile art. 3 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 677/2001, conform căroră reprezintă „date cu caracter personal – orice informații referitoare la o persoană fizică identi-

ficată sau identificabilă; o persoană identificabilă este acea persoană care poate fi identificată, direct sau indirect, în mod particular prin referire la un număr de identificare ori la unul sau la mai mulți factori specifici identității sale fizice, fiziologice, psihice, economice, culturale sau sociale”;

– secunda, de dispozițiile art. 2 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 544/2001, care statuează că „prin informație de interes public se înțelege orice informație care privește activitățile sau rezultă din activitățile unei autorități publice sau instituții publice, indiferent de suportul ori de forma sau de modul de exprimare a informației”.

41. Așadar, datele cu caracter personal se subsumează noțiunii generale de „informații” și, în măsura în care privesc activitățile sau rezultă din activitățile unei autorități publice sau instituții publice, sunt susceptibile să reprezinte informații de interes public, în sensul art. 2 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 544/2001.

42. Pentru a intra însă efectiv în această categorie trebuie îndeplinită o condiție suplimentară, respectiv aceea de a afecta capacitatea de exercitare a funcției publice, întrucât, conform art. 14 alin. (1) din Legea nr. 544/2001, „Informațiile cu privire la datele personale ale cetățeanului pot deveni informații de interes public numai în măsura în care afectează capacitatea de exercitare a unei funcții publice”.

43. În lipsa îndeplinirii acestei condiții, datele cu caracter personal sunt exceptate de la liberul acces al cetățenilor, în acest sens fiind dispozițiile exprese ale art. 12 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 544/2001, potrivit căroră „Se exceptează de la accesul liber al cetățenilor, prevăzut la art. 1 și, respectiv, la art. 111, următoarele informații: (...) d) informațiile cu privire la datele personale, potrivit legii.”

44. Cu privire la prima întrebare, având în vedere că atât art. 2 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 544/2001, cât și art. 3 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 677/2001 definesc datele cu caracter personal ca fiind „orice informație” privind o persoană fizică și ținând cont că numele și prenumele sunt principalele atribute de identificare ale persoanei, este indiferent dacă într-o situație dată acestea sunt sau nu suficiente pentru identificarea persoanei. Într-adevăr, dispozițiile legale amintite nu condiționează protecția datelor personale de îndeplinirea unei astfel de condiții, iar această situație își găsește justificarea în împrejurarea că

datele pot fi completate din alte surse accesibile persoanei interesate.

45. Rezultă așadar că dispozițiile art. 2 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 544/2001 și art. 3 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 677/2001 trebuie interpretate în sensul că numele și prenumele unei persoane reprezintă informații referitoare la date cu caracter personal, indiferent dacă într-o situație dată sunt sau nu suficiente pentru identificarea persoanei.

46. Cu privire la cea de-a doua întrebare se reține că, după cum s-a arătat, dispozițiile art. 12 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 544/2001 exceptează informațiile privind datele personale de la accesul liber al cetățenilor. Totuși, legea nu reglementează expres situația când informațiile de interes public și informațiile cu privire la datele cu caracter personal sunt prezente în cuprinsul aceluiași document, indiferent de suportul ori de forma sau de modul de exprimare a informațiilor, prilej pentru instanța de trimitere de a formula cea de-a doua întrebare.

47. Având în vedere că textul legal amintit instituie o excepție și ținând cont că excepțiile sunt de strictă interpretare, rezultă că, în cazul discutat, legea trebuie interpretată în sensul că fiecare tip de informație are regimului ei juridic care nu poate fi extins asupra celui alt tip, ceea ce înseamnă că, atunci când informațiile sunt cuprinse în același document, acesta va fi făcut accesibil într-o formă cenzurată, prin eliminarea tuturor informațiilor referitoare la o persoană identificată sau identificabilă.

48. Modalitatea prin care informațiile sunt protejate este dată de tehnicile de anonimizare, cuvânt care nu figurează în DEX, reprezentând un calc lingvistic după englezescul „anonymisation”, sensul său fiind acceptat de juriști și folosit în acte oficiale.

49. Legislația națională nu reglementează aceste tehnici, ceea ce înseamnă că operatorul, în sensul art. 3 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 677/2001, sau instanța de judecată, în cazul în care litigiul include și acest aspect, are posibilitatea să aleagă între variantele posibile, singura condiție fiind atingerea obiectivului: anonimizarea efectivă. Varianta prescurtării sub forma acronimului nu îndeplinește acest obiectiv deoarece acronimul, fiind susceptibil să conducă indirect, în sensul art. 3 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 677/2001, la identificarea persoanei, reprezintă informație cu privire la datele personale.

50. Așa fiind, în cazul cererilor de liber acces la informații de interes public, întemeiate pe dispozițiile Legii nr. 544/2001, atunci când

informațiile de interes public și informațiile cu privire la datele cu caracter personal sunt prezente în cuprinsul aceluiași document, indiferent de suportul ori de forma sau de modul de exprimare a informațiilor, accesul la informațiile de interes public se realizează prin anonimizarea informațiilor cu privire la datele cu caracter personal; refuzul de acces la informațiile de interes public, în condițiile în care informațiile cu privire la datele personale sunt anonimizate, este nejustificat.

51. Pentru aceste considerente, în temeiul art. 521, cu referire la art. 519 din Codul de procedură civilă,

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

În numele legii

D E C I D E:

Admite sesizarea privind pronunțarea unei hotărâri prealabile, formulată de Curtea de Apel Constanța – Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal, prin Încheierea din 13 iulie 2015, pronunțată în Dosarul nr. 8.392/118/2014, și, în consecință, stabilește că:

În interpretarea și aplicarea art. 2 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 544/2001 și art. 3 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 677/2001, numele și prenumele unei persoane reprezintă informații referitoare la date cu caracter personal, indiferent dacă, într-o situație dată, sunt sau nu suficiente pentru identificarea persoanei.

În cazul cererilor de liber acces la informații de interes public întemeiate pe dispozițiile Legii nr. 544/2001, atunci când informațiile de interes public și informațiile cu privire la datele cu caracter personal sunt prezente în cuprinsul aceluiași document, indiferent de suportul ori de forma sau de modul de exprimare a informațiilor, accesul la informațiile de interes public se realizează prin anonimizarea informațiilor cu privire la datele cu caracter personal; refuzul de acces la informațiile de interes public, în condițiile în care informațiile cu privire la datele personale sunt anonimizate, este nejustificat.

Obligatorie, potrivit dispozițiilor art. 521 alin. (3) din Codul de procedură civilă.

Pronunțată în ședința publică din data de 7 decembrie 2015.

IV. SEMNAL

ZIUA MONDIALĂ A POPULAȚIEI 2016

Ziua mondială a populației este marcată la 11 iulie, dată la care, în 1987, numărul de oameni de pe glob a ajuns la cinci miliarde și a fost sărbătorită pentru prima dată în 1989, la recomandarea Consiliului Director al Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD). În fiecare an această zi se bucură de sprijin și de interes din partea organizațiilor și a oamenilor din întreaga lume și presupune realizarea unei campanii internaționale de sensibilizare privind problemele actuale ale omenirii și aflarea soluțiilor reale prin care acestea pot fi rezolvate.

Tema anului 2016 este „Investiția în adolescente”. Investiția în fetele tinere, adolescente, reprezintă, conform temei adoptate în acest an pentru Ziua mondială a populației, oferirea dreptului la educație și resurse pentru orice adolescentă din lume, care să o ajute să decidă singură și să-și modeleze viața într-un mod în care ea crede că este drept și justificat. Aceasta contravine practicilor și credințelor vechi de a nu permite educarea fetelor tinere, care ar trebui să aibă grijă de copii și de casă în timp ce soții lor muncesc.

Cu ocazia Zilei Mondiale a Populației, luni, 11 iulie 2016, a avut loc o masă rotundă cu tema „Să investim în fetele adolescente”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România (ANUROM), Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum și Asociația Clubul de la Cheia, prilej cu care s-a evidențiat necesitatea îmbunătățirii condițiilor de viață pentru femei și fete.

În lucrările prezentate s-a subliniat că la o populație de 7 miliarde de locuitori în martie 2012 și estimarea atingerii cifrei de opt miliarde în 2024, devine foarte important ca oamenii să acționeze pentru a avea o viață mai sănătoasă și mai sigură.

Organizația Națiunilor Unite estimează o creștere a populației de până la 10 miliarde în 2050, cu o sporire anuală de 1,1%. Ritmul creșterii este ridicat în primul rând în Africa, Asia și America Latină, în timp ce populațiile sunt stabile și în descreștere în Europa. Analistii consideră, de asemenea, că populația Africii va crește de trei ori în secolul al XXI-lea, atingând în cele din urmă cifra de 3,5 miliarde de locuitori.

Dezbaterile care au urmat au făcut referire și la situația din România, unde populația, potrivit unor statistici, va ajunge la 14-15 milioane de locuitori în următorii 30-40 de ani. În perspectiva anului 2060, se anticipează că numărul populației rezidente a României va continua să scadă, ajungând în anul 2060 la 13 milioane de locuitori, cu aproape 7,0 milioane de locuitori mai puțin în comparație cu populația rezidentă înregistrată la 1 ianuarie 2015.

În fiecare secundă, populația globului crește cu aproximativ 2,6 persoane. Cei 7,3 miliarde de oameni care trăiesc acum pe planetă se vor înmulți în jurul nivelului de 8,5 miliarde în 15 ani, potrivit Fondului ONU pentru Populație. Până în 2100, populația globului va ajunge la 11,5 miliarde de locuitori. Populația este în creștere în special în țările aflate în curs de dezvoltare, iar motivele sunt lipsa egalității, accesul îngreunat la educație și la educația sexuală, dar și absența posibilităților de protecție.

La manifestare au participat cercetători, experți, cadre universitare, reprezentanți ai unor organizații guvernamentale și neguvernamentale cu preocupări în domeniu, doctoranzi și masteranzi.

Carmen Năstase

UNIVERSITATEA INTERNAȚIONALĂ A DREPTURILOR OMULUI A XXII-A EDIȚIE, CHEIA, 23 – 27 IULIE 2016

În zilele de 23–27 iulie 2016, s-a desfășurat la Cheia cea de-a XXII-a ediție a Universității Internaționale a Drepturilor Omului cu tema „Drepturile omului: realități și perspective”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România (ANUROM), Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță și Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”, cu concursul membrilor AIDC, ELI, IDEF și participarea unor reprezentanți ai Senatului, Camerei Deputaților, Consiliului Legislativ, Ministerului Afacerilor Externe, Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, Secretariatul General al Guvernului.

Această nouă ediție s-a desfășurat în contextul împlinirii a 50 de ani de la adoptarea Pactului internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale și 10 ani de la crearea Consiliului ONU pentru drepturile omului.

Lucrările au fost deschise de către prof.univ. dr. Irina Moroianu Zlătescu, directorul Institutului Român pentru Drepturile Omului, care a remarcat importanța promovării și protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în cadrul ONU, OSCE, Consiliul Europei, UE, și OIF, IDEF, ELI, evidențiind rolul Institutului Român pentru Drepturile Omului în promovarea ideilor și principiilor ONU, punând accent pe evoluțiile recente în domeniul reglementărilor, mecanismelor și instituțiilor de drepturile omului. De asemenea a evidențiat importanța relației ONU – Uniunea Europeană și importanța activității Consiliului ONU pentru Drepturile Omului și a mecanismului de evaluare periodică universală.

Amintind de Conferința Internațională de la București din 1993, cu ocazia căreia prin hotărârea Adunării Generale a ONU, la Parlament s-a inaugurat Sala drepturilor omului, prof. univ. dr. Irina Moroianu Zlătescu a ținut să sublinieze și faptul că: „După 25 de ani pentru unii reprezentanți ai vieții politice drepturile omului sunt

considerate un lux. Directorul General UNESCO Federico Mayor afirma că drepturile omului trebuie predate și susținute în toate societățile. Drepturile omului nu sunt un lucru câștigat pentru niciuna dintre generații. Este necesară o educație continuă pentru promovarea și păstrarea acestora. Tocmai de aceea una dintre temele ediției din acest an a Universității Drepturilor omului va fi aceea a învățării pe tot parcursul vieții cu componenta predării drepturilor omului și a instrumentelor internaționale elaborate în sistemul ONU, în cadrul UE dar și ceea ce s-a realizat la nivel național. A urmat un scurt istoric al Universității Internaționale a Drepturilor Omului. Ca urmare a Conferinței de la Viena din 1993, IRDO în parteneriat cu Fundația Mării Negre condusă de academicianul Mircea Malitza, în spiritul post-Viena și cu scopul de a aprofunda educația pentru drepturile omului, a organizat anual Universitatea Internațională a Drepturilor Omului, începând din 1994. Universitatea Internațională a Drepturilor Omului este o școală de vară sau de iarnă – întâlnire a unor specialiști în domeniu, doctoranzi sau masteranzi care prin cercetările lor au lansat constant un semnal de alarmă asupra derapajelor care există în societate. Federico Mayor spunea că educația în domeniul drepturilor omului este un proces continuu și în momentul în care situația e calmă pe plan mondial, apare o blazare cu efecte negative asupra societății umane. Au apărut noi provocări pentru Drepturile Omului precum terorismul, ONU a intervenit la nivelul Consiliului de Securitate în anumite cazuri cu asistența voluntarilor și prin misiuni de menținere a păcii, dar trăim momente foarte dificile, în care ne temem pentru viața noastră, care este pusă în pericol în fiecare moment, în orice loc al globului, în societăți mai mult sau mai puțin democratice. În 1999 s-a hotărât ca aceste manifestări ale Universității Drepturilor Omului să aibă loc la Cheia. Întrunirile precedente au avut loc la Mangalia și Costinești.

De asemenea, ca o replică la Clubul de la Roma, s-a creat Clubul de la Cheia, având ca

obiectiv major susținerea, respectarea și promovarea drepturilor omului.

În continuare, prof.univ.dr. Irina Moroianu Zlătescu a menționat că o altă provocare în afară de terorism este migrația și protecția drepturilor persoanelor migrante. Printr-o rezoluție a ONU din 2011, dreptul la fericire este recunoscut ca fiind un drept al omului. De asemenea, IRDO se află și în cursul finalizării unui proiect de strategie privind mediul de afaceri și drepturile omului și al unui plan de acțiune în acest sens, care va fi înaintat guvernului. Scopul acestui demers este apropierea mediului de afaceri de drepturile omului printr-o mai bună și mai coerentă cunoaștere a acestora în vederea promovării și respectării lor concrete, în special de către mediile corporatiste.

Prof. univ. dr. Monalisa Belu Magdo a vorbit despre Clubul de la Cheia și perspectiva din care acesta abordează drepturile omului în contextul actual precizând că prin intermediul Clubului de la Cheia „acestea au fost analizate sub aspect istoric, filozofic și pragmatic. Clubul are ca obiectiv analizarea drepturilor omului dintr-o perspectivă mult mai complexă a istoriei, a dreptului comparat, al filozofiei dreptului dar și din perspectiva jurisprudenței drepturilor omului. Regretatul profesor Dan Victor Zlătescu, care a dat și numele Clubului a inclus implementarea legislației europene în prioritățile Clubului deși la acea dată țara noastră nu era încă membră a Uniunii Europene. Obiective ale clubului au fost consfințirea unor studii în domeniu dar și o educație pentru drepturile omului. Activitatea Clubului se întreprinde cu obiectivele Universității Internaționale a Drepturilor Omului, și dintr-o perspectivă instituțională. Programul Clubului va contribui substanțial la conturarea unor noi idei și propuneri pe plan legislativ, acte normative fie în domeniul principiilor care vizează înfăptuirea justiției în țara noastră.

Vicepreședintele Asociației pentru Națiunile Unite din România, unul dintre partenerii fideli ai Universității de la Cheia, Florin Emeric Shagi a prezentat statutul și activitatea ANUROM și a ținut să sublinieze importanța Conferinței de la Viena din 1993, precizând că „aceasta a însemnat consfințirea faptului că România a devenit membru al Consiliului Europei. În 1990, 1991 și 1992 la orice eveniment pe plan extern diplomația noastră se întreba care e poziția Moscovei. Tocmai de aceea anul 1993 a fost extrem de important mai

cu seamă fiindcă în epoca aceea nu a fost ușoară apropierea de structurile europene. În prezent ne confruntăm cu un puternic derapaj care poate afecta situația drepturilor omului pe plan mondial și ne referim la recente evenimente din Turcia. Aplicarea pedepselor ar trebui să fie în conformitate cu reglementările internaționale la care Turcia este parte. Trăim un moment de cumpănă – pe de o parte necesitatea respectării drepturilor omului, pe de alta cea a întăririi securității – când și cât cedăm din drepturile câștigate pentru a avea un viitor mai sigur?”

Reprezentantul Consiliului Județean Prahova, Andrei Nicolae a transmis participanților un salut din partea județului urându-le bun venit și amintind cu acest prilej că la Vălenii de Munte, Nicolae Iorga a avut inițiativa unei școli de vară, casa memorială Nicolae Iorga fiind un obiectiv turistic de mare interes pentru cei care vizitează Prahova. Universitatea de la Cheia este în prezent o valoroasă continuare de tradiție, o proiecție în pas cu vremurile actuale a vechii inițiative nobile a savantului, care abordează problematica drepturilor omului dintr-o perspectivă comparativă, universală.

După sesiunea de deschidere, lucrările s-au desfășurat în sesiuni plenare cu diferite tematici și au fost urmate de dezbateri.

Prima sesiune plenară cu tema „Drepturile omului:realități și perspective. 60 de ani de la adoptarea Pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice și a Pactului privind drepturile economice, sociale și culturale. 10 ani de la crearea Consiliului ONU pentru drepturile omului”, moderată de doamna prof.univ.dr. Irina Moroianu Zlătescu, a avut ca raportor pe doamna prof.univ. dr. Raluca Beștelșiu care a prezentat un raport introductiv, analizând parcursul activității și prezenței ONU în lume, începând de la Declarația Universală a Drepturilor Omului, Declarația Mileniului– declarație prin care statele semnatare s-au angajat să îndeplinească obiectivele Mileniului și până la cel mai nou document programatic al comunității internaționale, Agenda 2030, care în cele 35 de pagini și 91 de paragrafe enunță cele 17 obiective ale dezvoltării durabile.

Obiectivele dezvoltării durabile vor fi realizate în perioada 2016–2030. Romania urmează să elaboreze până în ianuarie planul privind îndeplinirea acestor obiective. Au fost de asemenea

menționate și relațiile României cu Organizația Națiunilor Unite de-a lungul timpului,

Ce-a de-a doua sesiune plenară, moderată de prof.univ. dr. Laurențiu Șoitu, cu tema „Dreptul la educație – un drept fundamental al omului. Educația – vector și forță motrice în procesul dezvoltării durabile”, având ca raportori pe prof. univ. dr. Mihai Milca și pe prof. univ. dr. Mihai Gheorghe, care au evidențiat rolul educației în promovarea și protecția drepturilor omului, cultivarea respectului pentru valorile comune, aflate la baza ansamblului drepturilor fundamentale și demersurile educaționale necesare pentru consolidarea importanței și forței constructive a actului educativ. Prof. Mihai Milca, a subliniat rolul sociologului și al psihologului în educația persoanei și a maselor, precizând că prin nerespectarea drepturilor omului va suferi mai întâi familia, iar mai apoi grupul etnic, această suferință urmând să se amplifice la nivelul maselor. Tocmai de aceea trebuie înțeles faptul că educația este altceva decât simpla instruire. În acest context este foarte bine că se folosește sintagma dreptul la educație, pentru că educația este mai veche decât instrucția. Cuvântul în sine are ca rădăcină etimologică două verbe latine care înseamnă „a îndruma”, „a conduce spre realizarea a ceva”. Modernitatea europeană a fost cea care a scos la iveală chestiunea educației, de care depinde evoluția societății, dreptul la educație a fost sacralizat. S-au creat instituții, politici și idealuri educaționale, Franța a pregătit generații întregi prin educație civică. Educația a fost factorul care a întărit coeziunea națională și care a dat un ideal, dar acum idealul național devine un fenomen delicat, care poate și trebuie să fie dirijat și reintrodus pe un fâgaș al progresului și dezvoltării sociale. Dreptul la educație a fost recunoscut și invocat, promovat ulterior ca un slogan politic care a depășit cadrul național, dar și-a găsit consacrarea juridică. S-a creat o nouă disciplină care și-a găsit locul prin conexiuni cu dreptul administrativ și prin conexiunile cu zona dreptului constituțional. A avut loc o succesiune a generațiilor și conceptelor de drept care au evoluat de la necesitățile vitale către nevoi mai profunde și mai sofisticate, inclusiv un drept la fericire. Spectrul problemelor cu care dreptul la educație se confruntă este extrem de vast. Plecând de la dreptul statului de a reglementa educația până la sintagmele și formularea exactă a legislației

naționale, apoi accesul la instituțiile educaționale, în ce condiții se realizează dreptul la educație și școlarizarea obligatorie, educația în limba națională, nevoia identificării unor noi metode de educație. Sunt situații în care dascălul trebuie să țină seama de reglementările moderne. O serie de drepturi sunt tot mai interconectate cu dreptul la educație: dreptul la recunoașterea oficială a studiilor, libera circulație a forței de muncă, dreptul la educație pentru grupuri minoritare, dreptul la educație pentru tinerii aflați la reeducare sau pentru persoanele deținute, care trebuie să capete certitudinea că sunt recuperabile social, precum și dreptul de exercitare a convingerilor și credințelor religioase. Contextul geopolitic actual, problema migrației, a migrației din motive economice și a refugiaților din zonele de conflict, dar și amenințarea terorismului ne obligă să regândim dimensiunea educației și respectarea dreptului la educație sub toate aspectele sale complexe, în funcție de noile realități.

Prof. univ. dr. Laurențiu Șoitu a evidențiat cooperarea dintre Institutul pentru Educație Continuă de la Iași, Institutul Român pentru Drepturile Omului, Mitropolia Moldovei și a Bucovinei și Episcopia Romano-Catolică din Iași în organizarea simpozioanelor „Dimensiunea spirituală a drepturilor omului, Educația pentru toți”, care cultivă dialogul, toleranța, solidaritatea și valorile comune, pentru contracararea discursurilor de instigare la ură sau a folosirii religiilor ca mijloc de învrăjbit și incitare la persecuții. Religiile au un imens potențial în cultivarea respectului pentru demnitate umană, deoarece există o legătură tradițională între religie și morală, iar dialogul dintre religii nu poate decât să creeze un spațiu al înțelegerii mutuale, care să tindă spre acceptarea globală a drepturilor omului, și spre soluționarea numeroaselor conflicte care au adesea ca rezultat vărsarea de sânge, îngrădirea sau lezarea libertății și demnității umane. În cadrul acestei sesiuni, Ana Maria Beșteliu, doctorandă a prezentat o comunicare științifică cu tema „Libertățile religioase și activitatea publică”.

„Drepturile omului în sistemul ONU. Instrumente și mecanisme de protecție a drepturilor omului”, moderată de vicepreședinte ANUROM Florin Emeric Saghi, ministru consilier, Ministerul Afacerilor Externe, și având ca raportor prof.univ. dr. Raluca Beșteliu, a fost tema altei sesiuni plenare în care s-au evidențiat evoluțiile recente

în domeniul reglementărilor, mecanismelor și instituțiilor ONU pentru promovarea și protecția drepturilor omului, democrației și păcii și rolul Asociațiilor pentru Națiunile Unite în sistemul Consiliului ONU pentru Drepturile Omului. S-a prezentat mai pe larg Agenda pentru Dezvoltare 2030, precizându-se că Obiectivele de dezvoltare ale Mileniului au fost modificate și readaptate conform unor noțiuni actuale legate de mediul social economic și de mediul înconjurător. Astfel din cele 8 obiective ale Mileniului au derivat actualele obiective de dezvoltare durabilă, printre care se numără: eradicarea sărăciei, sanatate și bunăstare, educația de calitate, egalitatea de gen, apă curată, energie durabilă, muncă decentă și creștere economică, industrie verde, orașe și comunități, consum și producție responsabile, acțiune climatică, pace, justiție, promovarea unor societăți pașnice, realizarea unor parteneriate pentru atingerea obiectivelor etc. Administrația românească a acordat atenție deosebită acestui subiect – România se pregătește să se conformeze percepțelor Agendei 2030 și este printre puținele țări care prezintă consecvență în îndeplinirea obiectivelor adoptate de comunitatea internațională. Astfel, la scurt timp după aprobarea obiectivelor de dezvoltare durabilă de către statele membre, a apărut și strategia România Competitivă lansată de președinția României, cu 2 săptămâni în urmă. Parlamentul a adoptat o declarație care constituie un angajament ferm în ceea ce privește tratarea subiectelor legate de obiectivele dezvoltării durabile. La finalul documentului e prezentată o schemă care propune o creștere economică de 5% până în 2020, cu orientarea spre atragerea de fonduri europene și a investițiilor pe piața de capital.

O altă secțiune distinctă a fost acordată temei „Drepturile omului la nivel regional european. Instrumente și mecanisme. Consiliul Europei și Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa”, moderată de prof.univ. dr. Monna Lisa Belu Magdo, la care raportorii lector univ. dr. Catrinel Brumar și cercet.șt. Mihaela Scarlat au făcut referire la importanța și scopul constituirii acestor organizații, au prezentat unele aspecte privind promovarea și protecția drepturilor omului pe plan european, precum și evoluțiile recente în domeniul reglementărilor și mecanismelor Consiliului Europei, Organizației de Securitate și Cooperare în Europa și Uniunii Europene.

Sesiunea plenară cu tema „Uniunea Europeană și drepturile omului. Carta drepturilor fundamentale a UE. Agenția pentru drepturile fundamentale a UE.”, moderată de prof.univ. dr. Irina Moroianu Zlătescu, a avut ca raportori pe cercet.șt. Marius Mocanu, cercet.șt. Daniela Albu și cercet.șt. Olivia Florescu care în rapoartele susținute au făcut referire la Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, la probleme legate de protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități, drepturile migranților ș.a.

S-a făcut și o prezentare a Raportului privind drepturile fundamentale 2016, care au fost prezentate în cadrul Forumului Drepturilor Fundamentale 2016 organizat de Agenția pentru Drepturile Fundamentale ale UE, la Viena în iunie 2016, și care rezumă și analizează evoluțiile majore ale drepturilor fundamentale în UE pe parcursul anului 2015, cu propuneri de măsuri în următoarele domenii: egalitate și nediscriminare; rasism, xenofobie și formele de intoleranță asociate acestora; integrarea romilor; societatea informațională, protecția vieții private și a datelor; drepturile copilului; precum și accesul la justiție, inclusiv drepturile victimelor infracțiunilor.

Sesiunea specială plenară cu tema „Transpunerea în legislația națională a reglementărilor internaționale și europene”, moderată de dr. Cătălin Ciora, a avut ca raportor pe Mircea Ciocan, vicepreședinte sindicatul SANITAS, care în expunerea sa a pus accent pe evoluțiile recente în domeniul reglementărilor, mecanismelor și legislației privind drepturile omului.

Sesiunea plenară cu tema „Educația pentru toți, un proces permanent, multidimensional – de la instrucția școlară și formarea profesională la construirea de capacitate, comunicarea neîngrădită și favorizarea conștientizării publice. Importanța metodologiei pentru cercetarea științifică.”, moderată de prof.univ. dr. Maria-Magdalena Jianu a avut ca raportori pe prof.univ. dr. Mihai Milca și lector Anca Moș care au subliniat în comunicările lor rolul educației în promovarea și protecția drepturilor omului, cultivarea respectului pentru valorile comune ca mijloc pentru prevenirea intoleranței, fiind pus accent pe sistemul de învățământ din România.

„Educația în România. Reglementări, experiențe și tendințe în politicile de reformă a învățământului. Educația juridică și pentru drepturile

omului”, a fost tema altei sesiuni plenare moderată de prof.univ. dr. Irina Moroianu Zlătescu, având ca raportor pe dr. consilier Cătălin Ciora, șef secție la Consiliul Legislativ, care în expunerea sa a evidențiat evoluțiile recente ale reformei educaționale din România, punând accent pe drepturile omului și responsabilitățile lui în sistemul educațional din România, precum și noile prevederi în domeniul reglementărilor, mecanismelor și legislației privind drepturile omului.

O sesiune plenară de comunicări a fost dedicată problemelor juridice și a avut ca temă „Codificarea în Drept: drept internațional; drepturile omului; drept civil; drept penal; drept fiscal; dreptul afacerilor”, moderată de prof. univ. dr. Irina Moroianu Zlătescu și având ca raportori pe prof.univ. dr. Monna Lisa Belu Magdo, prof. univ. asociat dr. Adrian Danciu și cercet. șt. Marius Mocanu, care în expunerile lor precum și în dezbaterile care au urmat s-au referit la reglementările noului Cod civil și de procedură civilă, reglementările noului Cod penal și de procedură penală, drepturile omului în noile Coduri, precum și răspunderea administrativă pentru încălcarea principiului egalității de șanse.

Prof univ.dr. Irina Moroianu Zlătescu a subliniat că atunci când s-a elaborat Declarația Universală a Drepturilor Omului toate statele lumii erau preocupate de crearea statului Israel. Declarația a fost tratată ca atare și a fost adoptată cu 8 abțineri și un vot contra. România a avut la acea vreme un mare jurist, pe prof.univ.dr. Mateescu Matte, care a făcut parte din echipa care a lucrat la Declarația Universală a Drepturilor Omului. După anii 90 a revenit în țară și a devenit membru de onoare al Academiei Române. Profesorul Mateescu a decedat la vârsta de 103 ani, era originar din Craiova și a fost un participant de onoare al Universității de la Cheia. S-a ținut un moment de reculegere atât în memoria domniei sale cât și în amintirea membrului fondator al IRDO doctorul Octavian Popescu, care ne-a părăsit anul acesta.

„Drepturile omului în activitatea de administrare a justiției: Etica și responsabilitatea judecătorilor; pregătirea judecătorilor; justiție și societate; procesul echitabil într-un termen rezonabil; independența puterii judecătorești”, a fost tema altei sesiuni plenare care a avut ca moderator pe Bruce Adamson și ca raportori pe prof.univ. dr. Monna-Lisa Belu Magdo, av.

Eugenia Crângariu, av. Alexandru Chiriță, av. Doru Drăgoi și av. Adelina Maria Ciobanu care în rapoartele lor au evidențiat rolul și funcțiile dreptului în formarea modelelor de comportamente sociale, precum și răspunderea administrativă pentru încălcarea principiului egalității de șanse. Au fost prezentate, de asemenea, aspecte privind monitorizarea punerii în aplicare a hotărârilor CEDO, cu prezentarea unor cazuri concrete de hotărâri ale Curții de la Strasbourg.

Penultima sesiune plenară din cadrul Universității a avut ca temă „Educația inclusivă și de calitate la toate nivelurile, începând cu copilăria timpurie, trecând prin formarea primară, secundară, terțiară, tehnică, vocațională”, moderată de prof.univ. dr. Laurențiu Șoitu și având ca raportori pe Steluța Mădălina Neacșu și Silvia Țilică au subliniat în lucrările lor că educația este unul din drepturile fundamentale ale omului, care aduce o valoare adăugată individului și implicit societății, punând accent pe modalitatea de a găsi soluții pentru permiterea accesului în același grad al tuturor copiilor, tinerilor și adulților la toate formele de învățământ; promovarea păcii, respectului reciproc și a ocrotirii mediului înconjurător prin intermediul educației. Deasemenea a fost evidențiat și conceptul de educație globală care are în vedere: educația referitoare la drepturile omului; educația privind construirea unei societăți durabile; educația referitoare la prevenirea conflictelor precum și educația interculturală.

Ultima sesiune plenară cu tema „Drepturile omului în România. Noi provocări în domeniul drepturilor omului; Migrația; Terorism; Dreptul la fericire, Mediul de afaceri și drepturile omului”, moderată de dr. Catrinel Brumar, a avut ca raportori pe Ioan Zonga, Alexandra Bucur, Daniela Albu, Alvera Cojocărescu și Petru Emanuel Zlătescu. Aceștia, prin temele prezentate, au evidențiat aspecte privind dreptul la informare în domeniul sănătății, drepturile persoanelor cu dizabilități, normele juridice europene și naționale privind drepturile consumatorului, integrarea populației roma, libertatea de mișcare drept fundamental al cetățenilor europeni, precum și aspecte privind protecția și integrarea migranților, acordarea vizelor și azilul. Dr. Catrinel Brumar a propus crearea unei clinici de drepturile omului pe problema migrației.

Referitor la mediul de afaceri și drepturile omului, Alvera Cojocărescu, a propus constituirea

unui grup de experți la nivelul guvernului, care să elaboreze un proiect de strategie și un plan de acțiune. Prof. univ. dr. Monalisa Belu Magdo a subliniat faptul că un mediu de afaceri propice necesită în primul rând competențe în reglementarea legislativă, pentru atragerea investitorilor, a căror rezerve sunt cu privire la existența unei legislații stabile în domeniu. Ar trebui să se finalizeze acest proiect prin elaborarea unui cod al afacerilor, în care să se pună accent pe responsabilitatea contractuală a părților. Statul român nu s-a adresat instanțelor competente pentru a cere respectarea clauzelor contractuale, sau recuperarea prejudiciilor.

Drepturile omului și mediul de afaceri se referă la dezvoltarea unor politici de către corporații prin prisma respectării drepturilor și libertăților fundamentale. Discriminările marilor corporații și lezarea drepturilor omului constituie o tematică multiplă. Tocmai de aceea este necesară adoptarea unor mecanisme preventive, de jos în sus nu de sus în jos, deci care să pornească de la necesitățile

angajaților acestor corporații și nu de la vârful piramidei. Nu trebuie să fie un sistem impus. În ceea ce privește normele internaționale, Cătălin Ciora a precizat că este necesară previziunea pe termen lung și valorificarea experiențelor anterioare. Legea trebuie încadrată în timp și este necesar un control coerent al acestor normative pentru ca ele să fie eficiente. Înainte de a discuta despre corectitudinea actelor de justiție trebuie să ne preocupăm de îmbunătățirea tehnicii legislative.

În cadrul manifestărilor a fost organizată și o expoziție de carte cuprinzând o paletă variată de volume recente apărute sub egida IRDO.

Cea de-a XXII-a ediție a Universității, la care au participat experți, cercetători, reprezentanți ai unor organizații internaționale, reprezentanți ai unor instituții guvernamentale, cadre didactice universitare, magistrați, doctoranzi și masteranzi, s-a încheiat cu evaluarea cursurilor, propuneri și înmânarea atestatelor, diplomelor și certificatelor de participare.

Daniela Albu

CEA DE-A XXII-A EDIȚIE A CONCURSULUI NAȚIONAL „DEMOCRAȚIE ȘI TOLERANȚĂ”

În perioada 25–28 iulie 2016 s-a desfășurat la Târgoviște cea de a XXII-a ediție a etapei finale a concursului național „Democrație și toleranță”, organizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Ministerul Educației Naționale și Cercetării Științifice.

Concursul reprezintă o formă de educație civică în care sunt implicați elevi din ciclul primar și gimnazial și se desfășoară pe trei dimensiuni: teoretică, practic-aplicativă și artistică, cu participarea unor echipe alcătuite din câte trei membri. În cadrul acestuia se urmăresc cunoașterea unor concepte precum democrația, toleranța, drepturile omului, drepturile copilului, cunoașterea reglementărilor naționale și internaționale referitoare la aceste concepte, exersarea de către elevi a atitudinilor și comportamentelor democratice, tolerante, a spiritului civic. De asemenea, concursul urmărește să formeze și să dezvolte deprinderile de participare la viața comunității educaționale și locale din care elevii fac parte.

Experiența acumulată în perioada de desfășurare a concursului relevă o creștere constantă a calității materialelor prezentate sub toate cele trei dimensiuni ale sale, precum și a interesului față de problematica pe care o implică. De menționat faptul că acest concurs este destinat elevilor din ciclul primar și gimnazial, participând elevi din toate județele țării.

Echipele au fost evaluate în urma punctajelor obținute atât la proba scrisă, cât și la cea artistică și de prezentare a unui portofoliu. Ideile și originalitatea elevilor au fost răsplătite cu diplome de participare, iar primele șapte echipe în ordinea punctajului obținut au primit cărți și diplome.

În urma rezultatelor la cele trei probe ale concursului, Institutul Român pentru Drepturile Omului a acordat premiile speciale și mențiunile „Drepturile Omului” pentru elevi din București, Dâmbovița, Suceava, Galați, Caraș-Severin, Vâlcea, Teleorman și Hunedoara, după cum urmează: premii – Anghel Catinca Daria, Mușat

Maria Diana, Vulpescu Sara Maria, Dincă Adriana Maria, Cuculea Andra Cristina, Ciobanu Bianca Teodora, Niculică Elena Georgiana, Miron Mălina Claudia și Petrașuc Irina iar mențiuți – Grigoriu Ioan Elian, Enciu Andreea Elisa, Enciu Irina, Voin Valentin Ion, Anghel Alexandru, Hurduban Isabela Maria, Pănescu Angelina Gabriela, Brătulescu Alexandra Maria, Ionescu Stancu Timeea, Raportaru Alexandra Gabriela, Tudor Alexandru Vincențiu, Voivozeanu Florentina Cătălina, Cimponer Louisa Anemona, Potopea Daniel și Kurta Eliza Iustina.

Cu prilejul acestei ediții a fost premiată și doamna profesoară Gabriela Diaconescu pentru rezultatele deosebite obținute de-a lungul carierei de cadru didactic în domeniul drepturilor omului și a educației civice.

Bazată pe un sistem de valori universal care afirmă demnitatea umană și egalitatea, educația pentru drepturile omului este absolut necesară într-o societate democratică. Aceasta trebuie să constituie o responsabilitate nu doar pentru guverne dar și pentru fiecare individ din societate. Articolul 26 paragraful 1 și 2 din Declarația Universală a Drepturilor Omului prevede că „orice persoană are dreptul la educație”, iar „educația trebuie să urmărească dezvoltarea deplină a personalității umane și întărirea respectului față de drepturile omului și libertățile fundamentale”.

Alte ediții ale acestui concurs au fost organizate la Galați, Caraș-Severin, Sfântu Gheorghe, Pitești, Râmnicu-Vâlcea, Buzău, Zalău, Brașov, Oradea și Deva.

Adrian Bulgaru

ZIUA INTERNAȚIONALĂ PENTRU ALFABETIZARE

Ziua internațională a alfabetizării este una dintre sărbătorile care se marchează sub egida Organizației Națiunilor Unite, în fiecare an la 8 septembrie. Ea a fost inițiată cu ocazia Conferinței mondiale a miniștrilor educației pentru eradicarea analfabetismului, desfășurată la Teheran, în septembrie 1965.

Sărbătorită pentru prima dată în anul 1966, anul acesta se aniversază cinci decenii de angajament național și internațional, de eforturi și de reușite pentru a crește rata de alfabetizare a populației din întreaga lume. Tema principală sub care se desfășoară în acest an este „Citind trecutul, scriind viitorul”, fiind importantă descoperirea și adoptarea unor soluții inovatoare, pentru a susține procesul de alfabetizare și pe viitor.

Se consideră că alfabetizarea este una dintre cele mai mari realizări obținute de către omenire, drept argument fiind alfabetizarea a peste 4 miliarde de locuitori ai planetei. Cu toate acestea, la nivel global, 860 de milioane de adulți continuă să fie analfabeți, iar peste 100 de milioane de copii nu frecventează școala.

Cu ocazia Zilei internaționale pentru alfabetizare, joi, 8 septembrie 2016, Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România

(ANUROM) și Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”, a organizat o masă rotundă cu tema „Analfabetismul, o plagă socială, cauze și măsuri de combatere”, care a reunit experți, cercetători, reprezentanți ai autorităților, instituții academice și universitare, asociații civice, organizații guvernamentale și non guvernamentale.

În lucrările prezentate precum și în cadrul dezbaterilor s-a subliniat că educația, în general, constituie un agent important în promovarea păcii și a toleranței. O persoană alfabetizată poate lupta mai eficient împotriva sărăciei, a problemelor de sănătate și a prejudecăților, își poate îmbunătăți veniturile și poate dezvolta relații mai bune cu restul lumii. O comunitate alfabetizată este dinamică, schimbă idei mult mai ușor și se angajează în dezbateri, pe când analfabetismul reprezintă un obstacol în dobândirea unui nivel de viață mai bun și poate duce chiar la excludere sau la violență.

UNESCO desfășoară, de mai bine de 65 de ani, numeroase programe pentru a se asigura că alfabetizarea rămâne o prioritate atât pe agendele naționale, cât și pe cele internaționale. Așa cum susține și directorul general al UNESCO, „lumea s-a schimbat din 1966 — dar hotărârea noastră de a asigura fiecărei femei și fiecărui bărbat abilitățile,

mijloacele și oportunitățile de a deveni ceea ce-și doresc, cu demnitate și respect, rămâne la fel de fermă ca până acum. Alfabetizarea reprezintă fundația pe care se construiește un viitor mai bun pentru toți”.

În 2016, în centrul evenimentelor dedicate aniversării a 50 de ani de la sărbătorirea Zilei Internaționale a Alfabetizării, s-a situat și Conferința de la sediul UNESCO din Paris, din 8 și 9 septembrie, care a lansat Alianța Globală pentru Alfabetizare (GAL) – o nouă și ambițioasă inițiativă de a determina toate părțile implicate să acționeze în comun pentru a promova alfabetizarea ca fundament al învățării pe tot parcursul vieții. Cu această ocazie, au fost acordate Premiile Internaționale UNESCO în domeniul alfabetizării care recompensează pe cei care au găsit soluții inovative în privința alfabetizării care să contribuie la îndeplinirea obiectivelor din Agenda pentru Educație 2030.

2016 este primul an de implementare al Agendei pentru Dezvoltare Sustenabilă 2030, iar în acest context acțiunile în privința alfabetizării înseamnă incluziune, o calitate echitabilă a educației și oportunități de învățare pe tot parcursul vieții, în special pentru tineri și adulți. Scopul este ca până în 2030 toți tinerii și o proporție substanțială dintre adulți, atât femei cât și bărbați, să poată citi, scrie și număra.

Prin acest eveniment se încearcă să se aducă în centrul atenției importanța abilității de a citi și de a scrie, iar pentru a fi complet alfabetizat, o persoană trebuie nu doar să poată citi și scrie, ci și să poată socoti sau utiliza calculatorul și telefonul mobil, căci fără abilitatea de a putea utiliza informația scrisă și digitală, nu poate progresa și nu își poate ajuta familia.

Olivia Florescu

ZIUA INTERNAȚIONALĂ A DEMOCRAȚIEI 2016

Ziua internațională a democrației a fost marcată pentru prima dată în 2008, decizia privind sărbătorirea acestei zile fiind luată de Adunarea Generală a ONU, la 8 noiembrie 2007, prin Rezoluția A/62/7, în urma propunerii avansate inițial de Qatar și de un grup de 8 state, printre care și România.

Considerată de Organizația Națiunilor Unite o valoare universală, democrația este marcată în fiecare an, la 15 septembrie, fiind o oportunitate de a analiza stadiul democrației în lume. *Ziua Internațională a Democrației* are o însemnătate specială atât pentru parlamente, ca instituții cheie ale democrației, cât și pentru Uniunea Interparlamentară (UIP), ca forum de cooperare interparlamentară la nivel mondial, care numără în prezent 171 de parlamente naționale și 11 adunări parlamentare cu statut de membru asociat.

Tema din 2016 pentru marcarea Zilei internaționale a democrației este „Democrația și Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă”. Tema a fost aleasă ca urmare a adoptării, în 2015, de către toate cele 193 de state membre ale ONU a Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă, în

centrul căreia se află obiectivele dezvoltării durabile și prin care se face apel la mobilizarea eforturilor în sensul luptei împotriva inegalităților și a schimbărilor climatice și al eradicării oricăror forme de sărăcie. Obiectivul de dezvoltare durabilă cu numărul 16 se referă la democrație și face apel la atitudini și acțiuni care să contribuie la crearea unor instituții și societăți mai inclusive și mai participative. Acest obiectiv mai urmărește garantarea accesului la justiție pentru toți și construirea de instituții efective, responsabile și inclusive la toate nivelurile.

Cu ocazia acestui eveniment Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România (ANUROM) și Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”, a organizat joi, 15 septembrie 2016, o dezbatere cu tema „Democrația la orizontul anului 2030”, cu scopul de a încuraja participarea instituțiilor publice, societății civile și cetățenilor, la construirea și consolidarea societăților democratice.

În lucrările prezentate, precum și în dezbaterile care au avut loc s-a evidențiat faptul că democrația

fondată pe principiile statului de drept, înseamnă alegeri libere și corecte, garantarea și respectarea drepturilor omului, egalitatea de gen și nediscriminare, supremația legii, o societate civilă activă, pluralism politic, mass-media independentă. Conform ONU, elementele esențiale ale democrației sunt libertatea, respectarea drepturilor omului și organizarea de alegeri periodice și corecte, desfășurate prin sufragiu universal. Este scoasă în evidență legătura indisolubilă dintre democrație și drepturile omului, arătând că elemente precum libertatea, respectarea drepturilor omului sau alegerile periodice și corecte sunt valori cuprinse și în Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948) și completate de Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (1966), ambele documente ale ONU. În acest sens, articolul 21 (3) din Declarația Universală a Drepturilor Omului arată că „voința poporului trebuie să constituie baza puterii în stat; această voință trebuie să fie exprimată prin alegeri nefalsificate, care să aibă loc periodic prin sufragiu universal, egal și exprimat prin vot secret sau urmând o procedură echivalentă care să asigure libertatea votului”.

De asemenea, s-a subliniat în discuțiile care au avut loc, că România a susținut, după 1989, nece-

sitatea implicării tuturor statelor în consolidarea proceselor democratice în lume, atât direct, cât și prin intermediul Organizației Națiunilor Unite sau al altor organizații internaționale sau inițiative globale, precum Comunitatea Democrațiilor. România a evidențiat în mod constant importanța legăturii dintre democrație, respectarea drepturilor omului și promovarea principiilor statului de drept. Trebuie amintit faptul că România a promovat cu succes o inițiativă la Consiliul Drepturilor Omului care se concretizează în acest an prin organizarea primei ediții a „Forumului pentru drepturile omului, democrație și statul de drept”, care va avea loc în perioada 21 – 22 noiembrie la Geneva.

În luările de cuvânt s-a menționat că educația democratică este esențială în succesul pe termen lung al democrației. Toți cetățenii trebuie să-și înțeleagă atât drepturile, cât și obligațiile, pentru că doar împreună cu cetățenii educați în acest sens se poate construi o cultură democratică solidă.

La manifestare au participat experți, cercetători, cadre didactice universitare, doctoranzi, masteranzi, precum și reprezentanți ai unor ONG-uri cu preocupări în domeniu.

Marius Mocanu

DIN ACTIVITATEA AGENȚIEI EUROPENE PENTRU DREPTURI FUNDAMENTALE (FRA), IULIE – SEPTEMBRIE 2016

Directorul Agenției pentru Drepturi Fundamentale a prezentat la Roma, în data de 4 iulie, concluziile principale ale Raportului 2016 – „Drepturile Fundamentale”. Evenimentul a fost găzduit de către organismul național de egalitate de șanse, guvernul italian și Comitetul interministerial pentru drepturile omului. La reuniune a participat și ministrul italian pentru reforme constituționale și egalitate de șanse.

În perioada 6-8 iulie 2016, reprezentanți ai FRA au participat la întrunirea finală a grupului de lucru organizat de Biroul european de sprijin pentru azil. S-au discutat modalități de elaborare a unor noi indicatori privind condițiile de acceptare a azilanților.

Directorul FRA, Michael O’Flaherty a participat la o întrunire informală a miniștrilor de justiție și afaceri interne, organizată la Bratislava în perioada 7–8 iulie de către Președinția slovacă a Consiliului Uniunii Europene.

„Drepturile copilului contează: De ce Europa trebuie să investească în tânăra generație”, acesta a fost subiectul conferinței europene privind drepturile copilului, care a avut loc la Bruxelles, pe 7 iulie 2016. Reprezentanți ai FRA au participat la dezbaterile privind implementarea recomandărilor Comisiei europene din 2013 pe această temă.

În data de 11 iulie, la Bruxelles, Președintele Consiliului UE și-a prezentat declarația Grupului

de lucru al Consiliului Uniunii Europene pentru drepturi fundamentale, drepturile cetățeanului și libera circulație a persoanelor și Comitetului Parlamentului European pentru libertăți civile, justiție și afaceri interne. Declarația președintelui a atras atenția asupra unor bune practici și a unor abordări inovatoare. Propunerile și concluziile acestei întâlniri la care au participat și membrii FRA, vor sta la baza viitoarelor activități ale Agenției.

Reprezentanți ai FRA au luat parte la evenimentul de inaugurare a Platformei naționale pentru romi din Croația și au prezentat cadrul de acțiune pentru monitorizarea și evaluarea implementării strategiei naționale de integrare a romilor în statele membre. Pornind de la modelul Platformei europene pentru romi a fost subliniată necesitatea unei mai mari implicări a societății civile în elaborarea unor politici eficiente privind populația romă în UE. Prin intermediul acestei platforme naționale se urmărește realizarea unui dialog la nivel național între autoritățile care activează în domeniul integrării populației rome și organizațiile societății civile.

Activitatea FRA privind indicatorii de evaluare a sărăciei a fost prezentată în cadrul Conferinței anuale a Comisia Economice a Organizației Națiunilor Unite pentru Europa cu tema „Evaluarea sărăciei”, care s-a desfășurat la Geneva, în perioada 12–13 iulie 2016. Cu acest prilej au avut loc schimburi de experiență și s-au discutat diverse modalități de abordare în domeniul folosirii și interpretării indicatorilor. Statisticieni și analiști ai instituțiilor naționale de statistică, reprezentanți ai ministerelor și ai altor agenții guvernamentale s-au reunit sub auspiciile acestei conferințe cu scopul de a ajunge la un grad mai înalt de comparabilitate și fiabilitate a datelor statistice privind sărăcia, dar și de a contribui la elaborarea unui viitor Ghid pentru evaluarea sărăciei.

Directorul FRA, Michael O’Flaherty s-a întâlnit cu Secretarul General al Ombudsman-ului internațional, Günther Kräuter, în data de 14 iulie, la Viena pentru o consolidare a legăturilor Agenției cu Instituția Ombudsman-ului.

În perioada 14–15 iulie a avut loc în orașul Tunis (Tunisia) o conferință internațională cu tema „Violența împotriva femeilor în regiunea Maghreb-ului”. Cu acest prilej a fost transmis un mesaj video din partea FRA, care a prezentat

principalele rezultate ale studiului întreprins de Agenție pe tema violenței împotriva femeilor. Prin acest studiu în care a fost examinată situația din 28 de state membre UE, FRA a oferit contextul necesar pentru dezbaterile conferinței. Evenimentul a fost organizat de autoritățile tunisiene împreună cu Parlamentul European și Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare. S-au discutat recente evoluții legislative din regiune. Conferința le-a oferit parlamentarilor din regiunea maghrebiană prilejul de a se întâlni cu membrii ai Parlamentului European pentru a discuta problema violenței împotriva femeilor la nivel regional și internațional.

Tot pe această temă, reprezentanți ai FRA au prezentat la Viena (21-22 iulie) delegațiilor OSCE concluziile studiului mai sus menționat privind violența împotriva femeilor. Evenimentul a fost organizat de către secretariatul OSCE și a făcut parte din pregătirea viitoarei conferințe cu tema „Combaterea violenței împotriva femeilor în regiunea OSCE”.

Reprezentanți ai FRA au participat în data de 23 august la o conferință ministerială care a marcat Ziua europeană a comemorării victimelor regimurilor totalitare. Conferința a fost organizată de către președinția slovacă a Consiliului Uniunii Europene și a avut loc la Bratislava.

Din 22 până în 25 august, reprezentanți ai FRA au participat la cel de al 33-lea Congres al Federației Internaționale a Comunităților Educative (FICE) care a reunit peste 600 de profesioniști. Cu acest prilej au fost prezentate studiile și rapoartele FRA pe o varietate de domenii: manualul de drept european privind drepturile copilului; situația violenței împotriva copiilor cu dizabilități; drepturile copilului în procedurile juridice; tutela pentru copiii lipsiți de grija părintească în contextul migrației și al traficului de persoane.

Agenția pentru Drepturi Fundamentale a organizat pe 29 august o masă rotundă intitulată „Drepturi, Respect și Realitate: Valori europene în lumea de azi”. Dezbaterile s-au desfășurat în cadrul Forumului European de la Alpbach și s-a axat pe problemele recente cu care se confruntă independența justiției, libertatea presei, drepturile minorităților și societatea civilă. S-au explorat posibile modalități prin care UE ar putea preveni erodarea angajamentelor pe care statele și le-au asumat în spiritul valorilor europene. Au luat cuvântul pe parcursul acestui Forum reprezentanți ai organismelor europene, ai statelor membre și ai

mediului academic. Directorul FRA a participat în cadrul mesei rotunde la dezbaterile privind drepturile fundamentale și refugiații. Forumul European de la Alpbach, binecunoscută platformă de știință, politică, mediu de afaceri și cultură reunește anual specialiști pentru abordarea unor teme internaționale de actualitate, discutarea problemelor stringente cu care se confruntă UE și elaborarea unor recomandări pentru găsirea unor soluții viabile.

Reprezentanții ai FRA au discutat cu experți în metodologie concluziile rezultate din interviurile preliminare pentru realizarea studiului privind drepturile fundamentale. Discuțiile au avut loc în cadrul celei de a 9-a Conferințe Internaționale de Științe Sociale și Metodologie, organizată la Leicester (Marea Britanie) în perioada 11–16 septembrie.

O întâlnire a societății civile a fost organizată în data de 14 septembrie la Bruxelles de către Comitetul Economic și Social European, având ca temă implementarea Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități. Au participat reprezentanți ai FRA care au prezentat concluziile studiilor și sondajelor Agenției pe această temă.

Pe 19 septembrie, la Universitatea de Științe Politice din Paris, Directorul FRA, Michael O’Flaherty a prezentat Raportul FRA 2016 privind Drepturile Fundamentale.

Colegiul European de Poliție (CEPOL) a organizat pe 19 septembrie un seminar on-line cu tema delictelor motivate de ură împotriva persoanelor cu dizabilități. Cu acest prilej, reprezentanții FRA au evidențiat problemele specifice și dificultățile cu care se confruntă persoanele cu dizabilități care devin victime ale unor astfel de atacuri fie de natură psihologică, fie chiar de natură fizică.

În perioada 20–21 septembrie a avut loc la Vilnius cea de a 20-a Conferință anuală „Șanse egale la educație pentru toți copiii”, la care au participat și membrii ai FRA.

Societatea europeană de criminologie a analizat sondajul întreprins de FRA privind violența împotriva femeilor, în cadrul celei de a 16-a conferințe internaționale anuale, organizate în perioada 21–24 septembrie, la Münster (Germania). Au fost prezentate concluziile și recomandările FRA ca urmare a realizării studiului mai sus menționat.

Reprezentanți ai Agenției pentru Drepturi Fundamentale s-au întâlnit pe 22 septembrie la Strasbourg cu oficialități ale Consiliului Europei pentru a discuta sinergiile și complementaritățile dintre Raportul anual FRA privind Drepturile Fundamentale și Raportul anual al Consiliului Europei „Democrația, Drepturile Omului și Statul de Drept”.

Reprezentanți ai FRA au participat la Conferința Comitetului Regiunilor cu tema „Promovarea cetățeniei europene: drepturi, valori și implicare”, care a avut loc pe 23 septembrie la Oviedo (Spania). Cu acest prilej Agenția a contribuit la o masă rotundă din cadrul conferinței, unde s-au dezbătut participarea civică democratică și valorile europene comune împreună cu reprezentanți ai Comisiei Europene, ai Serviciului European pentru cetățeni, Comisiei pentru cetățenie și guvernare, Secției afacerilor externe a Comitetului Regiunilor și Forumului European pentru tineret.

În data de 23 septembrie, la Vilnius, părțile interesate din Lituania au discutat aplicarea articolului 12 din Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu handicap (CRPD) privind recunoașterea egală în fața legii. La acest eveniment au participat și reprezentanți ai FRA care au subliniat activitatea Agenției în domeniul recomandărilor privind consolidarea capacităților legale de implementare a Convenției la nivel național și regional.

În cadrul Reuniunii anuale – „Implementarea dimensiunii umane” a Biroului OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului, care s-a desfășurat la Varșovia pe 26 septembrie, reprezentanți ai FRA au luat parte la masa rotundă a grupului științific care a dezbătut aspecte privind combaterea infracțiunilor motivate de ură.

În perioada 28–29 septembrie, membrii ai FRA au participat la prima reuniune ad-hoc a Comitetului pentru Drepturile Copilului, care a avut loc la Strasbourg.

Anul acesta la cea de a treia reuniune a Rețelei Europene a Agențiilor de Afaceri Interne și Justiție găzduită de FRA în perioada 29–30 septembrie, au participat reprezentanți a nouă Agenții, ai Comisiei Europene și ai Serviciului European de Sprijin Extern. S-au discutat viitoare acțiuni comune pentru consolidarea libertății, securității și justiției. Scopul rețelei este de a oferi consiliere și sprijin instituțiilor europene din statele membre.

În prezent Agenția pentru Drepturi Fundamentale deține președinția rețelei.

Pe 29 septembrie, FRA a început implementarea concluziilor privind educația, sintetizate în declarația președintelui Consiliului UE cu ocazia Forumului Drepturilor Fundamentale 2016. Astfel, Agenția a invitat la Berlin un mic grup de specialiști și experți în istorie, inclusiv în educația cu privire la holocaust, cetățenie europeană și drepturile omului. S-au analizat cele mai recente evoluții și politici în domeniul educației și s-au discutat noi tendințe și căi de acțiune în activitatea viitoare a FRA.

În cadrul Reuniunii OSCE – „Implementarea dimensiunii umane”, care a avut loc pe 29 septembrie, reprezentanții FRA au prezentat un studiu privind standardele de evaluare a respectării drepturilor copilului, în sesiunea dedicată special acestei teme.

Activitatea FRA, materiale și bune practici ale Agenției în îmbinarea educației pentru drepturile omului cu înțelegerea istoriei în învățământul primar, secundar și superior, au fost prezentate la Berlin pe 30 septembrie, în cadrul simpozionului „Educație pentru schimbare”.

NOTE, CRONICI, RECENZII

RAPORTUL AMNESTY INTERNATIONAL 2015/2016 – SITUAȚIA DREPTURILOR OMULUI ÎN LUME

Raportul acestei binecunoscute organizații neguvernamentale conține cinci estimări regionale detaliate privind situația drepturilor omului în lume și analizează 160 de țări evidențiind suferințele îndurate ca urmare a conflictelor, dezrădăcinării, discriminării sau represiunii. De asemenea, Raportul menționează și extinderea mișcărilor de apărare a drepturilor omului și progresul înregistrat în apărarea și garantarea acestora. Cu toate că cei care au contribuit la acest Raport s-au străduit să ofere informații cât mai precise, se precizează, în Raport, că este foarte posibil ca cifrele și estimările să se schimbe de la o zi la alta datorită intervențiilor grupării armate care se autointitulează Statul Islamic. Acest conflict a scos în evidență și declinarea responsabilității din partea unor state privind protecția refugiaților, invocându-se siguranța granițelor și gestionarea migrației, în detrimentul unor acțiuni decisive pentru a salva viața celor aflați în pericol de moarte. Dar războiul civil din Siria, nu este decât unul dintre multele conflicte care au contribuit la numărul fără precedent al refugiaților, migranților și oamenilor dezrădăcinați de pe glob. Conflictele armate continuă în țări precum Afganistan, Irak, Libia, Pakistan și Yemen. Statul

Islamic a arătat un dispreț nemaîntâlnit pentru viețile populației civile. Și în Africa s-au comis încălcări grave ale drepturilor omului.

„Drepturile voastre sunt în pericol: acestea sunt tratate cu un dispreț total de către multe guverne ale lumii”, declară Salil Shetty Secretar General al Amnesty International.

Protecția internațională a drepturilor omului este în pericol de destrămare datorită unor acțiuni pe termen scurt din partea guvernelor, de reprimare a unor drepturi în interes personal și de adoptare a unor măsuri de securitate dure, care au avut ca rezultat un atac asupra libertăților și drepturilor fundamentale ale omului, avertizează în Raport, Amnesty International. Milioane de oameni suferă din cauza grupurilor armate și a conflictelor, în timp ce unele guverne invocă fără scrupule faptul că protecția drepturilor omului ar reprezenta o amenințare la adresa securității, legii și ordinii, sau a altor „valori” naționale.

Conform Raportului, pe perioada analizată 113 țări au îngădit în mod arbitrar libertatea de expresie și libertatea presei, mai mult de 61 de țări au întemnițat oameni doar pentru că și-au exprimat anumite convingeri sau și-au exercitat drepturile și

libertățile. Cel puțin 156 de apărători ai drepturilor omului au murit în detenție sau au fost uciși.

Considerând că drepturile omului sunt amenințate la nivel global, Amnesty International face apel la guverne să sprijine și să finanțeze sistemele existente, să respecte dreptul internațional și să protejeze drepturile cetățenilor.

Acest Raport trage un semnal de alarmă cu privire la tendința periculoasă de a submina drepturile omului la nivel global, făcând referire la faptul că guvernele atacă în mod deliberat aceste drepturi prin decizii greșite de a nu finanța sau de a neglija instituțiile care au fost înființate să sprijine și să protejeze drepturile omului. Conform concluziilor Raportului, peste 70 de ani de muncă și progres în domeniul drepturilor omului se află acum în pericol. Organismele Națiunilor Unite, Curtea Penală Internațională și mecanismele regionale, precum Consiliul Europei și sistemul interamerican de protecție a drepturilor omului sunt la ora actuală subminate de guverne care încearcă să se eschiveze de la supravegherea internațională a situației interne. În afară de situația din Siria și de complexe conflicte din Africa, mai există și conflictele din Israel și teritoriile palestiniene ocupate, iar în Ucraina mulți civili și-au pierdut viața. Legislația internațională și drepturile omului au fost încălcate flagrant. Violența și corupția continuă să violeze drepturile omului și să slăbească eficiența instituțiilor naționale în Brazilia, Mexic și Venezuela.

Chiar în anul în care s-au împlinit 70 de ani de la înființarea Organizației Națiunilor Unite cu scopul de a salva generațiile viitoare de la flagelul războiului, ne confruntăm la nivel mondial cu o mare provocare la adresa drepturilor omului. În acest context se subliniază în Raport că a sosit vremea să ne întrebăm dacă sistemul internațional legislativ și instituțional este capabil să protejeze drepturile omului, într-o vreme în care toate slăbiciunile ies la iveală datorită tulburărilor și conflictelor de amploare.

În cursul anului 2015 au existat o serie de amenințări la adresa sistemelor și mecanismelor de protecție a drepturilor omului. Mecanismele naționale din Orientul Mijlociu și din Africa de Nord nu au promovat îndeajuns viziunea apărării drepturilor omului ca deziderat universal.

Noile sisteme create în Asia s-au dovedit ineficiente, iar sistemul european este din ce în ce mai amenințat atât de posibilitatea de a pierde sprijinul anumitor state cât și de multe restanțe în rezolvarea unor cazuri care necesită acțiune și responsabilitate din partea justiției.

Protecția multilaterală precum Convenția ONU privind refugiații și Convenția ONU împotriva torturii și mecanismele specializate de protecție a oamenilor aflați în pericol pe mare, nu au reușit să prevină sau să gestioneze crizele umanitare și nici să protejeze populația civilă.

În Raport se semnalează apariția fenomenului îngrijorător al elaborării unor noi metode de presiune a comunicării și conectivității prin intermediul noilor tehnologii, ceea ce reprezintă o amenințare majoră la libertatea de expresie.

Ținând cont de pledoariile și semnalările organizației Amnesty International privind încălcări ale drepturilor omului, ONU a mandatat o nouă procedură specială desemnând un Raportor Special pentru respectarea dreptului la intimitate și la viața privată în era digitală. Acest Raportor urmează ca urmare a misiunilor sale să traseze norme noi și clare de respectare a drepturilor omului în societatea informațională.

De asemenea, Amnesty International face un apel la toate statele lumii să respecte drepturile individului și ale grupurilor sociale de a se organiza, întâlni și a-și exprima opiniile, chiar dacă acestea contravin poziției oficiale a guvernului respectiv, deoarece și acești cetățeni au dreptul de a fi protejați în mod egal în fața legii.

Au existat însă și unele semne de speranță pentru un progres în domeniul protecției drepturilor omului, în cursul anului 2015, datorită activismului societății civile, al mișcărilor sociale și al militanților pentru libertate. În Raport sunt enumerate câteva exemple de acest fel, cum ar fi menționarea temei drepturilor omului și a responsabilității cu privire la acestea în cadrul obiectivelor ONU de dezvoltare durabilă ale Agendei 2030, acțiunea din mai 2015 de prevenire a evacuărilor forțate din portul regional Mombasa, proiectul drumului de acces din Kenya și eliberarea (ca urmare a 65.000 de mesaje din partea apărătorilor drepturilor omului din lumea întreagă) prizonierului papuan Filep Karma din Indonezia,

căruia i s-a încălcat dreptul la exprimare și libertatea de conștiință.

Este evident că guvernele trebuie să le permită activiștilor și apărătorilor drepturilor omului să își desfășoare nestingheriți activitatea. În acest context Amnesty International face apel la guverne să respecte și să implementeze cu responsabilitate și transparență, Rezoluția Adunării Generale a ONU din noiembrie 2015 privind protecția apărătorilor drepturilor omului.

O mare parte a Raportului este consacrată crizei refugiaților precizându-se că nicio analiză nu poate cuprinde în totalitate suferința și mizeria prin care trec acești semeni ai noștri, mai cu seamă acum la apropierea iernii. O astfel de situație necesită de urgență consolidarea sistemelor de respectare și garantare a drepturilor omului, iar această măsură nu trebuie privită ca ceva opțional, ci ca o chestiune de viață și de moarte.

În secțiunea dedicată României, autorii Raportului subliniază o serie de aspecte care necesită îmbunătățiri cum ar fi: tratamentul și condițiile de viață ale persoanelor cu dizabilități mintale în instituțiile psihiatrice, investigarea responsabilă cu privire la decesele rezidenților din aceste instituții; condițiile de detenție, sprijinirea cetățenilor în înaintarea plângerilor privind abuzurile din partea unor autorități publice, procedura acordării de azil, dreptul refugiaților la educație, cazare și sănătate, o serie de discriminări la adresa comunității rome.

Cele două mari subiecte ale Raportului sunt criza refugiaților și sacrificiul tuturor celor care apără drepturile omului și care nu numai că nu sunt ascultați de guvernele lor, dar riscă detenția sau chiar pierderea vieții.

O secțiune specială este dedicată restrângerii tot mai mari a libertății de exprimare și atacurilor la adresa apărătorilor drepturilor omului. Se precizează că multe organizații ale societății civile și numeroși apărători ai drepturilor omului s-au confruntat cu un mediu din ce în ce mai ostil,

inclusiv cu folosirea unor legi dure împotriva lor menite să le restrângă spațiul de exprimare civică. Exemple de astfel de restricții s-au înregistrat în special în foarte multe țări africane. Totodată, în opinia asociației, în aceste țări nu există opoziție, partide politice sau o presă independentă. Este necesar ca liderii africani să răspundă constructiv la mișcările tot mai ample care susțin respectarea drepturilor omului pe continentul african.

Activismul pentru drepturile omului a crescut și în regiunea Asia-Pacific, dar protestele au fost adesea înăbușite de către autorități. Oamenii au fost intimidați și hărțuiți în Vietnam în timpul unei manifestații pentru dreptul la libertate și la adunare pașnică. În Maldive sute de oponenți politici care au protestat pașnic au fost arestați și închiși. Sentința cu închisoarea pentru doi activiști din Thailanda care au pus în scenă o piesă satirică reprezintă de asemenea un exemplu al modului abuziv, prin care autoritățile îngrădesc libertatea de expresie.

Ceea ce rezultă cu precădere din acest Raport este că în multe zone de pe glob, conflictele foarte violente stau la baza numărului fără precedent al refugiaților. Mulți dintre aceștia fug pentru a scăpa de tortură, de tratamente inumane, de agresiuni sexuale sau de impunerea unor restricții privind exercitarea dreptului la reproducere, dar și de guvernele care le contestă toate drepturile.

Raportul aduce un omagiu celor care apără drepturile omului în lume, din mijlocul pericolelor de tot felul și al conflictelor armate și lansează un apel către factorii politici de decizie, către activiștii pentru drepturile omului și către toți cei care sunt interesați de apărarea acestor drepturi, pentru luarea unor măsuri concrete în vederea consolidării unui sistem eficient de respectare și protecție internațională a drepturilor omului pentru toți.

Mihaela Scarlat

**AGENȚIA PENTRU DREPTURI FUNDAMENTALE A UNIUNII EUROPENE,
CONSILIUL EUROPEI, MANUAL DE DREPT EUROPEAN
PRIVIND ACCESUL LA JUSTIȚIE, 2016**

Remarcăm apariția lucrării de față, prefațată de Philippe Boillat, directorul general al Direcției Generale Statul de Drept și Drepturile Omului, din cadrul Consiliului Europei și Michael O’Flaherty, director al Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, în momentul în care la nivelul Uniunii Europene se discută înlocuirea Mecanismului de Verificare și Cooperare cu un nou instrument de monitorizare, care va presupune realizarea de către Comisia Europeană a unor rapoarte anuale privind democrația, statul de drept și drepturile fundamentale, având la bază rapoartele realizate de FRA, Consiliul Europei și alte instituții relevante în domeniu.

Așa cum se arată și în cartea de față, aceasta se înscrie în seria de publicații pregătite în parteneriat de Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene și Consiliul Europei și care mai cuprinde lucrări consacrate reglementărilor europene privind nediscriminarea, azilul, migrația și refugiații, protecției datelor la nivelul legislației europene și reglementările europene privind drepturile copilului.

După cum se evidențiază și în carte, deși accesul la justiție nu este un drept în sine, el „face din alte drepturi o realitate”. Dar ce înseamnă accesul la justiție? Primul punct al cărții pune față în față art. 47 (dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil), art. 51 (privind domeniul de aplicare) și art. 52 (3) (înțelesul și întinderea drepturilor și principiilor) din Carta Drepturilor

Fundamentale a Uniunii Europene cu art. 6 (dreptul la un proces echitabil), art. 13 (dreptul la un remediu efectiv), art. 35 (privind condițiile de admisibilitate), art. 46 (privind forța obligatorie și executarea hotărârilor) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului pentru a introduce noțiunea „de acces la justiție, prin standardele europene în domeniu și pentru a evidenția relația dintre dreptul la acces la justiție în Uniunea Europeană și Consiliul Europei și cum se poate realiza prin folosirea unor chei diferite.

Punctele următoare privesc judecarea cauzei în mod echitabil și în mod public de către o instanță independentă și imparțială și alte organisme, asistența juridică, limitări privind accesul la justiție în general, limitări ale accesului la justiție: durata procesului, accesul la justiție pentru anumite grupuri vulnerabile și în anumite domenii (persoanele cu dizabilități, victimele infracțiunilor, deținuții etc). La fiecare punct, după caz, sunt prezentate sau numai citate reglementările europene, dar și jurisprudența pentru o mai bună înțelegere a problematicii din carte, precum și pentru ca lucrarea să fie într-adevăr un instrument de lucru pentru cercetători, cadre didactice universitare, studenți, juriști, practicieni și, nu în ultimul rând, pentru persoanele din statele europene care consideră că le este încălcat accesul la justiție.

Petru Emanuel Zlătescu

**INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE „ACAD. ANDREI RĂDULESCU”
AL ACADEMIEI ROMÂNE, INSTITUTUL ROMÂN
PENTRU DREPTURILE OMULUI,
JUS EST ARS BONI ET AEQUI, PRO UNIVERSITARIA, 2016**

Semnalăm apariția lucrării *Jus est ars boni et aequi*, sub coordonarea Institutului de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române și Institutului Român pentru Drepturile Omului. Prima parte dedicată teoriei generale a dreptului, tratează aspecte privind știința dreptului, trăsături definitorii ale acesteia, precum și elemente componente ale sistemului științelor juridice, fiind subliniat faptul că știința juridică este caracterizată ca știință umanistă, în considerarea faptului că, referindu-se la ordinea socială, știința juridică nu poate face abstracție de alte științe umaniste, cum sunt psihologia, sociologia etc., cu care se găsește în strânsă conexiune.

În capitolul dedicat dreptului internațional sunt prezentate și analizate teme deosebit de importante, precum perspectiva istorică asupra evoluției conceptului de patrimoniu comun al umanității, rolul Comisiei de Drept Internațional și progresul către statul de drept la nivel internațional, creșterea și descreșterea dreptului internațional, protecția internațională a drepturilor omului în contextul suveranității statale. Remarcăm, totodată, studiu comparativ privind sancțiunile din dreptul internațional public și cele din dreptul intern al statelor.

Legătura dintre partea dedicată dreptului internațional și cea privind dreptul european este făcută prin studiul dedicat codificării drepturilor omului. Știința drepturilor omului având legături de necontestat cu toate ramurile de drept: internațional, comparat, constituțional, penal, civil,

administrativ etc. Chiar limbajul în care drepturile omului și libertățile sale fundamentale sunt exprimate este cel juridic, ele fiind înainte de toate noțiuni de drept. Sunt ramuri de drept diferite, dar complementare, răspunzând fiecare cu propriile sale caracteristici exigențelor protecției ființei umane. După cum se subliniază în lucrare o legătură strânsă a științei drepturilor omului este cu dreptul constituțional, fiindcă în acest drept sunt prezente legile constituționale în care se găsesc înscrise drepturile omului, drepturi care, în fond, determină raporturile dintre stat și persoană, văzută în calitate de cetățean. Aceste legi definesc domeniul în care statul nu poate interveni, în care statul are obligația să le garanteze respectarea și să le promoveze, și tot aici sunt înscrise și obligațiile pe care cetățeanul le are față de stat.

Cu privire la dreptul european, volumul de față tratează aspecte privind răspunderea organizațiilor internaționale. Privire specială asupra Uniunii Europene, determinarea legii aplicabile în procesele civile internaționale, aspecte teoretice și practice privind excepțiile de la aplicarea principiului liberei circulații a mărfurilor, persoanelor, serviciilor, capitalurilor și plăților, precum și aspecte jurisprudențiale privind controlul de constituționalitate ex ante exercitat de către Curtea de Justiție a Uniunii Europene asupra acordurilor internaționale la care Uniunea este parte sau România și acordul Schengen

Marius Mocanu

BIROUL ÎNALTULUI COMISARIAT PENTRU DREPTURILE OMULUI, UNIUNEA INTERPARLAMENTARĂ, DREPTURILE OMULUI: MANUALUL PENTRU PARLAMENTARI, 2016

În luna octombrie a acestui an urmează să apară o versiune actualizată a Manualului pentru Parlamentari, realizată de către Biroul Înaltului Comisariat pentru Drepturile Omului în cooperare cu Uniunea Interparlamentară. Pornind de la convingerea că parlamentele și membrii acestora joacă un rol cheie în promovarea și respectarea drepturilor omului, autorii prezintă în prima parte cadrul legal internațional pentru apărarea drepturilor omului, precum și mecanismele internaționale menite să supravegheze implementarea acestor legislații la nivel național. Se analizează apoi modalitățile prin care parlamentele pot contribui la o mai bună protecție a drepturilor omului. Organizația Națiunilor Unite și mecanismele sale pentru drepturile omului cooperează tot mai îndeaproape cu membrii parlamentelor, recunoscând că sprijinul lor este esențial pentru realizarea unor schimbări reale în viața oamenilor din lumea întreagă. Manualul se adresează membrilor parlamentelor naționale, fiind un ghid valoros în munca acestora.

În prefața manualului se menționează că drepturile omului se află la baza statului de drept și a democrației. Încă de la sfârșitul celui de al Doilea Război Mondial, a fost recunoscută importanța covârșitoare a drepturilor omului. Iar astăzi, mai mult ca oricând, pe fundalul unor conflicte multiple, al unor încălcări flagrante ale legislației internaționale, este imperios necesar ca toate politicile să fie adânc înrădăcinate în promovarea și respectarea drepturilor omului și ca statele să respecte obligațiile pe care și le-au asumat la ratificarea tratatelor internaționale de drepturile omului. Legislația internațională oferă cadrul și îndrumarea necesare pentru elaborarea unor politici responsabile și durabile în lupta împotriva violenței și extremismului, eradicarea sărăciei și gestionarea migrației.

Parlamentarii cunosc îndeaproape preocupările oamenilor. Într-o epocă în care societățile sunt profund divizate, parlamentele pot promova

valorile esențiale ale respectului, dialogului și compromisului diplomatic. Nu mai trebuie acceptate discriminările de niciun fel și nici retoricile xenofobe, care lezează societatea și dezbină comunitățile. În acest context, parlamentele care reprezintă cu adevărat diversitatea societății lor, prin adoptarea unei legislații eficiente și prin impunerea responsabilității guvernului pot făuri un viitor mai bun, un viitor al incluziunii sociale pentru țările lor.

Prima ediție a acestui manual a apărut cu mai mult de zece ani în urmă. În această ediție actualizată sunt analizate modalitățile prin care parlamentele pot contribui la o mai mare protecție a drepturilor omului, se face referire la noi instrumente și mecanisme de promovare și protecție a drepturilor omului în contextul noilor provocări și amenințări la nivel mondial dar și prin prisma oportunităților care se pot ivi.

Națiunile Unite și mecanismele sale în domeniul drepturilor omului, în special Consiliul Drepturilor Omului și Comitetul pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor comunică tot mai strâns cu membrii parlamentelor deoarece sprijinul acestora din urmă este crucial în asigurarea unor adevărate schimbări în bine a calității vieții locuitorilor planetei.

Evident că manualul se deschide cu o definiție completă a drepturilor omului, subliniind că acestea înseamnă drepturile pe care trebuie să le aibă orice ființă umană în virtutea demnității sale. Drepturile omului definesc și relațiile dintre indivizi și structurile de putere, în special statul. Acestea delimitează puterea statului și în același timp îi cer să ia măsuri pozitive pentru asigurarea unui mediu propice în care fiecare persoană să își poată exercita drepturile. Începând cu revoluția franceză și cu cea americană de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, ideea drepturilor omului a stat la baza multor mișcări revoluționare având ca scop controlul asupra puterii, în general, și a

guvernelor, în special. Drepturile omului reprezintă suma drepturilor individuale și colective așa cum sunt ele consfințite în constituțiile statelor și în dreptul internațional. Guvernele au obligația să respecte, să protejeze și să asigure exercitarea drepturilor omului. De altfel, posibilitatea de a adresa plângeri și de a cere reparații compensatorii diferențiază drepturile omului de sistemele de valori ale unor precepte etice sau religioase. Din punct de vedere juridic, drepturile omului se definesc drept o sumă de drepturi colective și individuale recunoscute de statele suverane și consfințite atât în legislația națională, cât și în normele internaționale de drepturile omului. De la înființarea sa, ONU a avut un rol major în definirea și progresul internațional al drepturilor omului, care mai înainte erau luate în considerare doar la nivel național. Astfel, drepturile omului au fost codificate în diverse tratate și instrumente internaționale și regionale, care au fost ratificate de cele mai multe țări. În prezent ele reprezintă un sistem unic universal de valori. Drepturile omului sunt de asemenea, multiple, deoarece aparțin tuturor aspectelor vieții umane. Exercițarea lor le permite indivizilor să își modeleze și să își determine viața în libertate, egalitate și respect pentru demnitatea umană. Drepturile omului cuprind drepturile civile, politice, economice, sociale și culturale, dar și drepturile colective.

Referindu-se la contextul geo-politic actual manualul oferă și o definiție actualizată a terorismului enumerând mecanismele de combatere a acestuia. Astfel este descrisă strategia Națiunilor Unite de combatere a terorismului la nivel global.

În ultimii ani problema mercenarilor străini a devenit tot mai acută. Reacția statelor la acest fenomen a constat în adoptarea unor măsuri complexe administrative și legislative de descu-

rajare a indivizilor care doresc să devină luptători pe teritorii străine. Consiliul de Securitate prin rezoluția sa 2178 (2014) a decis ca statele membre, într-o manieră consecventă cu legislația internațională, să împiedice recrutarea, organizarea, transportul de echipament și transportul persoanelor care călătoresc în alt stat decât cel de rezidență în scopul de a lua parte la acte teroriste sau la planificarea acestora.

De asemenea, în 2015, Secretarul General al ONU a elaborat Planul de acțiune pentru prevenirea extremismului violent (A/70/674). Acest plan de acțiune recomandă ca fiecare stat membru să dezvolte propriul său plan de acțiune pentru prevenirea extremismului violent, axându-se pe 7 domenii prioritare: dialogul și prevenirea conflictelor; consolidarea unei bune guvernări, drepturilor omului și statului de drept; implicarea comunităților; emanciparea tineretului; egalitatea de gen și emanciparea femeilor; educația, dezvoltarea competențelor și facilități de angajare; comunicarea strategică, inclusiv prin internet și rețelele de socializare. Astfel statele membre au fost invitate să dezvolte strategii naționale și regionale de acțiune pentru prevenirea extremismului violent, care poate conduce la acțiuni teroriste. Aceste strategii se vor elabora ținând cont de prioritățile naționale și luând în considerare Planul de Acțiune al Secretarului General, precum și alte documente relevante din domeniu.

Noul manual actualizat, care este așteptat cu un deosebit interes, constituie un răspuns la evenimentele globale ale prezentului și va fi un ghid valoros pentru parlamentari și pentru instituțiile naționale.

Daniela Albu

V. REMEMBER

ACTIVITĂȚI PROPRII SAU ÎN COLABORARE

Masă rotundă cu tema „Să investim în adolescențe” – fiind și tema propusă de Organizația Națiunilor Unite pentru sărbătorirea din acest an a Zilei Mondiale a Populației organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum și Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu” (11 iulie 2016)

Dezbateri cu tema „Taxa pe valoarea adăugată în România. Aspecte practice din sistemul de colectare”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului, Școala Națională de Studii Politice și Administrative, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family și Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană (14 iulie 2016)

Masă rotundă cu tema „Repere normative la nivelul Uniunii Europene privind cadrul de conformitate pentru instituțiile publice”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului, Școala Națională de Studii Politice și Administrative și Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu” (20 iulie 2016)

A XXII-a ediție a etapei finale a concursului național „Democrație și toleranță”, organizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Ministerul Educației Naționale și Cercetării Științifice, evenimentul a fost organizat la Târgoviște (25–28 iulie 2016)

A XXII-a ediție a cursurilor Universității Internaționale a Drepturilor Omului cu tema „Drepturile omului: realități și perspective”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță și Asociația Clubul de la Cheia „Victor

Dan Zlătescu”, cu concursul membrilor AIDC, ELI, IDEF (23–27 iulie 2016)

Simpozion cu tema „Instrumente universale, regionale și naționale privind traficul de persoane” organizat, cu ocazia împlinirii a 65 de ani de la intrarea în vigoare a Convenției pentru reprimarea traficului cu ființe umane și a exploatarea prostituției semenilor, de Institutul Român pentru Drepturile Omului, Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu” și Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană (25 iulie 2016)

Conferința cu tema „Mediul de afaceri și drepturile omului”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum, Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu” și Asociația Română pentru Drepturile Femeii (28 iulie 2016)

Conferința cu tema „Dreptul refugiaților în contextul actual european”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului, Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu” și Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană cu ocazia împlinirii a 65 de ani de la intrarea în vigoare a Convenției privind statutul refugiaților și 15 ani de la ratificarea acestei Convenții de către România (28 iulie 2016)

Simpozion cu tema „Toleranță zero față de violența împotriva femeilor și a violenței domestice” organizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația Română pentru Drepturile Femeii, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate

Umană și Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum pentru marcarea împlinirii a 2 ani de la intrarea în vigoare a Convenției de la Istanbul privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (1 august 2016)

Masa rotundă cu tema „Să construim o lume mai bună cu implicarea tinerilor”, cu ocazia Zilei Internaționale a Tineretului, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația pentru Națiunile Unite din România. Evenimentul a avut rolul de a examina situațiile complexe cu care se confruntă tinerii în actuala societate (10 august 2016)

Dezbatere privind proiectul de Hotărâre a Guvernului în legătură cu aprobarea programului de interes național în domeniul protecției și promovării drepturilor persoanelor cu dizabilități „Incluziune prin tehnologie asistivă”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația Clubul de la Cheia, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum, Liga Independentă Română pentru Drepturile Copilului și Tânărului și Asociația Română pentru Drepturile Femeii (11 august 2016)

Masă rotundă cu tema „Analfabetismul, o plagă socială, cauze și măsuri de combatere”, organizată cu ocazia împlinirii a 65 de ani de la prima sărbătorire a Zilei Internaționale pentru Alfabetizare de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România și Asociația Clubul de la Cheia (8 septembrie 2016)

Dezbatere cu tema „Democrația la orizontul anului 2030” organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”, și Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană cu ocazia Zilei Internaționale a Democrației și a împlinirii a 19 ani de la adoptarea Declarației Universale a Democrației (15 septembrie 2016)

Dezbatere cu tema „*Meșteșugurile tradiționale – contribuția acestora la conservarea patrimoniului cultural*” organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația Family Forum și Asociația Română pentru Drepturile Femeii cu ocazia Zilei Europene a Patrimoniului (16 septembrie 2016)

Conferința cu tema „Obiectivele de Dezvoltare Durabilă: Crearea unor blocuri pentru pace” logoul propus de Organizația Națiunilor Unite pentru celebrarea din acest an a Zilei Internaționale a Păcii și organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului și Asociația pentru Națiunile Unite din România (21 septembrie 2016)

Dezbatere privind Proiectul de Ordin pentru aprobarea criteriilor biopsihosociale de încadrare a copiilor cu dizabilități în grad de handicap și a modalităților de aplicare a acestora, lansat de Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice și organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum, Liga Independentă Română pentru Drepturile Copilului și Tânărului, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană, Asociația Română pentru Apărarea Drepturilor Omului la Vârsta a Treia, Asociația Clubul de la Cheia și Asociația Română pentru Drepturile Femeii (22 septembrie 2016)

Simpozion cu tema „Diversitatea lingvistică – patrimoniul cultural al Uniunii Europene”, organizat cu ocazia Zilei Europene a Limbilor de Institutul Român pentru Drepturile Omului, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană și Asociația Română pentru Drepturile Femeii (26 septembrie 2016)

„Multilingvismul și înțelegerea interculturală în Uniunea Europeană” a fost tema mesei rotunde organizată, de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația pentru Națiunile Unite din România și Asociația Clubul

de la Cheia cu ocazia Zilei Europene a Limbilor (27 septembrie 2016)

Masă rotundă privind Proiectul lansat de Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice referitor la stabilirea contribuției lunare de întreținere datorate de adulții cu handicap asistați în centrele rezidențiale publice pentru persoane adulte cu handicap sau de susținătorii acestora și a metodologiei de stabilire a nivelului acestei contribuții, organizată de

Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația Clubul de la Cheia, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană, Asociația Română pentru Drepturile Femeii, Liga Independentă Română pentru Drepturile Copilului și Tânărului și Asociația Română pentru Apărarea Drepturilor Omului la Vârsta a Treia (29 septembrie 2016)

PARTICIPĂRI LA ALTE MANIFESTĂRI

A 90-a sesiune a Comitetului ONU pentru eliminarea discriminării (2–4 august 2016)

Dezbateri cu tema „Drepturi, Respect, Realitate: Europa valorilor în lumea de astăzi”, organizată de Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (29.08.2016)

Conferința anuală a Institutului de Drept European și Adunarea generală, organizate în parteneriat cu Facultatea de Drept a Universității din Ferrara (7-9 septembrie 2016)

Simpozion cu tema „Egalitatea de tratament între lucrători și lucrătoare. Aplicarea Directivei 97/81/CE”, organizat de Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum și Asociația Română pentru Drepturile Femeii (16 septembrie 2016)

Târgul lingvistic organizat de Reprezentanța Comisiei Europene în România cu membrii rețelei EUNIC România – Rețeaua Institutelor Naționale de Cultură din Uniunea Europeană cu ocazia Zilei Europene a Limbilor (24 septembrie 2016)

Dezbateri privind Raportul național pe problematica discriminării pentru Congresul Academiei Internaționale de Drept Comparat, organizată de Asociația pentru Națiunile Unite din România, cu participarea Family Forum, Asociația Română pentru Drepturile Omului la un Mediu Sănătos, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană, Asociația Clubul de la Cheia, APADOR-CH și Institutul Român pentru Drepturile Omului (27 septembrie 2016)

